বৰো-কছাৰী ছ’ল

সংগ্ৰাহক :

শ্ৰীমোহিনী মোহন ব্ৰহ্ম

সম্পাদক :

শ্ৰীপ্ৰফুল্লদত্ত গোস্বামী

STATE CENTRAL LIBRARY
Call No.
* ASSAM *

RARE BOOK

লোকযাত্ৰি গৱেষণা বিভাগ
গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয়

BODO-KACHARI SOLA, a collection of Bodo-Kachari Folktales with Assamese translation, by Sri Mohini Mohan Brahma and Dr. Praphulladatta Goswami, Published by the Dept. of Folklore Research, Gauhati University, November 1972.

প্ৰথম প্ৰকাশ : নৱেম্বৰ ১৯৭২

10 00

বেচ : [redacted] টকা মাত্ৰ

মুদ্ৰক :
শ্ৰীপ্ৰফুল্ল চন্দ্ৰ ভাউকা
গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয় প্ৰেছ
গুৱাহাটী—১৪

সম্পাদকীয়

বৰ্ত্তমান যুগত ইউৰোপ আৰু আমেৰিকাত সাধুকথাৰ যি অনুশীলন হবলৈ ধৰিছে তাৰ নিৰ্দ্দেশ মানিবলৈ হলে সংগৃহীত সাধুক বিশেষ বিশেষ শ্ৰেণীত ভগাব লগীয়া হয়। পৰম্পৰাগতভাৱে চলি অহা সাধু সৰহভাগেই কোৱা হয় মানুহক তৃপ্তি দিবৰ অৰ্থে; বিস্ময়জনক ঘটনা নাইবা অদ্ভুত কাৰ্য্যাৱলী আৰু কল্পনাৰ প্ৰাধান্য এনে সাধুৰ বিশেষ লক্ষণ। এনে সাধুত যে নীতিমূলক নাইবা ব্যাখ্যামূলক কথা থাকিব নোৱাৰে এনে নহয়, তথাপি বিস্ময়জনক কথাৰ প্ৰাধান্যৰ কাৰণে এইবিলাকক এক সুকীয়া শ্ৰেণীত থোৱা হয়।

কিছুমান সাধু ব্যাখ্যামূলক, যেনে অমুক চৰাইয়ে এইদৰে মাতে কিয় নাইবা শিয়ালৰ অমুক অংশ ক'লা হ'ল কিয়, নাইবা ঢেকীয়া ঠেকোৰা হ'ল কিয়। যি সাধুত অদৃষ্ট নাইবা কৰ্মফলৰ চানেকি দেখিবলৈ পোৱা যায় সেইবিলাকক আলোচনাৰ সুবিধাৰ কাৰণে সুকীয়া এটা শ্ৰেণীত থব পাৰি। সেইদৰে বুদ্ধি বা টেঙৰালিৰ নিদৰ্শন থকা সাধু; আনহাতে মূৰ্খামি—বুদ্ধিৰ ওলোটা পিঠি—প্ৰকাশ পোৱা সাধুক কেতিয়াবা বুদ্ধিৰ শ্ৰেণীতে নাইবা সুকীয়াকৈ আন শ্ৰেণীত থব পাৰি।

বিস্ময়জনক সাধু এটি মুখ্য বিভাগ, সেইদৰে প্ৰাচীন যুগ ধৰি লোৱা এক যুগৰ কাহিনী, যেনে, পৃথিৱী কেনেকৈ সৃষ্টি হ'ল, চন্দ্ৰ সূৰ্য্য কোন আছিল বা কেনেকৈ এইবিলাকৰ উৎপত্তি হ'ল—এইবিলাক বৰ্ণনা কৰা সাধু পুৰাণৰ সমপৰ্য্যায়ৰ আৰু ইয়াৰো এক সুকীয়া শ্ৰেণী। ইংৰাজীত ইয়াক মিথ বোলা হয়; অসমীয়াত ইয়াক পুৰাণসাধু আখ্যা দিব পাৰি। বৰ্ত্তমান সংগ্ৰহৰ প্ৰথম সাধুটো বিস্ময়জনক শ্ৰেণীৰ যদিও তাৰ ভিতৰত সকল পুৰাণসাধুৰ

লক্ষণো কিছু আছে, কিয়নো তাত বাওঁহুলি দেওতাৰ কথা আছে আৰু কোৱা হৈছে যি সময়ত আহাপি-বৈহাপি খেলা খায় সেই সময়ত বাৰিষা হয়, আৰু যি সময়ত আহাপিইতে জিৰণি লয় সেই সময়ত খৰালি হয় (পৃঃ ১০)।

নীতিমূলক শিক্ষাপ্ৰদ সাধুবো সুকীয়া লক্ষণ। এইবিলাক সাধাৰণতে অলপ চুটি। কেতিয়াবা কিছুমান সাধুৰ এটি নিৰ্দ্ধাৰিত গঢ় থাকে। সেই গঢ়েই তাৰ বিশেষ লক্ষণ। উদাহৰণ স্বৰূপে, মিকিৰৰ ভেকুলী আৰু শকুনাৰ সাধুটো। ইয়াত এজনে কিবা এটা কৰে, তাৰ ফলত আন এজনে আন কিবা এটা কৰে, সেইটো কৰা কাৰণে আন এজনে আকৌ আন কিবা এটা কৰি পেলায়। মূঠৰ ওপৰত, সাধুৰ ঘটনা এক নিৰ্দ্ধাৰিত ক্ৰমত চলি থাকে। ইংৰাজী ভাষাত এনে সাধুক ফৰমূলা টেইল বোলা হৈছে।

দেখিবলৈ পোৱা যায় সংগৃহীত সাধু কেতিয়াবা মুখ্য মুখ্য শ্ৰেণী অনুসৰি সজাব পাৰি। কেতিয়াবা আলোচনাৰ সুবিধাৰ অৰ্থে—যেনে, বুদ্ধি হাস্য, অদৃষ্ট আদি লক্ষণ অনুসৰি—গৌণ শ্ৰেণীত সজাব পাৰি। শ্ৰীমোহিনী ব্ৰহ্মৰ দ্বাৰা ১৯৫৬ চনত সংগৃহীত এই সাধুবিলাক চাৰিটা ভাগত সজোৱা হৈছে। প্ৰথম ভাগত, অৰ্থাৎ কল্পনাপ্ৰধান বিস্ময়জনক ভাগত সাধুৰ সংখ্যা সৰহ, মুঠ সংগ্ৰহৰ আধা। এই কথাত আচৰিত হব লগীয়া একো নাই, কিয়নো দেখিবলৈ পোৱা যায় সকলো দেশতে এনে সাধুৰ পৰিমাণ সৰহ। বিস্ময়জনক সাধুবিলাকত প্ৰায়ে দেখিবলৈ পোৱা যায় যে যি নিৰ্যাতিত, যাক আনে খিয়াল কৰে, সিয়ে শেহত জয়ী হয়গৈ। অসহায় তেজীমলা, তেজা আৰু তেজী আদি সাধুতো এই বিশেষত্ব লক্ষ্য কৰিব পাৰি। এই বিশেষত্ব মনোবিজ্ঞানসম্মত, এই কাৰণেই বৰ্তমান যুগতো মানুহে চোৰাং-চোৰাৰ কাৰ্য্যকলাপেৰে পূৰ্ণ কাহিনী পঢ়ি তৃপ্তি পায়। এই বিশেষত্বৰ কাৰণেই দুখীয়া পিচ পৰি থকা দেশৰ লোকে ইহলোকৰ সুখ সমৃদ্ধিৰ আশা ত্যাগ কৰি আন এখন জগতত ভাৰসা ৰাখে। ব্যৱহাৰিক জগতত যিটোৰ অভাৱ তাক কল্পনাৰ জগতত পূৰণ কৰি সান্ত্বনা লভা হয়।

সাধুকথাৰ এটি মুখ্য কাম হ'ল শিক্ষা—হয় নীতিমূলক নহয় সমাজৰ পৰম্পৰাগত আচাৰ-অনুষ্ঠানৰ সমৰ্থনৰ হকে। বৰ্তমান সংগ্ৰহৰ কৰ্মফল আৰু বুদ্ধি শ্ৰেণীৰ সাধুবোৰে এই ধৰণৰ শিক্ষা দিয়ে।

সাধুবোৰে প্ৰকৃতিৰ বুকুত বাস কৰা সৰল সমাজ এখনৰ ছবি দাঙি ধৰে। এইবিলাকত জীৱ-জন্তুৰ প্ৰাধান্যও লক্ষ্য কৰিব লাগে। মাজে মাজে সৌন্দৰ্য্যবোধৰ মান চকুত পৰে, যেনে ফুলকুঁৱৰীৰ ৰূপ চাওক—

মুখ চালে সুলবৃন্তিক তৰাপহৰ পাত্তৰ আকাৰৰ দৰে দেখি। কঁকাল চালে চৌকা দিয়া পিপৰাৰ কঁকালৰ দৰে দেখি। নাক চালে জোৰা কাগ্‌জিৰ কাট-টৰ দৰে জোৰা দেখি। ভৰিৰ তিয়া চালে কাঁহৰ গাঁজৰ দৰে শকত দেখি। গল চালে শৰ পহুৰ গলৰ দৰে দেখি। চকু চালে তামৰবৰণীয়া পাৰৰ চকুৰ দৰে দেখি। বহল বুকু, দীঘল আঙুলি, সাতবাটি দীঘল চুলি। প্ৰাণ জুৰোৱা কথাৰ সুৰ (পৃঃ ১৬)।

এই বৰ্ণনা পৰম্পৰাগত, উপমাবিলাকো আমাৰ কাৰণে অভিনৱ যেন বোধ হয়। মানুহৰ চকু পাৰৰ চকুৰ দৰে বিজোৱা চানেকি নেপালী জনসাহিত্যতো পোৱা যায়—

পৰেৱা কো আঁখ যস্তো
সুৰাতী বাণীকো আঁখি। (ভকৎ)

সাধুবিলাকত সামাজিক জীৱনৰ ছবিও সুস্পষ্ট। 'আলাৰি দামৰা' সাধুটোতে পাওঁ কেনেকৈ মানুহে হাবি-জংঘল পুৰি চাক কৰি মাটি ভাঙিছিল, খিলা খেতি কিমান জনপ্ৰিয় আছিল, মানুহ ঘৰলৈ আহিলে ঘৰৰ গাভৰুৱে কিদৰে আতো-পুতো কৰি তামোল-হালি দিছিল, কেনেকৈ তাঁত-সূত বৈছিল, কেনেকৈ বিয়াৰ বন্দবস্ত হলে ডেকাই ছোৱালীৰ ঘৰত এবছৰমান প্ৰথমতে খাটি দিব লাগিছিল...। সাধুবোৰে যাদুমন্ত্ৰত থকা দৃঢ় বিশ্বাসলৈকেও আঙুলিয়ায়।

বৰ্ত্তমান সংগ্ৰহত থকা সাধু দুই-চাৰিৰ সাদৃশ্য আন ঠাইতো পাওঁ। চাৰিজন ভাই-ককাইৰ সাধুটোত দেখিবলৈ পোৱা যায় চাৰিজন ডেকাই একেজনী গাভৰুকে কামনা কৰিছে, আৰু শেহত একেলে মৰা ছোৱালীজনী জীয়াইছে যদিও তাইক লাভ কৰিছে আটাইকেইজনে। এই পঞ্চপাণ্ডৱ আৰু দ্ৰৌপদীৰ আহিৰ সাধু অসমত মই দ্বিতীয় এটা পোৱা নাই। এই সাধুৰ মূল সম্ভৱ বেতালপঞ্চবিংশতি। মূলত ছোৱালীজনীয়ে একেন ডেকাকহে স্বামীৰূপে বৰণ কৰে, বাকীকেইজনৰ এনেয়ে যায়। এই সাধুটোৰ ৰূপ অসমীয়াতো আছে। "ডেকুনী দীঘৰ সাধু"ৰ প্ৰথম আধাৰ সাদৃশ্য অসমীয়া 'ভেকুলীৰ সাধু'ৰ লগত, দ্বিতীয় ভাগৰৰ সাদৃশ্য কিছু পৰিমাণে ইউৰোপীয় চিণ্ডাৰেলা সাধুৰ লগত। চিণ্ডাৰেলা সাধুত ৰাজকোঁৱৰে জোতা এপাট হাতত লৈ কাৰ ভৰিত সেইপাট খায় তাৰ

অনুসন্ধান কৰে ; কছাৰী সাধুটোত ৰাজকুঁৱৰীয়ে সুন্দৰ ডেকাজন কোন তাৰ অনুসন্ধান কৰিবৰ অৰ্থে ভেঁৰৰ ঘোৰাৰ নেজত বঙা সূতা মেৰিয়াই থয় আৰু পিচত ভেকুলীয়েই যে সেই ডেকা এই কথা ওলাই পৰে। 'কঠীয়া পেটুলা আৰু চন্দ্ৰমালি'ৰ অসমীয়া ৰূপ—'যাবৎ চন্দ্ৰাৱলী তাবৎ কঠীয়া, বিধাতাৰ লিখন নাযায় খণ্ডিয়া' শীৰ্ষক সাধুটো। 'বুঢ়াই কচু বোৱা' সাধুটোৰো অসমীয়া ৰূপ আছে। সাধুটো মূলত কছাৰীও হব পাৰে।

'এজন বৈৰাগীৰ সাধু'ত কৰ্ম্মফল অনুযায়ী যে মানুহে বিভিন্ন জীৱ-জন্তুৰ ৰূপ পৰিগ্ৰহ কৰে তাৰ এটি চানেকি পায়। এইটো নীতিমূলক সাধু। 'শিয়ালৰ বুদ্ধি' সাধুটো ওপৰত ব্যাখ্যা কৰি অহা নিৰ্দ্ধাৰিত গঢ়ৰ সাধু বা ফৰমুলা টেইল। এই ধৰণৰ সাধু অসমীয়া ভাষাত নাই বুলিলেই হয়। অৰুণাচল, মিজোৰাম আদি অঞ্চল আৰু মিকিৰ আৰু মিৰিৰ (মিচিং) মাজত দুই এটিকৈ পোৱা যায়।

বৰো সাধুৰ এটি সংগ্ৰহ ওলাইছিল ১৮৯৫ খৃষ্টাব্দত (Anderson, *Kachari Folk-tales and Rhymes*, Shillong)। তাৰ পিচত অ'ত ত'ত দুই এটি চেগাচোৰোকাকৈ ওলাইছে যদিও মই জনাত বৰ্ত্তমানৰটোৱে অসমীয়া আৰু বৰো এই দুই ভাষাত ওলোৱা নিৰ্ভৰযোগ্য সংগ্ৰহ। সাধুবিলাক শ্ৰীব্ৰহ্মাই ঘাইকৈ গোৱালপাৰা জিলাৰ খেতিয়ক গাৱঁলীয়া লোকৰ পৰা সংগ্ৰহ কৰা। কিতাপখনৰ সম্পাদনাত মই বৰো কছাৰী সংস্কৃতিত সুপণ্ডিত শ্ৰীভবেন নাৰ্জিৰ পৰা বিস্তৰ সহায় পাইছো। অসমীয়া অনুবাদো শ্ৰীনাৰ্জিয়েহে কৰিছে। আশা কৰোঁ কিতাপখনে কছাৰী আৰু অসমীয়া দুয়োশ্ৰেণী পাঠকৰ পৰা সমাদৰ লাভ কৰিব পাৰিব।

৫.২.৭২

জনকৃষ্টি গৱেষণা বিভাগ
গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয়

শ্ৰীপ্ৰফুল্লদত্ত গোস্বামী

সূচী

অসমীয়া ভাগ

বিস্ময়জনক সাধু

১।	আলাৰি দামৰা	১
২।	গমবিৰা বীৰ	১১
৩।	ডিমাশ্ৰণ	১৭
৪।	ধুনীয়া এলেহুৱা ডেকা	২২
৫।	সুন্দৰ মাউৰা ডেকা	৩২
৬।	মাউৰা সুন্দৰৰ সাধু	৩৭
৭।	বেলমুঠি গাভৰু	৪৩
৮।	চাৰিজন ভাই-ককাইৰ সাধু	৪৫
৯।	মালপেটু লাৰ সাধু	৪৯
১০।	বুধুৱা আৰু লাঠুৱা	৫৪
১১।	বগলী ৰজা	৫৭
১২।	ৰাঘৰবালি ৰাক্ষস	৬১
১৩।	মায়দাংশ্ৰিৰ সাধু (১)	৬৪
১৪।	(২)	৬৬
১৫।	পানী পৰ পৰ পখীৰ সাধু	৬৯
১৬।	বাহুৰবনিয়া	৭১
১৭।	ভেকুলী বীৰৰ সাধু	৭৬
১৮।	দানেক ৰজা	৭৯

ব্যাখ্যামূলক সাধু

১৯।	লাকাছাৰখো দাও	৮৫
২০।	হাবগিলা পখীৰ সাধু	৮৮

২১।	শালিকা পখীৰ সাধু	৮৯
২২।	হায় মোৰ সন্তান ক'ত	৯১
	অদৃষ্ট/কৰ্ম্মফল	
২৩।	কঠীয়া পেটুলা আৰু চন্দ্ৰমালি	৯৫
২৪।	কৰ্ম্মফলৰ পুৰস্কাৰ	৯৭
২৫।	লক্ষ্মীশ্ৰী গাভৰু	৯৯
২৬।	মানুহ কুকুৰ হৈ ওপজাৰ কথা	১০১
১৭।	গৰু হৈ ওপজাৰ সাধুকথা	১০৪
২৮।	এজন বৈৰাগীৰ সাধু	১০৬
	বুদ্ধি/মূৰ্খামি	
২৯।	বোৱাৰী বিচৰাৰ সাধু	১১১
৩০।	মেকুৰী আৰু শিয়ালৰ সাধু	১১২
৩১।	এজন কৃপণ বুঢাৰ সাধু	১১৩
৩২।	অকামাম্মা সাধু (অদ্ভুত প্ৰসঙ্গৰ)	১১৫
৩৩।	শিয়ালৰ সাধু	১১৬
৩৪।	বুঢাই কচু বোৱা সাধু	১১৭
৩৫।	গড় আৰু পাহুৰীচকা পখী	১১৯

বিস্ময়জনক সাধু

আলাৰি দামৰা

(১)

এজন বুঢ়া আৰু এজনী বুঢ়ী আছিল। বুঢ়াৰ নাম এহেম আৰু বুঢ়ীৰ নাম দে আছিল। বুঢ়া হৈ গল, তথাপিও সিহঁতৰ এটিও সন্তান নাছিল। সেইকাৰণে বুঢ়া-বুঢ়ীৰ মনত বহুত দুখ। সিহঁতে দিনে দিনে কান্দি কান্দি ভগবানৰ ওচৰত বৰ খুজিছিল—"হে পিতা! ভগবান! স্রজন কৰোঁতা! তুমিয়ে সংসাৰৰ মালিক। তুমিয়ে সংসাৰৰ মানুহ, গৰু, পোক-পৰুৱা, গছ-গছনি, সকলো বস্তু-বেহানি স্রজন কৰিছা, পালন কৰিছা, যোগাৰ কৰি দিছা, সতি-সন্ততি দি গৃহস্থী কৰাইছা। পোক-পৰুৱা, চৰাই-চিৰিকতি আদিৰো সতি-সন্ততি আছে, আমাক মানুহৰূপে স্রজিলো কিয় সতি-সন্ততি নিদিলা? বৰ দিয়া পিতা! আমাকো সতি-সন্ততি দিয়া।" তেনেকৈ হেনো কৈছিল।

সেই বুঢ়াজনৰ গাঁৱত বাৰকুৰি বাৰজন ডেকা-গাভৰু আছিল। সিহঁতৰ গাঁৱৰ ওচৰত আহু আৰু মৰাপাটৰ খেতি কৰিবলৈ ঠাইৰ নাটনি হোৱাত এদিনাখন গাঁৱৰ ডেকাইতে বুঢ়াক পামলৈ মাটি বিচাৰিবলৈ মাতিলে। বুঢ়াই এদিনাখন গাঁৱৰ ডেকাইতক লগত লৈ কঁকালত এমুঠি চাউল বান্ধি লৈ মাটি বিচাৰি গ'ল। গৈ গৈ থাক থাক সাত থাক পাহাৰ পাৰ হৈ—

পানী জিৰ জিৰ নিজৰা কেকোৰা-শামুক
এজোপা টকো, এটা চেংমাছ পখৰা
এহোপ বাঁহ থকা ঠাই এডোখৰ পালে।

বুঢ়াই হেনো কলে, "দে নাতিয়াইত! টোপোলাবোৰ খোলা। ইয়াতেই তোমালোকে পাম ধৰিব লাগিব। দে, সোনকালে খাই লৈ বন থুৰি দিয়া।" তেতিয়া ডেকাইতে হেনো সোনকালে খাই বৈ বতা, তৰা আদিৰে গহীন বননিত জুই লগাই মুহুৰিয়াই দিলে—

বিউ-বিউ-বিউ
আহা, বতাহ ৰজাৰ জয় হ'ল,
জুই ৰজাৰ পৰাজয় হ'ল,
আহাহে বাপ বুলি (বায়ু) মহাৰজা,
সহায় দিয়াহে ।

বতাবাৰী, তৰাবাৰী দপ-দপকৈ জুয়ে পুৰিবলৈ ধৰিলে । বন পুৰি দিয়াত ধোঁৱা আৰু ছাইবোৰে আকাশত মেঘৰ দৰে অন্ধকাৰ কৰি পেলালে । সেই ছাইবোৰ বুঢ়াৰ গাঁৱত পৰিলগৈ । দে বুঢ়ীয়ে চোতালত ছাই পৰা দেখা পাই বাঢ়নিৰে সাৰিলে । সেই ঠাইতে স্বৰ্গৰপৰা তামোল এটা আৰু পাণ এপাত পৰিলহি । বুঢ়ীয়ে দেখা পাই "ওহ্ ! কৰপৰা পাণ-তামোল পৰিলেহি । বুঢ়া আহি পালে দুয়ো কাটি খাম," বুলি কৈ জোলোঙাত বান্ধি থলে । পিচত বন পুৰি ঘৰলৈ আহিলে বুঢ়ীয়ে নিজে জোলোঙাত পাণ-তামোল থোৱাটো বুঢ়াক কবলৈ পাহৰিলে ।

তেনেকৈ আঠ দিন হ'ল । এদিনাখন ৰাতি জোলোঙাত খৰ খৰ শব্দ শুনিবলৈ পালে । বুঢ়াই বুঢ়ীক কলে, জোলোঙাত এন্দুৰ সোমাইছে যেন লাগিছে । কালিলৈ দিনত তাক জোকাৰি পেলাব লাগিব ।" পিচদিনা ৰাতিপুৱা এন্দুৰ মাৰিবলৈ বুঢ়াই এডাল লাঠি ললে আৰু বুঢ়ীয়ে জোলোঙাখন মেলিবলৈ ধৰিলে । জোলোঙাখন মেলাত বৰ ধুনীয়া লোদোৰ-পোদোৰ এটি কেঁচুৱা ল'ৰা দেখিবলৈ পালে । কেঁচুৱাটি দেখি বুঢ়া-বুঢ়ী দুয়ো আচৰিত হৈ কিছু সময় স্তম্ভিত হৈ থাকিল । পিচত আনন্দত নাচি উঠিল ।

বুঢ়াই বুঢ়ীক কলে, "আহা, আমি ভগবানৰ ওচৰত কান্দি কান্দি বৰ খোজাত ভগবানে আমালৈ সচাঁকৈয়ে এজন ল'ৰা সন্তান দি পঠিয়ালে । কিন্তু এই কেঁচুৱাটিক এতিয়া মানুহবিলাকৰ আগত কি বুলি কৈ দেখুৱাম ? মানুহ-বিলাকে কেঁচুৱাটি দেখিলে আমাক চুৰ কৰি অনা বুলিহে কব ।

"সেইকাৰণে আমি কেঁচুৱাটিক ঘৰৰ ভিতৰত লুকুৱাই ৰাখিব লাগিব । তুমি আজিৰপৰা দখ্‌নাৰ তলত গাত কাপোৰ বান্ধি পেটটো ডাঙৰ হোৱা যেন দেখুৱাই দিয়া । দিনক দিনে ডাঙৰ কৰি গৈ থাকিবা । এদিনাখন গাঁৱৰ বাৰকুৰি বাৰজন ডেকা-গাভৰুক মাতি আনি সিইতক পাণ-তামোল খাবলৈ দি প্ৰত্যেককে চৰিয়াত পিক পেলাবলৈ দি তাতে ৰাতি তুমি বহি কাপোৰখন তিতাই দিয়া । তাৰ পাচত মই বুঢ়ীৰ কেঁচুৱা জনম হৈছে বুলি কৈ ফুৰিম ।"

বজাৰৰ দিনাখন বুঢ়াই পাণ-তামোল আৰু চূণ কিনিলে। বজাৰৰ পিচদিনা গাঁৱৰ ডেকা-গাভৰুহঁতক তামোল খাবলৈ মাতি আনিলে। কলে, তোমালোকে এতিয়া ভাটিবেলা আমাৰ তাত তামোল খাবলৈ যাবা আৰু তামোল খাই পিকবোৰ চৰিয়াত পেলাই থৈ আহিবা। কোনেও মাটিত পেলাব নোৱাৰিবা। বুঢ়ীয়ে সেই চৰিয়া মূৰত লৈ পিকবোৰ পেলাই দিব। তেতিয়া পুণ্য হব! ল'ৰা সন্তান যাতে জন্ম হয় তাৰ কাৰণে।''

ভাটিবেলা গাঁৱৰ বাৰকুৰি বাৰজন ডেকা-গাভৰুৱে বুঢ়া-বুঢ়ীৰ ঘৰলৈ গৈ পাণ-তামোল খাই খাই সকলোৱে চৰিয়াত পিক পেলাই থৈ আহিল। সিদিনাৰ ৰাতি বুঢ়ীয়ে সেই চৰিয়াত বহি পিন্ধা কাপোৰ ভিজাই দিলে আৰু পিচদিনা কেঁচুৱাটি কোলাত লৈ থাকিল। বুঢ়াই গাঁৱৰ দুজনীমান বুঢ়ীক মিছাকৈ কলে। গাঁৱৰ বুঢ়ীসকলেও সঁচাকৈয়ে দেখা পালে। পিচত সকলোৱে শুনিলে যে ''সে বুঢ়ীৰ এতিয়া বুঢ়া কালতহে ল'ৰা সন্তান জনম পালে।'' কিছুমান মানুহে কলে, ''হয়তো, কান্দি কান্দি সদায় ভগবানৰ ওচৰত বৰ প্ৰাৰ্থনা কৰিছে নহয়।''

কেঁচুৱাটি লোদোৰ-পোদোৰ হৈ ডাঙৰ হৈ আহিবলৈ ধৰিলে। গাভৰুহঁতে গৈ তাক কোলাত লয়, নচুৱায়, সোধে, ''অ' কেঁচুৱা! তুমি কি নাম লবা? বহাগু লবা?'' কেঁচুৱাটিয়ে মূৰ জোকাৰে। ''বাথৌ বুঢ়া লবা?'' মূৰ জোকাৰে। পিচত এজনী গাভৰুৱে সুধিলে, ''তুমি আলাৰি দামৱা নাম লবা?'' তেতিয়াহে কেঁচুৱাটিয়ে মূৰ দুপিয়ায়। তেতিয়াৰপৰা কেঁচু-ৱাটিৰ নাম আলাৰি দামৱা হ'ল।

(২)

আলাৰি দামৱা চন্দ্ৰকলাৰ দৰে বাঢ়ি আহি ডেকা হ'লহি। গাঁৱৰ গৰখীয়া লৰাহঁতৰ লগত খেলা হল। লগৰীয়াহঁতৰ লগত খিলা খেলা হল। এদিনাখন আলাৰি দামৱাই পিতাকক কলে, ''পিতা, মায়নাগিৰি পাহাৰত এটা খিলাৰ ডাব হালি আছে। সেই ডাবটো মোক আনি দিয়াচোন। কিন্তু মনত ৰাখিবা পিতা, তুমি ছিঙিব খুজিলেই ডাবটো লাহেকৈ ওপৰলৈ যাব। তেনেকৈ ওপৰলৈ গলে তুমি হাতেৰে ঢুকি নাপালে কবা—"শপত আলাৰি দামৱাৰ! তুমি যদি আলাৰি দামৱাৰ খিলাকল হোৱা, তেনেহলে তুমি ছিগি যাবা। আৰু তাৰ খিলা নহলে তুমি আৰু ওখ হৈ যাবা।''

পুতেক আলাৰি দামৱাৰ কথামতে এহেমে বুঢ়া মায়নাগিৰি পাহাৰৰ পৰা খিলা আনিবলৈ গ'ল। পাহাৰ পালে, চাপৰত হালি থকা খিলাৰ

ডাব এটা দেখা পালে। বুঢ়াই ছিঙিব খোজাত ঘিলা ওপৰলৈ ওখ হৈ গ'ল। চেষ্টা কৰিও হাতেৰে ঢুকি নাপালে।

তেতিয়া বুঢ়াই কলে, "শপত আলাৰি দামব্ৰাৰ। যদি তুমি আলাৰি দামব্ৰাৰ ঘিলা হোৱা তেনেহলে মই ছিঙিব পাৰিম, নহয় যদি আৰু ওখ হবা।" বুঢ়াই তেনেকৈ কোৱাত ঘিলাৰ ডাব আকৌ চাপৰলৈ হালি আহিল।

তেতিয়া বুঢ়াই ডাবটো টপৰাই ছিঙি ঘৰৰ ফালে খোজ লৈ আহিল। বাটে বাটে আহি থাকোঁতে ঘিলাবোৰ এটা এটাকৈ সৰি পৰি আলাৰি দামব্ৰাৰ চোলাৰ জেপত আটাইবোৰ ঘিলা কেতিয়াবাই সোমালহি। এই কথা বুঢ়াই কব নোৱাৰে। প্ৰতেকক ঘিলা দিব খুজিলত ঘিলা ফলবোৰ এটাও নোহোৱা হ'ল। কি হ'ল বুলি বুঢ়া আচৰিত হ'ল, তেতিয়া আলাৰি দামব্ৰাই কলে, "এয়া পিতা, তুমি অনা ঘিলা। মোৰ জেপতহে আটাই-বোৰ সোমাইছেহি।" বুঢ়াই দেখি তবধ মানিলে।

আলাৰি দামব্ৰাই ঘিলাৰ ডাবটো লৈ গৰখীয়াইতৰ লগত খেলিবলৈ গ'ল। খেলিবলৈ আৰম্ভ কৰাৰ সময়ত ঘিলা মোহাৰি কলে, "তোমালোক পিছমুখ হোৱাঁ।" গৰখীয়াবোৰে পিচফালে মুখ দিয়াৰ পিচত আলাৰি দামব্ৰাই পাতি থোৱা ঘিলাবোৰ মাৰি দি আটাইবোৰ ফালি পেলালে। মুখ আকৌ ঘূৰাই চোৱাত ঘিলাবোৰ ফটা দেখা পাই সিহঁতে আলাৰি দামব্ৰাৰ পিঠিত ডালকৈ কিল বহুৱালে।

তেতিয়া আলাৰি দামব্ৰাই লগৰীয়াইতক কলে, "ৰবা ৰবা, তোমা-লোকে আকৌ আন ফালে মুখ কৰাঁ।" গৰখীয়াইতেও আন ফালে মুখ ঘূৰোৱাত ঘিলাবোৰ আকৌ ভাল কৰি দিলে। পিচত সিহঁতে মুখ ঘূৰাই চোৱাত ঘিলাবোৰ ভাল দেখা পোৱাত বৰ আচৰিত হ'ল।

এদিনাখন তেনেকৈ ঘিলা খেলি থকাত এবাৰ এনেকৈ ঘিলা মাৰি দিলে যে ঘিলাই বিকট শব্দ কৰি পাতি থোৱা ঘিলা আটাইবোৰ গুৰি কৰি বিং-বিং শব্দেৰে গৈ থাকিল। গৈ গৈ আছাগি-বৈছাগিয়ে কাপোৰ বোৱাৰ সূতা ছিঙি ঘৰৰ ভিতৰত সোমাই থাকিল। আছাগি-বৈছাগিয়ে, "আইঔ, কোন চেমনীয়া ভেকাই ঘিলা মাৰি পঠিয়ালে, সূতাবোৰ ছিঙি পেলালে! ক'লৈ গল ঘিলাৰ গুটিটো" বুলি কৈ ঘিলাৰ গুটিটো পাই পিন্ধা কাপোৰৰ কোচত ভৰাই ললে।

আছাগি-বৈছাগি কুবিয়া বুঢ়া কুবিয়া বুঢ়ীৰ জীয়েক আছিল। বাই ভনী দুয়োজনী কাপোৰ বোৱা-কটাত বৰ পাকৈত। বায়েকে চোতালত

বহি ভনীয়েকক কৈ দিছিল, "এয়া মইনা পক্ষী উৰি গ'ল।" তেতিয়া ভনীয়েকে ততালিকে মইনা পক্ষীৰ ছবি কাপোৰত বাছি দিছিল। "এয়া ময়ূৰ পক্ষী উৰি গ'ল।" কোৱাৰ লগে লগে ভনীয়েকে ময়ূৰ পক্ষীৰ ছবি ততালিকে কাপোৰত তুলি দিছিল। বায়েকে "এয়া পহুৱে কান্দিছে।" কোৱাৰ লগে লগে ভনীয়েকে কাপোৰত পহুৰ ছবিৰ ফুল বাছি দিছিল।

বোৱা-কটাত যিদৰে আছাগি-বৈছাগি পাকৈত আছিল, তেনেকৈয়ে নাচ-গানত, কাম-বনতো কাৰো তল নাছিল। সিহঁতৰ বাওবুলি নামৰ ককায়েক এজন আছিল। সেই বাওবুলি ককায়েকে আছাগি-বৈছাগিক বিয়া কৰিবলৈ মন কৰিছিল হেনো। বিধিয়ে পথালি নিদিয়া হলে বাওবুলিয়ে ভনীয়েকহঁতক বিয়া কৰিলেহেঁতেন।

ঘিলাৰ গুটি যিফালেদি বিং বিং শব্দেৰে মাটিৰ টিলা আদি ফালি গৈছে, সেই ফালেদিয়ে আলাবি দামৱাই গৈ গৈ আছাগি-বৈছাগিয়ে কাপোৰ বৈ থকা দেখিলে। তাৰ পিচত ঘিলা যোৱাৰ চিন দেখা পাই কিছু সময় থিয় হৈ চাই আছাগি-বৈছাগিক সুধিলে, "তোমালোকে এইফালেদি ঘিলা দৌৰি অহা দেখা পাইছানে কি?" আছাগি-বৈছাগিয়ে আলাবি দামৱাৰ মুখ দেখা পাই বিয়া কৰাবৰ মন কৰিলে। "এওঁৰ মাক-পিতাকে আমাক চাবলৈ আহিলে ভাল হ'লহেঁতেন" বুলি ভাবিলে। ভাবিলে কি হ'ব? লাজুকী গাভৰু। কথাটো আগত কৈ দিব কেনেকৈ? পিচত 'পিতাক আহিব লগীয়া হওক' বুলি ভাবি দুয়োজনীয়ে কলে, "কিয় লাগে তোমাক? আমি দেখা পাইছোনে নাই? তোমাৰ পিতাৰাক পঠিয়াই দিবা। তেতিয়াহে ঘিলা পাই যাবা।" আলাবি দামৱাই মুৰ খজুৱাই বেজাৰ মনে উভতি আহিল।

ঘৰত আহি পিতাকক কলেহি, "পিতা! মোৰ ঘিলাটো আছাগি-বৈছাগিয়ে ৰাখিলে। নিদিলে। মোকেহে কৈ পঠিয়ালে বোলে তুমিহে আনিব লাগে।" পিতাকে কথাটো শুনি বহুত দুখ পালে। "বুঢ়া কালত ভগৱানৰ ওচৰত খুজি খুজি এজন লৰা পাইছিলোঁ। তাকো যেয়ে পায় সেয়ে মাৰে।" তেনেকৈ মনত দুখ লৈ বুঢ়া ঘিলা আনিবলৈ গ'ল। আছাগি-বৈছাগিহঁতৰ ঘৰ গৈ পালত সিহঁতে বুঢ়াক বহিবলৈ পীৰা দিলে।

বুঢ়াই নবহাকৈয়ে আছাগি-বৈছাগিক কলে, "ঘিলাৰ গুটিটো নিদিয়া নাই। মোৰ একমাত্র সন্তানটোক তোমালোকে কিয় মাৰি পঠিয়াইছা?

তেতিয়া আছাগি-বৈছাগিয়ে কলে, "কোনে মাৰি পঠিয়াইছে তোমাৰ পুতেৰাক ? তোমাৰ পিতাৰাক আমাক চাবলৈ পঠিয়াই দিয়া বুলিহে কৈছিলোঁ আমি। এয়াচোন খিলা।" এই বুলি কৈ খিলাটো উলিয়াই দিলে। খিলা ঘূৰাই পোৱাত আৰু সিহঁতক চাবলৈ মাতি পঠিওৱা বুলি বুঢ়াৰ মনত আনন্দই নধৰা গ'ল। আনন্দ মনেৰে বুঢ়াই ঘৰৰ ফালে খোজ ললে। আলাৰি দামব্ৰাই খিলাটো ঘূৰাই পালে। (খিলা বা গিলা খেলাৰ কাৰণে আলাৰি দামব্ৰাক গিলাৰি দামব্ৰাও বুলিছিল।)

বুঢ়াই এদিন গাঁৱৰ দুই এজনক লগত লৈ আছাগি-বৈছাগিহঁতক চাবলৈ গ'ল। ঘৰ পৈ পালত বাৰ হাত দ গাঁত লোৱা হেঙাল কুকুৰে দীঘল দীঘলকৈ মাত দিবলৈ ধৰিলে। আছাগি-বৈছাগিয়ে মানুহবোৰক খৰধৰকৈ পীৰা পাৰি দিলে। দৌৰি ধঁপাত লগাই দিলে।

আটায়ে বহি আছাগি-বৈছাগিৰ কথা উলিয়ালে। বাওবুলি ৰজাই কলে, "মই থাকোঁতে এইটো হব নোৱাৰে। মোৰ ভনী আছাগি-বৈছাগি-হঁতক খিলাৰি দামব্ৰাই বিয়া কৰাব নোৱাৰে।" কথাটো শুনি আছাগি-বৈছাগিয়ে ফেকুৰি ফেকুৰি কান্দিলে।

এহেম বুঢ়া ক'লা মুখ হৈ ঘৰলৈ ঘূৰি আহিল। দুই তিনিদিন থাকি বুঢ়াই আৰু হ্যাচুংগৌৰা অৰ্থাৎ গাঁৱৰ মেলুৰৈবিলাকক লগত লৈ বাওবুলি ৰজাৰ ঘৰত আছাগি-বৈছাগিহঁতক চাবলৈ আকৌ গ'ল। এইবাৰ বগলী ৰজা, কাউৰী ৰজা, ছিখনা ৰজা, পৈদা ৰজা, ৰমাদের ৰজা, সোণা ৰজা, ৰূপা ৰজা আৰু আন বহুতো লগত গ'ল।

সিহঁত আটায়ে পৈ পালে বাৰ হাত দ গাঁত লৈ থকা হেঙাল কুকুৰে দীঘল সুৰত ভুকিবলৈ ধৰিলে। কুকুৰে ভুকা শুনি আছাগি-বৈছাগিয়ে ঘৰৰপৰা ওলাই আহি বাটৰ ফালে গল তুলি চাই এহেম বুঢ়াক দেখা পালে। দেখা পোৱা মাত্ৰকে উঠা নমা কৰি দৌৰি লৰা-লৰিকৈ পীৰা আদি পাৰি ঠিক-ঠাক কৰি থলে। পিচত সিহঁত পৈ পায়ে পীৰাত বহিল। বাওবুলি ৰজাও বহিল।

কথাত বাওবুলি ৰজাই মুৰ হলাব লগীয়া হ'ল আৰু ভনীয়েক আছাগি-বৈছাগিলৈ খিলাৰি দামব্ৰাক ঘৰজোঁৱাই ৰখাৰ বন্দবস্ত মানি ললে। বন্দবস্ত কৰি আহি এহেম বুঢ়াই পুতেক খিলাৰি দামব্ৰাক ঘৰজোঁৱাই থাকিবলৈ পঠিয়াই দিলে। ইফালে আছাগি-বৈছাগিহঁতে আনন্দত অধীৰ হৈ খিলাৰি দামব্ৰা ডেকাৰ কাৰণে বাট চাই থাকিল।

আলাৰি দামৱাই সক টোপোলা এটা কাষলতিত গুজি লৈ ঘৰজোঁৱাই থাকিবলৈ কুৰিয়া বুঢ়া কুৰিয়া বুঢ়ীৰ ঘৰলৈ আহিল। আহি পোৱা মাত্ৰকে আছাগি-বৈছাগিয়ে ভৰি ধুবলৈ পানী দিলে আৰু থাকিবলৈ ঘৰ দেখুৱাই দিলে। আলাৰি দামৱাই হাত ভৰি ধুই উঠাৰ পিচত অলপ সময় গহীন হৈ বহি থাকিল। নিজক থাকিবলৈ দিয়া ঘৰৰ ভিতৰত কিছু সময় বহি থাকি তাৰ পিচত কাম কৰিবলৈ বাহিৰলৈ ওলাই গ'ল।

তেনেকৈ এবছৰ কামবন কৰি থকাৰ পিচত আলাৰি দামৱালৈ আছাগি-বৈছাগিক বিয়া দিলে। বিয়া বৰ ডাঙৰ হৈছিল। সেই অঞ্চলৰ ডেকা-গাভৰু, ল'ৰা-ছোৱালী, বুঢ়া-মেথা সকলো বিয়ালৈ আহিছিল। মদ খাই-ছিল। বৰা চাউলৰ মদৰ মেৰা (মদৰ ভাত) খাইছিল, মঙহৰ মঙহ, ভাতৰ ভাত খাইছিল। পাণ-তামোল কিমান যে খাইছিল তাৰ লেখ-জোখ নাই। সিহঁতেহে জানে।

বৰো-কছাৰীৰ বুঢ়া-মেথাসকলে কয়—মদৰ পুখুৰী, মঙহ, আথৈ, ভাতৰ আলি, কিনো খাম বেঙৰ মুখ আৰু কি? মাদল, বাঁহী, খঞ্জৰী আৰু চেৰে-ঞ্জাৰ শব্দৰ খলকনিত গাঁওখনি কঁপি উঠিছিল।

(৩)

বিয়া হৈ গ'ল। কিন্তু বাওবুলি ৰজাৰ চকুৰ পোৰণি উঠি থাকিল। আলাৰি দামৱাক কেনেকৈ মাৰিব পাৰিব তাৰ কাৰণে চিন্তা কৰি থাকিল। এদিনাখন বাওবুলি ৰজাই আলাৰি দামৱাক মাৰিবলৈ বুদ্ধি পাঞ্চি মাছলৈ বুলি মাতিলে। মাছ খেদোঁতে নিজে ধঁৰিয়াল হৈ জালত লাগিবহি, পিচত মাছ বুলি ধৰিলে আলাৰি দামৱাক কামুৰি মাৰি পেলাব।

ইফালে ভনীয়েক আছাগি-বৈছাগিয়ে কথাটো জানি গিৰিয়েকক কৈ পঠিয়ালে, "তুমি জাল পাতি বৰিত (বামত) উঠি থাকিবা। পানীত সোমাই নাযাবা। মাছ আহিলেও মাছ নাহানিবা। পানীত নামিলে তোমাক কামুৰিব।" বাওবুলি ৰজা আৰু আলাৰি দামৱা দুয়ো মাছলৈ গ'ল। আলাৰি দামৱাক জাল পাতিবলৈ দি নিজে মাছ খেদি আনিবলৈ গ'ল, আলাৰিক "মাছ আহিলে ধৰিবা" বুলি কৈ গ'ল। তেতিয়া বিকট শব্দেৰে জাকক জাকে ডাঙৰ ডাঙৰ মাছ আহি জালত লাগিবলৈ ধৰিলেহি।

ইফালে আলাৰিয়ে মাছ নধৰাকৈ পাৰত উঠি আৰামকৈ বহি আছে। যেতিয়া ধঁৰিয়াল আহি জালত লাগিল তেতিয়া আলাৰিয়ে হাতত জোং লৈ ধৰিয়ালক হানি দিলে। তেতিয়া ধঁৰিয়ালে কলে, "মই বাওবুলি

বজাহে। ধঁৰিয়াল হৈ মাছ খেদি আনিছিলো মই। তুমি কিয় মোক জোঙেৰে হানি দিলা?" আলাৰিয়ে কলে, "হে ধৰম ভিনিহিহেচোন," এইবুলি পাৰলৈ উঠাই লৈ আহিল। পিচত বাওবুলি বজাই মানুহ ৰূপ ললে।

আৰু এদিনাখনৰ কথা। বাওবুলিয়ে আলাৰিক পছু খেদিবলৈ বুলি মাতিলে। তেতিয়া আছাগি-বৈছাগিয়ে গিৰিয়েকক কৈ পঠিয়ালে, "খবৰদাৰ! তোমাক আজি বাঘ হৈ মাৰি পেলাবৰ কাৰণে চেষ্টা কৰিছে। তুমি জাল পাতি গছৰ ওপৰত উঠি থাকিবা। পছু জালত লাগিলেও জোঙেৰে নাহানিবা। যেতিয়া বাঘ লাগিব আহি, তেতিয়া গছৰ ওপৰৰপৰা জোঙেৰে হানি পঠিয়াবা।"

আলাৰি দামত্ৰাই কথাটো জানি ভিনিহিয়েকৰ লগত পছু খেদিবলৈ গ'ল। হাবি গৈ পালত আলাৰিক জাল পাতি পছু চুপিবলৈ দিলে। আৰু বাওবুলিয়ে নিজে পছু খেদি আনিবলৈ হাবিত সোমাই গ'ল। "খবৰদাৰ ভাই! তুমি পছু আহিলেই ভালকৈ হানিবা।" তেতিয়া বাওবুলিয়ে বিকট শব্দেৰে পছু খেদি পঠিয়ালে। আৰু পছুও পালক পালে দৌৰি আহি জালত পৰিলহি। তথাপিও আলাৰিয়ে পছু নাহানিলে। জালত লগাবোৰ চাইহে থাকিল।

পিচত যেতিয়া জালত বাঘ লাগিলহি, তেতিয়া গছৰ ওপৰৰপৰা জোং ফৰ্মুটিয়াই পঠিয়ালে। জোং ঠিক মূৰত লগাত বাঘ বাগৰি পৰিল। বাগৰিয়ে কলে, "হায়! তুমি কিয় মোক হানি মাৰিব খুজিছা? মই বাও-বুলি বজাহে। বাঘ হৈ পছু খেদি আনিছিলো মই।" তেতিয়া গিলাৰিয়ে "আহা! ভিনিহিহে তেনেহলে," বুলি কলে। বাঘ আকৌ মানুহ হ'ল আৰু দুয়োজন ঘৰলৈ আহিল।

দুবাৰ চেষ্টা কৰিও বাওবুলিয়ে গিলাৰিক মাৰিব নোৱাৰিলে। এতিয়া দোষ উলিয়াই খেদি দিব লাগিব বুলি চিন্তা কৰিলে। বাওবুলিয়ে আলা-ৰিক কলে, "তুমি আজিৰ ভিতৰতে হাল চহ কৰি সাতভুলি সৰিয়হ পেলাব লাগিব।" তেতিয়া আলাৰিয়ে হাল চহ কৰি সাতভুলি সৰিয়হ পেলাই দিলে।

এডৰা মাটিতে সাতভুলি সৰিয়হ পেলোৱা শুনি আলাৰিক আকৌ সেই সৰিয়হ বুটলি আগৰ দৰে তুলি ভৰাই দিবলৈ কলে। এইবাৰ আলাৰিক ভালকৈয়ে পৰীক্ষা লোৱা হব বুলি বাওবুলিয়ে মনে মনে ভাবিলে। তেতিয়া আলাৰিয়ে যিমান কপৌ আছেমানে আটাই কেইটাকে মাতিলে। তেওঁ মাতি

পঠিওৱা মাত্ৰেই আহি কপোৰোৰে গাত ভুলি সৰিয়হ বুটলি পেলালে।

বুটলি শেষ কৰাৰ পিচত আটাইবোৰ ভুলি পূৰ হবলৈ অলপ বাকী থাকিল। কিয়নো এটা কপোৰ টোটোলাত সৰিয়হ থাকিল। ভুলি পূৰ নোহোৱা কাৰণে প্ৰত্যেকটো কপোৰ টোটোলা খেপিয়াই চালে। তেতিয়া এটা কপোৰ টোটোলাত সৰিয়হ থকা ধৰা পৰিল। সেই সৰিয়হৰে খালী থকা ভুলি পূৰ কৰিলে। বাওবুলি ৰজাই বোলে তেনেকৈ কৰিছিল।

আৰু এদিনাখন বাওবুলি ৰজাই গিলাৰিক কলে, "কালিলৈ পুৱা তুমি মোক নাদৰপৰা পানী তুলি গা ধুৱাব লাগিব"। তেতিয়া আছাগি-বৈছাগিয়ে গিৰিয়েকক কৈ থলে, "তুমি আজি ৰাতি এই নাদৰ ওচৰতে আন এটা নাদ খান্দি তাৰ ওপৰত কিহবাৰে পাতলকৈ ঢাকি তাৰ ওপৰত মাটি দি থোৱাঁ। তাৰ ওপৰত এখন পীৰা লাহেকৈ পাৰি থৈ দিবা। যেতিয়া তোমাক পানী তুলিবলৈ কব, তেতিয়া তুমি তেওঁক সেই পীৰাত বহিবলৈ কবা।"

আছাগি-বৈছাগিৰ কথামতে আলাৰিয়ে ৰাতি নাদৰ ওচৰত আন নাদ খান্দি তাৰ ওপৰত কিহবাৰে ওপৰে ওপৰে পাতলকৈ ঢাকি থৈ দিলে আৰু তাৰ ওপৰত এখন পীৰা পাৰি থলে। পিচদিনা বাওবুলি ৰজাই নিজৰ গা ধুৱাবলৈ আলাৰিক মাতি পঠিয়ালে। দুয়ো নাদৰ ওচৰলৈ গৈ পোৱাত বাওবুলিয়ে আলাৰিক পানী তুলিবলৈ কলে। বাওবুলি পীৰাত বহা মাত্ৰকে তললৈ সোমাই গ'ল।

তাৰপৰা আলাৰি দামৰাই আছাগি-বৈছাগিক লৈ পলাল। সিহঁত পলাল। বাওবুলি ৰজাই ধুমুহা ধেৰেকনি হৈ খেদিলে। সিহঁতে আকাশৰ ওপৰে ওপৰে উৰা মাৰি পলাল। বাওবুলিয়েও হুম্-হুম্ দাম্-দাম্ বিকট শব্দেৰে খেদি থাকিল। তেনেকৈয়ে বহাগৰ জোনাকৰপৰা ভাদ মাহৰ জোনাকলৈ পলাই থাকিল। সেই সময়ত আছাগি-বৈছাগি গৰ্ভৱতী আছিল। সেইকাৰণে ভাগৰি পৰাত বালিচাপৰিত জিৰণি ললে।

ভাদ মাহৰ জোনাকৰপৰা চ'তৰ জোনাকলৈ তাতেই জিৰণি লৈ থাকিল। সেই সময়তে আছাগি-বৈছাগিয়ে এটা ডিমা আৰু বৈছাগিয়ে ছয়টা ডিমা পাৰিলে। সেইবোৰত বালিত পুতি থলে। তাৰ পিচত তিতিয়লি পক্ষীক চাবলৈ কৈ আকৌ আকাশলৈ উৰা মাৰিলে। পোৱালি জগিলে আহাৰ আনিবলৈ কৈ গ'ল। পিচত আছাগিৰ ডিমা ফাটি এটা ল'ৰা জন্মিল আৰু বৈছাগিৰ পাঁচটা ডিমা ফাটি পাঁচজন ল'ৰা সন্তান জন্মিল, বাকী এটা

ডিমা ফাটি এজনী ছোৱালী সন্তান জন্মিল।

ডিমাবোৰ ফাটি পোৱালি হোৱাৰ পিচত এতিয়া আহাৰ লগা হ'ল। তেতিয়া তিতিয়লি পক্ষীয়ে আছাগি-বৈছাগিৰপৰা আহাৰ অনিবলৈ গ'ল। আছাগি-বৈছাগিয়ে আহাৰ ক'ত দিম, ক'ত নিদিম বুলি কচুৰ পাতত বান্ধি দিলে। তিতিয়লি পক্ষীয়ে আহাৰ লৈ আহিল। বাটত পানীপিয়া পক্ষীয়ে দেখা পাই কচুৰ পাত ঠোঁটেৰে ফালি দিলে। তেতিয়া আটাইবোৰ আহাৰ পৰি গ'ল। ফটা কচুৰ পাতত যি অলপ লাগি আহিছিল তাকে দিলেহি। সিহঁতেও তাকেই চেলেকি জীয়াই থাকিল।

(পানীপিয়া চৰায়ে আহাৰ লৈ অহা পাত ফালি দি কেঁচুৱাহঁতক ভোকাতুৰ কৰাৰ কাৰণে আছাগি-বৈছাগিয়ে তাক শাও দিলে—"তুমি যেনেকৈ আমাৰ সন্তানসকলক ভোকাতুৰ কৰিছা, তেনেকৈ তুমিও সদায় পানীৰ পিয়াহত থাকিবা।" এতিয়া সেইকাৰণে পানীপিয়া চৰায়ে বৰষুণ পৰিলেও পিউ পিউকৈ পানীৰ পিয়াহত মাতি থাকিব লাগে। তথাপিও পানীৰ পিয়াহ নুগুছে।)

বাওবুজিয়ে আছাগি-বৈছাগিহঁতক অগ্নিকোণলৈ খেদি পঠিয়ালে।

(বৰো-কছাৰীৰ বুঢ়া-বুঢ়ীয়ে কয় যে যি সময়ত আছাগি-বৈছাগি খেদা খায় সেই সময়ত বাৰিষা হয়, আৰু যিসময়ত আছাগি-বৈছাগিহঁতে জিৰণি লয় সেইসময়ত খৰালি হয়।)

ইফালে সন্তানসকল বালি-চাপৰিত অনাই বনাই ঘূৰি ফুৰি থাকিল। তিতিয়লি পক্ষীয়ে সিহঁতক আহাৰ খুৱাই পালন কৰি থাকিল। আছাগিৰ ল'ৰাটোৰ নাম হো-হো। বৈছাগিৰ সন্তানসকলৰ ডাঙৰজনৰ নাম বাংৰাছি তাৰ পিচত বাৰিগংথাম, মৈথা হাজি, কৰথেকাই, গলফাৰছাই আৰু সকলোতকৈ তলৰজনৰ বাৰথিৰছাই। তাৰ তলৰটি ছোৱালী আছিল।

গমবিৰা বীৰ

এজন বুঢ়া আৰু এজনী বুঢ়ী আছিল। বুঢ়ীৰ বহু পলমকৈহে ল'ৰা সন্তান এটি জনম হ'ল। জনমৰ সময়ত বুঢ়ীৰ নৰিয়া হোৱাত বুঢ়াই কবিৰাজ বিচাৰি গৈ ঘুৰি আহি ঘৰৰ দুৱাৰ মুখত উজুটি খাই হামখুৰি খাই পৰি মৰিল। সেই সময়তে বুঢ়ীৰ ল'ৰা সন্তানটো জনম হৈছিল। পিতাক নোহোৱাৰ কাৰণে ল'ৰাটোক মানুহে মাউৰা কয়। তেওঁৰ ভাল নাম গমবিৰা বীৰ। গমবিৰা বীৰ লহপহকৈ বাঢ়ি আহিবলৈ ধৰিলে।

ধানৰ খেতি কৰিম বুলি গমবিৰা বীৰে ঢোল কোবালে যিমান দূৰলৈ শুনে সিমান মাটিৰ হাবি বগৰালে। হাবিডোখৰ ছয়কুৰি গাভৰুৰ শৌচ কৰা ঠাই আছিল। ছয়কুৰি গাভৰুৱে সিঁহতৰ শৌচ কৰা ঠাই মুকলি কৰা বাবে পিস্কা খাকৰে কিল সোধালে। তাৰ পিচত গমবিৰা বীৰে সেইডোখৰ মাটি এৰি দি অইন এডোখৰ মাটিৰ হাবি বগৰালে। সেইডোখৰো ডেকাইঁতে শৌচ কৰা ঠাই আছিল।

ডেকাইঁতে আহি গমবিৰা বীৰক বাককৈয়ে কিলালেহি। পিচত কান্দি কান্দি গমবিৰা বীৰ মাকৰ ওচৰ পালেগৈ। তাৰ পিচত চেৰেঙা লৈ এদিনাখন অৰণ্যলৈ গ'ল। চেৰেঙা বজাই বাৰ-বীৰসকলক আহ্বান কৰিলে। বাৰ-বীৰসকলে আহি গমবিৰা বীৰক আঠু লৈ সেৱা কৰিলে আৰু কি কৰিব লাগে আদেশ খুজিলে। গমবিৰা বীৰে সিঁহতক খেতি কৰিবৰ কাৰণে হাবি চাফা কৰিব দিলে। আদেশ পায়েই ঢোল কোবালে যিমান দূৰলৈ শুনে সিমান দূৰ পৰিমাণৰ মাটিৰ হাবি বগৰালে আৰু হাবিত জুই লগাই দিলে। সেই হাবিক জুয়ে সাত দিন সাত ৰাতি পুৰিলে। সেই সাত দিন সাত ৰাতি ৰমৰমকৈ শব্দ হৈ থাকিল।

হাবি পোৰা জুইৰ ছাই আকাশলৈ উৰি মানুহৰ চোতালত ভৰিৰ ডিমাৰ সমান ওখকৈ পোট খালেহি। হাবি পোৰাৰ পিচত সেই মাটিত হাল বালে।

গমবিৰা বীৰে মাকৰপৰা পাঁচযোৰা ধান, মাকৈ পাঁচযোৰা, তিয়ঁহ গুটি পাঁচযোৰা আৰু কচু ডুডোখৰ আনি কুণীয়াকুণিকৈ কই দিলে। খেতি-বাতি বাৰুকৈয়ে হ'ল। ফল-মূল বহুত লাগিল। যিয়ে যায় সিয়ে মাকৈ তিয়ঁহ খাওঁ আহিব পাৰে।

এদিনাখন গাভকইঁত তিয়ঁহ খাবলৈ গ'ল। তিয়ঁহ পাৰেমানে খালে। টোপোলা ভৰাই আনিলে। পিচত গাভকইঁতৰ মুখ লাগি ধান খেতি শুকাই গ'ল। গমবিৰা বীৰে খৰিকটীয়া বুঢ়াৰ ওচৰলৈ গৈ কড়ি চোৱালে। কড়িৰে ঠিকনা চাই খৰি কটা বুঢ়াই কচুৰ পাত, কলৰ পাত আটাইকেইটাকে টোপোলা বান্ধি মুখ কাটিলে। ধানৰ খেতি পুনৰ ভাল হৈ উঠিল।

এদিনাখন ডেকাইঁত তিয়ঁহ খাবলৈ আহিল। তিয়ঁহ খাই টোপাত (টোমত) বিৰিণা বাণ বান্ধি মাৰি পঠিয়ালে। ধানৰ খেতি আকৌ লেবেলি পৰিল। আকৌ মুখ কাটিব লগীয়া হ'ল। ধান আকৌ ভাল হৈ উঠিল। পিচত গমবিৰা বীৰে বাৰ-বীৰসকলক মাতি আনি পোন্ধৰটা ভঁৰাল বান্ধিলে। ধানৰ গুটিবোৰ ভঁৰাল ভৰাই ৰাখিলে। গমবিৰা বীৰৰ অৱস্থা দিনক দিনে ভাল হৈ আহিবলৈ ধৰিলে।

এদিনাখন গমবিৰা বীৰে নিজৰ কাৰণে ছোৱালী আনিবলৈ মাকৰ-পৰা বিদায় লৈ যায়। যোৱা সময়ত ৰামতুলসী কই থৈ যায়। লগত ৰামচাক শালিকাও গ'ল। গৈ গৈ লক্ষ্মীশ্ৰী গাভৰুৰ ঘৰত সোমালগৈ। লক্ষ্মীশ্ৰী গাভৰুৱে গমবিৰা বীৰক দেখা পাই আঠু কাঢ়ি সেৱা কৰি মদ-ভাত খুৱালে। তাত পাঁচ দিনমান থাকি গুৱাশ্ৰী গাভৰুৰ তালৈ ওলাই গ'ল। যোৱাৰ সময়ত লক্ষ্মীশ্ৰীৰ তাতো ৰামতুলসী কই থৈ গ'ল।

বাটত সি ৰাক্ষস এটাই মুখ মেলি থকা লগ পালে। গমবিৰা বীৰে জঁপিয়াই মুখেদি সোমাই শৌচ কৰা দ্বাৰেদি ওলাই গুচি গ'ল। বাটত আৰু একন ৰাক্ষস লগ পালে। গমবিৰা বীৰ আৰু ৰাক্ষসৰ মাজত যুদ্ধ লাগিল। যুদ্ধত ৰামচাক শালিকায়ো যোগ দিলে। গমবিৰা বীৰে ৰাক্ষসক ভবোৱালেৰে মূৰত মাৰি দিয়াত দুই ফালি হাৰি পৰি গ'ল। পিচত গমবিৰা বীৰে ৰাক্ষসক মাৰিলে। দুৱৰীয়ে দুৱাৰ খুলি দিলে। একন মানুহৰ তাত গমবিৰা বীৰ ৰাতি থাকিল। পিচদিনা ডেকাইঁতৰ লগত খিলা খেলিলে। গমবিৰা বীৰে খিলাৰ গুটি মাৰি গুৱাশ্ৰীৰ পাহৰিক মাৰি দিলে।

তেতিয়া পাহৰি মৰাৰ কাৰণে গুৱাশ্ৰীয়ে গমবিৰা বীৰৰ লগত যুদ্ধ দিলে। গমবিৰা বীৰে গুৱাশ্ৰীক চুলিৰ মুঠাত ধৰি ঘূৰালে। তেতিয়াহে জানিলে

গুৱাশ্ৰীয়ে গমবিৰা বীৰৰ বীৰত্ব। গুৱাশ্ৰীয়ে আঠু লৈ সেৱা কৰি গমবিৰাক স্বামী বৰণ কৰিলে। মদ দিলে। ভাত খুৱালে। গমবিৰা বীৰে গুৱাশ্ৰীৰ ঘৰত পাঁচ দিনমান বঞ্চিলে।

তাৰ পিচত গমবিৰা বীৰ স্বৰ্গশ্ৰী গাভৰুৰ ঘৰলৈ গ'ল। স্বৰ্গশ্ৰীৰ ঘৰত পৈ ছাগলি চৰোৱা হৈ থাকিল। ছাগলি চৰোৱাত দুটা ছাগলি কেনেবাকৈ মৰা পৰিলত স্বৰ্গশ্ৰীয়ে গমবিৰা বীৰক মাৰিব খোজে। তেতিয়া গমবিৰা বীৰে স্বৰ্গশ্ৰীৰ লগত যুদ্ধ কৰিলে। স্বৰ্গশ্ৰীক লাংথাবীৰ মাথেবীৰ-সকলে বিয়া কৰিবলৈ হেঁপাহ কৰিছিল। সিহঁতেও স্বৰ্গশ্ৰীৰ কলীয়া হৈ যুদ্ধত যোগ দিলে। পিচত সিহঁত দুয়ো বীৰকো গমবিৰা বীৰে কাটিলে। স্বৰ্গশ্ৰী যুদ্ধত পৰাজিত হৈ গমবিৰা বীৰক স্বামী বৰণ কৰিলে।

ৰামচাক শালিকা আৰু গমবিৰা বীৰ দুয়ো কুলমুঠি গাভৰুৰ তালৈ যাবলৈ ধৰিলে। বাটত ৰাক্ষস লগ পালে। ৰাক্ষস কাটিলেও কটা নেযায়। নমৰে। তেতিয়া গমবিৰা বীৰে নিজৰ পিন্ধি থকা গামোচাৰ এটুকুৰা ফালি তাতে চিঠি লিখি সেই চিঠি বতাহৰ হতুৱাই লক্ষ্মীশ্ৰীলৈ দি পঠিয়ালে। লক্ষ্মীশ্ৰীয়ে মিঠা পুখুৰী, তিতা পুখুৰীত গা ধুই উঠি গিৰিয়েকে দি পঠিওৱা চিঠিখন পঢ়িলে। তেতিয়া গিৰিয়েকক সহায় কৰিবৰ কাৰণে লক্ষ্মীশ্ৰী উৰি গ'ল।

লক্ষ্মীশ্ৰীয়ে গৈ পাই নিজৰ মূৰৰ টিকনিৰ মাজৰ চুলি এডাল উভালি ৰামচাক শালিকাক দিলে। ৰামচাক উৰি গৈ ৰাক্ষসৰ জীউ আনিবলৈ গ'ল। ৰামচাক শালিকা ৰাক্ষসৰ পুতেক হৈ স্বৰ্গলৈ গ'ল। স্বৰ্গত ৰাক্ষসহঁতে গিলিব খুজিছিল, নাতিয়েকহে বুলি কোনেও নিগিলিলে। সোণৰ পিঞ্জৰাত বন্ধ কৰি ৰখা এটা তাম বৰণীয়া পাৰ চৰাই লৈ ৰামচাক শালিকা উভতিল। ৰাক্ষসৰ লগত যুদ্ধ লাগি পিচত ৰাক্ষসক বধ কৰিলে। তাৰ পিচত গমবিৰা বীৰ কুলমুঠিৰ ওচৰ পালেগৈ।

কুলমুঠিয়ে গমবিৰা বীৰক নিজৰ গিৰিয়েক বুলি চিনিব পাৰি আঠু লৈ সেৱা কৰিলে। ৰাৰচিমা অৰ্থাৎ ৰাৰটা সিৰৰ দাগ থকা গাহৰি মাৰি তাৰ মঙহ গমবিৰা বীৰক খুৱালে।

কুলমুঠিৰ তাত কিছুদিন থাকি গমবিৰা বীৰে ৰামচাক শালিকাক লগত লৈ মাথুশ্ৰীৰ ওচৰলৈ গ'ল। দুৱৰীয়ে দুৱাৰ খুলি নিদিয়াৰ কাৰণে এজনী বুঢ়ীৰ তাতে ৰাতি বঞ্চিলে। পিচদিনা সোণৰ বেজি লৈ মাথুশ্ৰীৰ ঘৰত সোমাওঁতে কান্দত লাগি মৰিল। তেতিয়া ৰামচাক শালিকাই এখন

চিঠি লিখি বতাহৰ হতুৱাই লক্ষীশ্ৰীলৈ দি পঠিয়ালে। লক্ষীশ্ৰীয়ে চিঠিখন পাই কথাটো বুজিব পাৰি টিয়া ৰজাক মাতি পঠিয়ালে। টিয়া ৰজা আহি পোৱাত শঙ্কাৰী বুঢ়াৰপৰা লাইৰাং পাত আনিবলৈ পঠিয়ালে। গমবিৰা বীৰক লাইৰাং পাতত গুৱাই লৈ জীওৱা টাঙোনেৰে মাৰি পঠিয়াই দিলে। মাখুশ্ৰীৰ লগত যুদ্ধ কৰিলে। যুদ্ধত মাখুশ্ৰী হাৰিল। পিচত মাখুশ্ৰীয়ে গমবিৰা বীৰক পতিৰূপে বৰণ কৰিলে।

তাৰ পিচত গমবিৰা বীৰ পলশ্ৰীৰ ওচৰলৈ গ'ল। বাটত এখন ভৰিৰ বীৰক লগ পালে। এখন ভৰিৰ বীৰে গমবিৰা বীৰক মুঠেই বাট এৰি নিদিয়ে। তাতেই দুয়ো সাত দিন যুদ্ধ কৰিলে। ৰাক্ষসক কাটি তাৰ তেজ জিভাৰে চেলেকি চিন-চাব নোহোৱা কৰি থৈ গ'ল। গমবিৰা বীৰ যোৱা বাটত বাঘ ভালুকেও বাট এৰি দিলে। বাটতে ৰাক্ষসবিলাকৰ লগত যুদ্ধ লাগিল। ৰামচাক শালিকাই ৰাক্ষসৰ পুতেকৰ ভেশচন ধৰি ৰাক্ষসৰ জীউ আনিবলৈ পাতাললৈ গ'ল। পাতালৰপৰা ৰাক্ষসৰ জীউ ভোমোৰা আনি গমবিৰা বীৰৰ হাতত দিলে। গমবিৰা বীৰে ৰাক্ষসক বধ কৰিলে।

এতিয়া ঔৱাশ্ৰীৰ তালৈ গ'ল। বাটত ৰিংৰিঙাই সুহুৰি বজাই গমবিৰা বীৰে মন খুলি হাঁহি গৈছে। ঔৱাশ্ৰীৰ দুৱাৰত ৰাক্ষসইতক লগ পালে। ৰাক্ষসে বহলকৈ মুখ মেলিলে। গমবিৰা বীৰে মুখত জ'পিয়াই পৰি পিচফালেদি ওলাই যায়গৈ। ৰাক্ষসে বিচাৰি ফুৰে। মুখ মেলি গমবিৰা বীৰক আকৌ গিলিব খোজে। গমবিৰা বীৰে আকৌ মুখেদি জ'পিয়াই পৰি পিচেদি বাহিৰ হৈ যায়। গৈ গমবিৰা বীৰ আন এজন মানুহৰ ওচৰত থাকেগৈ।

খিলাৰ গুটি খেলি গমবিৰাই ঔৱাশ্ৰীৰ গাহৰিক কেনেবাকৈ মাৰিলে। গাহৰি মৰিলত ঔৱাশ্ৰী আৰু গমবিৰা বীৰৰ মাজত যুদ্ধ হ'ল। গমবিৰা বীৰে যুদ্ধত ঔৱাশ্ৰীৰ লগত কটা খাই মাটিত পৰিল। ৰামচাক শালিকাই বোৱেৰকলৈ খবৰ পঠিয়ালে। পিচত টিয়া ৰজাই লাইৰাং পাত অনাই তাত গুৱাই গিৰিয়েকক জীয়ালে। আকৌ ঔৱাশ্ৰীৰ লগত যুদ্ধ হ'ল। যুদ্ধত ঔৱাশ্ৰী হাৰিল। তাইৰ তাতে চাৰি পাঁচ দিন থাকিলে।

ঔৱাশ্ৰীক লগত লৈ গমবিৰা বীৰে ঘৰৰ ফালে আহিবলৈ মন কৰিলে। ঔৱাশ্ৰীয়ে পিতাকৰপৰা বিদায় ললে। পিতাকে সোণৰ টেমা এটা দি পঠিয়ালে। সেই টেমাটো খুলি দিলেই বজাৰ বহে। আহি থাকোঁতে বাটত গমবিৰা বীৰৰ ভাগৰ লাগিছিল। সি ঔৱাশ্ৰীৰ উৰুৰ ওপৰত মূৰটো

থৈ গুলে। গমবিৰা বীৰ টোপনি গ'ল। ছাদং বৈৰাগীয়ে পাই ঔৱাশ্ৰীক পাঠী ছাগলী কৰি লৈ গ'ল।

ৰামচাক শালিকাই বোৱেকক খবৰ দি পঠিয়ালে। লক্ষ্মীশ্ৰী আহি সোণৰ আঙঠি দি ৰামচাকক ছাদং বৈৰাগীৰ জীউ তাম বৰণীয়া পাৰ আনিবলৈ পঠিয়াই দিলে। সেই আঙঠিত ভাত-পানী দি খোজে তাকে পায়। ৰামচাকৰে ৰাক্ষসৰ জীউ তাম বৰণীয়া পাৰ লৈ আহিল। পিচত যুদ্ধ কৰি গমবিৰা বীৰে ছাদং বৈৰাগীক বধ কৰিলে। ঔৱাশ্ৰীক লৈ আহিল।

গমবিৰা বীৰে ঔৱাশ্ৰীক লৈ পলশ্ৰীৰ তালৈ আহিবলৈ ধৰিলে। বাটত ঘাটোৱাল সদাগৰে ঔৱাশ্ৰীক আগতে পাৰ কৰো বুলি নাৱত উঠাই লৈ আহিল। পানীৰ মাজ আহি পোৱাত ঘাটোৱাল সদাগৰে ঔৱাশ্ৰীক পানীৰ তললৈ লৈ গ'ল। ঔৱাশ্ৰীক বৰালি মাছে গিলি তাইৰ জীউটো সক সক শিল কৰি থলে। ৰামাচাকৰে উদ হৈ পানীৰ তলৰপৰা বৰালি মাছক লৈ আহিল। বৰালি মাছৰ পেট ফালি তাৰপৰা সক সক শিলবোৰ ভাঙি ঔৱাশ্ৰীক জীয়াই দিলে।

তাৰ পিচত ঔৱাশ্ৰী আৰু পলশ্ৰীক লৈ মাখুশ্ৰীৰ তালৈ আহিল। তাতে তিনি দিনমান থাকি মাখুশ্ৰীক লগত লৈ ফুলমুঠিৰ তালৈ আহিবলৈ ধৰিলে। বাটতে আছুখান্দা ৰাক্ষসে লগ পাই গমবিৰা বীৰৰপৰা তিৰোতা-বোৰ কাঢ়ি নিব খুজিলে। গমবিৰা বীৰইতে ৰাক্ষসৰ লগত যুদ্ধ কৰিলে। বাঁওফালে ঘুৰি সোঁফালে কাটি ৰাক্ষসক বধ কৰি থৈ আহিল। তাৰ পিচত ফুলমুঠিৰ তালৈ গ'ল।

ফুলমুঠিয়ে হাতত বাজু, ভৰিত খুগুৰা, কপালসূৰ্য্য, বুকুত চন্দ্ৰহাৰ আদি অলঙ্কাৰ পিন্ধি গাত আমোল-মোলোৱা চাদৰ ললে। কাটো-হানো টিয়া ভাটোৰ দৰে ৰঙৰ, ৰাজ-পোচাকৰ দৰে চোলা পিন্ধিলে। বাটত পিছলা বীৰক লগ পালে। পিছলা বীৰে গমবিৰা বীৰৰ গাভৰু কেইজনীক কাঢ়ি নিবলৈ চেষ্টা কৰিছিল। যুদ্ধ লাগিল। যুদ্ধত লহাজুৰি চামদাং দাখনেৰে পিছলা বীৰক কাটিলে। বাকী ৰাক্ষসবোৰক চৈধ্যথাক পাহাৰ পাৰ কৰি খেদি দিলে।

তাৰ পিচত খোজ ধৰিলে। সিহঁতে মিচিকিয়াই হাঁহিছে, আনন্দ কৰি কৰি আহি আছে। বেলৰ আকাৰৰ সমান ভাঙৰ তামোল, চিনাৰি পাণ, বগলীৰ শোঁচৰ দৰে বগা চূণ, মগৰবিলা কটাৰিৰে তামোল কাটিছে,

খাইছে, হাঁহিছে। বাৰহাত দীঘল ধঁপাত সাস্ত-সাস্তি চিলিমত লগাই গুৰ-গুৰীয়া হোকাত খাইছে। বোন্দা মেকুৰী বগাব পৰা বাটিত কঁকালত কাপোৰ পিন্ধিবলৈ শিকোঁতে ৰঙ্গা মদৰ ৰস আনিছে, দিছে, গমবিৰা বীৰে খাইছে।

মেকুৰীয়ে বগাব পৰা বাটিটো . পিয়াজৰ বাকলিৰ দৰে মাজিছে। মুখ চালে ফুলমুঠিক তৰা গছৰ পাতৰ আকাৰৰ দৰে দেখি। কঁকাল চালে টোকা দিয়া পিপৰাৰ কঁকালৰ দৰে দেখি। নাক চালে ধোঁৱা কাপ্জিৰ কাঁইটৰ দৰে জোঙা দেখি। ভৰিৰ ডিমা চালে বাঁহৰ গাঁজৰ দৰে শকত দেখি। গল চালে শৰ পহুৰ গলৰ দৰে দেখি। চকু চালে তাম বৰণীয়া পাৰৰ চকুৰ দৰে দেখি। বহল বুকু, দীঘল আঙুলি, সাতবাটি দীঘল চুলি। প্ৰাণ জুৰোৱা কথাৰ সুৰ। .

তাৰেপৰা সকলোৱে স্বৰ্ণশ্ৰীৰ তালৈ আহিল। স্বৰ্ণশ্ৰী গাভৰুৱে দৌৰি উজাই-ভটিয়াই বিচনা পাৰি দিছে, খোৱা-লোৱা গোটাই খুৱাইছে। স্বৰ্ণশ্ৰীৰ ঘৰত কেইদিনমান থাকি গুৱাশ্ৰীৰ তালৈ আহিল। সিইঁতক দেখা পাই গুৱাশ্ৰীয়ে বাৰছিলা গাঙৰি মাৰি খুৱালে। তাতে কিছুমান দিন থাকি লক্ষীশ্ৰীৰ তালৈ আহিল। তাতো কিছুদিন থাকি আটাইকেউজনে লগ লাগি গমবিৰা বীৰ নিজৰ ঘৰলৈ আহিল। ঘৰ আহি পাই সাতজনী বৈণীয়েকৰ সাতখন নগৰ আৰু মাকৰ এখন নগৰ পাতি সুখেৰে ৰাজ্য চলাই থাকিল।

ডিমাশ্ৰুণ

এজন ৰজাৰ ছয়জনী ৰাণী আছিল। ছয়জনীৰ ছয়জন সন্তান আছিল। সিইঁতৰ প্ৰত্যেকৰে কাৰোবাৰ ভৰি খোৰা, কাৰোবাৰ পিঠি কুঁজা, কাৰোবাৰ কঁকাল বেঁকা আছিল। সেইকাৰণে ৰজাৰ মনত অলপো শান্তি নাছিল। এদিনাখন ৰজাই চিকাৰৰপৰা ঘৰলৈ ঘূৰি আহোঁতে বাটত বৰ ধুনীয়া ছোৱালী এজনী দেখা পালে। ৰজাই তাইক বিয়া কৰালে। পিচত ছোৱালীজনী গৰ্ভৱতী হৈ এটা ডিমা প্ৰসৱ কৰিলে।

ৰজাৰ বৰ খং উঠিল। ৰজাই তিৰোতাজনীৰপৰা ল'ৰা সন্তান পোৱাৰ কাৰণে বৰ আশা কৰিছিল। ৰজাই ৰাণীক নি হাবিত এৰি আহিবৰ কাৰণে চাকৰক হুকুম দিলে। ৰজাৰ হুকুমমতে ফুলশ্ৰীক নি হাবিত এৰি থৈ আহিল।

ৰজাৰ সৰু ৰাণী ফুলশ্ৰীয়ে হাবিৰ মাজত অনাই বনাই ঘূৰি ফুৰি ফল-মূল খাই জীৱন ধাৰণ কৰিলে। এইদৰে মাকৰ দুখ কষ্ট দেখা পাই ডিমাৰ ভিতৰত থকা পুতেকজনে বৰ দুখ পালে। মাকে গাঁৱত চাউল খুজিবলৈ যোৱাৰ সময়ত পুতেক ডিমাশ্ৰুণে ডিমাৰ খোলাৰপৰা ওলাই মাকৰ কাৰণে সুন্দৰকৈ ভাত-আঞ্জা ৰান্ধি থৈ দিলে। তাকে দেখি মাক বৰ আচৰিত হ'ল।

এদিনাখন মাকে গাঁৱত চাউল খুজিবলৈ যাওঁ বুলি ওলাই গৈ মাজ বাটৰপৰা ঘূৰি আহিল। এনেতে ফুলশ্ৰীয়ে ল'ৰাটোৰ হাতত খাপ মাৰি ধৰি সুধিলে, "তুমি কোন?" তেতিয়া ল'ৰাই নিজৰ পৰিচয় দিলে। দুয়ো মাক-পুতেক থাকিল। ল'ৰাজনৰ নাম ডিমাশ্ৰুণ ৰাখিলে। ডিমাশ্ৰুণে ৰজাৰ পুতেক ছয়জনৰ লগত নানা প্ৰকাৰৰ খেল-ধেমালি প্ৰতিযোগিতাত ৰজাৰ ছয়জন পুতেকক হুৰুৱায়। তেতিয়া ৰজাৰ পুতেকহঁতে অপমান পাই ডিমাশ্ৰুণক মাৰধৰ সোধায়।

এদিনাখন ৰজাৰ ছয়জন পুতেকে কলে, 'আমাৰ নগৰখন যিজনে একে

উশাহতে সাতবাৰ ঘূৰিব পাৰিব তেওঁৰে জয় হব।' ডিমাশ্ৰণে সাতবাৰতকৈ বেছি ঘূৰিলে। সিহঁতে এবাৰো ঘূৰিব নোৱাৰিলে। ডিমাশ্ৰণৰ জয় হল। আৰু এদিনাখনৰ কথা। বহুত দূৰৈত এজোপা শিমলু গছ আছে। তালৈ ঘোঁৰা চেকুৰাই গৈ যিজনে আগতে পাব তেৱেঁই পাতালপুৰীত গৈ পাতালশ্ৰী গাভৰুক আনিব পাৰিব।

ডিমাশ্ৰণে পিচদিনা ৰাতিপুৱা মাকৰ হতুৱাই এজন মানুহৰপৰা ঘোঁৰা এটা অনাই ছয়জন ৰাজকুমাৰৰ লগত প্ৰতিযোগিতা কৰিবলৈ আহিল। ডিমাশ্ৰণে ৰাজকুমাৰহঁতক কলে, "ককাইহঁত! আপোনালোকে আগতে ঘোঁৰা চেকুৰাই যাওকগৈ। মই আপোনালোকৰ পিচত যাম। মোৰ ঘোঁৰা ভাল নহয়।" সিহঁতে গৈ বহুত দূৰ পোৱাৰ পিচত ডিমাশ্ৰণে ঘোঁৰা এৰি দিলে। ডিমাশ্ৰণৰ ঘোঁৰা পবন বেগেৰে বিং বিং শব্দ কৰি দৌৰি গ'ল। সিহঁততকৈ আগতে গৈ ডিমাশ্ৰণ এজোপা গছৰ ছাঁত বহি থাকিল।

সিহঁতে ঘোঁৰা চেকুৰাই ধূলি উৰুৱাই যাব লাগিছে। ৰাজকুমাৰহঁতে ডিমাশ্ৰণক সিহঁততকৈ আগতে গৈ গছৰ ছায়াত বহি থকা দেখা পালে, সিহঁতে আচৰিত মানিলে। ছয়জন ৰাজকুমাৰে ডিমাশ্ৰণক তাতে বান্ধি থৈ শিমলু গছৰ গুৰিলৈ বুলি ঘোঁৰা চেকুৰাই দিলে। ডিমাশ্ৰণে তাতেই কান্দি থাকিল।

বহুত পৰৰ পিচত বাঘা-বাঘিনী আহি ডিমাশ্ৰণৰ বন্ধা ৰচি কামুৰি ছিঙি দিলে। মুকলি হৈ ডিমাশ্ৰণে আকৌ ঘোঁৰা চেকুৰাই দিলে। এইবাৰো ছয়জন ৰাজকুমাৰতকৈ ডিমাশ্ৰণ আগতে গৈ এজোপা গছৰ ছায়াত জিৰণি লৈ বহি থাকিল। ছয়জন ৰাজকুমাৰে সিহঁততকৈ আগতে ডিমাশ্ৰণক গৈ পোৱা দেখা পাই আৰু আচৰিত মানিলে।

ডিমাশ্ৰণক গছৰ লগত গজাল মাৰি থৈ সিহঁতে শিমলু গছৰ গুৰিলৈ বুলি ঘোঁৰা চেকুৰাই দিলে। ডিমাশ্ৰণে তাতেই কান্দি থাকিল। পিচত বাঘা-বাঘিনী আহি গজালবোৰ মুখেৰে এৰুৱাই পেলাই দিলে। ডিমাশ্ৰণে আকৌ ঘোঁৰা চেকুৰাই দি ৰাজকুমাৰহঁততকৈ আগতে গৈ এডাল শিমলু গছৰ ছায়াত বহি থাকিল। সিহঁতে ডিমাশ্ৰণক আগতে গৈ পোৱা দেখা পাই আৰু আচৰিত মানিলে।

এইবাৰ ৰাজকুমাৰহঁতে ডিমাশ্ৰণক টুকুৰা-টুকুৰ কৰি কাটি থৈ শিমলু গছৰ গুৰিলৈ বুলি ঘোঁৰা চেকুৰাই দিলে। সিহঁত যোৱাৰ পিচত বাঘ আৰু নেউল আহি মঙহবোৰ বুটলি জমা কৰি ডিমাশ্ৰণক পুনৰ জীয়াই দিলে।

ডিমাশ্ৰণে আকৌ ধোঁৱা চেকুৰাই ছয়জন ৰাজকুমাৰতকৈ আগতে গৈ পাই শিমলু গছৰ গুৰিত বহি থাকিল।

ছয়জন ৰাজকুমাৰ গৈ পোৱাত এই বাটেৰে পাতালপুৰীলৈ যাব লাগে বুলি ডিমাশ্ৰণে সিইঁতক শিমলু গছডাল উভালিবলৈ দিলে। ছয়জন ৰাজকুমাৰে বল দিও শিমলু গছ লৰাব নোৱাৰিলে। পিচত ডিমাশ্ৰণে অকলে বল দি এফাল উভালি সিইঁতক পাতালপুৰীলৈ যোৱা বাট দেখুৱাই দি এটা এটাকৈ সোমাই যাবলৈ কলে। সিইঁত এজন এজনকৈ আটাই কেইজন সোমাই গ'ল। অন্ধকাৰ পাই আকৌ ওলাই আহিল।

ডিমাশ্ৰণে কলে, "মই সোমাই যাওঁ। যেতিয়া এই গছৰ শিপা-ডাল লৰি উঠিব, তেতিয়া আপোনালোকে শিপাডাল তুলি দিব।" এই বুলি কৈ ডিমাশ্ৰণ পাতালপুৰীলৈ সোমাই গ'ল। ৰাজকুমাৰ ছয়জন ডিমাশ্ৰণৰ বাবে বাট চাই থাকিল।

ডিমাশ্ৰণে পাতালপুৰীলৈ গৈ নগৰত প্ৰৱেশ কৰিবৰ কাৰণে দুৱৰীক দুৱাৰ মেলি দিবলৈ কলে। দুৱৰীয়ে গৈ পাতালশ্ৰী গাভৰুৰ আগত কলেগৈ। কোন আহিছে জানিবৰ কাৰণে পাতালশ্ৰীয়ে চালে আৰু কলে, "অ মোৰ স্বামী আহি পাইছে।" তাৰ পিচত দুৱৰীক দুৱাৰ মেলি দিবলৈ কলে।

ডিমাশ্ৰণ গৈ পাতালশ্ৰীৰ ওচৰ পোৱাৰ লগে লগে পাতালশ্ৰীয়ে ডিমা-শ্ৰণক আদৰি লৈ সেৱা কৰিলে। তাতেই চাৰিদিনমান থাকি ডিমাশ্ৰণ আকৌ পৃথিবী-ৰজাৰ জীয়েক শাংখামুঠি গাভৰুৰ তালৈ গ'ল। তাইক বিয়া কৰাই আকৌ তাৰপৰা কাউৰী-ৰজাৰ জীয়েক ফেছ্‌লিশ্ৰীৰ তালৈ গ'ল।

দুৱাৰৰ ওচৰ গৈ পোৱাত দুৱৰীয়ে দুৱাৰ এৰি নিদিলে। পিচত কাউৰী-ৰজাৰ পুতেক ফেছ্‌লাশ্ৰণৰ লগত ডিমাশ্ৰণৰ যুদ্ধ হ'ল। ফেছ্‌লাশ্ৰণক কাটি চোতালত পিতাকৰ সন্মুখত পেলাই দিয়াত পিতাকে বৰ অপমান পায় আৰু বৰ খং উঠে। ভুলা বীৰ, কানধি বীৰ, গানধি বীৰইঁতক যুদ্ধ কৰিবৰ কাৰণে যোগাই দিলে। সিহঁতে ডিমাশ্ৰণৰ লগত যুদ্ধ কৰিলে। যুদ্ধত সিহঁত মৰিল। পিচত ফেছ্‌লিশ্ৰীয়ে নিজে যুদ্ধ কৰি যুদ্ধত হাৰি ডিমা-শ্ৰণক পতি বৰণ কৰিলে।

এইবাৰ নলশ্ৰী গাভৰুৰ তালৈ বুলি ডিমাশ্ৰণে যাত্ৰা কৰিলে। বাট ভুল কৰি সৌফালে গৈ পালে। তাত ৰাক্ষসইঁত শুই আছিল। ডিমাশ্ৰণে সিইঁতক লগ পালেগৈ। সি জঁাপ মাৰি পাৰ হৈছিল। কিন্তু আটাইতকৈ পিচৰজনৰ কানত ডিমাশ্ৰণৰ এখন ভৰি পৰিল। ৰাক্ষসইঁতে সাৰ পালে।

বাক্সহঁতৰ লগত ডিমাশ্ৰণৰ যুদ্ধ লাগিল। যুদ্ধত বাক্সহঁত মৰে। ডিমাশ্ৰণে গৈ নলশ্ৰীৰ নদীৰ ঘাটত চেৰেঙা বজাই পিচত লাহেকৈ নলশ্ৰীৰ ঘৰত সোমায়। নলশ্ৰীয়ে ডিমাশ্ৰণক সেৱা কৰি পতি বৰণ কৰে।

তাৰপৰা বেলমুঠিৰ তালৈ গ'ল। তাতো বাট পাহৰি ডিমাশ্ৰণে সোঁফালে গৈ পায়। বাটতে বাক্স লগ পায়। বাক্সে গিলিবলৈ মুখ মেলোঁতে ডিমাশ্ৰণে জঁপিয়াই বাক্সৰ মুখেদি সোমাই শৌচৰ দ্বাৰেৰে ওলাই যায়গৈ। বেলমুঠিক বিয়া কৰাই আকৌ হাজাৰকীয়া গাভৰুৰ তালৈ গ'ল।

হাজাৰকীয়া গাভৰুৱে বাটত যাকে লগ পায় তাকে কাটি পেলায়। ডিমাশ্ৰণক হাজাৰকীয়া গাভৰুৱে বাটতে লগপালে। হাজাৰকীয়া গাভৰুৱে ডিমাশ্ৰণক কাটিব খোজোঁতে দুয়োৰে মাজত যুদ্ধ লাগিল। হাজাৰকীয়াই যুদ্ধত হাৰি ডিমাশ্ৰণক পতি বৰণ কৰিলে। আটাইকেইজনী তিৰোতাক লৈ ডিমাশ্ৰণ শিমলু গছৰ গুৰিলৈ আহিল। আহিবৰ সময়ত হাজাৰকীয়া গাভৰুৱে হাতখিলা টেমা এটা পিতাকৰ তাতে পাহৰি আহিল।

ডিমাশ্ৰণে শিমলু গছৰ তলত তিৰোতাবোৰক থৈ নিজে হাতখিলা টেমা আনিবলৈ গ'ল। যাবৰ সময়ত তিৰোতাবোৰক কৈ গ'ল, "তোমালোকে এই শিপাডালত ধৰি লৰাই নিদিবা। মই আহিলে লৰাই দিম।" কিয় বাধা দিছে তাৰ কাৰণ জানিবলৈ তিৰোতাবোৰে শিপাডাল অলপ লৰাই চাবলৈ ইচ্ছা কৰিলে। পিচত আটায়ে মনৰ ইচ্ছা দমাব নোৱাৰি গছৰ শিপা লৰাই দিয়াত ছয়জন ভাই-ককাইয়ে শিমলু গছডাল উঠাই দিলে। সিহঁতে সাতজনী দীপ্‌লীপ্ গাভৰু দেখা পাই বিয়া কৰাম বুলি লৈ গ'ল।

ডিমাশ্ৰণে টেমাটো লৈ আহি বাটত নদী ভাঙৰ হোৱাত পাৰ হব নোৱাৰি নদীৰ পৰতে বহি কান্দি থাকে। কুকুৰা পখীয়ে দেখা পাই পিঠিত লৈ ডিমাশ্ৰণক নদী পাৰ কৰি দিলে। শিমলু গছৰ গুৰিত আহি দেখে যে এজনীও তিৰোতা তাত নাই। ডিমাশ্ৰণে তাতে কান্দি বহি থাকে।

সেই সময়তে টেঁপা বেং এটা আহি কলে,, "তুমি মোৰ মূৰৰ ওপৰত বহি মোৰ গাত যিমান পাৰা সিমান মাৰিবা। মুঠেই জিৰণি নলবা।" টেঁপা বেঙৰ কথামতে ডিমাশ্ৰণে তাৰ মূৰত বহি ললে। চকু মুদি এডাল লাঠিৰে ডিমাশ্ৰণে টেঁপা বেঙৰ পিঠিত যিমান পাৰে সিমান মাৰিলে। মাৰৰ কোবত টেঁপা বেঙৰ গা ফুলি উঠিল। এনেকৈ ফুলিলে যে শিমলু গছৰ মূঢ়া উফৰি গৈ ডিমাশ্ৰণক ওপৰত তুলি দিলে।

ডিমাশ্ৰণ ওপৰলৈ আহিল। কিন্তু ওপৰত ছয়জন ৰাজকুমাৰৰ কাকো দেখা নাপালে। ডিমাশ্ৰণে অকলে মাকৰ ওচৰ পালেহি। মাকক সকলো কথা বিবৰি কলে। মাকে ডিমাশ্ৰণক লৈ ৰজাৰ ওচৰলৈ আহিল। ৰজাৰ আগত ডিমাশ্ৰণৰ মাকে সকলো কথা কোৱাত ৰজাই ডিমাশ্ৰণক সাতজনী গাভৰুৰ লগত বিয়া দি ৰজা পাতিলে। পিচত সকলোৱে সুখেৰে সংসাৰ যাপন কৰিলে।

ধুনীয়া এলেহুৱা ডেকা

(১)

পূৰণি কালত এজন হাজাৰকীয়া বুঢ়া আৰু হাজাৰকীয়ানী বুঢ়ী আছিল। বুঢ়া আৰু বুঢ়ীৰ সাতজন পুতেক। পুতেকহঁতৰ নাম ধনীৰাম, খালেৰাম, নেজখাটা, কৰকৰীয়া, খঙিয়াল আৰু এলেহুৱা আছিল। ধনীৰামৰ ঘৈণীয়েকৰ নাম ধনশ্ৰী। এওঁ কামে-কাজে বৰ জ্ঞানী আছিল। বৰোৰ সন্তান জোপোহা চুলিৰে গাল গোলাকাৰ হাঁহিমুখীয়া আছিল ধনশ্ৰীজনী, কিন্তু তাইৰ সন্তান নাছিল। সেইকাৰণে হা-হুমুনিয়াৰে ধনশ্ৰীৰ দিন গৈছিল।

এলেহুৱাৰ ছয়জন ভাই-ককাইৰ বিয়া হ'ল। কেৱল তাৰহে বিয়া হোৱা নাই। এলেহুৱাজন এতিয়াও শুই আছে। বুঢ়া-বুঢ়ীহঁত এলেহুৱাৰ বিয়া নোহোৱাতে মৰি গ'ল। এলেহুৱাজনক মৰম কৰোঁতা কোনো নোহোৱা হ'ল। কোনোবাই মৰম কৰিলে কৰিলে, নকৰিলে নাই। এইধৰণে এলেহুৱাৰ দিন যাবলৈ ধৰিলে। ধনীৰাম আৰু ঘৈণীয়েক ধনশ্ৰীয়ে এলেহুৱাক মৰম কৰিবলৈ নেৰিলে। বাকী ককায়েক বোৱেক কেইজনে এলেহুৱাক উভতি নাচায়, ভাল নাপায়।

যিদিনা ধুনীয়া এলেহুৱাই জনম পাইছিল, সেইদিনাই সিহঁতৰ ঘৰত গাই গৰু এজনী আৰু কুকুৰ এটা জনম পাইছিল। সেইকাৰণে কুকুৰে এলেহুৱাক নেদেখিলে থাকিব নোৱাৰে আৰু এলেহুৱাও কুকুৰক নেদেখিলে থাকিব নোৱাৰিছিল। গাইজনীয়েও তাক মৰম কৰিছিল, এলেহুৱায়ো গাইজনীক বৰ মৰম কৰিছিল।

ধুনীয়া এলেহুৱাজন এলেহুৱাই। জনমৰপৰাই এলেহুৱা। কাম-বন নকৰি এনেই শুই থাকিছিল। সি এলাপেচা এলেহুৱা নাছিল। শৌচ কৰিবলৈ, ভাত খাবলৈ বিচনাৰপৰা উঠিবলৈও এলাহ কৰিছিল। তেনেকৈ শুই থাকোঁতে শোৱা ঠাইখিনি গাঁত হৈছিল। চেকুৰা কুকুৰটোও তাৰ ওচৰতে

শুই থাকিছিল। ধুনীয়া স্বাস্থ্যৰ এলেহুৱা ডেকা এজনে শুই শুই খোৱাৰ কাৰণে ককায়েকহঁতে তাক দেখিব নোৱৰা হৈ পৰিল।

ককায়েকহঁতে নানা কটু কথাৰে এলেহুৱাটোক গালিশপনি পাৰিলে এলেহুৱাই কৈছিল, "ককাইহঁত! তোমালোকৰ গালিয়ে মোৰ বহুত। তোমালোকৰতো খোৱা নাই মই। পিতাৰহে খাইছোঁ।" এলেহুৱাই এইদৰে কোৱাত ককায়েকহঁতৰ আৰু বেছিকৈহে খং উঠিছিল। তাক মাৰিব খুজিছিল। তেতিয়া ডাঙৰ ককায়েকজনে ভায়েকহঁতক বাধা দিছিল আৰু কৈছিল, "হেং হৈছে, হৈছে! তোমালোক বৰ বেচিকৈ বাঢ়ি যোৱা। সক ল'ৰা। আমাৰ উপাৰ্জ্জন নাখাইনো কোনে উপাৰ্জ্জন কৰা খাব?"

বোৱেকহঁতেও এলেহুৱাক ভাত-পানী নিদিছিল। সিহঁতেও মুখ ওফন্দাই গালি পাৰিছিল। সিহঁতেও এলেহুৱাক ভাল নাপাইছিল। কেৱল ধনশ্ৰীয়ে মাত্ৰ এলেহুৱাক ভাত-পানী দিছিল। কেতিয়াবা গা ধুৱায়ো দিছিল।

এলেহুৱাই একো কাম নকৰা দেখি এদিনাখন ককায়েকহঁতে তাক পহু খেদিবলৈ বনলৈ মাতিলে। এলেহুৱানে এলেহুৱা, পহু খেদিবলৈ যোৱা দূৰৈত থাকক বিচনাৰপৰাই নুঠিল।

পিচত কৰকৰীয়া আৰু খঙিয়াল দুয়ো এলেহুৱাক সাত হাত গাঁতৰ বিচনাৰপৰা এজনে হাতত, এজনে ভৰিত ধৰি তুলিলে। তেতিয়া সি গীত গাই বোৱেক ধনশ্ৰীক কৈ পঠিয়ালে—

বো ঐ, বো!
মই বনলৈ যাম,
ভগবানেহে জানে বো
এই ককাইহঁতে মোক কি কৰে।

থাকাঁ, থাকাঁ, বো তুমি থাকাঁ,
মাতৃতুল্য তুমি মোৰ
বো ঔ, বো! বনলৈ যাওঁ।

এলেহুৱা ককায়েকহঁতৰ লগত বনলৈ পহু খেদিবৰ কাৰণে যাব লগীয়া হ'ল। এলেহুৱাৰ লগত চেকুৰা কুকুৰো গ'ল। সৈ সৈ বাইডাংবাৰী, ইকৰাবাৰী পহীন অৰণ্যৰ একাষেদি এলেহুৱা আৰু চেকুৰা কুকুৰ বেঢ়ি থাকিল। নাই, সিহঁতে সিকালেদি জাল বেঢ়ি পহুৰ বাবে খাপ দি চুপি আছিল, সেইফালেদি এটা পহুও নগ'ল, ইফালে এলেহুৱাৰ চেকুৰা কুকুৰে কামুৰি কামুৰি

তিনিটা পহু মাৰি পেলালে। তেতিয়া সি ককায়েকহঁতক চিঞৰি মাতিলে, "আহঁা ঐ ককাইহঁত! পহু-পাহৰি ভাৰ কৰঁাহি।"

ককায়েকহঁতে আহি ডাঙৰ ডাঙৰ পহু পৰি থকা দেখা পালে। সেই সময়তে ককায়েক কৰকৰীয়াই ভালুকৰ গাঁত দেখা পাই ক'লে, "হেৰা এলেহুৱা! এই গাঁতত কেটেলা পহু সোমাই আছে। তুমি সোমাই যোৱঁা, এই গাঁতৰ ভিতৰলৈ।" এলেহুৱাই ক'লে, "মই সোমাব নোৱাৰোঁ ককাই! এই গাঁত কেটেলা পহুৰ নহয়।" খঙিয়াল ককায়েকে কলে, "সোমা ছালা গু খোৱা! নহলে তোক শিক্ষা দিম মই।" তেতিয়া এলেহুৱা গাঁতৰ ভিতৰলৈ সোমাই গ'ল।

এলেহুৱাক দেখা পাই ভালুক মতা-মাইকী দুয়োটাই ভয়তে গাঁতত সাবটা-সাবটি কৰি থাকিল। ইফালে ককায়েকহঁতে কি কৰিলে, ডাঙৰ ডাঙৰ খুটি মাৰি গাঁতটো বন্ধ কৰি গাঁতৰ মুখত ডাঙৰ ডাঙৰ খৰিৰে জুই ধৰি ধোঁৱা দিলে। এলেহুৱা ওলাই আহিবলৈ চেষ্টা কৰিও নোৱাৰিলে। সি গাঁতৰ ভিতৰতে কান্দি কান্দি থাকিব লগীয়া হ'ল।

ককায়েকহঁতে পহু লৈ ঘৰলৈ আহিল। ঘৰ আহি পালত কুকুৰে ধনশ্ৰীৰ ভৰিত উবুৰি খাই পৰি কেং কেং কৰিবলৈ ধৰিলে। ধনশ্ৰীয়ে ভাবিলে, "আজি নিশ্চয় কিবা হৈ আহিছে। এলেহুৱাকো দেখা নাপালো মই।" গিৰিয়েকৰ তাত, দেওৰেকহঁতৰ তাত এলেহুৱা ক'ত বৈ আহিল বুলি সুধি ফুৰিবলৈ ধৰিলে। গিৰিয়েক ধনীৰামে ভায়েকহঁতৰ মাৰ খাবৰ ভয়ত একো কথা প্ৰকাশ নকৰিলে।

দেওৰেকহঁতে ক'লে, "আহিব লাগিছে। বাটত শৌচ কৰিবলৈ বহিছে।" বাট চাই থাকিও ধনশ্ৰীয়ে এলেহুৱাক নেদেখে। পিচত কুকুৰে বেচি বেচিকৈ কেঁকাই থকাত আৰু এলেহুৱাৰ মুখ দেখা নোপোৱাত জাকহঁতক ক'লে, "ভাত বহাবা। মই মঙহৰ লগত খাবলৈ সোঁ বনৰপৰা শাক তুলি আনিবলৈ যাওঁ।" এইবুলি কৈ কুকুৰৰ পিচে পিচে হাবিলৈ গ'ল। গৈ গৈ বেলি মাৰ যাবৰ সময়ত এলেহুৱাক এৰি থৈ অহা ঠাই পালেগৈ। তেতিয়া ঢেকুৰা কুকুৰে এলেহুৱাক গাঁত বন্ধ কৰি খোৱা ঠাইত নাকেৰে ফুৰ ফুৰ শব্দ কৰি গাঁত খান্দিবলৈ ধৰিলে।

ধনশ্ৰীয়ে "আই ঐ, এই গাঁতৰ ভিতৰতহে আছে নেকি?" বুলি কৈ আঙঠা আৰু পোৰা খৰিবোৰ আঁতৰাই খুটিবোৰ উভালি পেলাই দিয়াত এলেহুৱাক গাঁতৰ ভিতৰত কান্দি থকা দেখা পালে। তেতিয়া ধনশ্ৰীয়ে

নিজেও কান্দি কান্দি, "হে ভাই নুমলীয়া দেওৰ ! তোমাৰ কি হ'ল ? তোমাক কিয় এনেকৈ থৈ গ'ল ?" বুলি কৈ হাতত ধৰি গাঁতৰপৰা উলিয়াই আনিলে। তেতিয়া ধনশ্ৰী, এলেহুৱা আৰু চেকুৰা কুকুৰ তিনিও ঘৰলৈ আহিল। ঘৰৰ ওচৰ পোৱাত ধনশ্ৰীয়ে এলেহুৱাক অলপ সময় বৈ থাকিবলৈ কৈ নিজে অলপ শাক তুলি লৈ ঘৰ সোমালগৈ।

সন্ধিয়াৰ সময়ত ভাত খাই সকলো শুই যোৱাৰ পিচত এলেহুৱাই ঘৰ সোমাই ভাত বাঢ়ি দিবলৈ বৌয়েকক মাত দিলে। এলেহুৱাৰ মাত শুনি ককায়েকহঁতে "হু, সি চালা শু খোৱা কেনেকৈ ঘূৰি আহিল !" বুলি ভাবিলে। বৌয়েকহঁত ভাত বাঢ়িবলৈ নুঠিল। মৰমিয়াল ধনশ্ৰীয়ে আথেবেথে দুৱাৰ খুলি "আহা তুমি, এতিয়াহে আহি পাইছা এলেহুৱা ? বুলি কৈ ভাত বাঢ়ি দিলে। ভাত খাই উঠি পিচত নিজৰ শোৱা ঠাইত শুই থাকিলগৈ।

পাঁচদিনমান থাকি মঙহ শেষ হলত আৰু এদিনাখন ককায়েকহঁতে পহু খেদিবলৈ এলেহুৱাক মাতিলে। এলেহুৱা নাযায়, সিহঁতে নেৰে। তাক জোৰ কৰি উঠাই লৈ গ'ল। চেকুৰা কুকুৰো লগতে গ'ল। গৈ গৈ হাবিৰ মাজত শালগছৰ গুৰিত শ'ই সাপৰ নখৰ চিন দেখা পালে। তেতিয়া ককায়েকহঁতে এলেহুৱাক গছৰ ওপৰত উঠিবলৈ কলে। এলেহুৱা নুঠে, সিহঁতে নেৰে। পিচত জোৰ কৰি গছৰ ওপৰত তুলি দিলে।

এলেহুৱাই তেতিয়া গছত শলা মাৰি মাৰি ওপৰলৈ উঠি গল। এলেহুৱা ওপৰলৈ গৈ পালত শ'ই সাপ ওপৰৰ পৰা জঁাপ দি মাটিত পৰিল। ককায়েকহঁতে তাক মাৰি ললে। এলেহুৱাই ওপৰলৈ গৈ পোৱাৰ পিচত ককায়েকহঁতে শলাবোৰ একৰাই হাবিত পেলাই দিলে। গুৰিত দপদপকৈ জুই জ্বলাই সিহঁতে শ'ই সাপটো লৈ ঘৰলৈ গুচি আহিল।

এলেহুৱাই গছৰ ওপৰতে আধা পোৱা হৈ কোনোমতে ডালত সাৱটি থাকিল। কুকুৰে ঘৰ গৈ পোৱা মাত্ৰকে সিদিনাৰ দৰে ধনশ্ৰীৰ ভৰিৰ ওচৰত কেং কেঙাই থাকিল। তাই "আহা আজি কি বা হৈ আছিল" বুলি কৈ হুমুনিয়া কাঢ়িলে। দেওৰেকহঁতে শ'ই সাপৰ মঙহ বাছিলে জাকহঁতক ধনশ্ৰীয়ে কলে, "পিচত ভাত বান্ধিবা। মই শ'ই সাপৰ মঙহৰ লগত খাবলৈ সেই তাত শাক তুলি আনোগৈ।" এই বুলি চেকুৰা কুকুৰক লগত লৈ ওলাই আহিল। চেকুৰা কুকুৰৰ পিচে পিচে গৈ বহুত দূৰৈত গছৰ ওপৰত এলেহুৱাক চকুলো টুকি কান্দি থকা দেখা পালে।

পিচত বৌয়েকে "আহা ভাই। তোমাক তেনেকৈ কিয় কৰিলে ?"

বুলি কৈ কান্দি কান্দি শলাবোৰ বিচাৰি বিচাৰি আকৌ আগৰ গাঁতবোৰত সুমুৱাই দিলে। তেতিয়াহে এলেহুৱাই নামিব পাৰিলে। ধনশ্ৰীয়ে এলেহুৱাক লৈ ঘৰলৈ আহিবলৈ ধৰিলে। বাটত অলপ শাক তুলি লৈ বৌৱেক আগতে ঘৰ সোমালগৈ। এলেহুৱাই পিচত মনে মনে সোমাই নিজে শোৱা ঠাইত শুই থাকিলগৈ। পিচদিনা এলেহুৱাক দেখা পাই ককায়েকহঁতে আচৰিত মানিলে।

তাৰ পিচত এদিনাখন এলেহুৱাক ৰাতি সৰিয়হ ৰখিবলৈ কলে। এলেহুৱাই মাৰ খাবৰ ভয়ত ৰখিবলৈ গ'ল। বৌৱেকে তেতিয়া কলৰ পচলা এডোখৰ মানুহৰ দৰে বগা কাপোৰেৰে সজাই থৈ এলেহুৱাক ঘৰলৈ পঠিয়াই লৈ আহিল। ককায়েকহঁতে ৰাতি এলেহুৱাক মনে মনে কাটি পেলাবলৈ সৰিয়হৰ পথাৰলৈ গ'ল আৰু কলৰ পচলাকে মানুহ বুলি ভাবি কাটি টুকুৰা কৰি পানীত উটুৱাই দিলে। পিচদিনা ৰাতিপুৱা এলেহুৱাক ঘৰত দেখা পাই ককায়েকহঁতে আকৌ আচৰিত ভাবিলে। কাটি পেলালেও নমৰে আকৌ জী উঠে! গতিকে মাৰি পেলাবলৈ চেষ্টা নকৰি তাক গৰু চৰাবলৈ পঠিয়াই দিলে।

গোহালিত কপিলী গাই এজনী আছিল। পথাৰত চৰাবলৈ লৈ যাবৰ বেলিকা গৰুজনী সদায় দৌৰি দৌৰি মায়দাংশ্ৰীৰ গোহালিত সোমাই থাকিছিলগৈ। এদিনাখন এলেহুৱাই কপিলীক খেদি আনিবলৈ যাওঁতে মায়দাংশ্ৰী গাভৰুৱে তাক দেখা পাই থিৰ কৰিলে, "আহ! এই ডেকাজন মোৰ স্বামী হবৰ উপযুক্ত।" তেতিয়া এলেহুৱাক লিগিৰীহঁতৰ দ্বাৰা ঘৰৰ ভিতৰলৈ মাতি নিয়ালে আৰু গৰম পানীৰে গা ধুৱাই নতুন চোলা, নতুন গামোচা পিন্ধাই দি সুগন্ধি তেল মূৰ আৰু গাত ঘঁহি দি আমোল-মোলাই যোৱা কৰিলে। সাত প্ৰকাৰৰ আঞ্জাৰে ভাত খাই এলেহুৱা তাতেই থাকিবলৈ ললে। ইফালে বৌৱেকে এলেহুৱা ক'ত গ'ল বুলি চিন্তিত হৈ থাকিল।

এলেহুৱা তাতে থকাৰ পিচত মায়দাংশ্ৰী গাভৰুৰ লগত বিবাহ হ'ল। বিবাহ হোৱাৰ পিচত এদিনাখন এলেহুৱাই ডাঙৰ ককায়েক আৰু ডাঙৰ বৌৱেকক চাবলৈ ইচ্ছা কৰিলে। ঘৰলৈ গ'লত ককায়েক বৌৱেকে তাক চাফ্-চিকন দেখা পাই মনত আনন্দ পালে আৰু ইমান দিন ক'ত গৈছিল সেইবোৰ কথা সুধিলে।

এলেহুৱাই কলে, "নাই ককাই-বৌ! আলাই-আথানি হৈ এজনী কুঁজী অতি বেয়া তিৰোতাহে বিয়া কৰাই আছোঁগৈ। তোমালোকে যাব

খোজা যদি আহা যাওঁ ককাই-বৌ।" এইবুলি ডাঙৰ ককায়েক আৰু বৌয়েকক লগ ধৰিলে। মৰমৰ এলেহুৱাই মতাৰ কাৰণে ডাঙৰ ককায়েক ধনীৰাম আৰু ডাঙৰ বৌয়েক ধনশ্ৰী লগতে গ'ল। এলেহুৱা, ধনীৰাম আৰু ধনশ্ৰী যি দিনৰ পৰা ঘৰ এৰি ওলাই গল সিদিনাৰ পৰা সিহঁতৰ ঘৰৰ বস্তুবোৰ আপোনা-আপুনি টাং-টিং কৈ ভাগিবলৈ ধৰিলে। সিদিনাৰপৰা টকা পইচা নোহোৱা হৈ আহিল। গৰু-বাছুৰ চৰাই-চিৰিকতি আপোনা-আপুনি মৰিবলৈ ধৰিলে।

ধনীৰাম আৰু ধনশ্ৰীয়ে এলেহুৱাৰ ঘৈণীয়েক মায়দাংশ্ৰীক দেখা পাই চকুত ছাং মাৰি ধৰাত চিং হৈ পৰি গ'ল। ঘৰ দেখা পাইও আচৰিত ভাবিলে। তামোলৰ তামোল শাৰী শাৰী, পাণৰ পাণ শাৰী, শাৰী, ধানৰ ভঁৰাল, গৰুৰ গোহালি, চাকৰ-বাকৰ আদি বৰ চহকী দেখা পালে। ইফালে ককায়েক-বৌয়েকহঁতৰ দিনক দিনে টুটি আহি ঘৰ-দুৱাৰ গৃহস্থী বিশৃঙ্খল হ'বলৈ ধৰিলে। পিচত খোৱা-লোৱাত বৰ কষ্ট পাই এলেহুৱাৰ ঘৰত আটাইকেইজন চাপিলহি। তাতেই ভাই-ককাই, ল'ৰা তিৰোতা লৈ সংসাৰ যাপন কৰিবলৈ ধৰিলে।

(২)

এদিনাখন এজন ৰাক্ষস সন্ন্যাসী হৈ চাউল ভিক্ষা কৰিবলৈ মায়দাংশ্ৰীৰ ঘৰলৈ আহিল। সন্ন্যাসীক দেখা পাই ধনশ্ৰীয়ে চাউল দিব খুজিলে। সন্ন্যাসীয়ে কাৰো চাউল গ্ৰহণ নকৰে। মায়দাংশ্ৰীয়ে চাউল দিলেহে হয়। কিবা বিপদ হ'ব পাৰে বুলি মায়দাংশ্ৰীয়ে চাউল দিব খোজা নাছিল। পিচত সন্ন্যাসীজন ঘূৰি যাবলৈ ওলাল। মায়দাংশ্ৰীয়ে ভাবিলে, "ওহো, সন্ন্যাসীজন বিমুখ হৈ ঘূৰি গলে ভাল নহব।" তেতিয়া নিজে খৰধৰকৈ ঘৰৰ ভিতৰৰ পৰা ওলাই আহি চাউল দিলে। সন্ন্যাসীয়ে তাইক খাপ মাৰি বেতৰ টোকোনেৰে কোব এটা মাৰি পাঠী ছাগলি কৰি পেলালে।

তাৰ পিচত পাঠী ছাগলিক গলত ৰচী লগাই টানি নিবলৈ ধৰিলে। সেই সময়তে মায়দাংশ্ৰীৰ খানথা আৰু মাহা নামৰ দুটি সন্তান হৈছিল। সন্ন্যাসীজন চাউল ভিক্ষা কৰিবলৈ আহিবৰ সময়ত এলেহুৱাইত ভাই-ককাই আটাইকেইজন কাম কৰিবলৈ গৈছিল। ঘৰলৈ আহি সিহঁতে সকলো শুনিবলৈ পালে। "সন্ন্যাসীয়ে মায়দাংশ্ৰীক চুৰ কৰি লৈ গল।" এই কথা শুনা মাত্ৰকে এলেহুৱা আৰু ককায়েকহঁতে কান্দিবলৈ ধৰিলে।

তাৰ পিচত এলেছুৱা আৰু ককায়েকহঁতে মায়দাংশ্ৰীক আনিবলৈ বাটে বাটে খেদি গ'ল। সন্ন্যাসীৰ ঘৰ গৈ পালে। সন্ন্যাসীয়ে সিহঁতক ৰাইডাং টোকোনেৰে কোবাই কাৰোবাক বেৰাৰ খুটি, কাপোৰ আঁৰি থোৱা খুটি, কাৰোবাক গছৰ মূঢ়া কৰি থলে।

এদিনাখন খানথা আৰু মাহা ভাই-ককাই দুয়োজনে মাক-পিতাক আৰু জেঠাকহঁতক উদ্ধাৰ কৰি আনিবলৈ হাতত ধনু কাঁড় লৈ ওলাই গ'ল। লগত মায়দাংশ্ৰীৰ গৰখীয়া থেফাইছাৰাও গ'ল। গৈ গৈ কমন আৰু থিনথাং নামৰ দুজন মানুহক ঘৰৰ ছাল ছাই থকা দেখা পালে। খানথাই সিহঁতক সুধিলে, "হেৰা ককাইহঁত! এইফালেদি ছাদং সন্ন্যাসীক যোৱা দেখা পাইছা নেকি তোমালোকে?" কমন আৰু থিনথাঙে কলে, "দেখা পাইছোঁ, দেখা পোৱা নাইও আমি। আমি যে সদায় সদায় ছাল ছাই থাকিবলগীয়া হওঁ। এই ছালখন ধনু-কাঁড়েৰে মাৰি থৈ যোৱাচোন বাৰু চাওঁ।"

তেনেকৈ কোৱাত খানথা আৰু মাহাই ধনু-কাঁড় মাৰি দিয়াত ছাল চুৰমাৰ হৈ মৰমৰকৈ ভাঙি পৰিল। কমন আৰু থিনথাঙে সিহঁতক কিল ভুকু সোধালে। খানথাই কলে, "ৰ'বা, ৰ'বা, তেনেহলে সিফালে মুখ হোৱাঁ হলে যেনেকৈ ছাল তেনেকৈ আগৰ দৰে কৰি দিলে। তাৰ পিৰত সিহঁতে খানথা আৰু মাহাক বাট দেখুৱাই দিলে।

সিহঁতে গৈ গৈ বাটত হালবোৱা মানুহ লগ পালে। সিহঁতৰ তাতে খানথাই ছাদং সন্ন্যাসীক আৰু ভাই-ককাই ছয়জন যোৱা দেখা পাইছেনে নাই সুধিলে। সিহঁতেও কলে, "দেখা পাইছোঁ, দেখা পোৱা নাইও আমি। তোমালোকক কিয় কৈ দিম! আমি যে সদায় সদায় হাল বাই থাকিব লাগে। এই আটাইকেইটা নাঙল-যুৱঁলিক ধনুৰ শৰেৰে মাৰি চুৰমাৰ কৰি যোৱাচোন বাৰু।" তেনেকৈ কোৱাত খানথাই কলে, "তেতিয়াহলে তোমালোকে সিফালে মুখ কৰাচোন।" সিহঁতে আনফালে মুখ কৰাত ধনুৰ শৰ মাৰি দি নাঙল যুৱঁলিবোৰ মৰমৰকৈ ভাঙিলে। তেতিয়া হালবোৱা মানুহ বোৰে সিহঁতক মাৰপিত কৰিবলৈ ধৰিলে।

তেতিয়া খানথাই কলে, "ৰবা ৰবা ককাইহঁত! তোমালোকে আন ফালে মুখ কৰা।" সিহঁতে আনফালে মুখ কৰিলে যেনে নাঙল যুৱঁলি তেনেকৈ আকৌ আগৰদৰে কৰি দিলে। তেতিয়া সিহঁতে কলে, "যোৱা ভাইসকল! এই বাটেৰে গৈ থাকিবা। কিন্তু সাৱধান দেই, ছাদং সন্ন্যাসীজন এলাপেচা মানুহ নহয়।" সিহঁত তিনিও গৈ থাকিল।

গৈ থাকোঁতে বাটত চাউল ধুই থকা এজাক তিৰোতা মানুহ লগ পালে। খানথাই সিহঁতৰ তাতো সুধিলে, "হেৰা বাইসকল! তোমালোকে এই ফালেদি সন্ন্যাসী যোৱা দেখা পাইছা?" গাভৰুহঁতে কলে, "দেখা পাইছোঁ, পোৱা নাইও। কিয় লাগে তোমালোকক? আমি যে সদায় সদায় খৰাহী আৰু চাউলৰ লগত যুদ্ধ কৰি থাকিব লাগে। দিয়াচোন বাৰু এই খৰাহীবোৰ ধনু-শৰ মাৰি চুৰমাৰ কৰি থৈ যোৱা।" খানথাই কলে, "তেনে-হলে তোমালোকে আনফালে মুখ কৰা।" সিহঁত আনফালে মুখ কৰিলে ধনুৰ শৰ মাৰি দিলে। খৰাহীবোৰ ভাঙি চুৰমাৰ হ'ল।

তেতিয়া তিৰোতাবোৰে হাতৰ খাৰুৰে সিহঁতক মাৰিবলৈ ধৰিলে। খানথাই কলে, "ৰবা ৰবা বাইসকল! তোমালোকে আনফালে মুখ ঘূৰাই লোৱা।" আনফালে মুখ ঘূৰালে আগৰ যেনে খৰাহী তেনে কৰি দিলে। পিচত তিৰোতাসকলে কৈ পঠিয়ালে, "যোৱা তোমালোক এই বাটেদি। জয় হব তোমালোকৰ।" তেতিয়া সিহঁত গৈ থাকিল। গৈ গৈ এজনী ৰাক্ষসী বুঢ়ীৰ ঘৰ পালেগৈ। ৰাক্ষসী বুঢ়ীজনী ছাদং সন্ন্যাসীৰ মাক। বুঢ়ীৰ কদমশ্ৰী গাভৰু নামৰ এজনী চাকৰণী আছিল। কোনোবা মানুহে বুঢ়ীৰ ঘৰত ৰাতি থাকিলে, ৰাতি বুঢ়ীয়ে মেকুৰী হৈ মনে মনে সোমাই মানুহক গিলি পেলাইছিল।

খানথা মাহাহঁতে ৰাতি হোৱাৰ কাৰণে সেই বুঢ়ীৰ ঘৰতে ৰাতি খপিবলৈ খুজিলে আৰু তাতে ৰাতি থাকিল। কদমশ্ৰী গাভৰুৱে সিহঁতক খাব-লবলৈ যোগাৰ কৰি দিলে। সিহঁত খাই বৈ শুবৰ সময়ত কদমশ্ৰীয়ে সিহঁতক মনে মনে কৈ দিলে। "এই বুঢ়ীজনীয়ে ৰাতি মানুহ গিলে। তোমা-লোক কাণ জাগি সাবধান হৈ থাকিবা। ৰাতি মেকুৰী হৈ ঘৰ সোমালে একে ঘাপেই কাটি দিবা।"

ৰাতি খানথা আৰু মাহাইতে টোপনি যোৱাৰ ভাও ধৰি মনে মনে শুই থাকিল। ৰাক্ষসিনীয়ে মেকুৰী হৈ মেও মেও কৰি দুৱাৰখন লাহেকৈ মেলি চাই পঠিয়ালে। সেই সময়তে খানথাই দা লৈ মেকুৰীৰ নাকটো একে ঘাপে দুই টুকুৰা কৰি দিলে। তেতিয়া মেকুৰী তেজেৰে বাগুলি হৈ পুনৰ বুঢ়ী হৈ নিজৰ বিচনাত শুই থাকিলহি। জৰ হৈছে বুলি হুম-হুমাই থাকিল। পিচদিনা ৰাতিপুৱা খানথাহঁতে ছাদং সন্ন্যাসীৰ ঘৰলৈ যাবলৈ ওলোৱাৰ পিচত বুঢ়ীয়ে নাকটো জোৰা লগাই ললে।

ইফালে ছাদং সন্ন্যাসীয়ে মায়দাংশ্ৰীক দুৱাৰ বন্ধ কৰি ভিতৰত থৈ

দিছে। বিয়া কৰিব খোজাত তাই তিনিমাহৰ সময় লৈ আছিল। বিয়াত খাবলৈ সন্ন্যাসীয়ে বজাৰৰ মানুহৰ পৰা বস্তু-বেহানিবোৰ জোৰ-জবৰদস্তি কাঢ়ি আনি জমা কৰি থৈছিল। আটায়ে তাক দেখিব নোৱাৰা হৈ পৰিল। তেতিয়া চিকৰা পোক হৈ খানথাই ভিতৰলৈ গৈ মাকৰ লগত কথা পাতি-লেগৈ। মাকক শিকাই দিলে, "হেৰা আই! তুমি আজি ৰাক্ষসৰ মূৰৰ ওকণি চাব খুজিবা। মূৰৰ ওকণি চাবলৈ দিলে তোমাৰ মুখৰ লালতি তাৰ কপালত পেলাই দিবা। তোমাৰ চকুতো অলপ লগাই লবা। কি হৈছে তোমাৰ? কিয় কান্দিছা? বুলি সুধিলে তুমি কবা, ওহ, তুমি আছা বুলিহে আছা। কোনো শত্ৰুৱে তোমাক বধ কৰিবলৈ আহিলে মই তোমাৰ জীউটো লুকুৱাই থব লাগিব। জীউটো ক'ত আছে কৈ দিয়াছোন।" এইদৰে মাকক শিকাই দি খানথা আহিল।

ছাদং সন্ন্যাসীয়ে বজাৰৰ পৰা বস্তু-বেহানি কাঢ়ি লৈ ঘৰলৈ আহি মায়দাংশ্ৰীক অন্দৰ মহলৰ পৰা নিজৰ ওচৰলৈ আনিলে। পিচত মায়দাং-শ্ৰীয়ে কলে, "আহাঁ স্বামী! তোমাৰ মূৰত বহুত ওকণি হৈছে। মই অলপ ওকণি চাই মূৰ ফণিয়াই দিওঁ।" ছাদঙে কলে, "হে-হে-হে কন্যাসুন্দৰী, বাৰু তেনেহলে চোৱা।" মায়দাংশ্ৰীক ওকণি চাবলৈ দিলে। ওকণি চোৱাৰ চেগতে ছাদঙৰ কপালত মুখৰ লালতি পেলাই দিলে আৰু নিজেও চকুত অলপ লগাই ললে। ৰাক্ষসে সুধিলে, "হায় সুন্দৰী! তোমাৰ কি হৈছে? কিয় কান্দিছা?" মায়দাংশ্ৰীয়ে কলে, "কি কম স্বামী। আজি তুমি ভালে আছা দেখি আছা। কোনোবা শত্ৰু আহিলে যুদ্ধ লাগিবলগীয়া হলে তোমাৰ জীউটো ক'ত আছে তাক জানিব নোৱাৰাৰ কাৰণে মই কান্দিছোঁ। কোৱা স্বামী! তোমাৰ জীউটো ক'ত আছে।

ছাদঙে কলে, "ভয় নকৰিবা কন্যা. ভয় নকৰিবা। মোক মাৰিব তেনেকুৱা মানুহ নাই। এক খানথা আৰু মাহা নামৰ দুজন ভাই-ককাই মাত্ৰ আছে মোক মাৰিব পৰা। সিহঁত আজিও পৃথিৱীত ওপজা নাই। ভৱিষ্যতে সিহঁত আহি পালে আইৰ পৰা সোণৰ জখলাটো খুজি স্বৰ্গলৈ দলিয়াই দিবা। তাৰ পিচত সেই জখলাৰে স্বৰ্গলৈ গৈ সোণৰ পিঞ্জৰাত তাম বৰণীয়া পাৰ এটা দেখিবলৈ পাবা। সেয়ে মোৰ জীউ।"

কথা কৈ উঠাৰ পিচত মায়দাংশ্ৰীয়ে লৰালৰিকৈ ৰাক্ষসৰ মূৰ ধুই নিজৰ খোটালিত সোমাই থাকিলগৈ। খানথাই আকৌ চিকৰা পোক হৈ সোমাই মাকৰ পৰা ৰাক্ষসৰ জীউৰ কথাটো জানিব পাৰিলে। খানথা,

মাহা আৰু থেফায়ছাৰা সিহঁত বুঢ়ীৰ ওচৰলৈ ঘূৰি আহিল। খানথাই কদমশ্ৰী গাভৰুক কলে, "অ বাই, আমি আইক ৰাক্ষসৰ পৰা নিবলৈ আহিছো। এতিয়া ৰাক্ষসক বধ কৰিব লাগে। তাৰ জীউটো স্বৰ্গৰ পৰা আনিবলগীয়া হৈছে। স্বৰ্গলৈ যাবলৈ হলে সোণৰ জখলাটো লাগে। এতিয়া তুমি বাইয়ে আমাক মৰম কৰি বুঢ়ীৰ পৰা সেই জখলাটো চুৰ কৰি আনি দিলে আমি স্বৰ্গলৈ যাব পাৰো।" কদমশ্ৰীয়ে বুঢ়ী টোপনি যোৱাৰ সময়ত মনে মনে সোণৰ জখলাটো উলিয়াই আনি খানথাক দিলে, খানথাই সৰাসৰিকৈ স্বৰ্গলৈ দলিয়াই দিলে, স্বৰ্গত লাগি ধৰিল। তেতিয়া স্বৰ্গলৈ উঠি গৈ পিঞ্জৰাটোৰ সৈতে খৰখৰকৈ পাৰটো লৈ আহিল।

ইফালে ছাদং সন্ন্যাসীয়ে বজাৰত বস্তু-বেহানিবোৰ জোৰ কৰি কাঢ়ি লৈ আছে। ঠিক সেই সময়তে খানথাই বজাৰলৈ গৈ তাক বাধা দিলে। বাধা দিলত সন্ন্যাসীয়ে তাক মাৰিবলৈ ধৰিলে। মাৰিব খুজিলে খানথাই অলপ পিচুৱাই ওলোটাই মাৰিব খোজে। তেনেকৈ অৰিয়া-অৰি হৈ দুয়োজনৰ ভিতৰত যুদ্ধ হ'ল। দুয়ো স্বৰ্গলৈ উৰা মাৰিলে।

যুদ্ধ কৰি কৰি খানথাই পাৰৰ ডেউকা ভাঙি দিলে ৰাক্ষসৰ বাহুও ভাঙি পৰে। এখন হাতেৰে ৰাক্ষসে যুদ্ধ কৰিবলৈ ধৰিলে। পাৰৰ গল মোহাৰি দিলে ৰাক্ষসৰ গলো মোহাৰ খালে। তেনেকৈ বেঁকা গলেৰে যুদ্ধ কৰি থাকিল। ভৰি দুখনো ভাঙি দিলে ৰাক্ষস পিৰিমকৈ মাটিত পৰিল। পৃথিৱী কঁপি উঠিল। পাৰ মাৰি পেলোৱাৰ পিচত ৰাক্ষসো মৰিল।

তেতিয়াহে খানথা আৰু মাহাই ছাদং সন্ন্যাসীৰ পৰা মাকক উদ্ধাৰ কৰি আৰু জীওৱা টোকোনেৰে কোবাই পিতাক-জেঠাকহঁতক জীয়াই লৈ আহিল।

সুন্দৰ মাউৰা ডেকা

এজন বুঢ়া আৰু এজনী বুঢ়ী আছিল। সিহঁতৰ এটিও সন্তান নাছিল। সেইকাৰণে সিহঁতে চুৱা বাঢ়নি পুৰি পুৰি ভগবানক শাও দি আছিল। ভগবানৰ বুকু চমুচমাই যোৱাত তেওঁ কাউৰী ৰজাক মৰ্ত্ত্যপুৰীত কোন ঠাইত কাৰ কি হৈছে চাবৰ কাৰণে পঠিয়াই দিলে। ভগবানৰ আদেশ লৈ কাউৰী ৰজাই মৰ্ত্ত্যপুৰীলৈ উৰি আহিল আৰু এহাল বুঢ়া-বুঢ়ীক চুৱা বাঢ়নি পুৰি ভগবানক শাও দি থকা দেখা পালে। কাউৰী ৰজাই বুঢ়া-বুঢ়ীৰ সকলো কথা ভগবানৰ ওচৰত কলেগৈ। ভগবানে জানিব পাৰি বুঢ়ীক গৰ্ভৱতী কৰি দিলে।

দিনক দিনে যেতিয়া বুঢ়ীৰ অসুখ বেছি হল, তেতিয়া বুঢ়া কবিৰাজ বিচাৰি গ'ল। কবিৰাজ বিচাৰি ঘূৰি আহোঁতে সি বাটতে উজুটি খাই পৰি মৰিল। ইফালে বুঢ়ীয়ে এজন ল'ৰা সন্তান জনম দিলে। জনমৰ পৰা পিতৃ নোহোৱা কাৰণে ল'ৰাজনৰ নাম মাউৰা ৰাখিলে। বুঢ়ী মাকে মাগি খুজি কোনোমতে ল'ৰাক পালন কৰিলে।

মাউৰা লহপহকৈ ডাঙৰ হৈ আহিবলৈ ধৰিলে। এদিনাখন সি মাকক কলে, "আই, আই, মই হাল বাওঁ। এহাল গৰু বিচাৰি আন। নাঙল যুঁৱলিও বিচাৰি আন।" মাকে কলে, "তই ইমান সৰু, ক'ত হাল বাব পাৰিবি বোপাই। নালাগে হাল বাব।" তথাপিও ল'ৰাই নেৰানেপেৰাকৈ খেচখেচাই থকা কাৰণে মাকে মোমায়েকৰ পৰা হালোৱা এহাল আৰু নাঙল-যুঁৱলি আনি দিলে।

মাউৰাই বনৰ মাজত ঢোল মাৰিলে যিমান দূৰলৈ শব্দ শুনে সিমান বহল পৰিমাণৰ মাটি বাৰ-বীৰ লগত লৈ ধান, মৰাপাট, সৰিয়হৰ খেতি কৰিলে। জাকজমকেৰে ভৰাল পাতিলে।

এদিনাখন সুন্দৰ মাউবাই মাকক কলে, "আই, আই! ডোক লাক পিয়াহৰ লাক ভাজি দে। মই পান্‌জামুঠি গাভৰুৰ ওচৰলৈ যাবলৈ মন কৰিছোঁ।" তেতিয়া মাকে ডোক লাক পিয়াহৰ লাক ভাজি দি পিচদিনা কন্দা-কটা কৰি পুতেকক বিদায় দিলে। পুতেকেও কন্দা-কটা কৰি মাকৰ পৰা বিদায় লৈ ওলাই গ'ল। যাবৰ সময়ত ৰাম তুলসী গছ এডাল কই থৈ গ'ল আৰু মাকক সেই গছৰ গুৰিত পানী ঢালি দি থাকিবলৈ কলে।

মাকক কৈ থৈ গ'ল, আই, কেতিয়াবা এই তুলসী গছডাল শুকালে জানিবি যে মই বৰ কষ্টত আছোঁ। আৰু যেতিয়া ভাল হৈ আহিব তেতিয়া জানিবি মই ভালে আছোঁ। তুলসী মৰি গলে জানিবি মযো মৰি গলোঁ।" মাকে পুতেকে কৈ থোৱা মতে তুলসী গছৰ গুৰিত পানী ঢালি দি থাকিল।

সুন্দৰ মাউবা গৈ থাকিল। গৈ গৈ বহুত দূৰ যোৱাৰ পিচত বাটতে বাঙ্কসবিলাক পালে। বাঙ্কসবিলাকৰ লগত সি আকাশত উৰি মাটিত নামি যুদ্ধত লাগিল। যুদ্ধত বাঙ্কসবিলাকক পৰাস্ত কৰি পান্‌জামুঠি গাভৰুৰ ঘৰ গৈ পালে। পান্‌জামুঠিয়ে সুন্দৰ মাউবাক দেখা পোৱা মাত্ৰকে আঠু কাঢ়ি সেৱা কৰি কলে, "আপুনিয়ে মোৰ একমাত্ৰ স্বামী।" এই বুলি কৈ আদৰ সাদৰ কৰি ৰাখিলে। পান্‌জামুঠিৰ লগত সাতদিন থকাৰ পিচত সুন্দৰ মাউবা দেশ ঘূৰিবলৈ বুলি ওলাই আহিল। ওলাই আহিবৰ সময়ত গীত গাই আহিল।

গৈ গৈ সি ফুলশ্ৰী গাভৰুৰ ঘৰ পালেগৈ। তাইৰ তাতেই কিছুদিন ছাগলি চৰোৱা গৰখীয়া হৈ থাকিল। সি ছাগলিবিলাকৰ লগতে শুই থাকিব লগীয়া হৈছিল। ছাগলিবোৰ পথাৰত চৰাবলৈ নি লাঠি এডাল খুটি মাৰি থৈ নিজে গছৰ ছায়াত শুই থাকিছিল। ছাগলিবোৰেও কলৈকো যাব নোৱাৰিছিল। কোনো এৰাতি ফুলশ্ৰী গাভৰুৱে ৰাতি কিবা কাৰণত সাৰ পাই ঘৰৰ পৰা বাহিৰলৈ ওলাই আহোঁতে ছাগলিৰ পালৰ ভিতৰত কিবা জ্বলি থকাৰ পোহৰ দেখিবলৈ পালে। ওচৰলৈ আহি দেখিবলৈ পালে ছাগলিৰ গৰখীয়া নিপোটল দেহাৰে পোহৰ হৈ কেঁচা সোণৰ মোহৰৰ দৰে শুই আছে। তেতিয়া ফুলশ্ৰীয়ে তাক বিয়া কৰাবলৈ মন কৰিলে।

পিচদিনা ফুলশ্ৰীয়ে মাউবাক "তুমি মোৰ হে স্বামী" এইবুলি কৈ আঠু লৈ সেৱা কৰিলে। সেইদিনৰপৰা তাক ছাগলী চৰাবলৈ নিদিলে। ফুল-শ্ৰীক বিয়া কৰি তাত চাৰি দিনমান থাকি সুন্দৰ মাউবা ফুলশ্ৰীৰপৰা বিদায়

লৈ ওলাই আহিল। গৈ গৈ স্বৰ্গশ্ৰীৰ ঘৰত গৰুৰ গৰখীয়া হৈ থাকিলগৈ। তাতো তাক গোহালিত শুৱালে। সি সাত গোহালি গৰু অকলে এটাও ক'তো পাৰ হৈ যাব নোৱাৰাকৈ চৰাইছিল।

এবাতি স্বৰ্গশ্ৰী গাভৰুৱেও ফুলশ্ৰীৰ দৰে জ্যোতিৰ পোহৰ দেখা পাই সুন্দৰ মাউৰাক স্বামী বৰণ কৰিলে। স্বৰ্গশ্ৰীৰ তাতো কিছুদিন থাকি আৰু সি ওলাই আহিল। খোজ কাঢ়ি গৈ গৈ ঘুমুক গাভৰুৰ ঘৰ সোমালগৈ। তাত সি ধোঁৱাৰ গোবৰ পেলোৱা হৈ থাকিল। ফুলশ্ৰী, স্বৰ্গশ্ৰীহঁতৰ দৰে ঘুমুক গাভৰুৱেও তাক বিয়া কৰাবলৈ মন কৰিলে। ঘুমুক গাভৰুক খাগ্ৰাবীৰে বিয়া কৰাবলৈ ইচ্ছা কৰিছিল। মাউৰাক ঘুমুক গাভৰুৱে বিয়া কৰাব খোজা দেখি খাগ্ৰাবীৰে মাউৰাক কাটি মাৰিব খুজিলে।

পিচত মাউৰাৰ লগত খাগ্ৰাবীৰে যুদ্ধ দিলে। সিও মাউৰাৰ হাতত কটা খালে। ঘুমুক গাভৰুৰ ঘৰৰপৰা আকৌ এদিনাখন সুন্দৰ মাউৰা ওলাই আহিল। সি মায়দাংশ্ৰীৰ ঘৰ গৈ পালে। মায়দাংশ্ৰীক ৰাক্ষসবিলাকে লৈ গৈ সিহঁতৰ ওকণি চোৱা কৰিছিল। ৰাক্ষস বিলাকে দিনত আহাৰ বিচাৰি গলে মায়দাংশ্ৰীক মৰা টাঙোনেৰে মাৰি থৈ গৈছিল আৰু সাজলগা সময়ত ঘৰলৈ আহি জীওৱা টাঙোনেৰে এক কোব মাৰি আকৌ জীয়াইছিল।

সুন্দৰ মাউৰাই মনে মনে গৈ জীয়া টাঙোনেৰে মাৰি দিয়াত মায়দাংশ্ৰী জী উঠিল। ফান্‌জামুঠিত চাই মায়দাংশ্ৰীয়ে নিজৰ গিৰিয়েক বুলি জানিব পাৰি ভুয়োজনে আলচ কৰিলে। মায়দাংশ্ৰীয়ে মাউৰাক স্বামী বুলি আঠু লৈ সেৱা কৰিলে। সাজ লাগি আহিলে মায়দাংশ্ৰীক মৰা টাঙোনেৰে মাৰি আকৌ থৈ দিলে আৰু নিজে ওচৰতে লুকাই থাকিল। ৰাক্ষস বিলাকে আহি জীয়া টাঙোনেৰে একেকোবে মায়দাংশ্ৰীক জীয়াই দিলে।

ৰাক্ষসে মায়দাংশ্ৰীক কলে, "অ নাতিনী, আজি কিয় জহা জহা গোন্ধাইছে? কোনোবা আহিছে নেকি?" মায়দাংশ্ৰীয়ে কলে, "কোন আহিব তোমালোকৰ ৰাজ্যত। কোন আহিব পাৰে?" ৰাক্ষসবিলাকে হাঃ হাঃ কৈ হাঁহিলে আৰু "হয় নাতি! হয়!" বুলি ক'লে। পিচদিনা মায়দাংশ্ৰীক মৰা টাঙোনেৰে মাৰি থৈ ৰাক্ষস বিলাক আহাৰ বিচাৰি গুচি গ'ল।

পিচত মায়দাংশ্ৰী আৰু মাউৰাই কথা-বতৰা পাতি থাকিল। মাউৰাই মায়দাংশ্ৰীক শিকালে, ৰাক্ষস বিলাক আহিলে যাই ৰাক্ষসৰ মুৰত মিচাকৈয়ে ওকনি চোৱা চলেৰে মুখৰ লালতিৰে ৰাক্ষসৰ কপালত ভিজাই দিবা। তাৰ পিচত কি হৈছে, কিয় কান্দিছ বুলি সুধিলে কবা, "অ' আতা! কোনোবা

শত্ৰু আহিব নেকি, সপোনত মই বেয়া বেয়া দেখা পাইছোঁ। এতিয়া সেই-কাৰণে কোনোবা শত্ৰু আহি পালে তোমালোকৰ জীউটো আঁতৰাই থব লাগিব। কিন্তু তোমালোকৰ জীউটো ক'ত আছে তাক জানি নাপাই কান্দিছোঁ। এইবুলি কলে সিহঁতে নিজৰ জীউটো ক'ত আছে তাক কৈ দিব।

তাইক মৰা টাঙোনেৰে মাৰি থৈ নিজে লুকাই থাকিল। ৰাক্ষস বিলাক আহিলত ঘাই ৰাক্ষসৰ মুৰতম য়্যাদংগ্ৰীয়ে ওকণি চালে আৰু মাউৰাই শিকাই দিয়াৰদৰে কৰিলে। তেতিয়া ঘাই ৰাক্ষসে সিহঁতৰ জীউ পুখুৰীৰ তলত সোণৰ পিঞ্জৰাৰ তাম বৰণীয়া পাৰ চৰাই হৈ আছে বুলি কলে। তেতিয়া মায়দাংগ্ৰীৰ কাৰ্য্য সিদ্ধি হ'ল।

পিচদিনা ৰাক্ষসবিলাক আটায়ে গুচি গলত মায়দাংগ্ৰীয়ে মাউৰাক সকলো কথা কৈ দিলে। তেতিয়াই মাউৰাই মায়দাংগ্ৰীৰ নামলৈ পুখুৰীত এক ডুব মাৰি সোণৰ তাম বৰণীয়া পাৰ লৈ আহিল। মায়দাংগ্ৰীৰ লগত কথা পাতি থাকিল। ৰাক্ষসবিলাকে আহিবৰ সময়তো মায়দাংগ্ৰীক জীয়াই থৈ দিলে। নিজে পাৰ লৈ লুকাই থাকিল।

ৰাক্ষস বিলাকে মায়দাংগ্ৰীক জী থকা দেখা পাই "কেনেকৈ জী থাকিল" বুলি তাইক সুধিলে। মায়দাংগ্ৰীয়ে কেতেৰা মাতেৰে কলে, "সুধি নাচাবা নাতিয়েৰাক, মোৰ ওচৰলৈ নাহিবা।" ৰাক্ষসে "বাপ্‌ৰে, আজি কিয় ইমান দৰ্প কৰিছ অ?" বুলি কৈ তাইক গিলিবৰ কাৰণে মুখ মেলি খেদি আহিল। তেতিয়া মাউৰাই ততালিকে ওলাই আহি সিহঁতক সাৱ-ধান কৰি দিলে।

তেতিয়া ৰাক্ষসবিলাকে তাক খেদি গ'ল। সি পাৰৰ ডেউকাটো ভাঙি দিলে। ৰাক্ষসৰ ভৰিও ভাগিল। পিচত ৰাক্ষকবিলাকক মাউৰাই কাটিলে। মায়দাংগ্ৰীৰ লগত কিছুদিন থাকি পিচত তাইক তাতে থৈ মই-খুনগ্ৰী গাভৰুৰ তাত চাকৰ থাকিলগৈ। মইখুনগ্ৰীক বিয়া কৰি তাৰ পৰা গৈ কাউৰী ৰজাৰ জীয়েক গয়নাথিৰ তাত চৰাই খেদা হৈ থাকিল। পিচত গয়নাথি গাভৰু আৰু আটাইকেইজনী বিয়া কৰোৱা তিৰোতাক লগত লৈ ঘৰলৈ আহিল।

আহি থাকিল। সাতদিন সাতৰাতি হ'ল। থাক থাক পাহাৰ পৰ্ব্বত পাৰ হ'ল। তথাপিও ঘৰ নাপায়। ভৰি বিষাই গ'ল। ঘৰ নাপায়। ভোক পিয়াহত লালকাল হ'ল। সতিনী সাতজনীয়ে গীত গালে।

গীত— হে, হে, স্বামী ! সাতদিন সাতৰাতি হৈ আহিল,
থাক থাক চৈধ্যথাক পাহাৰ পৰ্ব্বত পাৰ হলো ।
কিমান দূৰত তোমাৰ ঘৰ,
নোৱাৰো স্বামী ! খোজ কাঢ়িব আমি ।
মাউৰা— পাম আৰু পাম, সোণাইহঁত ।
বেছি দূৰ আৰু নাই,
মোৰ বুঢ়ী আইৰ ঘৰ ।

পিচত ঘৰ আহি পালে । বোৱাৰীয়েকহঁতক দেখা পাই বুঢ়ী শাহুয়েক চিত হৈ পৰি গ'ল । পিচত নতুন নগৰ পাতি আটাইয়ে সুখেৰে সংসাৰ যাপন কৰিলে ।

মাউৰাসুন্দৰৰ সাধু

(২)

এজন বুঢ়া আৰু এজনী বুঢ়ী আছিল। সিহঁতৰ এটিও সন্তান নাছিল। সন্তান নোহোৱা কাৰণে সিহঁতৰ সদায় মনত দুখ। সিহঁতে ভগবানক শাও দি আছিল। এদিনাখন বুঢ়াই দুভ্ৰাম বজাৰত জলকীয়া কিনিবলৈ ওলাল। খুলশালিয়েক দুলদুলিয়াৰ ঘৰত ৰাতি থাকি বজাৰলৈ গৈ জলকীয়া কিনি আনিলে। পিচত বুঢ়া-বুঢ়ীয়ে জলকীয়া ভাজি ভাজি ভগবানক শাও দি থাকিল।

সিফালে ভগবানৰ বুকু জ্বলি পুৰিবলৈ ধৰিলে। তেতিয়া ভগবানে জীয়েক কন্যা শাশ্বিক মিঠা পৃথিৱী তিতা পৃথিৱীত গা ধুই পাঞ্জামুঠিত কলে, কোন কোণাত কি হৈছে তাক জানিবৰ কাৰণে জীয়েকে পাঞ্জামুঠিত চাই কলে, "অ' পিতা! এখৰ বাটৰ মজিয়াত এক বুঢ়া-বুঢ়ীয়ে সন্তান নোপোৱাৰ কাৰণে জলকীয়া ভাজি তোমাক শাও দি আছে।"

ভগবানে কাউৰীক মাতি পঠিয়ালে। জীয়েকে কোৱা কথাষাৰি চাবৰ কাৰণে কাউৰীক পঠিয়াই দিলে। কাউৰীক কৈ পঠিয়ালে, "খবৰদাৰ পৰৰ চুৱা খাব নোৱাৰিবি।" কাউৰীয়ে মহাপ্ৰভুৰ আদেশ লৈ মৰ্ত্তাপুৰীলৈ আহিল। উৰি উৰি বিচাৰিবলৈ ধৰিলে। এঠাইত বাটৰ মাজত বুঢ়া-বুঢ়ী দুয়ো শুকান জলকীয়া ভাজি ভগবানক শাও দি থকা দেখা পালে। কাউৰীয়ে বুঢ়া-বুঢ়ীৰ ওপৰত উৰি কা কা কৰিলে, বুঢ়া-বুঢ়ীয়ে শুকান জলকীয়া ভজা কৈঠেলি মাৰিবে কাউৰীক ফৰমুটিয়াই পঠিয়ালে।

তেতিয়া কাউৰীয়ে কৈঠেলি মাৰিভাল ততালিকে নখেৰে খামুচি লৈ মহাপ্ৰভুৰ ওচৰলৈ নিলে। ভগবানে ভাবি স্থিৰ কৰিলে, "ৰ' এই বুঢ়া-বুঢ়ীক এটি সন্তান দিব লাগিল।" ভগবানে লাংখাৰীৰ আৰু ছাংখাৰীৰক

মাতি পঠিয়ালে আৰু কলে, "অ' লাংথাবীৰ ছাংথাবীৰ! তোমালোকে কোৱাচোন, ভোগপুৰলৈ (মৰ্ত্ত্যপুৰীত) যাব পাৰিবা ?" দুয়োজনে কলে, "প্ৰভু, আমি যাব নোৱাৰিম।" তাৰ পিচত ভগবানে শিমলুবীৰ সাগৰ বীৰক মাতি পঠিয়াই সুধিলে। সিহঁতেও যাব নোৱাৰিম বুলি কলে। পিচত মাউৰাসুন্দৰ বীৰক মাতি পঠিয়ালে। মাউৰাসুন্দৰে "মই যাব পাৰিম" বুলি কলে।

তাৰ পিচত প্ৰভুৱে কাউৰী ৰজাক মাতি পঠিয়ালে। কাউৰী ৰজা আহিলত ভগবানে কলে, "মাউৰাসুন্দৰক সেই বুঢ়া-বুঢ়ীৰ ওচৰলৈ লৈ যাব লাগে।" কাউৰী ৰজা ভগবানৰ কথাত সন্মত হ'ল।

মাউৰা সুন্দৰ এটা ফল হ'ল। কাউৰী ৰজাই সেই ফলটো ঠোটেৰে কামুৰি লৈ ভোগপুৰলৈ উৰি গ'ল। বুঢ়ীয়ে চোতাল সাৰি আছিল। সেই সময়তে ফলটো আকাশৰ পৰা বুঢ়ীৰ আগত পেলাই দিলে। ফলটো দেখি বুঢ়ীয়ে আথে বেথে বুটলি ললে আৰু কলে, "এইয়া মোক খা মোক খা কৰা বৰ চিকন ফল। ইয়াক পিচত মই খাব লাগিব।" এই বুলি পিন্ধা কাপোৰৰ আঁচলত ললে। চোতাল সৰা হোৱাৰ পিচত ফলটো অকলে খাই পেলালে। বুঢ়াক ভাগ নিদিলে।

সেই ফলটো খায়ে বুঢ়ীৰ গৰ্ভ হ'ল। তেনেকৈয়ে আজি অলপ কালি অলপ থাকি সন্তান জন্মিবৰ হ'ল। এদিনাখন বুঢ়ীয়ে পেট বিষাইছে বুলি বুঢ়াক ঠিকনা চাবলৈ পঠিয়াই দিলে। বুঢ়াই তেতিয়া লৰালৰিকৈ খৰিকটা বুঢ়াৰ ওচৰলৈ গ'ল। বুঢ়াই ঠিকনা চোৱাই লৰালৰিকৈ ঘৰলৈ উভতি অহাত ঘৰৰ দুৱাৰত উজুটি খাই পৰি মৰিল। ঠিক সেই সময়তে বুঢ়ীৰ এটি ল'ৰা জনম হ'ল। বুঢ়ীমাকে মাগি খুজি খুৱাই ল'ৰাটো পালন কৰিলে। পিতাক নোহোৱা কাৰণে ল'ৰাটোৰ নাম মাউৰা ৰাখিলে।

মাউৰাসুন্দৰ লহপহকৈ ডাঙৰ হৈ আহিবলৈ ধৰিলে। এদিনাখন মাউৰাই মাকক কলে, আই, আই! সকলোৱে হাল চহ কৰে, ময়ো হাল চহ কৰোঁ। মোক এহাল গৰু আৰু নাঙল যুৱঁলি আনি দে।" মাকে কলে, "নহয় বোপাই! তই এতিয়াই হাল চহ কৰিব নোৱাৰিবি। ডাঙৰ হৈ ল। ডাঙৰ হলে হাল চহ কৰি থাকিবি।" মাকৰ কথাত মাউৰাই মুৰ জোকাৰিলে। কৈঁকাই পৰি থাকিল। পিচত মাকে নিজৰ ভায়েকৰ পৰা লেবেং পেবেং হালোৱা গৰু এহাল, বুঢ়া নাঙল এটা, ভাঙি থোৱা যুঁৱলি এখন আনি দিলে। লেবেং পেবেং গৰুহালক সোণৰ বেজি সুমুৱাই

দি শকত লোদোৰ-পোদোৰ কৰিলে। নাঙল মুৰীলি নতুন হৈ পৰিল।

মাউৰাই বাৰ-বীৰগণক লগত লৈ ঢোল এটা কোবালে। যিমান দূৰলৈকে শব্দ শুনিলে সিমান দূৰলৈকে মাটিত খেতি কৰিলে। মাউৰাৰ ধানৰ খেতি বৰ সুন্দৰ হৈ আহিবলৈ ধৰিলে। চকা (টোকোৰা) পখীৰ ৰজাই চকাবোৰক লগত লৈ মাউৰাসুন্দৰৰ খেতিৰ ধান খাবলৈ আৰম্ভ কৰিলে। মাউৰাসুন্দৰে এদিনাখন খেতি চাবলৈ যোৱাত চকাবোৰক ধান খোৱা দেখা পালে। মাউৰাই দুখ-খিকাৰত কান্দি কান্দি গীত গাই ঘৰলৈ আহিল।

ঘৰলৈ আহি মাউৰাই সাতসাঙি দাখনেৰে মৰাপাটৰ জেংবোৰ কাটি সেই জেংবোৰ ধান খেতিৰ ওপৰত ছটিয়াই থৈ আহিল। সেই সাতসাঙি দাখনকে লগত লৈ নিজে পতা ফান্দ চাবলৈ পথাৰলৈ আহিল। মাউৰাক দেখা পাই সকলো চকাপখী উৰি গ'ল। কিন্তু চকাৰজা ফান্দত লাগি থাকিল। মাউৰাই নিজৰ খেতি খোৱাৰ বাবে প্ৰতিশোধ লবলৈ সাতসাঙি দাখনেৰে চকাৰজাক কাটিবলৈ উদ্যত হ'ল। তেতিয়া চকাৰজাই শপত দি কাটিবলৈ মানা কৰিলে। এৰি দিলে নিজৰ জীয়েকক মাউৰালৈ দিম বুলি কথা দিলে।

তেতিয়া মাউৰাসুন্দৰে চকাৰজাক নাকাটি এৰি দিলে আৰু চকাৰ নেজত সৰিয়হৰ টোপোলা বান্ধি দি টোপোলাটো অলপ ফুটাই দিলে। চকৰজা উৰি গ'ল, বাটে বাটে সৰিয়হ পৰি বৈ গ'ল। মাউৰাসুন্দৰ ঘৰলৈ আহিল।

পিচদিনা মাউৰাসুন্দৰে ভোক লাক, পিয়াহ লাক লগত লৈ মাকক সেৱা কৰি চকাৰজাৰ ঘৰলৈ যাবলৈ ওলাল। সৰিয়হ পৰি যোৱা চিন চাই জঙ্গল কাটি চকাৰজাৰ ঘৰ বিচাৰি ওলাল। সাতদিন সাতৰাতিৰ পিচত চকাৰজাৰ ঘৰ বিচাৰি পালেগৈ। মাউৰাসুন্দৰক দেখা পাই চকা-ৰজাই কলে, "অ আহিলা তুমি ডেকা, মোৰ ছোৱালী নিবলৈ? মোৰ ছোৱালী নিবলৈ হলে দুটা মাটিৰ চৰু আনিবা। তেতিয়াহে মোৰ ছোৱলী নিব পাৰিবা।" চকাৰজাৰ কথা শুনি মাউৰাসুন্দৰ ঘৰলৈ উভতি আহিল।

মাউৰাসুন্দৰে মাকৰপৰা মাটিৰ চৰু আৰু দখনা থাওছি দুখন লৈ চকাৰজাৰ ঘৰলৈ উভতি গ'ল। শহুৰেকে মাটিৰ চৰু দুটা আৰু কাপোৰ লৈ ঘৰৰ ভিতৰলৈ সোমাই গ'ল। মাটিৰ চৰুত ডিমা এটাকৈ দি নতুন চাদৰ কাপোৰেৰে মুখখন বান্ধি ভাৰ বান্ধি দিলে।

তাৰ পিচত জোঁৱায়েকক কলে, “লোঁৱা মোৰ দুজনীক ভাৰ কৰি লৈ যোৱা। সাৱধান, বাটত ক'তো খুলি নাচাবা। ঘৰ গৈ পোৱা মাত্ৰকে ভৰালত সুমুৱাই থৈ দিবা।” মাউৰাসুন্দৰে ভাৰ লৈ আহিল। চকাৰজাই বাটত কিয় মাটিৰ চকটো খুলি চাবলৈ মানা কৰিলে তাক জানিবৰ কাৰণে উদগ্ৰীৱ হৈ উঠিল। খুলি চাবলৈ ইচ্ছা হ'ল। বাটৰ মজিয়াত বহি লৈ চকৰ মুখ খুলিবলৈ ধৰিলে। মুখখন খোলা মাত্ৰকে চকৰ ভিতৰৰ পৰা পখী উৰি গ'ল। তেতিয়া মাউৰাসুন্দৰ আচৰিত হ'ল। নিজৰ ভুলৰ কাৰণে অনুতাপ কৰি চকাৰজাৰ ওচৰলৈ আকৌ উভতি গ'ল। বাটত নিজৰ কি গতি হ'ল তাক চকাৰজাক কলেগৈ। তেতিয়া চকৰজাই দুটাকৈ ডিমা চকত ভৰাই মাউৰাসুন্দৰক আকৌ দি পঠিয়ালে আৰু ক'লে “এতিয়া চোৱা যদি তাৰ দোষে মোক নাপায়।”

মাউৰাসুন্দৰে চক দুটা ভাৰ কৰি ঘৰলৈ লৈ আহিল। ঘৰ আহি পোৱা মাত্ৰকে ভৰালত চক দুটা থৈ দুৱাৰ জপাই দিলে। সাত দিন থাকি ভৰালৰ দুৱাৰ খুলি চোৱাত দুজনী সুন্দৰী গাভৰু দেখা পালে। তেতিয়া মাউৰাসুন্দৰ আনন্দত নাচি উঠিল। কথাটো মাকক ক'লে। মাকে দেখা মাত্ৰকে চকুত চাট মাৰি ধৰাত চিত হৈ পৰি গ'ল।

লৰালৰিকৈ বিয়াৰ যোগাৰ কৰি ডাঙৰ বিয়া পাতিলে। ঘৰৰ পৰা ওলোৱা সোমোৱাৰ কাৰণে পোঙ্কৰটা বাট কৰিলে। প্ৰত্যেক বাটত একো-ডাল গছ কই দিলে। গাহৰি খোৱাক গাহৰি, কুকুৰা চৰাই খোৱাক কুকুৰা চৰাই, বিধে বিধে মঙহ দিলে। মদ-ভাত দিলে। বিয়াৰ মানুহে হৈপাহ পলুৱাই খাই নাচি বাগি আনন্দ কৰিলে। সক মিহি তামোল, গোন্ধৰ চাচি পাণ, বগলীৰ গুৰ দৰে চূণ কিমান খাবা? মুনিহ. তিৰোতাই গা এৰি আনন্দ কৰিলে। হাঁহিলে।

চকাশ্ৰী লক্ষ্মীশ্ৰী গাভৰুক দেখা পাই সকলোৱে বখানিছে। খাই লৈ যি বাটেৰে ওলাই গৈছে সেই বাটেৰে বখানি গৈছে। মানুহবোৰে বখানি যোৱা কথাবোৰ পোঙ্কৰটা বাটৰ পোঙ্কৰডাল গছেও শুনিছে। সকলো ঠাইত চকাশ্ৰী-লক্ষ্মীশ্ৰীৰ খ্যাতি বিয়পি পৰিল।

সেই সময়ত সেই ঠাইত এজন দানেক নামৰ ৰজা আছিল। ৰজাই মানুহবোৰক কোৱা শুনিলে, “দানেক ৰজাৰ ৰাণী চকাশ্ৰী-লক্ষ্মীশ্ৰীৰ ৰূপ জ্ঞানৰ আগত একো নহয়।” ধন-সম্পত্তিবোৰো চকাশ্ৰী-লক্ষ্মীশ্ৰী অহাৰ পৰা দিনক দিনে মাউৰাসুন্দৰৰ বাঢ়ি আহিল। ৰজাই ভাবিলে, মোৰ ৰাজ্যত

কোন ইমান সুন্দৰী তিৰোতা আছিল, মোৰ ৰাণীতকৈয়ো ভাল ?" মন্ত্ৰীক মাতি কলে, "মন্ত্ৰী মোৰাচোন, চাই আহা।" চকাশ্ৰী-লক্ষ্মীশ্ৰীক চাই আহি-বলৈ পঠিয়াই দিলে। ৰজাৰ হুকুম লৈ মন্ত্ৰীয়ে চকাশ্ৰী-লক্ষ্মীশ্ৰীক চাবলৈ গ'ল।

মন্ত্ৰীয়ে সিহঁতৰ ৰূপ-লাৱণ্য দেখি মোহিত হ'ল। মন্ত্ৰীয়ে আহি ৰজাক কলে, ৰজাই কথাটো শুনি পেটে পেটে লাজ পালে। চকাশ্ৰী আৰু লক্ষ্মীশ্ৰীক পাবলৈ উপায় চিন্তা কৰিলে। ৰজাই মন্ত্ৰীক মাউৰাসুন্দৰৰ ওচৰলৈ পঠিয়াই দিলে। মন্ত্ৰীৰ আগত ৰজাই কৈ পঠিয়ালে, মাউৰাই কালি ৰাতিৰ ভিতৰতে তাৰ ঘৰৰ পৰা ৰজাৰ আগ দুৱাৰলৈ আলি বান্ধি আলিৰ দ'াতিত গছ কই গছত ফল ফলাব লাগিব। নহলে মাউৰা চকাশ্ৰী লক্ষ্মীশ্ৰীক পাবৰ উপযুক্ত নহয়। মন্ত্ৰীয়ে ৰজাৰ আদেশমতে মাউৰাসুন্দৰক আহি কলে।

কথাটো শুনি মাউৰাসুন্দৰে সেই কাম মই কৰিব নোৱাৰিম আৰু চকাশ্ৰী-লক্ষ্মীশ্ৰীক নাপাম বুলি ভাবিলে। তিৰোতা দুজনীক পিতাকৰ ঘৰলৈ পঠিয়াই দিলে। চকাশ্ৰী-লক্ষ্মীশ্ৰীয়ে পিতাকৰ ঘৰলৈ আহি পিতাকৰ আগত সকলো কথা বিবৰি কলে। পিতাকে সিহঁতক ঘুৰাই পঠিয়াই দি কলে, "জোঁৱাইক কবা, তোমালোকৰ নাম লৈ আলি বান্ধি গছ দিলে একেৰাতিৰ ভিতৰতে আলিও হ'ব গছত ফলো লাগিব।"

চকাশ্ৰী-লক্ষ্মীশ্ৰীয়ে ঘৰলৈ ঘুৰি আহি পিতাকে কৈ পঠিওৱা কথা গিৰিয়েকক কলেহি। তেতিয়া মাউৰাই চকাশ্ৰী-লক্ষ্মীশ্ৰীৰ নাম লৈ এৰাতিৰ ভিতৰতে আলি বান্ধি গছত ফল লাগিবলৈ দিলে। ৰজা হাৰিল।

এদিনাখন আকৌ ৰজাই মাউৰাসুন্দৰলৈ এখন চিঠি লিখি পঠিয়ালে। চিঠিত মাউৰাসুন্দৰে গাখীৰৰ বান কৰিব লাগিব বুলি হুকুমদি লিখা আছিল। নহলে মাউৰাই চকাশ্ৰী-লক্ষ্মীশ্ৰীক নাপাব। চিঠিখন পঢ়ি মাউৰাসুন্দৰ গভীৰ চিন্তাত পৰিল আৰু তিৰোতা দুজনী সিহঁতৰ ঘৰলৈ পঠিয়াই দিলে। সিহঁতে ঘৰত গৈ পিতাকক কথাটো ক'লে। পিতাকে তেতিয়া দুবনি বাৰীত পোত খাই থকা এজনী কপিলী গাইক পঠিয়াই দিলে। চকাশ্ৰী-লক্ষ্মীশ্ৰীৰ নাম লৈ গাখীৰ খীৰাবলৈ কৈ পঠিয়ালে।

চকাশ্ৰী-লক্ষ্মীশ্ৰীয়ে গাইজনী আনি গিৰিয়েকক ক'লে, "আমাৰ নাম লৈ গাখীৰ খীৰালেই গাখীৰৰ বান হ'ব।" মাউৰাই সেইমতে কৰিলে। গাইজনীৰ বাটৰপৰা ইমান গাখীৰ ওলাল যে, সেই গাখীৰেই বানপানীৰ

দৰে ওপচাই দিলে। ৰজাৰ ৰাজকাৰেং তল গ'ল। হাঁহ, কুকুৰা, গৰু ছাগলী উটি গ'ল। এইবাৰো ৰজাৰ পৰাজয় হ'ল।

তাৰ পিচত ৰজাই মাউৰাসুন্দৰক যুদ্ধৰ বাবে মাতি পঠিয়ালে। মাউৰাসুন্দৰে এই খবৰ পাই তিৰোতা দুজনীক পিতাকৰ ঘৰলৈ পঠিয়াই দিলে। চকাৰজাই জীয়েক দুজনীৰ পৰা খবৰ পাই এটা মাদল দি ঘূৰাই পঠিয়ালে। কলে, "এই মাদল বজাই দিলেই শত্ৰুৰ সেনা মৰিব।" চকাশ্ৰী লক্ষ্মীশ্ৰীয়ে মাদলটো আনি গিৰিয়েকক দিলেহি আৰু পিতাকে কৈ পঠিওৱা কথাটো গিৰিয়েকক কলে।

দানেক ৰজাই চিপাহী চন্তৰী আৰু প্ৰজাসকলক লগত লৈ যুদ্ধ কৰিবৰ কাৰণে যুদ্ধৰ পথাৰলৈ আহিল। মাউৰাসুন্দৰেও মাদল লৈ যুদ্ধৰ পথাৰলৈ গ'ল। লগত চকাশ্ৰী-লক্ষ্মীশ্ৰীও গ'ল। প্ৰজাসকলক দেখা পাই মাউৰাসুন্দৰে কলে, "অ' পিতাসকল ভাইসকল! তোমালোক চাৰিহাত ডভীয়াৰ পুতেক, পাঁচহাত ডভীয়াৰ পুতেকইত আহিছা। তেমোলোকতো মোৰ শত্ৰু নহয়। কিয় মৰিবলৈ ইয়ালৈ আহিছা? ভাইসকল! তোমালোক ঘৰলৈ ঘূৰি যোৱা।" ইমান বুজনি দিয়াৰ পিছতো সিহঁত ঘূৰি নগ'ল। অৱশেষত যুদ্ধ হ'ল। যুদ্ধত মাউৰাসুন্দৰে যিফালে মাদল বজাই দিয়ে, সেইফালে দানেক ৰজাৰ সৈন্যবোৰ পিপৰা মৰাদি মৰে। দানেকৰজা মৰিল, ৰজাৰ চকু কাঢ়ি লোৱা হ'ল। পিচত দানেক ৰজাৰ ৰাজ সিংহাসনত মাউৰাসুন্দৰে বহি ৰজা হৈ সুখেৰে ৰাজ্য শাসন কৰিলে।

বেলমুঠি গাভৰু

এজন ৰজাৰ সাতজন পুত্ৰেক আছিল। ছয়জনৰ বিয়া হ'ল। সৰু-জনৰ বিয়া হোৱা নাই। এওঁ বোৱেকৰ ভাত-আঞ্জা ৰন্ধা মুঠেই সোৱাদ নাপাইছিল। বোৱেকহঁতে তেতিয়া বেলমুঠিক আনিবলৈ কলে। বেলমুঠিয়ে সকলোতকৈ সোৱাদ লগা আঞ্জা ৰান্ধিব পাৰিছিল।

সৰুকোঁৱৰে তাইক আনিবলৈ এদিনাখন ওলাই গ'ল। যাওঁতে হাবিত এজন সাধু লগ পালে। সাধুৱে কৈ পঠিয়ালে—সৌ নদীত বেলমুঠিয়ে গা ধুবলৈ আহে। নদী বৰ দ। সোণৰ টেমাত সোমাই আহে। তাক লৈ মোৰ ওচৰলৈ ঘূৰি আহিবা। ৰাজকোঁৱৰে নদী পাৰ হৈ পাৰত লুকাই থাকিল গৈ। বালি মাটি গাঁত কৰি তাতেই লুকাই থাকে। তেতিয়া জাকক জাকে গাভৰু স্বৰ্গৰ পৰা নামি আহিবলৈ ধৰিলে।

বেলমুঠিক পাল্‌কিৰ ভিতৰত সোণৰ টেমাত লৈ আহে। পাল্কি থৈ দুৱাৰ মেলি দিয়াত সোণৰ টেমাৰ পৰা বেলমুঠি ওলাই আহে। লগৰীয়া-হঁতে দূৰত গা ধোৱে। বেলমুঠিয়ে গা ধুই আকৌ সোণৰ টেমাত সোমোৱা মাত্ৰকে ৰাজকোঁৱৰে খৰখৰকৈ টেমাটো লৈ নদী পাৰ হৈ আহে। দৌৰি থাকে কিন্তু সাধুৰ তালৈ যাবলৈ বাট হেৰুৱায়।

স্বৰ্গৰপৰা দেৱতাসকলে ৰাজকোঁৱৰক পালক পালে খেদে। ৰাজকুমাৰে দৌৰি দৌৰি এজন সাধুৰ ঘৰত সোমালগৈ। সাধুৱে মেকুৰী কৰি দিলে। দেৱতাসকলে নাপাই গুচি যায়। সাধুৱে কুমাৰক এডাল লাঠিৰে বেলমুঠিক সন্ধাব খোজে। যিহকে মাৰিবলৈ দিয়ে লাঠিয়ে তাকেই মাৰে। কোঁৱৰে বেল-মুঠিক নাই বুলি ঠগায়। পিচত সাধুৰ লাঠিৰে ৰাজকুমাৰে সাধুক মাৰে। পিচত আৰু এজন সাধুৱে বেলমুঠিক মোনাৰ লগত সন্ধাব খোজে। মোনা-খন মেলি দিলে যিহকে খোজে তাকে ওচৰত পায়। তাৰ পিচত ৰাজ-

কুমাৰে বেলমুঠিক টেমাত লৈ যায়। নগৰৰ ওচৰ গৈ পালত গছৰ ছায়াত বেলমুঠিক চাবলৈ টেমাটো খোলে। চকুত জিলিক মাৰি ধৰাত ৰাজকোঁৱৰ অচেতন হৈ পৰে।

বেলমুঠিয়ে ৰাজকোঁৱৰৰ মুখত পানী ঢালিবলৈ কুঁৱাৰপৰা পানী তুলিলে। কিন্তু এক ৰাক্ষসৰ জীয়েকে তাইক কুঁৱাত পেলাই দি নিজে পানী তুলি আনি ৰাজকোঁৱৰৰ মুখত ঢালি দিয়ে। ৰাজকোঁৱৰ সুস্থিৰ হৈ তাইকে বেলমুঠি বুলি ভাবি ঘৰলৈ লৈ যায়।

এদিনাখন ফুৰিবলৈ যোৱাত ৰাজকোঁৱৰৰ পিয়াহ লাগিল। তেওঁ কুঁৱাত পানী তুলিবলৈ গৈ পানীত ফুল দেখা পালে। তিৰোতাই পানী তুলিলে ফুল-পাহি উঠি নাহে। ৰাজকোঁৱৰে পানী তুলিলে টেকেলিত উঠি আহে। ফুলটো কোঁৱৰে ঘৰলৈ আনে। ৰাক্ষস ঘৈণীয়েকে ভৰিৰে মোহাৰি পেলাই দিলে। তাৰ পৰাই বেলগছ এজোপা গজে। ঘৈণীয়েকে গছডাল কাটি ডাল কাটি পেলায়। এটা বেলফল ধোবা বুঢ়ীয়ে লৈ যায়। ফলটোৰপৰা ছোৱালী এজনী হয়। ৰাজকোঁৱৰে সেইফালে ঘোঁৰা চেকুৰায়। ঘৰৰ ভিতৰৰ পৰা ছোৱালীজনীয়ে নানা প্ৰকাৰে গালি দিয়ে। ৰাজকোঁৱৰে চিপাহীক হাবিলৈ নি তাইক কাটিবলৈ হুকুম দিয়ে। সিহঁতে লৈ গৈ কাটে। চিপাহীৰ দাৰ আগ মাটিত সোমাই তাতেই পুখুৰী এটা হয়।

সেই পুখুৰীত ছোৱালীজনীৰ তেজে পদ্মফুল হৈ থাকে। ৰাজকোঁৱৰ চিকাৰলৈ যায়। অকলে আহিবৰ বেলিকা পুখুৰী দেখা পায়। পানী খাবলৈ সোমালে পুখুৰীৰ পৰা কয়,—"স্বামী, গছৰ ওপৰত শগুন বুঢ়া-বুঢ়ী আছে। সিহঁতক সাধুকথা কবলৈ কওক।" বুঢ়া-বুঢ়ী শগুন দুটাই সাধুকথা কয়। শুৰিৰপৰা পুখুৰী হোৱালৈকে সাধুকথা কোৱাত ৰাজকোঁৱৰে নিজৰ সকলো ঘটনা জানিব পাৰে। তাৰ পিচত ৰাজকোঁৱৰে পানীত জাপমাৰি প্ৰথমতে যি পাহকে হাতেৰে চুই পাইছে সেই পাহকে আনিলে। সেয়ে বেলমুঠি হ'ল। ৰাজকোঁৱৰে ৰাক্ষস ঘৈণীয়েকক কাটিলে। পিচত দুয়ো ৰমক জমককৈ সংসাৰ পাতি থাকিল।

চাৰিজন ভাই-ককাইৰ সাধু

এজন ৰজাৰ চাৰিজন পুতেক আছিল। ৰজাৰ নগৰৰ ওচৰত এজন দুখীয়া মানুহ আছিল। তেওঁৰ এজনী জীয়েক আছিল। জীয়েকজনী দেখিবলৈ বৰ ধুনীয়া। মুখ চালে তৰাবনৰ পাতৰ দৰে, নাক চালে থোৰা কাগজিৰ কাঁইটৰ দৰে জোঙা, চকু চালে তাম বৰণীয়া পাৰৰ চকুৰ দৰে, বুকু চালে পদুমফুলৰ দৰে, হাতৰ বাহু চালে কলবডিলৰ দৰে, কঁকাল চালে টোকা দিয়া পিপৰাৰ দৰে, ভৰি চালে বাঁহৰ গাঁজৰ দৰে, দাঁত চালে সৰু সৰু এৰী পলুৰ পোকাৰ দৰে দেখি। কমলা ৰঙৰ দখ্‌না পিন্ধি, ৰঙা ৰঙচুৰা সুৰুযৰ কোমল কিৰণত কেনে ৰূপহী দেখিবলৈ পোৱা যায়।

সেই গাভৰুজনীত ভাই-ককাই চাৰিজনৰে মন থালে। পিতাক ৰজাই দুখীয়াৰ জীয়েক বুলি সেই ছোৱালীজনীক পচন্দ কৰা নাছিল। ইফালে কিন্তু চাৰিজন পুতেকে সেই ছোৱালীজনীকে পাবলৈ হাবিয়াস কৰিছিল। ৰজাই নিজে পচন্দ নকৰাৰ কাৰণে পুতেকহঁতে যাতে সেই ছোৱালীজনী বিয়া কৰাবলৈ নাপায় তাৰ ব্যৱস্থা কৰিবলৈ বুদ্ধি পাঙিলে।

ৰজাই পুতেকহঁতক কলে, "মই তোমালোকক পৰীক্ষা কৰি চাম। যিয়ে পৰীক্ষাত উত্তীৰ্ণ হব পাৰিব সেয়ে ছোৱালীজনী বিয়া কৰিব পাৰিব। যোৱা, তোমালোক প্ৰতিজনে মোক এনে এবিধ বস্তু আনি দিয়া যাক মই কেতিয়াও দেখা নাই।" তেতিয়া চাৰিজন ভাই-ককাইয়ে চাৰিওফালে পিতাকে নেদেখা নজনা বস্তু বিচাৰি গ'ল।

ডাঙৰ ককায়েকজনে পৈ পৈ তিনিমূৰীয়া বুঢ়া এজন লগ পালে। তেতিয়া বুঢ়াক সুধিলে, "বুঢ়া, বুঢ়া, মই তোমাৰ ইয়াত এটা বস্তু পাম জানো?"

বুঢ়াই ওলোটাই সুধিলে, "কি বস্তু সেইটো ?" ৰাজকুমাৰে কলে, "মোক পিতাই নেদেখা নুশুনা বস্তু লাগে।" তেতিয়া বুঢ়াই এহাত পৰিমাণৰ সৰু গালিচা এখন আনি দিলেহি। এডোখৰ গালিচা উলিয়াই দিয়া দেখা পাই ৰাজকুমাৰৰ পেটে পেটে খং উঠিল আৰু কলে, "ধেৎ বুঢ়া। তাতকৈ বহল আৰু ধুনীয়া গালিচা আমাৰ তাত আছে। ইয়াৰে কি কৰিম মই ?"

গালিচাখন মাটিত পাৰি দেখুৱাই বুঢ়াই কলে, "বহাচোন ইয়াত।" ৰাজকুমাৰ বহিল আৰু দেখিলে যে, তাত আৰু এজন বহিবপৰা ঠাই বেছি হৈ আছে। তেনেকৈয়ে যিমান মানুহ বহিব সিমান মানুহ বহিও আৰু এজন বহিব পৰা ঠাই গালিচাখনত বেছি হৈ থাকিব বুলি বুঢ়াই ৰাজকুমাৰক কলে। তেতিয়া ৰাজকুমাৰে গালিচাখন ললে। চাৰিজন ভাই-ককাইয়ে ঘূৰি যাবৰ সময়ত এঠাইত গোট খাবলৈ নিৰ্দ্দিষ্ট ঠাই ঠিক কৰা আছিল। ডাঙৰ জন আহি তাতেই গালিচাখন পাৰি বহি থাকিলহি।

ডাঙৰজনৰ পিচৰজনেও ঘূৰি ঘূৰি বুঢ়াৰ ঘৰ পালেহি। বুঢ়াক দেখা পাই কলে, "মোক এটা বস্তু দিব পাৰিবানেকি ? বুঢ়াই কলে, "কি বস্তু ?" ৰাজকুমাৰে কলে, "মোক পিতাই নেদেখা নজনা বস্তু লাগে।" তেনেকৈ কোৱাত বুঢ়াই ময়ূৰৰ পাখি এডাল দিলেহি। পাখিটো দেখি ৰাজকুমাৰে বুঢ়াক কলে, "ধেৎ মূৰ্খ বুঢ়া! এই বস্তুটো পিতাই নেদেখা হব পাৰে নেকি ? তেনেকুৱা আমাৰ তাত কিমান আছে। ইয়াকতো মই বিচৰা নাই। মোক লাগে পিতাই নেদেখা বস্তু। এইটো মোক নালাগে।"

বুঢ়াই কলে, তেতিয়াহলে ল'ৰা, কোৱাচোন, তুমি কলৈ যাবলৈ ইচ্ছা কৰিছা ?" ৰাজকুমাৰে কলে, "মই মায়নাগিৰি পৰ্ব্বতলৈ গৈ আহিব খুজিছোঁ।" বুঢ়াই তেতিয়া ৰাজকুমাৰক পাখিৰ ওপৰত বহিবলৈ কলে, ৰাজকুমাৰ পাখিৰ ওপৰত বহিল। পাখিয়ে তাক লৈ মায়নাগিৰি পৰ্ব্বতলৈ বিং বিং বিংকৈ পবন বেগেৰে উৰি গ'ল। অলপ পিচতে পুনৰ সেই ঠাইলৈ ঘূৰি আহিল। তেতিয়া ৰাজকুমাৰে পাখিটো লৈ ডাঙৰ ককায়েকজন বহা ঠাইলৈ উভতিল।

তাতকৈ তলতীয়াজনেও বস্তু বিচাৰি বিচাৰি সেই বুঢ়াৰ ঘৰ পালেগৈ। তেওঁও বুঢ়াক ককায়েকে সোধাৰ নিচিনাকৈ সুধিলে। বুঢ়াই তেওঁক আয়না এখন আনি দিলে। আয়নাখন দেখি ৰাজকুমাৰে কলে, "এনেকুৱা আয়না আমাৰ

তাত বহুত আছে। ইয়াৰে মই কি কৰিম ? তেতিয়া বুঢ়াই কলে, "এনে-কুৱা আয়না তুমিও দেখা নাই। তোমাৰ পিতাৰাইও দেখা নাই। মিছা পাইছা যদি চোৱাহোন তুমি কি দেখা পোৱা এই আয়নাখনত ? ৰাজ-কুমাৰে আয়নাত চালে আৰু তাত সিহঁতৰ নগৰখন দেখা পালে আৰু সেই গাভৰুৰ ঘৰখনো দেখা পালে। তেতিয়া ৰাজকুমাৰ ককায়েকহঁতে বৈ থকা ঠাইলৈ আহিল।

সকলোতকৈ নুমলীয়া ভায়েকজনে বস্তু বিচাৰি বিচাৰি নাপাই ভাতৰ ভোকত, পানীৰ পিয়াহত লালকাল হৈ গাভৰুৰ আশা এৰি দি ঘৰৰ ফালে আহিবলৈ ধৰিলে। ঘৰলৈ ঘূৰি আহিবৰ সময়ত বাটতে সেই বুঢ়াক লগ পালে। তেতিয়া সিয়ো ককাইয়েকহঁতে সোধাৰ নিচিনাকৈ বুঢ়াক সুধিলে। বুঢ়াই তাক খিলাৰ গুটি এটা আনি দিলে। সিয়ো সেইটো দেখা পাই কলে, "ইয়াক মোক নালাগে বুঢ়া। ইয়াকনো কিয় লাগে মোক ?" বুঢ়াই কলে, "হাতত লৈ চোৱাচোন, ধৰা। ইয়াৰ বাহিৰে মোৰ অইন বস্তু নাই।" ৰাজকুমাৰে খিলাৰ গুটিটো হাতত ললে। ঠিক সেই সময়তে মৰাশ এটা চাঙত কঢ়িয়াই আনিছিল।

তেতিয়া বুঢ়াই কলে, "যোৱাচোন, এই খিলাৰ গুটিটো মৰাশৰ নাকত দি শুঙিবলৈ দিয়াগে।" তেতিয়া ৰাজকুমাৰে শুঙিবলৈ দিয়াত মৰাশ জী উঠিল। "আহা কি আচৰিত বস্তু পালো মই। পিতাই নিশ্চয় এই বস্তুটো দেখা পোৱা নাই। এতিয়া সেই গাভৰুজনী নিশ্চয় পাম," সেইদৰে ভাবি খিলাৰ গুটিটো চোলাৰ জেপত ভৰাই লৈ ৰংমনেৰে ককায়েকহঁত থকা ঠাইলৈ আহিল। সকলোৱে লগ হোৱাৰ পিচত নিজে নিজে পাই অহা বস্তু বিলাক দেখুৱালে।

ইফালে ৰজাই কি কৰিছে। যাদু মন্ত্ৰেৰে পুতেকহঁতে ভালপোৱা ছোৱালীজনীক মাৰি পেলালে। মৰাৰ পিচত মৰাশ শ্মশানলৈ নিবলৈ ধৰিলে। ঠিক সেই সময়তে সিহঁতে আয়নাৰে সিহঁতৰ ঘৰ আৰু সেই ছোৱালীজনীৰ ঘৰ চাই পঠিয়াইছিল। চোৱাত দেখিলে যে, সিহঁতে ভালপোৱা ছোৱালী-জনী চাঙত বান্ধি শ্মশানলৈ নিবলৈ ধৰিছে। তাকে দেখি এজনে পাখিটো পাৰিলে আৰু এজনে তাৰ ওপৰত গালিচাখন পাৰিলে। তাৰ ওপৰত চাৰিজনে বহি বিং বিং বিংকৈ উৰি গ'ল।

শ্মশানত কাম কৰিবলৈ থৰি জাপি দিয়াৰ সময়ত সিহঁত গৈ পালে। গৈ পোৱা মাত্ৰকে সৰু ভায়েকে খিলাৰ গুটিটো মৰাশৰ নাকত লগাই দিলে।

তেতিয়া মৰাশ জী উঠিল। এই কাণ্ড দেখা পাই সকলো আচৰিত হ'ল। পিচত ছোৱালীজনী লৈ সিঁহত ঘৰলৈ গ'ল। ঘৰত সিঁহতক দেখা পাই ৰজাও আচৰিত হ'ল। পিচত চাৰিও পুতেকে নিজৰ নিজৰ বস্তুবোৰ ৰজাক দেখুৱালে। ৰজাই নিজে কোৱাৰ দৰে প্ৰত্যেকে একোটাকৈ বস্তু অনাৰ কাৰণে পুতেকহঁতক ছোৱালীজনী দিবলগীয়া হ'ল। তাৰ পিচত চাৰিওজন ভাই-ককাইয়ে মহা সুখেৰে কাল যাপন কৰিলে।

মাল পেটুলাৰ সাধু

এজন বুঢ়া ওজা আছিল। প্ৰতি দিনে আনৰ ঘৰে ঘৰে জাপ দি মদ খাই তাৰ দিন পাৰ হৈছিল। তাৰ এজন ল'ৰা আছিল। তাৰ নাম মাল পেটুলা। বুঢ়া-বুঢ়ীৰ একেটি মাত্ৰ সন্তান কাৰণে মাল পেটুলাক বৰ মৰম কৰিছিল। মাগি খুজি খুৱাইছিল। মাল পেটুলাৰ জনম হোৱা দিনা এটা কুকুৰো উপজিছিল। মাল পেটুলা আৰু কুকুৰ সমানে সমানে দুয়ো ডাঙৰ হৈ আহিল। দুয়ো খেল-ধেমালি কৰি ডাঙৰ হোৱাৰ কাৰণে মাল পেটুলা যলৈকে যায় তালৈকে কুকুৰো গৈছিল। বুঢ়া-বুঢ়ীয়ে গাওঁ ঘূৰি ঘূৰি জ'পিয়াই ফুৰে। মাল পেটুলাই কুকুৰ আৰু গাঁৱৰ ল'ৰাবিলাকৰ লগত খেল-ধেমালি কৰি দিন নিয়ায়।

এদিনাখন গাঁৱৰ মানুহবিলাক ৰাতিপুৱা দলে দলে মাছ মাৰিবলৈ ওলাই গ'ল। মাল পেটুলাই মাকক কলে, "আই, আই, গাঁৱৰ মানুহ-বিলাকৰ লগত মাছ মাৰিবলৈ যাবলৈ মোকো পল এটা আনি দিয়া।" মাকে কলে, "পিতাই ঐ, তই ইমান সৰু। তই মাছ মাৰিব পাৰিবি জানো? নালাগে পিতাই যাবলৈ।" মাল পেটুলাই নেৰানেপেৰাকৈ খুজিলে। মাকে ভঁৰালৰ কাঠিৰপৰা ভগা পল এটা দিলে। মাল পেটুলাই সেই পল-টোকে লৈ মানুহবিলাকৰ লগত মাছ মাৰিবলৈ গ'ল।

মানুহবিলাকে বৌ, বৰালি আদি কঢ়িয়াব নোৱৰাকৈ মাছ পালে। মাল পেটুলাই পলত এটাও মাছ পেলাব নোৱাৰিলে। পিচত সকলোৱে যাওঁ বুলি পাবলৈ উঠিলত সিও শেষবাৰৰ কাৰণে এচাৰ মাৰি চালে। তেতিয়া খিলাৰ গুটি এটা আৰু ভগা পলৰ কাঠিত এটা বামি মাছ লাগি আছিল। খিলাৰ গুটি আৰু বামি মাছটো লৈ ঘৰলৈ বুলি মালপেটুলা আহিল।

ঘৰ আহি পাই মাল পেটুলাই মাক আৰু পিতাকক দেখা নেপাই

ঘিলাৰ গুটি আৰু বামি মাছটো শোকোতাৰ খাওত সুমুৱাই থলে। নিজে ওলাই গল্প খেলিবলৈ। পিচত বেলি যাৰ পৰত মাক পিতাক আহিল। নিজেও আহি খাই বৈ শুই থাকিল। বামি মাছ আৰু ঘিলাৰ গুটিটোৰ কথা মাক পিতাকক কবলৈ পাহৰিলে। তেনেকৈয়ে বহুত দিন পাৰ হৈ গ'ল।

ৰাতি পুৱালেই বুঢ়া-বুঢ়ী দুয়ো গাঁও ফুৰিবলৈ যায়গৈ। মাল পেটুলাও লগত কুকুৰ লৈ দিনটো খেলিবলৈ যায়। সিহঁতৰ ঘৰৰ বেৰা উৰুলি গ'ল! সাৰেঁাতা নাই, মচি দিওঁতা নাই। জেং জাবৰ আবৰ্জনাবোৰ চৌপাশে পৰি থাকে।

বুঢ়া-বুঢ়ীয়ে ঘৰলৈ আহি এদিনাখন দেখা পালে কোনোবাই ঘৰ-দুৱাৰ চোতাল আদি অলপো ময়লা নোহোৱাকৈ সাৰি পৰিষ্কাৰ কৰি থৈছে। কোনে এইদৰে পৰিষ্কাৰ কৰি থৈ দিছে এই কথা লৈ বুঢ়া-বুঢ়ী দুয়ো আলোচনা কৰিবলৈ ধৰিলে। সিহঁত নোহোৱাত আনদিনাখনো সেইদৰে পৰিষ্কাৰ কৰি সাৰি থোৱা দেখা পালেহি। বুঢ়াই বুঢ়ীক কলে, "বুঢ়ী! কালিলৈ মই দুৱাৰৰ আঁৰত লুকাই থাকিম। তই দুৱাৰখন জপাই আন ঠাইত ফুৰিবিগৈ। কোনে এইদৰে কাম কৰি থয় তাক নিশ্চয় চাম মই।"

পিচদিনা বুঢ়াক দুৱাৰৰ আঁৰত থৈ বুঢ়ী আন ঠাইলৈ গ'ল।

মাল পেটুলাও লগৰীয়াৰ লগত খেলিবলৈ গ'ল। বুঢ়া ঘৰৰ ভিতৰত দুৱাৰৰ পিছফালে মনে মনে বহি থাকিল। কোনো নোহোৱা দেখি শোকোতাৰ খাওৰ পৰা দুজনী গাভৰু ওলাই আহিল। বুঢ়াই দুৱাৰৰ ফুটাৰ পৰা চাই পঠিয়ালে। চকুত চাট মাৰি ধৰা জ্যোতিৰে সুন্দৰী গাভৰু দুজনী দেখা পাই বুঢ়াই আচৰিত ভাবিলে।

সিহঁত দুয়োজনীয়ে ঘৰ-চোতাল সাৰিবলৈ বাঢ়নী লব খোজেঁাতে বুঢ়াই লৰালৰিকৈ ঘৰৰ ভিতৰৰপৰা ওলাই আহি হাতত খাপ মাৰি ধৰি কলে, "তোমালোক কোন আইসকল? ইমান ৰূপহী তোমালোক। কিয় তোমালোকে মোৰ ঘৰ সদায় সাৰি থোৱা?" তেতিয়া এজনীয়ে কলে, "মই গিলাশ্ৰী, তোমাৰেই বোৱাৰী হওঁ।" আনজনীয়ে কলে, "মই বামিশ্ৰী, তোমাৰেই বোৱাৰী হওঁ।" তেতিয়া বুঢ়াই কলে, "আহা, এয়াহেনে তোমালোক আইসকল!" বুঢ়াই আনন্দ পালে। পিচত বুঢ়াই বুঢ়ী আহিলত কথাটো কলে। তেতিয়া মাল পেটুলাৰ গিলাশ্ৰী আৰু বামিশ্ৰীৰ লগত বিয়া হ'ল। আটায়ে বৰ আনন্দেৰে সংসাৰ যাপন কৰিলে।

সেই সময়তে এজন সদাগৰৰ ব্ৰহ্মপুত্ৰত নাও বুৰিল। সপোনত কোনোবাই কলে, তেওঁৰ নাওখন বামিত্ৰী গিলাত্ৰী নহলে কোনেও তুলিব নোৱাৰে। সেইকাৰণে সদাগৰে বামিত্ৰী আৰু গিলাত্ৰীক বিচাৰি গ'ল। বিচাৰি বিচাৰি মাল পেটুলাৰ ঘৰ পালেগৈ। "উঃ ৰাম" বুলি হুমুনিয়া কাঢ়ি মাল পেটুলাৰ চোতালৰ মজিয়াত থিয় দিলেগৈ। মাল পেটুলাই সদা-গৰক বহিবলৈ দি সুধিলে, "ক'ৰ পিতা তুমি? কিয় আহিলা?" সদাগৰে কলে, "মই দূৰৰ মানুহ বোপাই! মোৰ এটা বিপদ হৈছে।" মাল পেটুলাই সুধিলে, "কি বিপদ হৈছে?" সদাগৰে কলে, "এই বিপদৰ বেলিকা উদ্ধাৰ কৰিম বুলি কলে মই বিপদৰ কথা তোমাক কব পাৰোঁ। নহলে মই ঘূৰি যাব লগীয়া হলোঁ।"

মাল পেটুলাই ভাবিলে, মানুহক নিদান আপদত সহায় কৰিব লগে। নহলে পাপ হয়। তেনেকৈ ভাবি কলে, "বাৰু মই তোমাক কি লাগে দি পঠিয়াই সহায় কৰিম।" তেতিয়া সদাগৰে কলে, "ব্ৰহ্মপুত্ৰত মোৰ নাও বুৰিছে। সপোনত এজন মানুহে মোক কৈছে যে, বামিত্ৰী আৰু গিলাত্ৰী নহলে আন কোনেও নাওখন তুলিব নোৱাৰিব। সেইকাৰণে মই গিলাত্ৰী আৰু বামিত্ৰীক নিবলৈ আহিছোঁ।"

মাল পেটুলাই অলপ ভাবি চাই বামিত্ৰী আৰু গিলাত্ৰীক সদাগৰৰ লগত যাবলৈ কলে। গিলাত্ৰী আৰু বামিত্ৰীয়ে কলে, "স্বামী! আমি যাব নোৱাৰিম। আজি ৰাতি বৰ বেয়া সপোন দেখা পাইছোঁ। আপুনি আমাক এই কামত নপঠিয়ালে ভাল হয়।" মাল পেটুলাই জোৰকৈ পঠিয়াই দিয়াত দুয়োজনীয়ে গিৰিয়েকক সেৱা কৰি কান্দি কান্দি গ'ল। নদী পৈ পোৱাত দুয়োজনীয়ে নাৱৰ টিঙত বহি দিয়া মাত্ৰকে নাও ওপৰলৈ ওপঙি উঠিল। পিচত সদাগৰে গিলাত্ৰী আৰু বামিত্ৰী দুয়োজনীকে নাৱত উঠাই লৈ গ'ল। বহুত দূৰৈত নি এক নাৱৰ জোখাৰে টকা লৈ তাইহঁতক এজন ৰজাক বিক্ৰী কৰি দিলে। সিহঁত দুয়োজনীক ৰজাই নিজৰ মহলত থৈ দিলে।

ইফালে বেলি মাৰ গলতো গিলাত্ৰী-বামিত্ৰী ঘৰ আহি নোপোৱা দেখি মাল পেটুলাৰ চিন্তা লাগিল। পিচত কোনো আহি নোপোৱাৰ কাৰণে মাল পেটুলাই নিজৰ লগৰীয়া কুকুৰক লৈ নাও বুৰা ঠাইলৈ বিচাৰি গ'ল। নাও বুৰা ঠাইত কাকো দেখা নাপালে। তেতিয়া মাল পেটুলাই কুকুৰক লগত লৈ নদীৰ পাৰে পাৰে গিলাত্ৰী আৰু বামিত্ৰীক

বিচাৰি গ'ল।

এনেকৈ মাল পেট্‌লাই বহুত দূৰলৈ বিচাৰি যোৱাত নদীৰ সিপাৰে এখন নগৰ দেখা পালে। গিলাগ্ৰী আৰু বামিগ্ৰী তাতেই আছে বুলি ঠাৱৰ কৰিলে। খেৰৰ শোটা এটা বান্ধি নিজে এটা বেজি হৈ সেই খেৰৰ শোটাত সোমাই নদী পাৰ হবলৈ পানীত ওপঙি উঠিল। কুকুৰেও লগে লগে সাঁতুৰিলে। সিপাৰে পাৰ চাপিবৰ সময়ত বৰালি মাছে খেৰৰ সোতাটো গিলি পেলালে। কুকুৰে কোনোমতে পাৰত উঠি ৰজাৰ চুৰনিত ঘূৰি ফুৰিবলৈ ধৰিলেগৈ।

চোতাল আৰু ঘৰৰ মজিয়াত ঘূৰি ফুৰাত গিলাগ্ৰী আৰু বামিগ্ৰীয়ে কুকুৰক দেখা পালে। কুকুৰটো দেখি সন্দেহ উপজিল। পিচত ওচৰলৈ গৈ দেখে যে, সিহঁতৰেই কুকুৰ হয়। কুকুৰেও সিহঁতক দেখা পাই আথে-বেথে কেংকেঙাবলৈ ধৰিলে। সিহঁতৰ দখ্‌নাৰ আঁচলত কামুৰি টানিবলৈ ধৰিলে। তেতিয়া সিহঁতে নিশ্চয় স্বামীৰ কিবা হৈছে বুলি কুকুৰৰ পিচে পিচে গ'ল। কুকুৰে সিহঁতক নদীৰ পাৰলৈ নি পানীৰ তলতথকা মাছবোৰ কামুৰিব খুজিলে। সিহঁতে বুজিলে গিৰিয়েকক মাছে গিলিছে। দুয়োজনী ঘোৰ চিন্তিত হ'ল। কেনেকৈ মাছবোৰ ধৰিব পাৰি তাৰে উপায় বিচাৰিলে।

ৰাজ কাৰেঙলৈ গ'ল। ৰজা নাছিল, ৰজা আহিলত সিহঁত দুয়োজনীয়ে ৰজাক কলে, "মহাৰাজ! আপুনি বিয়া কৰিবলৈ হলে, এই ব্ৰহ্মপুত্ৰ নদীত যিমান মাছ আছে, সেই আটাইবোৰ ধৰি পাৰলৈ আনি আমাক দেখুৱাওক, আমি মাছ চাবলৈ হেঁপাহ কৰিছোঁ। ৰজাই কলে, "সুন্দৰীহঁত নিশ্চয় দেখুৱাব পাৰিম মই।" এইবুলি নিজৰ যিমান চিপাহী-চন্তৰী আছে সকলোকে ব্ৰহ্মপুত্ৰ নদীত মাছ মাৰিবলৈ পাচিলে।

ৰজাৰ আদেশমতে সিহঁতে জালবেৰি মাছ ধৰিলে। নদীৰ সৰু ডাঙৰ আটাইবোৰ মাছ ধৰি পাৰত তুলিলে। গিলাগ্ৰী বামিগ্ৰী মাছ চাবলৈ আহিল। সেইসময়ত ওচৰত কাকো থাকিবলৈ দিয়া নাছিল। গিলাগ্ৰী বামিগ্ৰীয়ে এটা এটাকৈ মাছবোৰ চালে। এটা বৰালিৰ বৰ ডাঙৰ পেট দেখা পালে। গিৰিয়েকক সেই মাছেই গিলিছে বুলি ঠাৱৰ কৰি পেট ফালি দিলে। পেটৰ ভিতৰত সঁচাকৈয়ে খেৰৰ শোটাটো পালে। পিচত বৰালি মাছৰ পেট চিলাই কৰি আকৌ পানীত এৰি দিলে, (আজিও কিছু অঞ্চলৰ বৰো-কছাৰীসকলে ভাবে, বৰালি মাছৰ পেটত সেয়ে আজিও চিন হৈ ৰ'ল।)

খেৰৰ শোটা খুলি তাৰ ভিতৰৰপৰা বেজিটো উলিয়ালে। গিলাগ্ৰী

বামিশ্ৰীয়ে সেই বেজিটো ডাঙৰ কেৰাহীত এক কেৰাহী তেল দি উতলাবলৈ ধৰিলে। উতলাই তেল শুকাই যোৱাৰ পিচত বেজিটো ওলাই পৰিল। সেই বেজিটো "উস্ ৰাম" বুলি কৈ উঠি মানুহ হ'ল। তাৰ পিচত মাল পেটুলাই দুজনী ঘৈণীয়েক আৰু কুকুৰ লগ লাগি ৰজাৰ লগত যুদ্ধ কৰিলে। যুদ্ধত ৰজাক বন্দী কৰি থৈ সিহঁত নদী পাৰ হৈ আহিল।

নদী পাৰ হ'বৰ সময়ত বামিশ্ৰী-গিলাশ্ৰীয়ে কলে, "স্বামী! এতিয়া আমাক কেনেকৈ পাৰ কৰিবা? প্ৰকৃতপক্ষে তুমি যদি মতা মানুহ হোৱাঁ, তেন্তে তাৰ প্ৰমাণ লম।" তেতিয়া মাল পেটুলাই গিলাশ্ৰী-বামিশ্ৰীৰ নাম লৈ এডাল সূতা দলি মাৰি দি নদীৰ সিপাৰে পাৰ কৰি দিলে। পিচত সেই সূতাকে সাঁকো কৰি সকলোৱে পাৰ হৈ আহিল। ঘৰলৈ আহি সুখেৰে সংসাৰ কৰি থাকিল।

বুথুৰা আৰু লাথুৰা

দাওথাল বুঢ়া আৰু দাওথাল বুঢ়ী আছিল। সিহঁতৰ বুথুৰা আৰু আৰু লাথুৰা নামৰ দুজন পুতেক আছিল। সিহঁতৰ এটা মতা কুকুৰা চৰাই আছিল। এদিনাখন মাজনিশা কুকুৰাই ডাক দিলে, "মোৰ কলিজা যেয়ে খাব সি ৰজা হব আৰু মোৰ বাহু আৰু ঠেং যিজনে খাব সিজনৰ আলাই-আথানি হব।"

বুঢ়াই কুকুৰা চৰাইৰ মাত শুনি তাৰ কলিজাটো খাবলৈ লোভ কৰিলে। পিচদিনা বুঢ়ীক সেই মতা কুকুৰাটো মাৰি ৰান্ধি থবলৈ কৈ নিজে হাল লৈ গ'ল। বুঢ়ীয়ে মতা কুকুৰাটো মাৰি ৰান্ধিলে আৰু কলিজা, বাহু আৰু ঠেংবোৰ এতিয়া বুঢ়া আহিলে খাবলৈ দিম বুলি ভাবি থৈ দিলে। পিচে বুথুৰা আৰু লাথুৰা দুয়ো খাই শেষ কৰি থলে। বুথুৰাই কলিজাটো খালে আৰু লাথুৰাই বাহু আৰু ঠেংবোৰ খালে।

হাল এৰি আহি বুঢ়াই কলিজাটো খাবলৈ বিচাৰিলে। বুঢ়ীয়ে ল'ৰাদুজনে খালে বুলি ক'লে। বুঢ়াই ল'ৰা দুজনৰ ওপৰত খং উঠি মাৰিবলৈ খেদিলে। ল'ৰা দুজনে ভয়তে পলাই ঘোৰ অৰণ্যত সোমালগৈ। অৰণ্যৰ মাজতে ৰাতি বঞ্চিলে। ভায়েক লাথুৰাৰ বৰ পানী পিয়াহ লাগিল। বুথুৰাই গছৰ ওপৰত উঠি পানী বিচাৰি পঠিয়ালে। বহুত দূৰৈত বগলী উৰা দেখা পালে। বুথুৰাই তাতে পানী আছে বুলি ঠাৱৰ কৰিলে।

ককায়েক বুথুৰা পানী বিচাৰি গৈ গৈ বিল পালেগৈ। বিলৰ—পৰা পানী লব খোজোঁতে এটা বগলীয়ে মাত লগালে, "কোন তুমি ? কিয় পানী নিবলৈ আহিছা ? এই পানী নিব নোৱাৰা।" বুথুৰা আনফালে গ'ল। তাত ডাঙৰ এচটা শিল দেখা পালে। তাৰ ওপৰত উঠি পানী লব খোজোঁতে, সেই শিলচটা এটা গঁড় হৈ বুথুৰাক পলুৱাই লৈ গ'ল।

বুথুৰাক নি ৰজা পাতিলে। বিয়াও কৰাই দিলে।

ভায়েকে ককায়েক ঘূৰি নহা দেখি ককায়েক যোৱা বাটে বাটে বিচাৰি গ'ল। গাঁৱে গাঁৱে চাকৰ থাকি ককায়েকক বিচাৰিলে। তেনেকৈ গৈ গৈ ককায়েক ৰজাৰ নগৰ পালেগৈ। লাথুৰা ককায়েক ৰজাৰ গোহালিত মনে মনে বহি থাকিল। এটা দুষ্ট গৰু আছিল। সি লাথুৰালৈ ভয় কৰি পঘা ছিঙি পলাল। তাকে দেখি গৰখীয়াই লাথুৰাক গৰু চুৰ কৰিবলৈ গোহালিত সোমাইছে বুলি জনালে। ৰজাই ভিতৰৰপৰা চোৰটোক চুৰনিত পেলাই থবলৈ হুকুম দিলে! ৰজাৰ হুকুমমতে কাম কৰা হ'ল।

ৰাণীয়ে নিজে ফুৰিবলৈ ৰজাৰ ওচৰত এখন নাও বিচাৰিলে। ৰজাই মিস্ত্রি মাতি আনি নাও কটালে। কিন্তু কাৰো নাও ৰাণীৰ চকুত নালাগিল। লাথুৰাই চুৰনিৰপৰা মানুহবিলাকৰ আগত কলে, "ৰাণীক এখন নাও কাটি দিব লাগিছিল।" সেই কথা শুনি ৰজাই নাও কাটিবলৈ লাথুৰাক হুকুম দিলে।

লাথুৰাই তেতিয়া নাও কাটিবলৈ ধৰিলে। নাও কাটি শেষ হোৱাৰ পিচত বুথুৰা আৰু লাথুৰা দুয়ো ভায়েকৰ নাম কাটি ৰাখিলে। নাওখন ৰাণীক দেখুৱাত ৰাণীয়ে বাৰুকৈয়ে নাওখন বখানিলে। ৰজা ৰাণী দুয়ো নাওখন লৈ আনন্দ কৰিলে। লাথুৰাক চুৰনিৰপৰা যাবলৈ এৰি দিলে।

লাথুৰাই নিজৰ কাৰণেও এখন নাও কাটিলে। নাৱত উঠি সি পাঞ্জামুঠি গাভৰুৰ তালৈ যাবলৈ ওলাল। নাৱৰ টিঙত উঠি পাঞ্জামুঠি গাভৰুৰ নাম লৈ ঠেঙি দিয়াৰ লগে লগে নাওখন বিং-বিং শব্দ কৰি যাবলৈ লাগিল।

পাঞ্জামুঠি গাভৰুক ৰাক্ষসসকলে সিহঁতৰ বান্ধনী কৰি ৰাখিছিল। ৰাক্ষসহঁতে দিনত আহাৰ বিচাৰি গলে যাবৰ বেলিকা মৰা টাঙোনেৰে মাৰি থৈ গৈছিল। আৰু গধূলি ঘূৰি আহি জীওৱা টাঙোনেৰে মাৰি পুনৰ জীয়াই লৈছিল। লাথুৰাই গৈ পাই জীওৱা টাঙোনেৰে কোবাই পাঞ্জামুঠিক জীয়ালে। দুয়োজনে কথা-বতৰা পাতি থাকিল। সি ৰাক্ষস বিলাকৰ জীৱটো ক'ত আছে তাক সুধি লবলৈ পাঞ্জামুঠিক শিকালে। তাৰ পিচত মৰা টাঙোনেৰে মাৰি পুনৰ থৈ আহিল।

ৰাক্ষসবিলাক আহি পোৱাত পাঞ্জামুঠিয়ে প্রধান ৰাক্ষসৰ ওচৰত মিছাকৈ কান্দিলে আৰু সিহঁতৰ জীউ ক'ত আছে সুধিলে। তেতিয়া প্রধান ৰাক্ষসে কলে, "মিঠা পুখুৰীত তাম বৰণীয়া পাৰ চৰাই হৈ সোণৰ পিঞ্জৰাৰ ভিতৰত আছে। সেইটোৱে আমাৰ জীউ।" পিচদিনা ৰাক্ষসহঁত বাহিৰলৈ

ওলাই গলত লাথুৰাই পাঙ্গামুঠিক জীওৰা টাঙোনেৰে মাৰি জীয়ালে। পাঙ্গা-মুঠিয়ে ৰাক্ষসৰ জীউ ক'ত আছে তাক লাথুৰাক কৈ দিলে। লাথুৰাই একে ডুবে ৰাক্ষসৰ জীউটো লৈ আহিল।

ৰাক্ষসবিলাকৰ লগত লাথুৰাৰ যুদ্ধ হ'ল। পাৰটোৰ ডেউকা আৰু ঠেং ভাঙি দিয়াত ৰাক্ষসবিলাক মাটিত পৰিল। পাৰৰ গলটো মোহাৰি দিয়াত ৰাক্ষসবিলাক মৰিল।

লাথুৰাই পাঙ্গামুঠিক লৈ আহিল। বাটতে পানীৰ মাজত এডাল শিমলু গছে ভেটা দি আছিল। সেই শিমলু গছৰ ওপৰতে এক শগুণীৰ বাহ আছিল। তাইৰ প্ৰতিবছৰে পোৱালি মৰিছিল। লাথুৰাই শগুণীক কলে, "হে শগুণী! তুমি তোমাৰ ঠোটেৰে কামুৰি আমাৰ নাওখন এই শিমলু গছ পাৰ কৰাই দিয়াঁ।" শগুণীয়ে ঠোটেৰে কামুৰি নাওখন পাৰ কৰাই দিলে। তেতিয়াহে লাথুৰা আৰু পাঙ্গামুঠি পাৰ হৈ আহিব পাৰিলে। লাথুৰাই শগুণীক বৰ দি কলে, "ছমাহ কণী পাৰি, ছমাহ উমনি দি এটা পোৱালি পাবা।" সেই কাৰণে আজিও শগুণৰ মাত্ৰ এটাহে পোৱালি হয়।

লাথুৰাই পাঙ্গামুঠীক লৈ বুথুৰা ৰজাৰ ঘাটত নাও চপালেহি। বুথুৰাই এদিনাখন ৰাণীৰ নাও লৈ ফুৰিবলৈ ওলাইছিল। সেইদিনা নাওখনত "বুথুৰা আৰু লাথুৰা" নামটো চকুত পৰিল। নাম দুটা দেখি ৰজাৰ আগৰ কথা-বোৰ মনত পৰিল। লাথুৰায়ো সেই সময়তে ককায়েকৰ আগত দেখা দিলে। দুয়ো গলত সাবটি কান্দিলে। ৰাণী আৰু পাঙ্গামুঠি দুয়ো গলত সাবটি কান্দিলে। ভাই-ককাই দুয়ো সুখেৰে ৰাজ্য শাসন কৰি থাকিল।

বগলী ৰজা

এহাল বুঢ়া-বুঢ়ী আছিল। তেওঁলোকৰ এটিও সতি-সন্ততি নাছিল। এৰী পলু পালি তাৰপৰা এৰী কাপোৰ বৈ তাকে বেচি জীৱিকা আৰ্জিছিল। এদিনাখন এখন গাঁৱলৈ বুঢ়া-বুঢ়ী দুয়ো এৰাপাত আনিবলৈ গ'ল। এখন বাৰীত বহুত এৰীপাত দেখা পাই সোমাল, কিন্তু ঘৰত কাকো দেখা নাপালে এজন মাত্ৰ সৰু ল'ৰা নাকত শেঙুন, চকুত মমলা লৈ বহি থকা দেখা পালে।

সিহঁতৰ ঘৰৰ মানুহবোৰ কলৈ গ'ল বুলি সুধিলে। ল'ৰাই একোকে নকলে, পিচত ঘৰৰ ওচৰৰ মানুহৰপৰা সুধি জানিব পাৰিলে যে সেই ল'ৰাজনৰ কোনো নাই। সৌ সিদিনা কলেৰাত আটাইকেইজনে মৰিছে। এতিয়া ল'ৰাজনৰ আলাই-আথানি হৈ অকলে আছে। ভাত লোকৰ তাত খায়। ভাত খোৱা হলে অকলে ঘৰতে থাকে। কোনোবাই নি পালিলে ভাল হ'লহেঁতেন। এইবুলি ওচৰ-চুবুৰীয়াই কলে।

কথাটো বুঢ়া-বুঢ়ীয়ে শুনি এৰাপাত ছিঙা হোৱাৰ পিচত সিহঁতে ল'ৰাটোক বোকোচাত তুলি লৈ আহিল। বুঢ়া-বুঢ়ীৰ ঘৰত মাউৰা দিনক দিনে ডাঙৰ হৈ আহিবলৈ ধৰিলে। সি গাঁৱৰ ল'ৰাবোৰৰ লগত একেলগে খেলে। গৰু চৰায়। এদিনাখন মাউৰাই হাল চহ কৰিম বুলি পিতাকক গৰু কিনিবলৈ কলে। পিতাকে এৰী কাপোৰ এখন বেচি তাৰ টকাৰে বৰ বেয়া দুৰ্ব্বল লেবেং-পেবেং গৰু এহাল কিনি আনি দিলে।

মাউৰাই গৰুকেইটাৰ ভৰিত বেজি সুমুৱাই ভাল কৰি ললে। তাৰ পিচত ঢোল কোবালে যিমান দূৰলৈ শুনি সিমান দূৰৰ পৰিমাণে মাটিত হাল-চহ কৰিলে। সেই মাটিৰ চাৰি কোণত চাৰি চোপ ধানৰ গোছা কই মাজতে এগোছা কই দিলে। ধান মেঘবৰ্ণ হৈ বাঢ়ি দীঘল দীঘল থোক হ'ল।

বুঢ়া-বুঢ়ীৰ ঘৰ লাহে লাহে ধন, ঐশ্বৰ্য্যেৰে ভৰি পৰিল। বগলী-ৰজাই সেই কথা শুনি অপমান বোধ কৰিলে।

ৰজাই এখন চিঠি লিখি মাউৰালৈ দি পঠিয়ালে যে, বুঢ়াৰ ঘোঁৰা-হাতী সকলোবোৰ আনি ৰজাক দিব লাগে। সেয়া বগলী-ৰজাৰ ৰাজ্য। সি ৰজাৰ প্ৰজা। মাউৰা বৰ চিন্তাত পৰিল। চিন্তা কৰি কৰি নিজৰ পথাৰতে সি টোপনিত লালকাল হ'ল। সপোনত বনৰ বুঢ়া-বুঢ়ী দেৱতাই দেখা দি মাউৰাক কলে, "তুমি অৰণা বুঢ়া, অৰণা বুঢ়ীৰ ওচৰলৈ গৈ তোমাৰ দুখৰ কথা কবা। সিহঁতে নিশ্চয় তোমাক এটা উপায় দিব। হেৰা, এই ফালে যোৱাঁ।" এই বুলি বাট দেখুৱাই দিলে।

মাউৰাই ততালিকে সাৰ পালে। দেখিলে সপোনহে। সপোনত বাট দেখুৱাই দিয়ামতে বনৰ মাজে মাজে গ'ল। গৈ গৈ বনৰ মাজত এটা মূৰ্ত্তি দেখা পালে। মাউৰাই মূৰ্ত্তিক আঠু লৈ সেৱা কৰিলত মূৰ্ত্তিয়ে সুধিলে, "কোন তুমি ?" মাউৰাই নিজৰ পৰিচয় দি মূৰ্ত্তিৰ আগত সকলো কথা বিৱৰি কলে। তেতিয়া অৰণা বুঢ়ী, অৰণা বুঢ়াই মাউৰাক বহিবলৈ দি বৰমৌ, বাঘ-ভালুক সকলোকে আহ্বান কৰিলে। বুঢ়াই সিহঁতক মাউৰাক সহায় কৰিবলৈ কলে। বগলী-ৰজাক যুদ্ধত পৰাজয় কৰিবলৈ কলে।

সিহঁত আটাইবোৰ আহি মাউৰাৰ বাৰীত সোমাই থাকিলহি। যুদ্ধ লাগিল। বগলী-ৰজাই সৈন্য-সামন্ত লৈ আহি ঘেৰি ধৰিলেহি। কিন্তু যুদ্ধত হাৰি ঘূৰি যাব লগীয়া হ'ল। এদিনাখন বগলী-ৰজাই আকাশত উৰি ঘূৰি ফুৰোঁতে মাউৰাৰ মোহ লগা ধানৰ খেতি দেখা পালে। দেখা পাই বগলী-ৰজাই নিজৰ জাতিক মাতি লৈ আহি মাউৰাৰ আটাই-বোৰ ধান খেতি খাই শেষ কৰি গ'ল। জীয়েক লক্ষ্মীশ্ৰীয়ে কিন্তু বাধা দিছিল। পিতাক বগলী-ৰজাই কিন্তু বাধা নামানিলে।

এদিনাখন মাউৰাই নিজৰ ধানৰ খেতি চাবলৈ যোৱাত দেখিলে, তাৰ ধানৰ খেতি পখীয়ে খাই শেষ কৰিলে। তাকে দেখা পাই মাউৰাই ফেচুৱা ৰজাৰ তালৈ সুধি পঠিয়ালে। ফেচুৱা-ৰজাই চকা (টোকোৰা) -ৰজাক সুধি পঠিয়ালে। তেওঁ সেই কাম বগলী-ৰজাৰ বুলি মাউৰাক কৈ পঠিয়ালে। তেতিয়া মাউৰাই ফান্দ পাতিলে। ফান্দত বগলী-ৰজা পৰিল। মাউৰাই আহি বগলী-ৰজাক দেখা পালে। মাৰি পেলাব খোজোঁতে বগলী-ৰজাই জীয়েক লক্ষ্মীশ্ৰীক দিম বুলি কোৱাত এৰি দিলে।

মাউৰাই লক্ষ্মীশ্ৰীক আনিলে। বগলী-ৰজাই জোঁৱায়েকৰ ওপৰত

প্ৰতিশোধ লবলৈ সুযোগ চাই থাকিল। এদিনাখন বগলী-ৰজাই নিজৰ শৰীৰ জুইৰে জলাই লৈ মাউৰাৰ ঘৰলৈ গ'ল। জীয়েক লক্ষ্মীশ্ৰীয়ে পিৰিয়েকক শিকাই থলে। "পিতা, জুই জলি আহিলে তুমি মোৰ জাৰ লাগিছে বুলি জুইত জঁাপ দিব খুজিবা। তেতিয়া জুই নুমাই যাব আৰু ধুমুহা বতাহ হৈ আহিলে মোৰ বৰ গৰম লাগিছে বুলি ধুমুহা বতাহত জঁপিয়াই পৰিব খুজিবা। তেতিয়াই ধুমুহা নোহোৱা হৈ যাব।" বগলী-ৰজা তেনেকৈ ডুবাৰ আহিছিল, ডুবাৰো হাৰি গুচি গ'ল।

পিচত এদিনাখনৰ ৰাতি মাউৰাক নিদ্ৰাবাণ দি বগলী-ৰজাৰ বুঢ়ী মাকে লক্ষ্মীশ্ৰীক লৈ গ'লহি। লক্ষ্মীশ্ৰীয়ে মাউৰাক ৰবকৈ চিঞৰি চিঞৰি জগাবলৈ চেষ্টা কৰিলে। মাউৰাই সাৰ নাপালে। অনিচ্ছা সত্ত্বেও লক্ষ্মীশ্ৰী আইতাকৰ লগত পিতাক বগলী-ৰজাৰ ঘৰলৈ আহিবলৈ বাধ্য হ'ল।

পিচদিনা ৰাতিপুৱা মাউৰাই লক্ষ্মীশ্ৰীক বিচাৰি নাপাই বগলী ৰজাই লৈ যোৱা বুলি ঠাৱৰ কৰিলে। তেতিয়া মাউৰাই বগলী ৰজাৰ ঘাটত থৈ আহিবৰ কাৰণে চিলা বুঢ়া-বুঢ়ীক কাকুতি মিনতি কৰিলে। চিলা বুঢ়া-বুঢ়ী দুয়ো মাউৰাক নি বগলী-ৰজাৰ ঘাটত থলেগৈ। মাউৰা বগলী-ৰজাৰ ঘাটৰ এচুকত মনে মনে বহি থাকিল।

সেইদিনা বগলী-ৰজাই জীয়েক লক্ষ্মীশ্ৰীক আন দৰাৰ লগত বিয়া দিবলৈ স্বয়ম্বৰ পাতিছিল। তিৰোতাবোৰে দৌৰা-দৌৰি কৰি নদীৰ ঘাটৰপৰা পানী কঢ়িয়াইছে। লক্ষ্মীশ্ৰীয়ে মাউৰাক মনত পেলাই উচুপি উচুপি কান্দিছে। মাউৰাই কুষ্ঠৰোগী হৈ পেনপেনীয়া ঘাৰে বাটত বহি থাকিল। নিজৰ আঙঠিটো এজনী তিৰোতাৰ পানীৰ কলহত দেখক-নেদেখক অৱস্থাত ভৰাই দিলে। সেই কলহৰ পানীৰে লক্ষ্মীশ্ৰীয়ে ভৰি ধুবলৈ লওঁতে আঙঠিটো আঙুলিত সোমাই পৰিল।

স্বয়ম্বৰত কাকো মালা নিপিন্ধাই বাটত থিয় হৈ থকা কুষ্ঠ বেমাৰী এজনৰ গলতহে লক্ষ্মীশ্ৰীয়ে মালা পিন্ধাই দিলে। মানুহৰ মাজত কোলাহল লাগিল। পিচত মাউৰা ভাল চেহেৰা হৈ বগলী-ৰজাৰ ঘৰতে থাকিল। এদিনাখন জলকীয়া বাটি তাৰ ধাৰা ভাত খুৱাই গাত চুৰনিৰ পানী পেলাই মাউৰাক পগলা কৰি দিলে। লক্ষ্মীশ্ৰীয়ে নিজৰ পিন্ধা কাপোৰৰ আঁচলেৰে মচি দি মাউৰাক ভাল কৰিলে। এদিনাখন খেৰাই পূজা হৈছিল। তাত লক্ষ্মীশ্ৰীক নাচিবলৈ লৈ গৈছিল। লক্ষ্মীশ্ৰীয়ে নাচিবলৈ যোৱাৰ সুযোগ লৈ শহুৰেকে মাউৰাক বান্দৰ কৰিলে।

মাউৰা বান্দৰ হৈ গছৰ ওপৰে ওপৰে জঁপিয়াই ফুৰিবলৈ ধৰিলে। লক্ষ্মীশ্ৰীয়ে আহি পকা কল দেখুৱাই মাতিলে। পিচত পিন্ধা কাপোৰ গাত মেৰিয়াই দি পুনৰ মানুহ কৰিলে। আৰু এদিনাখন শাহুৱেকে বৰকা চেং মাছৰ গাত খান্দিবলৈ মাউৰাক মাতি লৈ গ'ল। বুঢ়ীয়ে মাউৰাক গাঁতত পুতি থৈ আহিল। সেই সময়ত মাউৰাৰ লগত কুকুৰ এটা গৈছিল। কুকুৰে আহি লক্ষ্মীশ্ৰীৰ আগত কেং কেঙাবলৈ ধৰিলে। বিপদৰ কথা বুজিব পাৰি তাই কুকুৰৰ পিচে পিচে গ'ল। কুকুৰে মাটি খান্দি দেখুৱালে। লক্ষ্মীশ্ৰী-য়েও তাতেই মাটি খান্দি গিৰিয়েকক উদ্ধাৰ কৰিলে। কিন্তু দেখে যে গিৰিয়েক মৰি আছে।

লক্ষ্মীশ্ৰীয়ে কাউৰী শালিকাক মাতি আনি গিৰিয়েকক জীয়াই লৈ আহিল। শাহুৱেকে বাৰে বাৰে পৰাজয় হৈয়ো মাউৰাক মাৰিবলৈ চেষ্টা নেৰিলে। শহুৰেকে এদিনাখন ধান খেৰৰ পুঁজি দিবলৈ মাতি পুঁজিৰ ওপৰত উঠাই দি তলত জুই লগাই দিলে। লক্ষ্মীশ্ৰীয়ে কান্দি কান্দি গীত গাই গাই চৰাই-চিৰিকতিক মাতিলে। টিয়া-বজাই ৰায়লাং লাইৰ পাত আনি তাৰ ওপৰত শুৱাই থৈ জীয়ালে। আৰু এদিনাখন জোঁৱায়েকক উঁৰালৰপৰা শুকান জলকীয়া পাৰিবলৈ উঁৰালত সুমুৱাই দিলে।

মাউৰা উঁৰালত সোমালত উঁৰালৰ দুৱাৰ বন্ধ কৰি দিলে। শুকান জলকীয়াত জুই লগাই দিলে। উঁৰালত ধান চুৰ কৰি খোৱা ডালশলিয়া এটা আছিল। সি শুকান জলকীয়া পোৰা গোন্ধ পাই উঁৰালৰ ভিতৰতে ইফালে সিফালে দৌৰিবলৈ ধৰিলে। মাউৰাই সেই এন্দুৰটো মাৰি থলে।

দুদিন থাকি এন্দুৰটো পচিল। তেতিয়া মাউৰা মৰি পচিল বুলি ভাবি বগলী-বজাই উঁৰালৰ দুৱাৰ খুলি চালে। মাউৰাই ভোটা কুঠাৰেৰে শহু-ৰেকক কোব দিলে। জোঁৱায়েকক কোনো প্ৰকাৰে মাৰিব নোৱৰা কাৰণে বগলী-বজাই জোঁৱায়েকৰ লগত ভাল হৈ মিলা-প্ৰীতিৰে সংসাৰ যাপন কৰিলে।

ৰাঘ-ৰৰালি ৰাক্ষস

এক বুঢ়া-বুঢ়ীৰ ঘৰত এজন মাউৰা গৰখীয়া ল'ৰা আছিল। সেই ল'ৰাজনক ৰাঘ-ৰৰালি ৰাক্ষসে মাৰিবৰ চেষ্টা কৰিছিল। বুঢ়াই এদিনাখন ধান কটা সাওৰিক খুৱাবৰ কাৰণে মানুহ লৈ মাছ মাৰিবলৈ গ'ল। সেই পানীত ৰাঘ-ৰৰালি ৰাক্ষস ৰৰালি মাছ হৈ জালত পৰিলহি। বুঢ়াই ৰৰালি মাছ ঘৰলৈ আনোতে বাটতে বুঢ়াক গিলি ৰাক্ষস নিজে বুঢ়া হৈ বুঢ়াৰ ঘৰলৈ আহিল। বুঢ়ীয়ে খাওঁতে মাছ চোৱাৰ চেপতে পিচৰ ফাঁলৰ-পৰা সি বুঢ়ীকো গিলি পেলালে। গৰখীয়াই গৰু চৰাবলৈ লৈ আহোঁতে গৰুবোৰক এটা এটাকৈ গিলিবলৈ ধৰিলে।

পিচত কলী গাই এজনী হৈ গৰখীয়াক গিলিব খুজিলে। গৰখীয়াই গাইজনীয়ে বৰ চট-ফট কৰা দেখি তাইক পথাৰে বান্ধি থলে। সি ঘৰত গৈ কাকো নেদেখিলে। ৰাতি সপোনত দেখা পাই ভয় কৰি গৰখীয়া পিচদিনা অইন ঠাইলৈ পলাই গ'ল। গাইজনী পঘা ছিঙি গৰখীয়াৰ পিচে পিচে গ'ল।

ল'ৰাজন ৰজাৰ ঘৰত ছাগলী চৰোৱা হৈ থাকিল। ৰাঘ-ৰৰালি ৰাক্ষসে ৰজাই ৰতাহ লোৱা উদ্যানত এজনী ধুনীয়া ছোৱালী হৈ থাকিল। ৰজাই এদিনাখন ফুৰিবলৈ যাওঁতে ছোৱালীক দেখা পাই বিয়া কৰাবলৈ মন কৰি লৈ আনিলে আৰু সক ৰাণী কৰি ৰাখিলে।

ৰাতি সকলো টোপনি গলত সক ৰাণীয়ে ৰজাৰ হাতী ঘোঁৰাবোৰ এটা এটাকৈ খাই মূৰবোৰ ডাঙৰ ৰাণীৰ শোৱা কোঠাৰ আতালত থৈ দিলেগৈ। হাতী ঘোঁৰাবোৰ কেনেকৈ শেষ হবলৈ ধৰিছে ৰজাই জানিব নোৱাৰিলে।

এদিনাখন সক ৰাণী বৰ ৰাণীৰ শোৱা কোঠালিত সোমাই কি পচা পচা গোন্ধাইছে বুলি আতালত উঠি চালে। তাত হাতী আৰু ঘোঁৰাৰ মূৰবোৰ দেখা পালে। ৰজাক কৈ দিলে। ৰজাই বৰ ৰাণীক ৰাক্ষস বুলি কৈ যিমান পাৰে সিমান গালি-শপনি পাৰিলে। ৰজাই ছাগলী চৰোৱা গৰখীয়াক মাতি আনি বৰ ৰাণীক কাটিবলৈ হুকুম দিলে আৰু তেওঁৰ তেজ আনি দেখুৱাবলৈ কলে।

বৰ ৰাণীৰ কুকুৰ এটা আছিল। গৰখীয়াই বৰ ৰাণীক কাটিবলৈ নিবৰ সময়ত কুকুৰটোও লগতে গৈছিল। গৰখীয়াই বৰ ৰাণীক এডোখৰ ঠাইত এৰি দি কুকুৰটো কাটি তাৰ তেজ লৈ গৈ ৰজাক দেখুৱালে। তেজ দেখি বৰ ৰাণীক কাটিলে বুলি ৰজাই ভাবিলে।

ৰাঘ-বৰালিয়ে গৰখীয়াক কেনেকৈ খাব পাৰি তাকে চিন্তা কৰি থাকিল। এদিনাখন ৰজাই সক ৰাণীক তেনেকৈ চিন্তা কৰি থকাৰ কাৰণ সুধিলে। সক ৰাণীয়ে একোকে নকলে। সিদিনা ৰাণীয়ে মৰাপাটৰ ঠাৰি পাৰি শুলে। গাৰ বাগৰ সলালত মৰাপাটৰ ঠাৰিবোৰ মৰ্‌ম্‌ৰ্‌ কৈ ভাঙিবলৈ ধৰিলে।

তেতিয়া কেঁকাই কেঁকাই গাৰ বিষ হোৱাৰ কথা ৰজাক কলে। আৰু কলে, "মোৰ হাড় ভাগি শেষ হ'ব। ঔষধ লাগে। অতি সোনকালে ঔষধ আনিবলৈ গৰখীয়াক আইৰ তালৈ পঠিয়াই দিয়ক।" মাউৰাৰ হাতত নিজে চিঠি এখন লিখি পঠিয়াই দিলে যে ল'ৰাটো মাৰি থৈ নিজক (সক ৰাণীক) সোনকালে খবৰ দি পঠিয়াব লাগে। মাউৰা গৰখীয়াই চিঠিখন লৈ ৰাঘ-বৰালিৰ মাক-পিতাকৰ ঘৰৰ ফালে যাবলৈ ধৰিলে। বহুত দূৰ বাটকুৰি বাই যোৱাত মাউৰা গৰখীয়াৰ ভাগৰ লাগিল। ভাগৰত বাটতে শুই পৰিলত এজন মানুহে চিঠিখন খুলি চাই পঢ়িলে। সি সেই চিঠিখন ফালি নতুন চিঠি লিখি থলে।

নতুন চিঠিত লিখিলে, "এইজন মোৰ ল'ৰা। তালৈকৈ খাবলৈ লবলৈ দিবা। মোৰ জীউটো তাৰ হাততে দি পঠিয়াবা। খবৰদাৰ! কোনেও

একো কৰিব নোৱাৰিবা।" ল'ৰাই সাৰ পাই বাকচ বুঢ়া-বুঢ়ীৰ তালৈ গ'ল। চিঠিখন দিলে। চিঠিখন পাই বুঢ়া-বুঢ়ীয়ে বৰ আনন্দ পালে। আৰু ল'ৰা-জনক কোলাত লৈ চুমা খালে, বৰ মৰম কৰিলে। আহিবৰ সময়ত বাঘ-বৰালিৰ জীউ পাৰ এটা দি কলে, "চিনি লোৰা, এয়া তোমাৰ মাৰাৰ জীউ। এইটো মৰিলেহে মাৰাও মৰিব। কিন্তু খবৰদাৰ নাতিয়া, কাকো নিদিবা।"

ল'ৰাই পাৰ লৈ আহিল। বাঘ-বৰালিৰ লগত যুদ্ধ লাগিলহি। যুদ্ধত বাঘ-বৰালি মৰিল। বৰ ৰাণীক পুনৰাই লৈ আহিল। মাউৰা গৰখীয়াই সকলো বিবৰি কোৱাত ৰজাই বৰ ৰাণীৰ লগত সুখে আনন্দে থাকিল।

মায়দাংগ্ৰীৰ সাধু (১)

সাতজন ভাই-ককাই আছিল। আটাইতকৈ সৰুজন বৰ এলেহুৱা আছিল। ইমান এলেহুৱা আছিল যে সি ভাত খাবলৈকো এলাহ কৰিছিল। শৌতে শোৱা ঠাইডোখৰ গাঁত হৈ পৰিছিল। ককায়েকহঁতে তাক দেখিব নোৱাৰিছিল। ডাঙৰ ককায়েক আৰু ডাঙৰ বৌৱেকেহে তাক মৰম কৰিছিল। এদিনাখন ককায়েকহঁতে তাক বৰশী বাবলৈ বুলি পঠিয়ালে। ডাঙৰ ককা-য়েকহঁতৰ কথামতে এলেহুৱা বৰশী বাবলৈ যাব লগীয়া হ'ল। বৰশী বাই থাকোঁতে পানীৰ মাজত ধানৰ থোক এচিৰা দেখা পালে আৰু তাকে দেখি পানীত নামি গৈ ধানৰ থোকটো আনিলে। সেইটো ভঁৰালত থলে। ধানৰ থোক ভঁৰালৰ ভিতৰত থাকিল।

সিহঁতৰ ঘৰৰ মানুহ আটাইকেইজন কামলৈ যাওঁতে ভঁৰালৰপৰা এজনী সুন্দৰী গাভৰু আহি কোনেও নেদেখাকৈ ভাত-পানী ৰান্ধি থৈছিল। তাই ৰান্ধি খোৱা ভাত-আঞ্জাবোৰ বাটিবেপৰা মোক-খা মোক-খা সুগন্ধত মলমলাই আছিল। ঘৰৰ মানুহবোৰে ঘটনাটো দেখি আচৰিত হৈ নিজৰ ভিতৰতে আলোচনা কৰিলে। নিজৰ ভিতৰতে কথাটোৰ সোধা-পোছা কৰা হ'ল, কিন্তু কোনেও কব নোৱাৰিলে।

এদিনাখন এজনী জা ফুলি পথাৰত ভুঁই কৰলৈ নগৈ ঘৰৰ ভিতৰতে লুকাই থাকিল। কিছুসময়ৰ পিচতে ভঁৰালৰপৰা এজনী সুন্দৰী গাভৰু ওলাই আহি বৰ ঘৰৰ ভিতৰত সোমাবলৈ দুৱাৰ মেলিবলৈ ধৰোঁতে লুকাই থকা তিৰোতাজনীয়ে তাইৰ হাতত খপকৈ ধৰিলে আৰু "কোন তুমি ?" বুলি সুধিলে। তেতিয়া তাই "মই মায়দাংগ্ৰী" বুলি পৰিচয় দিলে। পিচত পথাৰত থকা মানুহবোৰে ঘৰ আহি পাই মায়দাংগ্ৰীক দেখা পালে।

এলেহুৰা আৰু মায়দাংশ্ৰী দুয়োকে বিয়া কৰাই দিলে। মায়দাংশ্ৰী এলেহুৰাইতৰ ঘৰ আহি পোৱাৰপৰা হেনো এলেহুৰাইতৰ ধন-সম্পত্তি দিনক দিনে বাঢ়ি আহিল। মায়দাংশ্ৰীৰ মাইশ্ৰণ নামৰ এজন ল'ৰা জনম হ'ল। কিন্তু ল'ৰা সন্তান জনম হোৱাৰ পিচতে এদিনাখন ছাদং বৈৰাগীয়ে চাউল মাগিবলৈ অহাত ৰাইডাং বেতৰ টোকোনেৰে মাৰি তাইক পাঠি ছাগলী কৰি লৈ গ'ল।

মায়দাংশ্ৰীৰ গিৰিয়েকে মায়দাংশ্ৰীক আনিবলৈ যোৱাত ছাদং বৈৰাগীয়ে মায়দাংশ্ৰীৰ গিৰিয়েকক ৰাইডাং বেতেৰে মাৰি এটা খুটি বনাই থলে। তাৰ পিচত এলেহুৰাৰ ককায়েকহঁতে সিহঁতক উদ্ধাৰ কৰিবলৈ যোৱাত সিহঁতকো ৰাইডাং বেতেৰে মাৰি নানা প্ৰকাৰ খুটা কৰি ৰাখে। মাইশ্ৰণে ফেচুলুকা কমাৰৰ তাত গৈ ধনুৰ শৰ গঢ়াই লয়। ছাদং বৈৰাগী ৰাক্ষস আছিল। তাৰ জীউ স্বৰ্গত তাম বৰণীয়া পাৰ হৈ আছিল।

মাইশ্ৰণে সোণৰ জখলাৰে স্বৰ্গলৈ উঠি গৈ তাম বৰণীয়া পাৰটো আনি ৰাক্ষসক বধ কৰি মাকক উদ্ধাৰ কৰে। পিচত বাকীবিলাকক উদ্ধাৰ কৰি ঘৰলৈ লৈ আহিল।

মায়দাংশ্ৰীৰ সাধু (২)

গদা ৰজা বুলি এজন ৰজা আছিল। তাৰ ছয় গৰাকী ৰাণী আছিল। কিন্তু এটিও সতি-সন্ততি নাছিল। সেইকাৰণে ৰজাৰ মনত বৰ দুখ। এদিন গদা ৰজা চিকাৰলৈ গৈছিল। পহু বিচাৰি বিচাৰি ৰজাৰ পানী পিয়াহ লগাত এজন চাকৰক পানী আনিবলৈ পঠিয়াই দিলে।

ৰজাৰ চাকৰে গাঁৱলৈ গৈ মায়দাংশ্ৰীৰপৰা পানী আনি ৰজাক খুৱালে। ৰজাই পানী খাই মিঠা পালে। ৰজাৰ প্ৰাণ জুৰ পৰিল। যি-জনী তিৰোতাই পানী দিছিল, সেই তিৰোতাজনীক চাবলৈ ৰজা গাঁৱলৈ গ'ল। মায়দাংশ্ৰীক দেখা পাই ৰজাই আচৰিত ভাবিলে। মায়দাংশ্ৰীক বিয়া কৰালে। ৰজাই মায়দাংশ্ৰীক পাই বৰ আনন্দ পালে।

এদিনাখন মায়দাংশ্ৰীয়ে সপোনত দেখা পালে স্বৰ্গৰপৰা এটা সুম-থিৰা টেঙা সৰি পৰিছে। তাকে খাই মায়দাংশ্ৰীয়ে গৰ্ভৱতী হৈ এজন ল'ৰা সন্তান জনম দিলে। সঁচাকৈয়ে পিচদিনা ৰাতিপুৱা চোতালত এটা সুমথিৰা টেঙা সৰি পৰিল। গা ধুই আহি খাম বুলি সুমথিৰা টেঙাটো মায়দাংশ্ৰীয়ে নিজৰ বিচনাৰ মূৰ-শিতানত থৈ গা ধুবলৈ গ'ল। গা ধুই আহে মানে ডাঙৰ সতিনীসকলে টেঙাটো ভগাই খাই বাকলিটো ঘৰৰ পিচ ফালৰ কাথিত পেলাই দিলে। মায়দাংশ্ৰীয়ে গা ধুই আহি সুমথিৰা টেঙাটো বিচাৰি নেপালে। বিচাৰি বিচাৰি ঘৰৰ পিচফালৰ কাথিত বাকলিবোৰ দেখা পালে। মায়দাংশ্ৰীয়ে তাকে খালে।

ভগবানৰ কৃপাত মায়দাংশ্ৰী তাতেই গৰ্ভৱতী হ'ল। জনম হবৰ সময়ত ডাঙৰ সতিনীসকলে ৰজাক চিকাৰলৈ পঠিয়াই দিলে। ৰজা চিকাৰলৈ যোৱাৰ পাচত মায়দাংশ্ৰীৰ কেঁচুৱা জনম হ'ল। ধুনীয়া কেঁচুৱা জনম হোৱাৰ কাৰণে ডাঙৰ সতিনীসকলৰ মায়দাংশ্ৰীৰ ওপৰত ঈৰ্ষা হ'ল।

এদিনাখন এজন সাধু আহি কেঁচুৱাটোক দেখা পাই গ'ল। ল'ৰাজন বীৰ হব বুলিও কলে। ল'ৰাজনৰ কমলাশ্ৰোণ নাম থলে। ডাঙৰ সতিনী-সকলৰ আৰু বেচি চকুৰ পোৰণি উঠিল। আঠ দিনমান থাকি ৰজা চিকাৰৰপৰা উভতি আহিল। ৰজা আহি ঘৰ পোৱা মাত্ৰকে ডাঙৰ ৰাণী আটাইকেইজনী লগ হৈ কলে, "তোমাৰ ভাল তিৰোতাজনীয়ে এজন আপচু ল'ৰা জনম দিছে। তাতে আকৌ এজন সাধু আহি কৈছে, ল'ৰাজনে ডাঙৰ হলে হেনো পিতাকক হত্যা কৰিব।"

এই কথা শুনা মাত্ৰকে ৰজাই খঙত জ্বলি পকি ল'ৰাজনক হাবিত নি কাটিবলৈ চাকৰক হুকুম দিলে। মায়দাংশ্ৰীয়ে আউলী-বাউলী হৈ কান্দি কান্দি ৰজাক সেৱা কৰি ল'ৰাৰ প্ৰাণ ভিক্ষা খুজিলে। ৰজা মান্তি নহল। চাকৰে ল'ৰাজনক কাটিবলৈ হাবিলৈ লৈ গ'ল। মায়দাংশ্ৰী অচেতন হৈ মাটিত পৰি থাকিল। চাকৰৰ লগত এটা কুকুৰ গৈছিল। চাকৰে হাবিৰ মাজত কেচুৱাটোক ভালকৈ শুৱাই থৈ কুকুৰক কাটি তাৰ তেজ আনি ৰজাক দেখুৱালে। ৰজাই তেজ দেখা পাই শান্তিৰ নিশ্বাস পেলালে।

এজন বুঢ়াই গৰু চৰাবলৈ গৈ হাবিৰ মাজত কেঁচুৱাৰ কান্দোন শুনিলে। তাকে বিচাৰি যাওঁতে কেঁচুৱাটো পাই ঘৰলৈ আনিলে। বুঢ়া-বুঢ়ীৰ পালনত কমলাশ্ৰোণ ডাঙৰ হৈ আহিল।

এদিনাখন মায়দাংশ্ৰীৰ পিতাকে নাতিয়েক হৈছে বুলি শুনি সোণৰ হৰিণৰ ৰূপ ধৰি চাবলৈ আহিল। সোণৰ হৰিণ বুঢ়া ৰজাৰ তামোলৰ বাগানত মনে মনে সোমাই থাকিল। ডাঙৰ ৰাণীয়ে বাৰীৰ ভিতৰত সোণৰ হৰিণ দেখা পাই ৰজাক জনালে। নিজে সোণৰ হৰিণটো লবলৈ লোভ কৰি ধৰি দিবলৈ ৰজাক কলে। হৰিণটো ধৰিবলৈ ৰজাই মানুহ মাতিলে। বহুত মানুহ আহি জমা হ'ল। কমলাশ্ৰোণ আৰু তাক পালন কৰা বুঢ়াও আহিল।

ৰজাই হুকুম দিলে, যাৰপিনে সোণৰ হৰিণ পলাই সাৰিব তাৰ শিৰচ্ছেদ কৰা হ'ব। পছু সঁচা-সঁচিকৈ কমলাশ্ৰোণৰ পিনে পলাই সাৰিল। কমলাশ্ৰোণ শিৰচ্ছেদৰ ভয়ত হৰিণৰ পিছে পিছে দৌৰিলে। হৰিণে দৌৰি দৌৰি নিজৰ ঘৰত সোমাই আকৌ মানুহ হ'ল। কমলাশ্ৰোণে হৰিণক বিচাৰিও নাপালে। পিচত হৰিণৰপৰা মানুহ হোৱা বুঢ়াই কমলাশ্ৰোণক সুধিলে, "তুমি কোন?" কমলাশ্ৰোণে কলে, "মই কমলাশ্ৰোণ। এজন মাউৰা ল'ৰা।" এইবুলি কৈ নিজৰ আঁতি-গুৰি জনালে। বুঢ়াই কমলা-

শ্ৰোণক নিজৰ তাতে ৰাখি "খফাথি" নামৰ গাভৰুৰ লগত বিয়া দিলে।

এদিনাখন নিজক পালন কৰা বুঢ়া-বুঢ়ীলৈ মনত পৰি বুঢ়াৰপৰা বিদায় লৈ কমলাশ্ৰোণ তালৈ ফুৰিবলৈ আহিল। খোজ কাঢ়ি আহি থাকোঁতে কমলাশ্ৰোণৰ ভাগৰ লগাত এডাল গছৰ ছাঁত খফাথিৰ উৰুত মূৰটো থৈ টোপনি গ'ল। সেই সময়তে এজনী ৰাক্ষসী আহি খফাথিক গিলি নিজে খফাথিৰ ভেশচন ধৰি থাকিল। কমলাশ্ৰোণে সাৰ পালে। ৰাক্ষসীক খফাথি বুলি লগত লৈ গ'ল।

খফাথিয়ে মানুহ হৈ সখীয়েক ফুলশ্ৰীৰ লগত একেলগে কমলাশ্ৰোণ-হঁতৰ পিচে পিচে গৈ আছিল। কমলাশ্ৰোণহঁতে যেতিয়া এডোখৰ ঠাইত জিৰণি লয়, তেতিয়া সিহঁতৰ ওচৰা-উচৰি হৈ দুই সখীয়েকে কথা পাতে। সাধু কথা কয়। সাধু কথাত মায়দাংশ্ৰীৰপৰা আৰম্ভ কৰি নিজক গিলালৈকে কয়। তেতিয়া ৰাক্ষসীয়ে সিহঁতক গিলিব খোজে। সিহঁতৰ মাজত যুদ্ধ হয়।

যুদ্ধত ৰাক্ষসীক বধ কৰে। তেতিয়া খফাথিৰ কমল্যাশ্ৰোণৰ লগত পুনৰ মিলন হয়। পিচত মাক-পিতাকক কমলাশ্ৰোণে জানিব পাৰি ৰজাৰ লগত যুদ্ধ কৰিলে। যুদ্ধত ৰজাক পৰাজিত কৰি চকু এটা কাঢ়িলে। ছয়জনী ৰাণীক হত্যা কৰিলে। মাক আৰু খফাথিক লৈ নিজে ৰজা হৈ সুখেৰে ৰাজ্য শাসন কৰিলে।

পানী-পৰ-পৰ পখীৰ সাধু

এজন মানুহৰ দুজনী সতিনীয়েক আছিল। ডাঙৰ সতিনীয়েকজনী দেখিবলৈ ধুনীয়া আছিল আৰু সেইদৰে জ্ঞানীও আছিল। তেওঁ সৰু সতিনীয়েকক বৰ মৰম কৰিছিল। কিন্তু সৰুজনীয়ে ডাঙৰজনীক একেবাৰে ভাল নেপাইছিল।

এদিনৰ কথা, সৰু সতিনীয়েকে ডাঙৰজনীক পানীত হাতেৰে মাছ ধৰিবলৈ লগ ধৰিলে। সৰুজনীৰ কথামতে ডাঙৰজনী মাছ ধৰিবলৈ ওলাল। দুয়ো দুটা খালৈ কঁকালত বান্ধি লৈ পানীত গৈ মাছ ধৰিবলৈ লাগিল। ডাঙৰজনীয়ে ভাল ভাল মাছেৰে খালৈ ভৰালে। সৰুজনীয়ে সাপেৰেহে খালৈ ভৰালে।

দুয়োজনীয়ে ঘৰলৈ আহোঁতে বাটত আমলখিৰ গছ দেখা পালে। গছত বহুত আমলখি লাগি আছিল। সৰুজনীয়ে আমলখি খাবলৈ লোভ কৰি ডাঙৰজনীক গছৰ ওপৰত উঠি পাৰিবলৈ কলে। সৰুজনীৰ কথামতে ডাঙৰজনী গছৰ ওপৰত উঠিল। আমলখি পাৰেমানে পাৰি দিলে। তায়ো হেঁপাহ পলুৱাই খাই কিছুমান কোঁচত ভৰাই ললে। আহিবৰ সময়ত নিজৰ খালৈৰ সাপ আমলখিৰ গছত এৰি দি আহিল।

ডাঙৰ সতিনীয়েকৰ চাৰি বছৰীয়া ছোৱালী এজনী আৰু থিয়দঙা দিব পৰা ল'ৰা এজন আছিল। সিহঁতে নিজৰ মাকৰ কথা সোধাত মাহীয়েকে কেৱল আহিব লাগিছে বুলি কলে। ল'ৰা-ছোৱালীহালে মাকলৈ বাট চাই থাকিল। বেলি হালি মাৰ যাওঁ যাওঁ হোৱাতো মাক আহি নোপোৱাৰ কাৰণে ল'ৰা-ছোৱালীহালে মাকক বিচাৰি মাছ ধৰা নদীৰ পাৰে পাৰে চিঞৰি চিঞৰি গ'ল—

হে আই, কলৈ গলা তুমি!
ভাই বুদুৰামৰ আহাৰৰ ভোক লাগিল।
আহি যোৱাঁ আই, তুমি, বেগাই আহি যোৱাঁ।

এইদৰে চিঞৰি চিঞৰি গীত গাই মাকক বিচাৰি ফুৰিলে। ইফালে আমলখি গছৰ ওপৰত সাপে খুটিওৱাত মাক মৰিল। তাইৰ পৰমাত্মা পানী-পৰ-পৰ পখী হৈ আকাশত উৰি ফুৰি ল'ৰা-ছোৱালীহালৰ ওচৰলৈ আহিল। মাকক বিচাৰি ফুৰা ল'ৰা-ছোৱালীৰ ওচৰত পৰি সিহঁতক উম দি মৰম কৰি আকৌ আকাশৰ ওপৰলৈ উৰি যায়। পিচত ঘৰলৈ আহিও ল'ৰা-ছোৱালীহালক মৰম কৰি যোৱা হ'ল।

এই কথা সক সতিনীয়েকে জানিব পাৰিলে। সেই পখীটো কেনেকৈ মাৰিব পৰা যায় তাৰে উপায় চিন্তা কৰিবলৈ ধৰিলে। এদিনাখন সক সতিনীয়েকে সেই পখীটোৱে কুকুৰা চৰাইৰ পোৱালি শেষ কৰিলে বুলি গিৰিয়েকক লগালে আৰু পখীটোক মাৰি পেলাবলৈয়ো কলে। গিৰিয়েকে কুকুৰা চৰাইৰ নাড়ী ফানত দি ঘৰৰ চালৰ ওপৰত ফান পাতি থলে। অলপ সময়ৰ পিচতে ফানত পখীটো লাগিল। তেতিয়া পখীটোক ডিঙিতে কাটি ছটুকুৰা কৰি পেলাই দিলে। জীয়েকে লৰালৰিকৈ মূৰটো বুটলি নি নদীৰ পাৰত পুতি থলেগৈ।

সেই মূৰটোৰপৰা এটা মাইকী কাছ হ'ল। নদীৰ ঘাটলৈ ল'ৰা-ছোৱালীহাল গলে পাৰত উঠি আহি কাছই ল'ৰাটোক গাখীৰ খুৱায়। এদিনাখন সক সতিনীয়েকে তাকো দেখিলে। ঘৰত আহি "মোৰ বৰ কাছ খাবৰ ইচ্ছা হৈছে। নদীৰ ঘাটত কাছ এটা আছে, তাকে ধৰি আনক।" বুলি কোৱাত গিৰিয়েকে নদীত বৰ বৰশী পাতি কাছ ধৰি আনি দিলে। সক সতিনীয়েকে কাছটো কাটি জাবৰৰ মাজত পেলাই দিলে। তেতিয়াও জীয়েকে কাছৰ মূৰটো নি বাৰীত পুতি থলেগৈ।

তাতে এডাল বেল গছ হ'ল। বেল গছডাল ডাঙৰ হ'ল। ডাঙৰ সতিনীৰ গছ বুলি জানি তাকো গিৰিয়েকক কাটিবলৈ দিলে। তেতিয়া বেল গছে জীয়েকক ৰাতি সপোনতে কলে, "বেল গছডাল কাটিলে তুমি তাৰ আগটো বগা চাদৰত বান্ধি থবা। তেতিয়া মই আকৌ মানুহ হব পাৰিম।" যেতিয়া বেল গছডাল কাটিলে তেতিয়া জীয়েকে মাকে সপোনত কোৱাৰ দৰে বেল গছৰ আগটো চাদৰত বান্ধি থলে। তাৰেপৰা কিছুদিনৰ পিচত মানুহ হ'ল।

বাছৰ বণিয়া

শিব ঠাকুৰৰ এজন পুতেক আছিল। তেওঁৰ নাম হৈছে বাছৰ বণিয়া। এজনী জীয়েক আছিল। তেওঁৰ নাম হৈছে থানশ্ৰী। বাছৰ বণিয়া ডাঙৰ, থানশ্ৰী সৰু। বাছৰ বণিয়াৰ সাবিত্ৰী নামৰ এজনী তিৰোতাৰ লগত বিয়া হ'ল।

বাছৰ বণিয়া বগা, ওখ, দেখিবলৈ ধুনীয়া ডেকা। তাকে দেখি ভাল পাই কালিন্দমুনী নামৰ এজনী তিৰোতাই গা যাচি ঘৰ সোমালহি। তাইকো বিয়া কৰিলে। বাছৰ বণিয়াৰ এজনী মাত্ৰ ভনীয়েক। সেই কাৰণে তাইক বৰকৈ মৰম কৰিছিল। সৰু ঘৈণীয়েক কালিন্দমুনীয়ে থানশ্ৰীক দুই চকুৰে দেখিব নোৱাৰিছিল। ককায়েক আন ঠাইলৈ গ'লে কালিন্দমুনীয়ে থানশ্ৰীক শাস্তি দিছিল।

বাছৰ বণিয়াই বেপাৰ কৰিবলৈ মন মেলি এখন নাও কাটিলে। নাও কটা হলে বেপাৰ কৰিবলৈ দূৰলৈ যাবলৈ মন কৰিলে। থানশ্ৰীয়ে কলে, "ককাই! তুমি আন ঠাইলৈ গলে মোৰ কাৰণে এটা টঙি ঘৰ বান্ধি দি যাবা। মই তাতেই থাকিমগৈ।" ভনীয়েকৰ কথামতে বাছৰ বণিয়াই এটা টঙি ঘৰ বান্ধি দি গ'ল।

বাছৰ বণিয়াই নাও লৈ এভোখৰ দূৰ ঠাইলৈ গ'ল। ইফালে ভনীয়েক থানশ্ৰীৰ বহুত কষ্ট হ'ল। টঙি ঘৰত উঠি থাকিলেও সৰু বৌয়েকে দাৰ নালেৰে খুচি মাটিত পেলাব খোজে। খুচি খুচি মাটিত পেলাব নোৱাৰি পিচত শিৰিয়েকৰ গাকৰ ওপৰত উঠি খুচিবলৈ ধৰিলে। তাকে দেখি থানশ্ৰীয়ে কলে, "ৰ বৌ! ককাইৰ গাকৰ ওপৰত উঠিব নালাগে। ময়ে নামি যাওঁ।" এই বুলি কৈ মাটিলৈ নামি আহিলত বৌয়েকে থানশ্ৰীক কোব এটা সোধাই মাৰি পানীত উটুৱাই দিলে।

ছোৱালীজনীয়ে "হে বৌ। মই কি কৰিছোঁ তোমাক। মোক ইমান কিয় শাস্তি দিছা? মোক নামাৰিবা বৌ!" বুলি কৈ কৈ ভৰিত ধৰি ধৰি কান্দিছিল। তথাপিও কালিচুমুনীয়ে মাৰিবলৈ নেৰিলে। সাবিত্ৰীয়ে বাধা দিছিল। একৰাইছিল। তথাপিও নেৰিলে। থানশ্ৰীক পানীয়ে উটুৱাই লৈ গ'ল। তেনেকৈ গৈ থাকি কাউৰী-ৰজাৰ বান্ধৰ বহাত সোমাই লাগি থাকিল। কাউৰী-ৰজাই বান্ধত মাছ চাবলৈ যোৱাত থানশ্ৰীক বহাৰ ভিতৰত দেখা পালে। পিচত বহাৰপৰা উলিয়াই আনি থানশ্ৰীক নিজৰ ঘৰত ৰাখিলে। ভালকৈ শুশ্ৰূষা কৰিলে। তাতেই থাকি থাকি থানশ্ৰী সুস্থ হৈ আহিল।

যি দিনা থানশ্ৰী কাউৰী ৰজাৰ ঘৰ গৈ পাইছে, সেই দিনাৰ-পৰা কাউৰী ৰজাৰ নগৰৰ দিনক দিনে শ্ৰীবৃদ্ধি হৈ আহিছে। ধন-সম্পত্তি বাঢ়ি আহিছে। আনহাতে বাছৰ বণিয়াৰ ঘৰত একো নোহোৱা হৈ আহিল। ইফালে নিজেও সপোনত বেয়া বেয়া দেখা পাইছে। সপোনত অতিকৈ বেয়া দেখাৰ কাৰণে বাছৰ বণিয়াই ঘৰলৈ উভতিবৰ কাৰণে আগৰ-মাঝি, গোবৰ-মাঝিক নাও উজাই বাই নিবলৈ হুকুম দিলে। তেতিয়াহে আগৰ-মাঝি আৰু গোবৰ-মাঝিয়ে চৰিৰে মাটিত খোচ দি বল দি নাও ঠেলিলে। তাতেই ৰিং ৰিং শব্দেৰে পানী তুফাল কৰি নাও উজাই আহিল।

উজাই আহি আহি নাও কাউৰী-ৰজাৰ বান্ধত বন্ধ হৈ থাকিল। কোনোফালে বান্ধৰপৰা নাওখনি পাৰ কৰিব নোৱাৰি কাউৰী-ৰজাৰ ঘৰলৈ বাছৰ বণিয়া গললৈ বাট এৰি দিয়াৰ কাৰণে। কাউৰী-ৰজাৰ ঘৰত বাছৰ বণিয়াই ভনীয়েক থানশ্ৰীক মুখামুখিকৈ দেখা পালে। থানশ্ৰী হয়নে নহয় বাছৰ বণিয়াৰ সন্দেহ উপজিল। পিচত সুধি পেলালে, "তুমি মোৰ ভনী থানশ্ৰী নেকি?"

থানশ্ৰীয়ে কলে, "নহওঁ। মই তোমাৰ ভনীয়েৰা থানশ্ৰী নহওঁ। মই কাউৰী-ৰজাৰ ভনীয়েক বৰধান ৰঙাহে।" বাছৰ বণিয়াই আগতে ঘৰত গৈ চাব লাগিব বুলি ভাবি কাউৰী-ৰজাৰপৰা বিদায় লৈ ঘৰমুৱা হৈ আহি। পিচত ঘৰত গৈ সঁচাকৈয়ে থানশ্ৰীক দেখা নাপালে। ঘৈণীয়েকক সোধাত কালিচুমুনীয়ে কলে, "দেখা পোৱা নাই আমি তোমাৰ ঘূৰি ফুৰা ভনীয়েৰাক। তুমি যোৱাৰপৰা ঘৰতে নাই।" তেতিয়াহে বাছৰ বণিয়াই "হায় ভনী!" বুলি কৈ কান্দি কান্দি ফুৰিলে। পিচত কাউৰী-ৰজাৰ-পৰা ভনীয়েক থানশ্ৰীক নিবলৈ আহিল।

ভনীয়েকে গীত গায়— নহওঁ, তোমাৰ ভনীয়েৰা
থানশ্ৰী নহওঁ মই।
কাউৰী-ৰজাৰ ভনীয়েক
বৰধান ৰঙাহে।"

ককায়েকে গায়— "হায় ভনী, তেনেকৈ নকবা।
যিমান কৰিলে কালিতুমুনীয়ে,
হায় ভনীটি মই তোমাক
টঙিঘৰ বান্ধি থৈ গৈছিলোঁ।
মোৰ দোষ নহয়
যিমান কৰিলে নানা বিলাই বিপত্তি
কালিতুমুনীয়ে।

তেনেকৈ গীত গাই গাই চিফুং, জোথা ইত্যাদি বজাই ভনীয়েকক আদৰি ঘৰলৈ আনিলে।

বৰ লোৱা, চাউল এটা দুটা হওক।
এশীহ ধানেই দুশীহ হওক।
বুঢ়া বাথৌ মহাৰজাৰ ওচৰত আমি
বৰ মাগোঁ।
মদৰ পুখুৰী ভাতৰ আলি হওক
বুঢ়া বাথৌৰ মৰমত হওক।

ভেকুলী বীৰৰ সাধু

এহাল বুঢ়া-বুঢ়ী আছিল। এদিনাখন সিহঁতে ঘৰৰ ওচৰৰে জানটোত অলপ ঠেকা দি বহা পাতিলে। মাছৰ আশাত উচ্‌পিচ্ কৰি থাকোঁতে বুঢ়া-বুঢ়ীহালৰ ৰাতি টোপনি নাহিল। পিচদিনা দোকমোকালিতে বহা চাবলৈ গ'ল। বুঢ়া-বুঢ়ী গৈ বহাৰ ওচৰ পোৱাত বহাৰ ভিতৰত হৰ-হৰ শব্দ শুনিলে। বহাত বহুত মাছ পৰিছে বুলি ভাবি বুঢ়া-বুঢ়ীয়ে বৰ ৰং পালে। কোনোমতে বহাটো পাৰলৈ তুলি আনি দেখিলে ভেকুলীহে ভৰি আছে। বুঢ়াৰ ভেকুলীৰ ওপৰত বৰ খং উঠিল আৰু বহাৰপৰা ভেকুলীবোৰ উলিয়াই আনি মাৰিবলৈ ধৰিলে।

তাৰে এটা ভেকুলী বুঢ়াৰ খালৈৰ ভিতৰত সোমাই থাকিল। ঘৰলৈ ওভতোঁ ওভতোঁ বুলি খালৈটো হাতত লওঁতে খালৈৰ ভিতৰত ভেকুলীটো দেখা পাই বুঢ়াৰ খং দুগুণে চৰিল। মাৰি পেলাম বুলি হাতত লাঠি তুলি লোৱাত ভেকুলীয়ে বুঢ়াক কলে, "দোহাই পিতা, দোহাই! মোক মাৰিলে পাপ লাগিব। মোক মাৰি নেপেলাব। মই আপোনাক হাল-চহ কৰি খেতি কৰি খুৱাম।"

ভেকুলীৰ কথাত বুঢ়াৰ তাৰ প্ৰতি পুতৌ উপজিল আৰু তাক ঘৰলৈ লৈ আহিল। ভেকুলী বুঢ়াৰ ঘৰত থাকিলহি। এদিনাখন ভেকুলীয়ে হাল-চহ কৰিবলৈ বুঢ়াক এহাল গৰু আনিবলৈ কলে। যিমানে বেয়া গৰু নহওক তথাপিও আনিবলৈ কলে। বুঢ়াই গৰু বিচাৰি বিচাৰি এজন মহাজনৰ গোহালিৰপৰা উঠিব নোৱৰা বুঢ়া আৰু ভৰিত বিষ থকা এহাল গৰু আনি দিলে।

বুঢ়াই নিজে গৰুহাল খেদি আনিব নোৱৰাৰ কাৰণে পুতেক ভেকুলীক গৰুৰ কথাটো কলেহি। ভেকুলী গৈ গৰুহাল দেখি বৰ আনন্দ

পালে আৰু বুঢ়াক "বৰ ভাল গৰু পিতা, বৰ ভাল গৰু!" বুলি চকুৰ পচাৰতে গৰুৰ ভৰিত বেজী সুমুৱাই দিলে। গৰুহাল বৰ চোকা হৈ পৰিল। নেজত পাক দি চেকুৰাই দিয়াৰ লগে লগে গৰুহালে দৌৰিবলৈ ধৰিলে। ভেকুলীয়ে গৰুহাল খেদি আনিলে। মানুহবোৰে দেখি আচৰিত মানিলে।

ঘৰলৈ আহি ভেকুলীয়ে পিতাকক পুৰণি ফাল, পুৰণি নাঙল, পুৰণি যঁৱলি বিচাৰি আনিবলৈ দিলে। নিজে মাটি বিচাৰি গ'ল। সময়ত সকলো যোগাৰ হোৱাত ভেকুলীয়ে ৰাতি ৰাতি মানুহৰ আকৃতি লৈ বাৰ বীৰগণক লৈ, হাবিৰ মাজত ঢোল কোবালে যিমান দূৰলৈ শুনে সিমান দূৰলৈ, ধানৰ খেতি কৰিলে।

এদিনাখন কুকুৰা-ৰজা হাতী লৈ সেইপিনে চিকাৰলৈ গৈছিল। ৰজাৰ হাতীয়ে ভেকুলীৰ ধান খেতি অলপ গছকিছিল। সেইকাৰণে ভেকুলীয়ে আলিৰ ওপৰত উঠি এচুকত বহি লৈ ৰজাক গালি পাৰিবলৈ ধৰিলে। সোনকালে তাৰপৰা ওলাই নগলে ৰজাক এশিকনি দিব বুলিও কলে। ৰজাই ইফালে চাই কাকো নেদেখি হাতীক আকৌ ধান গছকিবলৈ দিলে। ভেকুলীয়ে ৰজাক আকৌ গালি পাৰিলে। ৰজাই আকৌ হাতীক ধান গছকিবলৈ দিলে। এইবাৰ ভেকুলীৰ ৰজালৈ বৰ খং উঠিল। ৰজা ঘৰলৈ যোৱাত ভেকুলীও ৰজাৰ ঘৰলৈ গৈ ৰজাক বৰলেৰে কামোৰালে।

বৰলক কামুৰিবলৈ দি ভেকুলীয়ে ৰজাক কলে, "কেনে মজা পাইছা? মোৰ ধান হাতীক গছকিবলৈ দিছিলা। এতিয়া তোমাৰ জীয়েৰাক মোক দিয়া। নহলে এৰিবৰ নাই।" বৰলৰ কামোৰত ৰজাৰ মুখ বোন্দা মেকুৰীৰ দৰে হল। ভেকুলীৰ কথাত ৰজা বৰ বিমোৰত পৰিল। উপায় নাপাই ৰজাই ভেকুলীৰ লগত ডাঙৰ জীয়েকক বিয়া দিম বুলি প্ৰতিজ্ঞা কৰিলে।

ৰজাই ভেকুলীক কলে, "তুমি এৰাতিৰ ভিতৰতে মোৰ নগৰৰপৰা তোমাৰ ঘৰলৈ বাটৰ দুই কাষে তামোল, কঠালৰ গছ কই দিব লাগিব।"

ৰজাৰ জীয়েকৰ নাম মলমথি আছিল। ভেকুলী বীৰে মলমথি গাভৰুক পাবৰ আশাৰে এৰাতিৰ ভিতৰতে ৰজাই কোৱামতে তামোল, কঠালৰ গছ কই দিলে। ৰজাই ভেকুলীৰ কাৰ্য্য দেখি এফালে আচৰিত হ'ল, আনফালে ভেকুলীক নিজৰ ছোৱালী বিয়া দিব লগীয়া হোৱাত মনত দুখো পালে।

বিয়াৰ দিনা ভেকুলী বীৰে দলে বলে মানুহ লৈ দলদোপ হেন্দোল

দোপ কৰি বিয়া কৰাবলৈ গ'ল। মলমথি গাভৰুৱে যি দিনাৰপৰা ভেকুলীৰ লগত নিজৰ বিয়া হ'ব বুলি জানিলে সেইদিনাৰপৰা ভাত-পানী খাবলৈ এৰি দিলে। বিয়াৰ দিনা আহিবৰ সময়ত মলমথিয়ে কান্দি কান্দি গীত গালে,

আই ঐ আই, পিতা গুৰু!
কি কপাল লৈ আহিলোঁ মই,
পখীয়ে পখীৰ লগত যোৰ পাতে,
পোকে পোকৰ লগত যোৰ পাতে,
মোৰ কি কপাল মানুহৰ সন্তান হৈ
ভেকুলীৰ লগত বিয়া হয়।
যাওঁ আই, যাওঁ,
তুমি আয়ে বসুমতীত অঠু কাঢ়ি জনম দিলা,
আজিৰপৰা মই কেনেকৈ তোমাৰ মুখ দেখা পাম।

মলমথি গাভৰু গিৰিয়েকৰ লগত আহিল; কিন্তু সদায় হা-হুমুনিয়া-হেৰে দিন কটাবলৈ ধৰিলে। ভেকুলীয়ে ঘৈণীয়েকক তাক মদ-ভাত খুৱাই দিবলৈ কয়। ঘৈণীয়েকে খুৱাই নিদিয়ে। ভেকুলী বুলি নানা তাচ্ছিল্য কৰে। ভেকুলীয়ে মাক-পিতাকক ঘৈণীয়েকে কৰা তাচ্ছিল্যৰ কথা চিঞৰি চিঞৰি কৈ দিয়ে। তেতিয়া ভেকুলীৰ মাক-পিতাকে মলমথিক তাইৰ মাক-পিতাকৰ নাম ধৰি গালি-শপনি পাৰে। মলমথিয়ে তেতিয়া অনিচ্ছা সত্ত্বেও ভাত খুৱাই দিয়ে।

মলমথিৰ ভনীয়েকক ফেছুৱা বজাই বোৱাৰী কৰি নিব। তাৰ বাবে বিয়াৰ দিন ঠিক কৰা হ'ল। সেই বিয়ালৈ মলমথি গাভৰুৱে শহুৰ শাহুৱে-কৰপৰা বিদায় লৈ আৰু ভেকুলী গিৰিয়েকক কৈ আহিল।

মলমথি যোৱাৰ পিচত ভেকুলী সখীয়েকৰপৰা ঘোঁৰা এটা আনি তাতে উঠি বিয়ালৈ গল। বিয়াৰ ঘৰ পোৱাৰ আগতে ভেকুলীয়ে নিজৰ ভেকুলী ছালখন সোলোকাই মানুহৰ ৰূপ ললে। সুৰত পাগুৰি মাৰি বিয়া ঘৰলৈ গল। এডোখৰ ঠাইত ঘোঁৰাটো বান্ধি থৈ বিয়াৰ ৰভাৰ মজিয়াত আন সমজুৱাৰ মাজত বহিলগৈ। বহিয়েই সি চেৰেঙা বজাবলৈ আৰম্ভ কৰি দিলে।

সি চেৰেঙাত এনে ৰাগিণী দিলে, যি ৰাগিণীৰ সুৰত গছৰ পাত-বোৰ কোমল হৈ পোখা মেলি উঠিল, ৰাগিণীৰ সুৰত গছৰ পাতবোৰ বুঢ়া

হৈ সৰি পৰিল। চেৰেঙ্গাৰ সুৰেৰে মলমথিক লৈ গীত গালে ;

অ' মোৰ সোণাই।
নাচিবা হালি জালি
আনন্দ কৰ'। সোণাই,
আনন্দ কৰ'।
অ' মোৰ সোণাই, সুখ আনন্দেৰে থাকিব লাগে।
ডেকুলীক লৈ তুমি কিয় হা-হুমুনিয়া এৰি থাকা।
যি কপালত হব লগীয়া আছে সেয়ে হ'ল।

তাৰ চেৰেঙ্গাৰ ৰাগিণী শুনি সকলোৱে আচৰিত হল। গাভৰুহঁতে পাৰেমানে নাচিলে। মলমথিয়েও নাচিলে। মলমথিয়ে ভাবিলে—আহা কি ধুনীয়া ডেকা, কি অপৰূপ সুন্দৰ! এই হেন পুৰুষৰ লগত বিয়া নহৈ মোৰ কোন ডেকাৰ লগত বিয়া হল। নিজক নিজে ধিক্কাৰ দিলে মলমথিয়ে। ডেকুলীৰপৰা ওলোৱা মানুহটো চেৰেঙ্গা বজোৱা বন্ধ কৰি ঘোঁৰাত উঠি আকৌ ঘৰলৈ আহিল। মলমথিয়ে যিমান দেখা পায় সিমান দূৰলৈ চাই পঠিয়ালে।

মলমথি ঘৰলৈ আহিবৰ সময়ত মাকে তাইক বহুত পাহৰিৰ মণ্ডহ দি পঠিয়াইছিল। মনৰ বেজাৰত মলমথিয়ে সেইবোৰ কাউৰী, চিলনীক বিলাই দি আহিছিল। ডেকুলী গিৰিয়েকলৈ লৈ অহা নাছিল।

এদিন আকৌ মলমথিৰ সখীয়েকৰ বিয়া আহিল। মলমথিয়ে সেই-দিনাও চেৰেঙ্গা বজোৱা মানুহক দেখা পাম বুলি মনতে বৰ বং পালে আৰু যিমান পাৰে সিমান ধুনীয়াকৈ নিজকে সজাই পৰাই বিয়ালৈ গ'ল। বিয়াত সঁচাকৈয়ে সেই ডেকাজনক দেখা পালে। পাণ-তামোল খাই মলমথিয়ে মুখখন বৰ ধুনীয়া কৰি লৈছিল।

ডেকুলীয়ে ধুনীয়া ডেকা হৈ বিয়াত ৰভাৰ এচুকত বহি চেৰেঙ্গাত ৰাগিণী তুলিবলৈ ধৰিলে। এনে ৰাগিণী তুলিলে যে বিয়ালৈ অহা সকলো মানুহে মোহিত হৈ তাৰ ফালে চাই থাকিল। মলমথিয়ে হিয়াৰ আনন্দেৰে নাচিলে। ডেকুলীয়েও পাৰেমানে চেৰেঙ্গাত ৰাগিণী তুলি দিলে। মলমথিয়ে সেই ডেকাজনৰ লগতে পলাই যাব খুজিছিল ; কিন্তু নোৱাৰিলে। ডেকুলী ঘোঁৰাত উঠি ঘৰলৈ আহিল : এই ডেকাজনক পাবৰ বাবে মলমথিয়ে হা-হুমুনিয়াহেৰে দিন কটাবলৈ ধৰিলে।

এদিনাখন মলমথিয়ে সখীয়েক খকাতিৰ নিমন্ত্ৰণ পালে। সুন্দৰ ডেকা-

জনক বিয়াত আকৌ দেখা পাম বুলি মলমথিৰ মন আনন্দতে নাচি উঠিল। নানা ৰঙৰ দখ্‌না, নানা প্ৰকাৰৰ অলঙ্কাৰ গাত পিন্ধি মলমথি বিয়ালৈ যাবলৈ ওলাল। ভেকুলীও লগতে যাবলৈ ওলাইছিল। মলমথিয়ে ধমক দি এৰি থৈ গ'ল।

বেচেৰা ভেকুলীয়ে পিচত সখীয়েকৰ ঘোঁৰা খুজি লৈ বিয়ালৈ গ'ল। কিছু দূৰ গৈ নিজৰ ভেকুলীৰ সাজ সলাই সুন্দৰ ডেকা হৈ পুনৰ ঘোঁৰাত উঠি বিয়াঘৰ পালেগৈ। বিয়াৰ ৰভাতলিৰ এচুকত বহি আগৰ দৰে চেৰেঙ্গা বজাবলৈ ধৰিলে। মলমথিয়ে এইবাৰ আকৌ ডেকাজনৰ লগত পলাই যাবলৈ ঠিক কৰিলে। ভেকুলী ডেকাই চেৰেঙ্গা বজাই থাকেমানে মলমথিয়ে ভেকুলী ডেকাৰ ঘোঁৰাৰ নেজত এডাল ৰঙা সূতা বান্ধি চিন ৰাখিলে। ডেকাই যেতিয়া চেৰেঙ্গা বজোৱা বন্ধ কৰি ঘোঁৰাত উঠি ঘৰলৈ আহিবলৈ ধৰিলে মলমথিয়ো ঘোঁৰাৰ পাচে পাচে আঁৰে আঁৰে দৌৰিবলৈ ধৰিলে।

কিছু দূৰ আহি ডেকাজনে আকৌ ভেকুলীৰ সাজটো পিন্ধি ঘৰলৈ গ'ল। মলমথিৰ বুজিবৰ বাকী নাথাকিল। মনত আনন্দই নধৰা হ'ল। ঘৰলৈ আহি দেখে যে নিজে বন্ধা ৰঙা সূতা ঘোঁৰাৰ নেজত তেতিয়াও আছে। গিৰিয়েকৰ ভেকুলীৰ ছালখন কেনেকৈ একৰাই দিব পাৰি মলমথিৰ তাৰেই চিন্তা হ'ল।

এদিনাখন মলমথিয়ে বৰা চাউলৰ মদ বনালে। মদ বনোৱা হ'লত গিৰিয়েক ভেকুলীক মাতি উকত শুৱাই মদ খুৱালে। বৰা চাউলৰ মিঠা সোৱাদৰ মদ খাবলৈ পাই ভেকুলীৰ লোভ বাঢ়িল। পাৰেমানে খালে। পিচত বহুত নিচা হৈ টোপনি গ'ল। তেতিয়া মলমথিয়ে লাহেকৈ ভেকুলীৰ গাৰ ছালখন কাটি একৰাই আগতে জ্বলাই থোৱা জুইত জাপি দি পুৰি পেলালে। ভেকুলী গুচি সুন্দৰ ডেকা হ'ল। টোপনিৰপৰা সাৰ পাই গিৰিয়েক ঘৈণীয়েক দুয়ো হাঁহিলে। দুয়ো আনন্দ কৰি সুখেৰে থাকিল।

দানেক ৰজা

এজন ৰজা আছিল। তেওঁ নিজৰ প্ৰজা আটাইবোৰেই ধনী হওক, তাকে কামনা কৰিছিল। দুখীয়া দেখা পালে টকা-পইচা দি সহায় কৰিছিল। সেই ঠাইত খৰি-কটা-বুঢ়া আৰু খৰি-কটা-বুঢ়ী আছিল। সিহঁতে ছিৰা-ফটা টাপলি দিয়া কাপোৰ পিন্ধি খৰি বেচিবলৈ যোৱাত ঠিক সেই সময়তে ৰজাই সিহঁতক দেখা পালে। ৰজাই সিহঁতক কলে, "তোমালোক আজিৰ-পৰা তেনেকৈ দুখীয়া হৈ থাকিব নালাগে। লৈ যোৱা এয়া কাপোৰ-কানি আৰু টকা-পইচা দি পঠিয়ালোঁ।"

বুঢ়া-বুঢ়ীয়ে গাত নতুন চোলা-কাপোৰ পিন্ধি টকা-পইচা লৈ ঘৰমুৱা হ'ল। দাদা আৰু বিজিতা নামৰ দুজন ভাই-ককায়ে বাটত বুঢ়া-বুঢ়ীক লগ পাই সুধিলে। তেতিয়া বুঢ়া-বুঢ়ীয়ে ৰজাক পাবেমানে বখানিলে। ৰজাক বখনা শুনি দাদা আৰু বিজিতাৰ চকুৰ পোৰণি উঠিল। সিহঁতে বুঢ়া-বুঢ়ীৰ কাপোৰ-কানি কাঢ়ি নিলে। বুঢ়া-বুঢ়ীয়ে কথাটো ৰজাক জনালে আমাৰ কাপোৰ-কানি, টকা-পইচাবোৰ কাঢ়ি নিলে বুলি। ৰজাই বুঢ়া-বুঢ়ীক নতুন কাপোৰ দি পঠিয়ালে।

বুঢ়া-বুঢ়ীয়ে নতুন কাপোৰ লৈ গ'লত আকৌ দাদা আৰু বিজিতাই বাটতে কাঢ়ি নিলে। সেই কথা ৰজাক জনালত ৰজাই আকৌ বুঢ়া-বুঢ়ীক কাপোৰ-কানি দি পঠিয়ালে। ৰজা এইবাৰ বুঢ়া-বুঢ়ীৰ লগত নিজেও গ'ল। ৰাণীয়ে ৰজাক বুঢ়া-বুঢ়ীৰ লগত যাবলৈ বাধা দিছিল। ৰাণীয়ে ৰজাক কলে, "মই আজি সপোনত বৰ বেয়া দেখা পাইছোঁ। আজি আপুনি যাহিবলৈ যাব নালাগে।" ৰাণীৰ কথা ৰজাই নামানিলে। ৰজা গ'ল।

ৰজাই লৈ বাটতে দেখা পালে দাদা আৰু বিজিতাই চিলনী হৈ বুঢ়া-বুঢ়ীৰ কাপোৰ-কানিবোৰ কাঢ়ি লৈ গ'ল। তাকে দেখা পাই ৰজাই ভবো-

ঝালেৰে কাটিবলৈ খেদিলে। তিনিওজনৰে আকাশৰ ওপৰত যুদ্ধ লাগিল। যুদ্ধ কৰি কৰি ৰজাক ভৰিৰে লঠিয়াই সিহঁতে পেলাই দিলে। ৰজা গঁড়ে গা ধোৱা ঘাটত ধম্‌কৈ পৰিলহি। পিচত গঁড় গা ধুবলৈ আহোঁতে তাৰ নেজত জোৰকৈ ধৰি থাকিল আৰু পাৰলৈ উঠি আহিলত ৰজাও উঠি আহিল। হাবিৰ মাজত হাতৰ মুঠি এৰি দি মাটিত পৰি থাকিল। পিচত গৈ গৈ গৰখীয়াহঁতক লগ পালে। এজন মানুহৰ ঘৰত থাকি গৰখীয়া হ'ল। এদিনাখন গৰু এৰিবৰ সময়ত গৃহস্থই মাৰি খেদি দিলে।

তাৰ পাচত ৰজাই কমাৰৰ ওচৰত গৈ দা-কুঠাৰ গঢ়াবলৈ শিকিলে। দাদা আৰু বিজ্‌জিম্বাই চিলনী হৈ দা-কুঠাৰ আটাইবোৰকে থাপ মাৰি লৈ গ'ল। কমাৰে ৰজাক চোৰ ধৰি বান্ধি পেলালে আৰু নিজ ৰাজ্যৰ ৰজাৰ ওচৰলৈ লৈ গ'ল। বিচাৰত সেই ৰজাই দানেক ৰজাৰ এটা চকু আৰু এটা আঠুৰ ঘিলা একৰাই চুৰনিত পেলাই থলে।

দানেক ৰজাই বৰ কৰুণ গীত গাই থাকিল। খৰি-কটা-বুঢ়া আৰু বুঢ়ীয়ে দানেক ৰজাক পাবলৈ সেই দেশৰ ৰজাৰ ওচৰত প্ৰাৰ্থনা কৰিলে। কিন্তু সিহঁতেও দানেক ৰজা বুলি চিনি পোৱা নাছিল। বুঢ়া-বুঢ়ীৰ ঘৰলৈ গৈ দানেক ৰজাই দুখৰ গীত গাই থাকিল। গঁড়-ৰজাৰ জীয়েক লক্ষ্মীশ্ৰীয়ে গীত শুনি দানেক ৰজাক বিয়া কৰাবলৈ মন কৰিলে। "সত্য সত্য তিনি সত্য-শপত খাই সেই গীত গোৱা মানুহজনক বিয়া কৰাম" বুলি প্ৰতিজ্ঞা কৰিলে। মানুহজনক চাবলৈ বুঢ়া-বুঢ়ীৰ ওচৰলৈ গ'ল। লক্ষ্মীশ্ৰীয়ে মানুহ-জনৰ এটা চকু আৰু আঠুৰ এটা ঘিলা নহলেও চেহেৰা-পাতি বৰ ধুনীয়া দেখা পালে। লক্ষ্মীশ্ৰীয়ে তেওঁকে পতি বৰণ কৰিলে।

দানেক ৰজাৰ লক্ষ্মীশ্ৰীৰপৰা তিনিজন পুতেক হ'ল। পুতেকহঁতৰ সোণাশ্ৰন, ৰূপাশ্ৰণ আৰু লক্ষ্মীশ্ৰণ নাম ৰাখিলে। এদিনাখন লৰাহঁতে চোতালত আঠু কাঢ়ি উমলি থকা সময়ত সেই শনি বিজ্‌জিম্বাই থাপ মাৰি আকাশলৈ উৰাই লৈ গ'ল। চিলাই থাপ মাৰি লৈ যোৱাত লক্ষ্মীশ্ৰীৰ মনত বৰ দুখ লাগিল। এই দুখ পাতলাবলৈ এদিনাখন লক্ষ্মীশ্ৰী সখীয়েকৰ ঘৰলৈ গ'ল। তাতো চিলনী হৈ বিজ্‌জিম্বাই ইফালে সিফালে উৰি লক্ষ্মীশ্ৰীক বৰ আমনি দিলে। চিলনীক ধৰিবলৈ লক্ষ্মীশ্ৰীয়ে ফান্দ পাতিলে। ফান্দত বিজ্‌জিম্বা পৰিল। লক্ষ্মীশ্ৰীয়ে মাৰি প্ৰাণ শেষ কৰিব খুজিলত চিলনীয়ে কলে, "মই তোমাৰ তিনিজন ল'ৰা ওভতাই দিম। তোমাৰ গিৰিয়েৰাৰ চকু আৰু আঠুৰ ঘিলাও ঘূৰাই দিম।" দানেক ৰজাই তিনিজন ল'ৰা আৰু

আঠুৰ ঘিলা আৰু চকু ফিৰাই পালে।

তেওঁ নতুন নগৰ পাতি থাকিল। পুতেকইত চন্দ্ৰকলাৰ দৰে বাঢ়ি আহিবলৈ ধৰিলে। ডেকা হোৱাত তিনিও ভাই-ককাই দেশ ঘুৰিবলৈ ওলাল। সিহঁত গৈ গৈ দানেক ৰজাৰ পুৰণি ঘৰত সোমালগৈ। তাতেই ৰাতি বঞ্চিলে। ল'ৰা কেইজন বৰ ধুনীয়া মৰম লগা দেখা পাই ৰাণীয়ে সিহঁতক ধৰ্ম্মপুতেক পাতি লবলৈ ইচ্ছা কৰিলে। ৰাতি শুৱৰ সময়ত সোণাশ্ৰণে সাধুকথা কলে। দুজন ভায়েকে হয়, হয়, বুলি হুঁকাৰ ধৰিলে।

সোণাশ্ৰণে গীত গাই গাই দানেক ৰজাৰ সাধু কলে। ৰাণীয়ে ঘৰৰ এচুকত থাকি সাধুকথা শুনি আছিল। সাধুকথা কৈ কৈ যেতিয়া সিহঁতে দেশ ঘুৰাৰ কথা পৰ্য্যন্ত পালেগৈ ৰাণী ৰব নোৱাৰিলে। সোণাশ্ৰণক সাৱট মাৰি লৈ চকুলো টুকিলে আৰু সুধিলে, "ক'ত আছে সেই ৰজা? ব'লা মোক দেখুৱাই দিয়াঁগৈ।" পিচদিনা ৰাতিপুৱা ৰাণী সিহঁতৰ লগত গ'ল। সঁচাসঁচিকৈ দানেক ৰজাক দেখা পালে আৰু নিজৰ গিৰিয়েক বুলি চিনি পালে। সাৱটি ধৰি কান্দিলে। তেতিয়াৰপৰা আটাইকেইজনে লগ হৈ সংসাৰ যাপন কৰিবলৈ ধৰিলে।

ব্যাখ্যামূলক সাধু

লাঙ্কা-ছায়খো (কঠাল পকোঁ) পখী

এখন গাঁৱত এজন মহাজন আছিল। তাৰ নাম কঠাল পকোঁ। কঠাল পকোঁৰ একোৰে অভাৱ নাছিল। সেই সময়তে এখন গাঁৱত সাতজন ভাই-ককাই আছিল। সেই সাত ভাই-ককাই চিকাৰলৈ গৈছিল। সিঁহত চিকাৰ কৰিবলৈ গৈ বাট ভুল কৰি কঠাল পকোঁ মহাজনৰ পামত সোমালগৈ। চিকাৰত মহাজনৰ আহুধানৰ খেতি খচাত অলপ নষ্ট হ'ল।

মহাজনে নিজৰ খেতি চাবলৈ যোৱাত সেই সাতজন ভাই-ককাইক লগ পালে। মহাজনে নিজৰ আহুধান নষ্ট কৰা দেখি সিঁহত সাতজন ভাই-ককাইক বান্ধি থলে। তেতিয়া আটাইতকৈ সৰু ভায়েকজনে মহাজনক কলে, "আমাৰ আটাইকেইজনকে বান্ধি থলে ঘৰত কোনে খবৰ দিব? সেই-কাৰণে আপুনি মোক ৰাখি থওক, ককাইঁহতক এৰি দিয়ক।" তেওঁৰ কথা-মতে বাকী কেইজনক এৰি দি সৰু ভায়েকক ৰাখি থলে। সৰু ভায়েকৰ নাম গিলাশ্ৰণ।

গিলাশ্ৰণে কঠাল পকোঁ মহাজনৰ তাত চাকৰ খাটিলে। ধান খেতিৰ বতৰত আন আন চাকৰেৰে সৈতে গিলাশ্ৰণকো পামলৈ পঠিয়াই দিলে। সি নাঙল যুঁৱলি লৈ পামলৈ গ'ল। আনে কাম কৰিলে গিলাশ্ৰণে একো কাম নকৰিছিল। কাম কৰা আন মানুহবোৰকো গিলাশ্ৰণে কাম কৰিবলৈ মানা কৰিছিল। নিজেও শুই আছিল। এইদৰে বহুত দিন গ'ল। হাল চহ কৰি খেতি কৰা নহল। পামলৈ লৈ অহা চাউল সাং হ'ল।

এজন চাকৰ মহাজনৰপৰা চাউল আনিবলৈ গ'ল। মহাজনে চাকৰক সুধিলে "খেতি কিমান কৰা হ'ল" বুলি। তেতিয়া চাকৰজনে কলে, "খেতি কৰা হোৱা নাই। এতিয়াহে এডোখৰ চহ কৰা হৈছে।" মহাজনে এই কথা শুনি চাকৰহঁতক বাককৈয়ে গালি পাৰিলে আৰু সোন-

কালে খেতি কৰি শেষ কৰিব লাগে বুলি ধমক দি পঠিয়ালে।

মহাজনৰপৰা চাউল নিয়া চাকৰজনক মহাজনে সিহঁতক কিবা কৈছে নেকি বুলি গিলাশ্ৰণে সুধিছিল। চাউল নিবলৈ অহা মানুহজনে সিহঁতক মহাজনে ধমক দি গালি পৰা বুলি কলে। চাকৰবপৰা এই কথা শুনি গিলাশ্ৰণে কলে, "এহ, গালি পাবক, তাৰ গালি একো নহয়। ব'ল', আজি মাছ মাৰিবলৈ যাওঁগৈ। মাছ-মঙহ খাই বৈ কাম কৰিম।" এই বুলি সকলোকে মাছ মাৰিবলৈ নদীলৈ লৈ গ'ল। মাছ মাৰি আনি সকলোৰে পেট ভৰাই ভাত-পানী খাই শুই থাকিল। সেইদিনাও কাম কৰা নহল। এইদৰে চাকৰবোৰ এলেহুৱা হৈ পৰিল।

গিলাশ্ৰণ হেনো বীৰ আছিল। তেওঁ সিহঁত থকা ঠাইৰপৰা অলপ আঁতৰত বাৰ বীৰসকলক লগত লৈ ঢোল কোবালে যিমান দূৰলৈ শুনা যায় সিমান দূৰত্বৰ মাটিত খেতি কৰিছিল। এই কথা তেওঁৰ লগৰীয়াসকলৰ কোনেও গম পোৱা নাছিল।

পামলৈ চাউল আনিবলৈ এজন চাকৰ আকৌ গ'ল। মহাজনে সেই চাকৰজনক সিহঁতে খেতি কৰিছে নে নাই সুধিলে। চাকৰে মুঠেই ধানৰ খেতি কৰা হোৱা নাই বুলি কোৱাত মহাজন খঙতে জ্বলি পকি উঠিল। চাকৰহঁতক পাৰেমানে গালি-শপনি পাৰিলে। "তহঁতে খেতি কৰা ধান মই মুঠেই নাখাওঁ" বুলি মহাজনে তিনি শপত খালে।

চাউল লৈ আহি পালত মহাজনৰ নো কিমান খং উঠিছে। তাক গিলাশ্ৰণে চাউল আনিবলৈ যোৱা চাকৰটোক সুধিলে। চাকৰটোৱে কলে, "নকবা, এইবাৰ মহাজনৰ ইমান খং উঠিছে যে আমি কৰা খেতিৰ ধান নাখাওঁ বুলি শপত খাইছে।" তেতিয়া গিলাশ্ৰণে কলে, "ভাল হৈছে। আমি যি ইচ্ছা তাকে কৰিম।" গিলাশ্ৰণে খেতি কৰা ধান বৰ ভাল হৈছিল।

এদিনাখন গিলাশ্ৰণে লগৰীয়াহঁতক লগত লৈ তেওঁ নিজে কৰা ধান খেতি চাবলৈ পথাৰলৈ গ'ল। বহুত পৰিমাণৰ মাটিত বৰ ধুনীয়া ধানৰ খেতি আৰু দীঘল দীঘল থোকবোৰ দেখা পাই গিলাশ্ৰণৰ লগৰীয়াহঁতে আচৰিত হৈ সুধিলে। তেতিয়া গিলাশ্ৰণে কলে, "এয়া আমি খেতি কৰা ধান। তোমালোকৰ দিশ ভ্ৰম হৈছে নেকি?" লগৰীয়াহঁতে একোকে নাজানিলে।

গিলাশ্ৰণে লগৰীয়াহঁতৰ হতুৱাই সাতোটা ভঁৰাল বান্ধিলে। গিলাশ্ৰণে

বাৰ বীৰসকলক লগত লৈ একে বাতিৰ ভিতৰতে ধান দাই মৰণা মাৰি সাতোটা ভঁৰাল ভৰাই পেলালে। এই কথাত লগৰীয়াইঁতে আচৰিত হৈ গিলাশ্ৰংক সোধাত গিলাশ্ৰংগে "তোমালোকক লৈ আমিয়েই কৰিছো" এই বুলি কলে। লগৰীয়াইঁতে এয়া সপোনেইনে দিঠকেই একো কব নোৱাৰিলে।

গিলাশ্ৰংগে এদিনাখন লগৰীয়াইঁতক কলে, "ককাইঁহঁত ! এই সাতোটা ভঁৰালৰ ধান আমাৰ নহয়। কঠাল পকোঁ বুঢ়াৰহে ধান। গতিকে আমি পৰৰ ধান খোৱাটো ভাল নহয়। কঠাল পকোঁ বুঢ়াই যিহেতু আমি খেতি কৰা ধান নাখাওঁ বুলি নিজৰ মাকৰ নামত শপত খাইছে, গতিকে এইধান পুৰি দিয়াই ভাল। আমাক গালি-শপনি পৰাৰ বাবে কঠাল পকোঁ বুঢ়াৰ অনুশোচনা হওক আৰু নিজৰ নাম কাঢ়ি কাঢ়ি কান্দি ফুৰক।" এই বুলি সাত ভঁৰাল ধানত জুই লগাই দিলে।

নিমিষতে জুই দপ দপকৈ জ্বলি উঠিল। জুইৰ ধোঁৱাবোৰে দিনতে আকাশ অন্ধকাৰ কৰি পেলালে। কঠাল পকোঁ বুঢ়াৰ চোতালত ছাইবোৰ পৰিলগৈ। ছাই সাৰিও শেষ কৰিব নোৱাৰিলে। সবাৰ বেজাৰত নসবাকৈ এৰা ছাইৰ দ'ম মানুহৰ এডিঙি পৰ্য্যন্ত ওখ হ'ল।

কঠাল পকোঁ বুঢ়াই ইফালে সিফালে দৌৰা-দৌৰি কৰি "কাৰ ধান পুৰিলে" বুলি সুধি ফুৰিবলৈ ধৰিলে। ঠিক তেনেতে এজন চাকৰে আহি কঠাল পকোঁ বুঢ়াক কলেহি, "আপুনি চাকৰইঁতে খেতি কৰা ধান নাখাওঁ বুলি শপত খোৱাৰ কাৰণে সাত ভঁৰাল ধান চাকৰইঁতে পুৰি দিলে। চাকৰৰ-পৰা এই কথা শুনি কঠাল পকোঁ বুঢ়াৰ মনত বেছি দাহ লাগিল আৰু নিজৰ নাম কাঢ়ি চিঞৰি কান্দি কান্দি হাবিত সোমাই গ'ল। তেতিয়াৰ-পৰা কঠাল পকোঁ বুঢ়া পখী হ'ল। আজিও কঠাল পকোঁ বুঢ়াই অনুশোচনা কৰি কান্দি থাকে।

হাৰগিলা পখীৰ সাধু

বড়ো-কছাৰীৰ সাধুকথামতে আগৰ দিনত হাৰগিলা পখী মানুহ আছিল। তেওঁ বৰিয়াকৈ চেবেঙা বজাব জানিছিল। চেবেঙা বজাই বজাই কাম-বন কৰিবলৈ পাহৰি গৈছিল। এদিনাখন গাঁৱৰ মানুহবোৰ এখন বিলত মাছ মাৰিবলৈ গ'ল। কেৱল চেবেঙা বজাব জনা মানুহজন মাছলৈ নগ'ল। মাছ মাৰিবলৈ নোযোৱা কাৰণে ঘৈণীয়েকে খং উঠি গিৰিয়েকক বৰকৈ গালি-শপনি পাৰিলে। ঘৈণীয়েকৰ গালি-শপনি সহ্য কৰিব নোৱাৰি তেওঁ চেবেঙাখন লৈ বাটলৈ ওলাই গ'ল আৰু মাজ বাটতে বহি চেবেঙা বজাবলৈ ধৰিলে।

মাছলৈ যোৱা মানুহবোৰে ভাৰক ভাৰে মাছ লৈ সেই বাটেৰেই উলটি আহিল। তেওঁ এনে সুৰত চেবেঙা বজালে যে বাটৰ মানুহে তেওঁৰ চেবেঙাৰ সুৰ শুনি কিছু সময় ৰৈ যাবলৈ বাধ্য হ'ল। তেতিয়া মানুহবোৰৰ আটায়ে ই এটা সি এটা তেওঁক মাছ দি থৈ গ'ল। সেইবোৰ মাছেই তেওঁৰ এভাৰ হ'লগৈ।

মাছৰ ভাৰ চোতালত পেলাই দি ঘৈণীয়েকক কিলালে। ঘৈণীয়েকে মাৰ খাই ঘৰৰ ভিতৰত দুৱাৰ জপাই সোমাই থাকিল। গিৰিয়েকে মাতেঁা-তেও বাহিৰলৈ ওলাই নাহিল। বহুত অনুনয় বিনয় কৰিও ঘৈণীয়েকক বাহিৰলৈ উলিয়াই আনিব নোৱাৰি দুখ আৰু বেজাৰত চেবেঙা বজাই ঘৰৰ চালৰ ওপৰত উঠিবলৈ ধৰিলে। চেবেঙাৰ মধুৰ মাত শুনি ঘৈণীয়েকে ঘৰৰপৰা ওলাই আহি ওপৰলৈ চাই দেখে গিৰিয়েকে চালৰ ওপৰত ঘূৰি ঘূৰি উৰি চেবেঙা বজাব লাগিছে। তেতিয়া ঘৈণীয়েকে কলে, "হায় স্বামী! তুমি দোষ ক্ষমা কৰি ঘূৰি আহাঁ।" ঘূৰি নহা দেখি কৰ্মটো মাৰি মাটিত নমাব খুজিছিল। তেতিয়া গিৰিয়েক বহুত দূৰলৈ উৰি গ'ল। পিচত সেয়ে হাৰ-গিলা পখী হ'ল। সেই কাৰণে আজিও হাৰগিলা পখী উৰিলে চেবেঙাৰ সুৰৰ দৰে শব্দ শুনা যায়।

শালিকা পখীৰ সাধু

এখন ডাঙৰ নদীৰ থিয় গড়াৰ পাৰত এজনী শালিকাই বাহ সাজি তাতে পোৱালি দিছিল। পোৱালিটো উৰিবৰ সময় হোৱাত নদীৰ পানীত বান আহিবলৈ ধৰিলে। অলপ পিচতে নদীৰ বানে শালিকাৰ পোৱালিটো উটুৱাই লৈ যাবগৈ।

তাকে দেখি শালিকাজনী মহা বিমোৰত পৰিল। তাই নদীক প্ৰাৰ্থনা কৰিবলৈ ধৰিলে —"হে আই মাতৃ! মোৰ বাছাটো উৰিব নোৱৰাকৈ তুমি বান নানিলে ভাল আছিল। সাত দিনত মোৰ বাছা উৰিব পাৰিব। তাৰ পিচত তুমি বান আনিবা। মই তোমাক এযোৰা ম'হ বলি দিম।"

শালিকাজনীৰ কথামতে নদীৰ বানপানী লাহেকৈ পুনৰ শুকাই গ'ল। সাত দিনৰ পিচত শালিকা পোৱালি উৰিব পৰা হ'ল। এতিয়া ক'ত আৰু কেনেকৈ নদীক বলি দিবলৈ এযোৰা ম'হ পাব তাকে লৈ শালিকাজনী মহা চিন্তাত পৰিল।

এদিন হঠাৎ শালিকাৰ মগজুত এটা বুদ্ধি খেলালে। নদীৰ দুয়োপাৰে ম'হৰ খুটি আছিল। সিপাৰৰ ষাঁড় ম'হক শালিকাই হেনো কলে, "সেই পাৰৰ ষাঁড় ম'হে তোমাক খুচি মাৰিবলৈ গুজৰি আছে। তুমি তেওঁৰ কিবা দোষ কৰিছিলা নেকি? কাইলৈ দুপৰীয়াই সি তোমাক খুচিবলৈ সেই বালিৰ মাজলৈ আহিব।"

শালিকাৰ কথাত ষাঁড় ম'হৰ মহা খং উঠিল। "দেখা যাওক,ময়ো কাইলৈ দুপৰীয়া গৈ তাক তাতেই খুচি মাৰি থৈ আহিম।" এই বুলি ষাঁড় মহে মাটিত শিং ধৰাবলৈ ধৰিলে। এইবাৰ শালিকাই নদী পাৰ হৈ আহি ইফালৰ ম'হক কলে, "সেই সিপাৰৰ ষাঁড় ম'হে তোমাক হেনো কালিলৈ দুপৰীয়া সেই বালিৰ মাজত খুচি মাৰিব। সি তোমাক গৰ্জ্জি

আছে। তুমি তাৰ কিবা দোষ কৰিছিলা নেকি ? চোৰাঁচোন, সৌৱা কেনেকৈ সি তোমাক মাৰিবলৈ শিং ধৰাই আছে।" সিপাৰৰ ষাঁড় ম'হক শিং ধৰোৱা দেখা পাই ইপাৰৰ ষাঁড় ম'হৰো মহা খং উঠিল। সিয়ো শিং ধৰাবলৈ ধৰিলে।

পিচদিনা দুপৰীয়া দুই ষাঁড়ে আহি বালিৰ মাজত মহাযুদ্ধ আৰম্ভ কৰি দিলে। গভীৰ যুদ্ধ লাগিল। এবাৰ হঠাৎ দুই মহা ষাঁড়ে পৰস্পৰে শিং পাক খাই সোমাই পৰিল। একেবাৰ নোৱাৰি দুয়ো তাতেই মৰি থাকিল। এই কাণ্ড শালিকাই নিজৰ বাহৰপৰা চাই আছিল। ষাঁড় ম'হ দুটা যেতিয়া মৰিল তেতিয়া শালিকাই নদীক প্ৰণাম কৰি কলে, "হে আই! মোৰ এযোৰা ম'হৰ বলি লোৱাঁ। তোমাক দিলোঁ।" সিদিনাৰপৰা হেনো নদীয়ে শালিকাক নদীৰ গড়াৰ পাৰত বাহ লৈ থাকিবলৈ দিলে। সেই কাৰণে আজিও শালিকা পখীয়ে নদীৰ গড়াত বাহ লৈ থাকে।

হায়, মোৰ সন্তান ক'ত ?

এখন গাঁৱত এহাল মানুহ আছিল। সিহঁতৰ এজন মাত্ৰ ল'ৰা সন্তান আছিল। সেই কাৰণে মাক-পিতাকে সন্তানটোক বৰ মৰম কৰিছিল। মানুহ-জন বৰ কৰ্মী আছিল। নিজৰ ঘৰৰ ওচৰতে নিজৰ জোখাৰে এডৰা মাটি চহালে। মাটি চহ কৰোঁতে বহুত জেং-জাবৰ ওলাল। জেং-জাবৰবোৰ পুৰিবৰ কাৰণে জমা কৰি থৈ দিলে।

এদিনাখন জেং-জাবৰবোৰত জুই লগাই দিলে। মানুহজনে এফালৰ-পৰা জুই লগাই আছিছে। ঘৈণীয়েকে বিহুৰ আগতে কাপোৰখন উলিয়া-বলৈ একান্তমনে বৈ আছে। ইফালে সন্তানটো আঠু কাঢ়ি গৈ গৈ জেং-জাবঁৰৰ জুইৰ মাজত সোমাই পৰিল। কেঁচুৱাটো পুৰি মৰি তাতেই ছাইতে পোত খাই থাকিল।

জেং-জাবৰ পোৰা হোৱাৰ পিচত কৰবাত জেং নোপোৰাকৈ থাকিল নেকি বুলি ভৰিৰে গুচাই গুচাই চোৱাত নিজৰ পুতেকৰ মৰাশটো দেখিলে। তেতিয়াই ল'ৰাৰ মৰাশটো সাৱট মাৰি ধৰি "হায়, আমাৰ ল'ৰাটো, হায়, আমাৰ ল'ৰাটো" বুলি কান্দিবলৈ ধৰিলে। ঘৈণীয়েকেও লৰি গৈ গিৰিয়েকৰ লগতে কান্দোনত যোগ দিলে। তেনেকৈ সন্তানৰ থিকাৰত কান্দি কান্দি পিচত সিহঁত দুয়ো পখী হ'ল। আজিও সিহঁতে ল'ৰা সন্তান বিচাৰি কান্দি থাকে।

অদৃষ্ট বা কৰ্ম্মফলৰ প্ৰভাৱ

কঠীয়া পেটুলা আৰু চন্দ্ৰমালি

এজন মানুহৰ চন্দ্ৰমালি নামৰ দেখিবলৈ ৰূপহী এজনী ছোৱালী আছিল। তাইৰ ঔ ফলৰ দৰে গোলাকাৰ গাল, সৰু মিহি মিহি দাঁত, নাক সৰু জোঙা, গল দীঘল মৃদু হাঁহি পৰা, লোদোৰ-পোদোৰ ভৰিৰ ডিমা। সচাঁকৈয়ে চন্দ্ৰমালি দেখিবলৈ বৰ ধুনীয়া আছিল। চন্দ্ৰমালি গাভৰুৰ চুলি আঠুলৈকে বৈ পৰা আছিল। তাই ৰাজহংহৰ দৰে গাটো লৰাই খোজ কাঢ়িছিল। সেই চন্দ্ৰমালিৰ কঠীয়া পেটুলা নামৰ এজন চাকৰ আছিল।

কঠীয়া পেটুলাৰ পেটটো ওফন্দি থকা দেখি। তাৰ জুটলা চুলি, গাৰ বৰণ ক'লা কিচকিচীয়া। চন্দ্ৰমালিয়ে যিহকে পাচে কঠীয়া পেটুলাই তাকেই কৰে। চন্দ্ৰমালিয়ে এদিনাখন নিজৰ গিৰিয়েক কোন হব, তাক জানিবলৈ ঠিকনা চাবৰ কাৰণে এজন গণকৰ ওচৰলৈ কঠীয়া পেটুলাক পঠিয়াই দিলে। কঠীয়া পেটুলাই গণকৰ ওচৰলৈ আহি কলে, "গণক, গণক। আজি চন্দ্ৰমালিয়ে মোক তোমাৰ ওচৰলৈ পঠিয়াই দিছে। তুমি তাইৰ স্বামী কোন হব তাক চাই মোৰ আগত কৈ পঠিয়াব লাগে।" তেতিয়া গণকে ঠিকনা চাই কলে, "তুমি যোৱাঁ, কৈ দিবা, তাইৰ কঠীয়া পেটুলা নামৰ মতা মানুহৰ লগত বিয়া হ'ব।"

গণকৰ কথা শুনি কঠীয়া পেটুলাই পেটে পেটে আনন্দ পালে, কিন্তু সেই কথাষাৰি কেনেকৈ চন্দ্ৰমালিক কবগৈ তাকে গুণি চিন্তিত হ'ল। ঘৰত আহি মুখ খজুৱাই খজুৱাই কলে, বোলে "আই, তোমাক কিনো কম, গণকে কৈ পঠিয়ালে তোমাৰে মোৰে বিয়া হ'ব।" চন্দ্ৰমালিয়ে এই কথাষাৰ শুনি ভাবিলে, "হায়। মোৰ কপাল কিয় ইমান বেয়া হ'ল। ইমান আপচু মতা মানুহক কেনেকৈ বিয়া কৰাম মই।" ইয়াৰ প্ৰতিকাৰ বিচাৰি কঠীয়া পেটুলাক মাৰি পেলোৱাকে থিৰ কৰিলে।

এদিনাখন চন্দ্ৰমালিয়ে নদীৰ ঘাটত গা ধুবলৈ বুলি কঠীয়া পেটুলাক লগ ধৰিলে। "ব'ল'া, আজি নদীৰ ঘাটলৈ গা ধুবলৈ যাওঁ। তোমাৰ মূৰত বহুত ময়লা হ'ল। খলিহৈ ঘঁহি দিওঁ মই।" কঠীয়া পেটুলাই হাঁহি মাৰি কলে, "বৰ ভাল কথা।" দুয়োজন নদীৰ ঘাটলৈ গা ধুবলৈ গ'ল। চন্দ্ৰ-মালিলে কঠীয়া পেটুলাৰ মূৰটো খলিহৈৰে ঘঁহি দিলে। মূৰত খলিহৈ ঘঁহি দি থকা চলেৰে ঘটীৰ তলিৰে তাৰ মূৰত মাৰি দি অচেতন কৰি তাক পানীত উটুৱাই দিলে। তাৰ পিচত নিজে লৰালৰিকৈ ঘৰলৈ উভতিল।

কঠীয়া পেটুলা পানীত ভাহি গৈ কাউৰী ৰজাৰ জালত লাগিলগৈ। কাউৰী ৰজাই মাছ চাবলৈ আহোঁতে কঠীয়া পেটুলাক বহাৰ ভিতৰত পাই নিজৰ ঘৰলৈ লৈ আহিল। কঠীয়া পেটুলাই তেতিয়া চেতনা পালে। কাউৰী ৰজাৰ ঘৰত থাকি কঠীয়া পেটুলাই ৰূপ সলালে। পেট জহি গ'ল। তপিনা আৰু পিঠিৰ খৰ ভাল হ'ল। চুলি খুৰালে। দাঁতবোৰ ধকধকীয়া হ'ল। ক'লা কিচকিচীয়া গাৰ বৰণ বগা পৰিষ্কাৰ হল।

এই অঞ্চলত সিয়ে সকলোতকৈ দেখনিয়াৰ ডেকা বুলি মানুহবিলাকে কৈ ফুৰিবলৈ ধৰিলে। চন্দ্ৰমালিয়েও শুনিবলৈ পালে। পিতাকেও শুনিলে। পিচত চন্দ্ৰমালিৰ পিতাকে সেই ডেকাজনকে চন্দ্ৰমালিৰ কাৰণে বন্দবস্ত কৰিলেগৈ। চন্দ্ৰমালিৰো সেই ডেকাতে মন খালে। কিন্তু সিহঁতে কোনোমতে জানিব পৰা নাই সেইজনেই কঠীয়া পেটুলা বুলি। কঠীয়া পেটুলাই হলে কোনো কথা পাহৰা নাই। সকলো কথা জানে।

চন্দ্ৰমালি অ'ৰু কঠীয়া পেটুলাৰ বিয়া হ'ল। কঠীয়া পেটুলাই চন্দ্ৰমালিৰ মাক-পিতাকৰ ঘৰতে থাকিল আহি। এদিনাখন চন্দ্ৰমালিয়ে গিৰিয়েকক জুৰিৰ ঘাটত দুয়ো একেলগে গা ধুবলৈ বুলি লগ ধৰিলে। কঠীয়া পেটুলাও ঘৈণীয়েকৰ লগত গা ধুবলৈ গ'ল। ঘৈণীয়েকে খলিহৈৰে মূৰ ধুৱাই দিয়াৰ সময়ত আগতে ঘটীৰে মাৰি দিয়া চিনটো দেখি সুধিলে, "কিহৰ ডাগ ইমান দ' হৈ আছে।" তেতিয়া কঠীয়া পেটুলাই আগৰপৰা শেষলৈ সকলো কথা বিবৰি কোৱাত চন্দ্ৰমালিয়ে অকলে কান্দি উঠিল আৰু গিৰিয়েকৰ ভৰিত দীঘল দি পৰি ক্ষমা খুজিলে।

এই সাধুকথাটো বড়ো-কছাৰীয়ে আজিও কয় :

যতেই কঠীয়া তাতেই চন্দ্ৰমালি,
কপালত লিখা থাকিলে ক'ত এৰিব পাৰি।

কৰ্ম্মফলৰ পুৰস্কাৰ

এজন ৰজাৰ এজন পুতেক আছিল। ৰজাই পুতেকক বিদ্যা-শিক্ষা কৰিবলৈ দিছিল। পুতেকে বহুত বিদ্যা লাভ কৰিলে। এদিনাখন পিতাকে পুতেকক ওচৰলৈ মাতি আনি এটা প্ৰশ্ন সুধিলে। পুতেকে প্ৰশ্নৰ উত্তৰ দিব নোৱৰাত ৰজাৰ খং উঠিল। মনত বেজাৰো পালে। চাকৰক মাতি আনি ভাত খাবৰ সময়ত ৰাজকুমাৰক ভাতৰ সলনি এঙাৰ দিবলৈ ক'লে। ৰজাৰ হুকুমমতে ৰাজকুমাৰক ভাতৰ সলনি এঙাৰ দিয়া হ'ল। ৰাজকুমাৰে দুখ আৰু বেজাৰত ৰাজ-নগৰ এৰি দেশ পৰ্য্যটন কৰিবলৈ ওলাল।

গৈ গৈ আন এখন দেশত এখন ধৰ্ম্ম-বজাৰ পালেগৈ। সেই বজাৰত সকলো বস্তু আছে। বস্তুবোৰৰ ওচৰতে দগা-পাল্লা আছে। দামৰ নিৰিখো লিখা আছে। যাক যিমান লাগে তাৰপৰা ওজন কৰি মূল্যও তাতেই দি থৈ বস্তুবোৰ আনিব লাগে। বস্তুবোৰৰ ওচৰত মহাজন বা গৃহস্থ নাথাকে।

ভোকত অস্থিৰ হৈ ৰাজকুমাৰে তাৰে এসেৰ চিৰা জুখি দাম দি কিনি খালে। পিচত গৃহস্থ আহি নিজৰ চিৰাখিনি জুখি চোৱাত এবটি পৰিমাণৰ চিৰা হিচাবত কম পালে। তেতিয়া দোকানীয়ে ৰাজকুমাৰকে চোৰ বুলি ধৰি সেই দেশৰ ৰজাক সোধালেগৈ। ৰজাই ৰাজকুমাৰক দোষী সাব্যস্ত কৰি বুকুত পাথৰেৰে হেঁচি শাস্তি দিলে।

সেই সময়তে সৰস্বতী, লক্ষ্মী, ধৰ্ম্ম আৰু কৰ্ম্মফল এই চাৰিজনৰ মাজত কোন ডাঙৰ তাক লৈ কাজিয়া হৈছিল। সিহঁতৰ ভিতৰত কথাটোৰ মীমাংসা কৰিব নোৱাৰি সেই দেশৰ ৰজাৰ ওচৰ চাপিলে। ৰজাই বিচাৰ নিষ্পত্তি কৰিব নোৱাৰিলে। পিচত ডাঙৰ ডাঙৰ বিচাৰক মাতি আনি বিচাৰ কৰিও সিহঁতৰ ভিতৰত মীমাংসা কৰি দিব নোৱাৰিলে। পিচত ৰজাই নিজনে এই বিচাৰ নিষ্পত্তি কৰি দিব পাৰিব তেওঁক ৰাজ্যৰ আধা আৰু নিজৰ জীয়েকক

বিয়া দিব বুলি ঘোষণা কৰিলে।

ৰজাৰ ঘোষণা শুনি ৰাজকুমাৰে বিচাৰ নিষ্পত্তি কৰি দিবলৈ আগ বাঢ়িল। ৰজাই বিচাৰ নিষ্পত্তি কৰিবলৈ আহিছে বুলি শুনি ৰাজকুমাৰক বিচাৰকৰ আসনত বহুৱালে। ৰাজকুমাৰে প্ৰথমতে স্বৰস্বতীক মাতি আনি সুধিলে, "আপুনি কোন ?" সৰস্বতীয়ে কলে, "মই সৰস্বতী।" বিচাৰক, "আপুনি কি কাম কৰে ?" সৰস্বতী, "মই মানুহক জ্ঞান দিওঁ। মাত-কথা দিওঁ। মই নহ'লে মানুহে কথা কব নোৱাৰে।" তেতিয়া বিচাৰকে কলে, "অ' তেনেহলে আপুনি সৰস্বতীহে। আচ্ছা, তেনেহলে সেইদিনা পিতাই মোক এটা প্ৰশ্ন কৰোঁতে তেতিয়া মোক মাত দিয়াব নোৱাৰিলে কিয় ?" সৰস্বতীয়ে উত্তৰ দিলে, "সেয়া তোমাৰ কৰ্ম্মফল।" বিচাৰকে তেতিয়া সৰস্বতীক বহি থাকিবলৈ কলে। পিচত লক্ষ্মীক মাতি আনি সুধিলত লক্ষ্মীয়ে উত্তৰ দিলে, "মই লক্ষ্মী। মানুহক ধন-সম্পত্তি দি সুখ আনন্দ দিওঁ। মই নহ'লে কোনো জীয়াই থাকিব নোৱাৰে।" তেতিয়া বিচাৰকে কলে, "আচ্ছা, তেতিয়াহলে পিতাই মোক যেতিয়া কাঁহীত এঙাৰ দিছিল আপুনি তেতিয়া ক'ত কি কৰি আছিল ?" উত্তৰ, "অ' সেয়া তোমাৰ কৰ্ম্মফল।" তাৰ পিচত ধৰ্ম্মক মাতি আনি সোধাত ধৰ্ম্ময়ো কলে, "সেয়া তোমাৰ কৰ্ম্মফল।"

ধৰ্ম্ম, সৰস্বতী, লক্ষ্মী আটাইকেইজনে বিচাৰকৰ উত্তৰত কৰ্ম্মফল বুলি কোৱাত বিচাৰক ৰাজকুমাৰে কৰ্ম্মফলকে সিহঁতৰ ভিতৰত ডাঙৰ পাতিলে। ৰজাই ৰাজকুমাৰক নিজৰ ৰাজ্যৰ আধা দি জীয়েকৰ লগত বিয়া দিলে।

লক্ষ্মীশ্ৰী গাভৰু

পূৰণি কালত এজন বৰ প্ৰভাৱশালী মানুহ আছিল। তেওঁৰ চাৰি-জনী জীয়েক আছিল। সৰুজনী জীয়েকৰ নাম লক্ষ্মীশ্ৰী। তাই বৰ ধুনীয়া আছিল। লক্ষ্মীশ্ৰীৰ মানুহৰ প্ৰতি ব্যৱহাৰো বৰ ভাল আছিল। এদিনাখন পিতাকে জীয়েক কেইজনীক ওচৰলৈ মাতি আনি প্ৰথমে ডাঙৰ জীয়েকজনীক সুধিলে, "কোৱাঁচোন, তুমি কাৰ বলত ইমান সুখ আনন্দেৰে খাইছা?" ডাঙৰজনী জীয়েকে কলে, "মই দেউতাৰ বলতে ইমান সুখ আনন্দেৰে খাই আছোঁ।" এইদৰে পিতাকে এজনী এজনীকৈ সুধি যোৱাত তিনিওজনী জীয়েকে তাকেই উত্তৰ দিলে। কিন্তু লক্ষ্মীশ্ৰীয়ে কলে, "ভগবানৰ কৃপাতহে আমি আটায়ে সুখে শান্তিৰে খাই আছোঁ।"

সৰুজনী জীয়েকৰ কথা শুনি পিতাকৰ বৰ খং উঠিল। তাইক বাকচত ভৰাই হাবিত পেলাই থৈ আহিবলৈ চাকৰইতক হুকুম দিলে। মহাজনৰ কথামতে চাকৰইতে লক্ষ্মীশ্ৰীক বাকচত ভৰাই হাবিৰ মাজত পেলাই থৈ আহিল। লক্ষ্মীশ্ৰীহঁতৰ ঘৰত এজনী বুঢ়ী চাকৰণী আছিল। তাই লক্ষ্মীশ্ৰীক ডাঙৰ-দীঘল কৰিছিল। বুঢ়ীজনীয়ে কড়িৰে ঠিকনা চাব জানিছিল। তাই হাতত কেইটামান কড়ি লৈ লক্ষ্মীশ্ৰীৰ লগত হাবিলৈ গ'ল। আৰু লক্ষ্মীশ্ৰীক বাকচৰপৰা উলিয়াই গছৰ খোৰোঙত থৈ দিলে।

বুঢ়ীয়ে গাঁৱত ঘূৰি ঘূৰি ঠিকনা চাই যি দুই এক পইচা পায় তাৰে লক্ষ্মীশ্ৰীক খুৱাই জীয়াই ৰাখিলে। পিচত বুঢ়ীয়ে হাবিত ময়ূৰৰ পাখি বিচাৰি বিচাৰি লক্ষ্মীশ্ৰীক আনি দিয়া হ'ল। তাৰে লক্ষ্মীশ্ৰীয়ে বিচনী সাজিলে। সেই বিচনী বজাৰত বেচি বুঢ়ীয়ে ধন সংগ্ৰহ কৰিবলৈ ধৰিলে। যেতিয়া হাতত ধন হ'ল তেতিয়া লক্ষ্মীশ্ৰীয়ে এজন চাকৰ ৰাখি হাল আৰু গৰু কিনি খেতি কৰিবলৈ ধৰিলে।

হাতত ধন সৰহ হোৱাত লক্ষ্মীশ্ৰীয়ে পুখুৰী খন্দাবলৈ মন কৰি পাচিয়ে প্ৰতি এটকা দিয়া হব বুলি ঢোল পিটি শুনাই দিয়ালে। মানুহবোৰে জাকে জাকে আহি লক্ষ্মীশ্ৰীৰ পুখুৰী খান্দিবলৈ লাগি গ'ল। ইফালে লক্ষ্মীশ্ৰীক আঁতৰাই দিয়া দিনৰেপৰা লক্ষ্মীশ্ৰীৰ পিতাকৰ অৱস্থা দিনক দিনে বেয়া হৈ আহি এতিয়া একেবাৰে নোহোৱা হ'ল। পাচিয়ে প্ৰতি এটকাৰ কথা শুনি বুঢ়া-বুঢ়ী দুয়ো তপিনা ওলোৱা কাপোৰ পিন্ধি লক্ষ্মীশ্ৰীৰ তালৈ পুখুৰী খান্দিবলৈ আহিল। আহি দেখে যে বহুত মানুহে পুখুৰী খান্দিবলৈ ধৰিছে। বুঢ়া-বুঢ়ী দুজনেও খান্দিবলৈ ধৰিলে।

বেলি মাৰ যোৱাৰ আগতে পুখুৰী খন্দা মানুহবোৰে টকা লব লাগে। বুঢ়া-বুঢ়ী দুয়ো টকা লবলৈ বুলি মানুহৰ শাৰীত থিয় হলহি। সিহঁতক দেখা পাই লক্ষ্মীশ্ৰীয়ে নিজৰ মাক পিতাক বুলি চিনিব পাৰিলে। কিন্তু বুঢ়া-বুঢ়ীয়ে লক্ষ্মীশ্ৰীক নিজৰ জীয়েক বুলি চিনিব নোৱাৰিলে। লক্ষ্মীশ্ৰীয়ে আনক আগতে টকা দি বিদায় দিবলৈ ধৰিলে। পলম হোৱাত বুঢ়া-বুঢ়ীৰ বৰ ভোক লাগিল। বেলিও মাৰ যাওঁ যাওঁ হৈছে। ভোকত অস্থিৰ হৈ বুঢ়ীয়ে বুঢ়াক খঙতে গালি পাৰি কলে, "মই আহিবলৈ ইচ্ছা কৰা নাছিলো। তুমিহে মোক মাতি আনিলা। এতিয়া টকা পালা জানো ?"

সকলোকে টকা দি শেষ কৰাৰ পিচত লক্ষ্মীশ্ৰীয়ে চাকৰৰ হতুৱাই মাক পিতাকক ভিতৰলৈ মাতি আনিলে। তেতিয়া কিবা দোষ হৈছে বুলি ভাবি বুঢ়া-বুঢ়ীৰ গাৰ কঁপনি উঠিল। বুঢ়ীয়ে বুঢ়াক পাৰে মানে গালি পাৰিলে। লক্ষ্মীশ্ৰীয়ে চাকৰৰ হতুৱাই বুঢ়া-বুঢ়ীক গৰম পানীৰে গা-ধুৱাই বৰ পিৰাত বহুৱাই লৈ নিজৰ পৰিচয় দি সিদিনাৰপৰা নিজৰ লগতে ৰাখি পোহপাল দিলে।

মানুহ কুকুৰ হৈ ওপজাৰ কথা

আগৰ দিনত সন্তানহীন বৰ দুখীয়া এহাল বুঢ়া-বুঢ়ী আছিল। এজন মহাজনৰপৰা বুঢ়াই কুৰি টকা ধাৰলৈ আনি চাকৰ খাটিও তাক পৰিশোধ কৰিব পৰা নাছিল। মহাজনে তাগিদা দিলে বুঢ়াই আজি দিম কালি দিম বুলি মহাজনক ঘূৰাই পঠিয়াইছিল। মহাজনক দেখিলে বুঢ়া কেতিয়াবা লুকাই থাকিছিল। খাই বৈ থাকিও বুঢ়াৰ মনত শান্তি নোহোৱা হ'ল। বুঢ়াই মৰিবৰ কাৰণে ভগৱানৰ ওচৰত প্ৰাৰ্থনা জনালে। এই চিন্তাত বুঢ়াৰ জ্বৰ হ'ল। টকা-পইচা নোহোৱাৰ কাৰণে ওজা-কবিৰাজৰপৰা ঔষধ-পাতিও আনি খাব নোৱাৰিলে। ক্ৰমে জ্বৰ বেছি হৈ এদিনাখন বুঢ়া মৰি থাকিল।

বুঢ়া মৰিবৰ সময়ত বুঢ়ী গৰ্ভৱতী আছিল। বুঢ়ী বৰ বেমেজালিত পৰিল। উপাই নাপাই বুঢ়ীয়ে নিজৰ ভায়েকৰ ওচৰ চাপি নিজে পাৰে-মানে কাম-বন কৰি খাই দিন নিয়াবলৈ ধৰিলে। তেনেকৈ থাকি বুঢ়ীয়ে এটা ল'ৰা সন্তান জন্ম দিলে। মোমায়েকৰ ঘৰতে ল'ৰা ডাঙৰ হবলৈ ধৰিলে।

এদিনাখন বুঢ়ীয়ে পুতেকক পাপৰপৰা উদ্ধাৰ হওক বুলি গঙ্গাত গা ধুবলৈ পঠিয়াই দিলে। বুঢ়ীৰ পুতেক গঙ্গালৈ যাত্ৰা কৰিলে। গৈ থাকোঁতে গৈ থাকোঁতে বেলি মাৰ যোৱাৰ সময়ত এখন গাঁও পালেগৈ। আজি ৰাতি তাতেই থাকিব লগীয়া হ'ল। এঘৰ মানুহৰ ঘৰত থাকিবলৈ সি ঠাই বিচাৰিলে। মানুহজনে ঘৰৰ ওচৰতে থকা এজন মহাজনৰ ঘৰ দেখুৱাই দিলে। কিন্তু মানুহজনে কলে, "বৰ সাৱধানে যাবা। মহাজনৰ ঘৰত এটা কুকুৰ আছে। কুকুৰে মানুহ কামোৰে। তুমি মহাজনক মাত দিবা। মহাজন ঘৰৰপৰা ওলাই আহিলেহে যাবা।" মানুহজনে এইদৰে কৈ কিছু দূৰ আগ বঢ়াই দি থৈ গ'ল। আলহী ল'ৰাজনে ভয় ভয় কৰি মহাজনৰ দুৱাৰ মুখলৈ আগ বাঢ়ি গ'ল।

ল'ৰাজনে দুৱাৰ মুখতে মহাজনক লগ পালে। তেতিয়া ল'ৰাজনে নিজৰ কথা কৈ ৰাতি থাকিবলৈ ঠাই বিচাৰিলে। মহাজনে ল'ৰাজনৰ কথা শুনি তাক আথে-বেথে ভিতৰলৈ মাতি নি কাথিত বহুৱাই কলে, "মোৰ তাত এটা ঢেকুৰা কুকুৰ আছে। অচিনাকি মানুহ দেখা পালে কামোৰে।" ল'ৰাজনে ভয়তে কলৈকো নগৈ কাথিতে বহি থাকিল। ঢেকুৰা কুকুৰেও চোতালৰ মাজত বহি ল'ৰাজনৰ পিনে চাই থাকিল।

ৰাতি ভাত খুৱাই মহাজনে আলহীক বাহিৰা ঘৰত নি শুবলৈ দিলে আৰু কলে, "খবৰদাৰ বোপা, তুমি অকলে কেতিয়াও বাহিৰলৈ নোলাবা। বাহিৰলৈ ওলাব লগীয়া হলে মোক মাত দিহে ওলাবা।" এইবুলি কৈ মহাজন শুবলৈ গ'ল। আলহীৰ ওচৰতে কুকুৰো শুলেহি। ল'ৰাজনে ভয় ভয় কৰিয়েই টোপনি গ'ল।

মাজ নিশা ল'ৰাজনৰ শৌচ কৰা লাগিল। কুকুৰটোৰ কাৰণে অকলে বাহিৰলৈ ওলাবলৈ ভয় কৰিলে। ইফালে মহাজন গভীৰ টোপনিত লাল-কাল। মহাজন মানুহ। এই মাজনিশা মহাজনক জগাবলৈ ল'ৰাজনৰ বৰ কেনেবা কেনেবা লাগিল। বৰ টানকৈ শৌচ কৰা লগাৰ কাৰণে বুকুত প্ৰাণটো বান্ধি বাহিৰলৈ ওলাই আহি ল'ৰাজনে শৌচ কৰিলে। কুকুৰেও ওলাই আহি বহি থাকিল। ল'ৰাজনৰ শৌচ কৰা হলত আকৌ নিজৰ ঠাইত শুই থাকিলগৈ।

টোপনিত আলহী ল'ৰাজনক কোনোবাই কলেহি, "মই পূৰ্ব জনমত এই মহাজনৰপৰা বিশটা টকা ধাৰে লৈছিলোঁ। মহাজনে বহুত তাগিদা দিয়া সত্বেও মই মহাজনক ধাৰ পৰিশোধ কৰিব পৰা নাছিলোঁ। ধাৰ পৰিশোধ কৰিব নোৱৰাৰ কাৰণে মই এতিয়া এই মহাজনৰ ঘৰত কুকুৰ হৈ জনম লৈছোঁ আৰু তাৰ চুৱনিৰ খাই জীৱন ধাৰণ কৰিব লগীয়া হৈছোঁ। এই ধাৰ পৰিশোধ কৰিব নোৱাৰিলে জনমে জনমে কুকুৰ হৈ জনম লব লাগিব। বাছা! মই তোমাৰ পিতা। তুমি মোৰ ধাৰখিনি পৰিশোধ কৰি মোক উদ্ধাৰ কৰাঁ।"

আলহী ল'ৰাজনে তত্তালিকে সাৰ পালে। তেতিয়া কুকুৰা চৰায়ে মাত দিছিল। পোহৰ হোৱাত মুখ-হাত ধুই আলহী পুনৰ নিজৰ বিচনাতে বহি থাকিল। তেনেতে মহাজনে আহি আলহীক মুখ-হাত ধুবলৈ কলেহি। তেতিয়া আলহীজনে শৌচ কৰি মুখ-হাত ধুই উঠাৰ কথা মহাজনক কলে। আলহীৰ কথা শুনি মহাজনে আচৰিত হৈ সুধিলে, "কুকুৰে কামোৰা নাই?"

আলহীজনে কলে, "ওহোঁ, কামোৰা নাই।"

আলহীক বিদায় দিবৰ বেলিকা অলপ মদ খুৱাবলৈ বুলি মহাজনে আলহীক পিৰালিলৈ মাতিলে। আলহী গৈ পিৰালিত বহিল। কুকুৰো পিচে পিচে গৈ সিহঁতৰ ওচৰতে বহিল। মদ খোৱাৰ সময়ত আলহী ল'ৰা-জনে মহাজনক সুধিলে, "পিতা, কেতিয়াবা বুঢ়াংবুঢ়াই আপোনাৰপৰা টকা ধাৰে লৈছিল নেকি?" মহাজনে এঢোক মদ গিলি দাড়ি মোহাৰি মোহাৰি কলে, "হয় বোপা, বিশটা টকা ধাৰে নিছিল। কিয় লাগে তোমাক সেইবোৰ কথা? সিটো এতিয়া নাই। কেতিয়াবাই মৰিল। তাৰ কোনো সন্তান সন্ততিও নাই। মোৰ টকা কেইটা এনেয়ে পানীত পৰিল। এৰি দিলোঁ সেয়া টকা।"

তেতিয়া আলহী ল'ৰাজনে কলে, "ধাৰৰ বাবে লিখা কাগজখন মোক দেখুৱালে ভাল আছিল। মই চালোহেঁতেন।" আলহীৰ কথা মতে মহাজনে ধাৰৰ বাবে লিখা কাগজখন আনি তেওঁক দেখুৱালেহি। তেতিয়া আলহীজনে কোনো কথা নকৈ নিজৰ কঁকালৰ গাঁঠিৰপৰা টকা উলিয়ালে। মহাজনে আনৰ টকা লব খোজা নাছিল। আলহীজনে জোৰকৈ মহাজনৰ হাতত টকা দিলে।

এইদৰে সিহঁতে কথা-বতৰা পাতি থাকোঁতে কুকুৰে চকুলো টুকি আছিল। মহাজনে টকা-কেইটা লৈখি লৈ ধাৰৰ কাগজখন ফালি পেলোৱাৰ লগে লগে কুকুৰো সেই ঠাইতে মৰি থাকিল। পিচত আলহীজনে পিতাক কুকুৰ আৰু নিজৰ পৰিচয় দি মহাজনৰ আগত সকলো কথা বিৱৰি কলে।

ল'ৰাজন গঙ্গাত গা ধুবলৈ নগৈ ঘৰলৈ উভতি আহিল। তেওঁ বুজিলে যে সৎ কামতহে আচলতে পুণ্য হয়। সহস্ৰ পাপ কৰি গঙ্গাত গা ধুই সেই পাপ খণ্ডাব নোৱাৰি।

গৰু হৈ ওপজাৰ সাধু কথা

এখন ঠাইত বাপেক-পুতেক কিবা কাৰণত বেলেগ হ'ল। এদিনাখন সিহঁতে বজাৰৰপৰা একো ভাৰকৈ ধান কঢ়িয়াই আনিছিল। ভাৰখন গধুৰ হোৱাৰ কাৰণে পুতেকে কোনোমতেহে ভাৰখন কঢ়িয়াই আনিব পাৰিছিল। তাকে দেখি পিতাকৰ পুতেকলৈ পুতৌ জন্মিল। এইদৰে সিহঁতে আহি আহি এডাল গছৰ ছাঁত জিৰণি ল'লে।

সেই সময়তে পুতেকে শৌচ কৰোঁ বুলি বনৰ ভিতৰলৈ অলপ সোমাই গ'ল। এনেতে পিতাকে ভাৰখন অলপ পাতল হওক বুলি পুতেকৰ ভাৰৰপৰা দুদোন ধান জুখি লৈ নিজৰ ভাৰত সুমুৱাই ল'লে। পুতেকে সেই কথা গম নেপালে। ঘৰ আহি পোৱাৰ পিচতো পিতাকে পুতেকক কথাটো নক'লে। ধানো ঘূৰাই নিদিলে।

এদিনাখন বুঢ়াৰ জ্বৰ হ'ল। জ্বৰ বেছি হৈ বুঢ়া মৰিল। ভগৱানৰ ইচ্ছাত বুঢ়াই এলেহুৱা হালোৱা গৰু এটা হৈ পুতেকৰ ঘৰত জনম পালে। এলেহুৱা কাৰণে হাল বাবৰ সময়ত পুতেকে হালোৱা গৰুটোক বৰকৈ মাৰিলে। এইদৰে দিনে মাৰ খাই হালোৱাৰ পিঠি, ডপিনাৰ ছাল-বাকলি এৰাই গ'ল। ক্ষীণাই হাড়ে-ছালে লাগি এদিন হালোৱা গৰুটো মৰি থাকিল। ল'ৰাটোৱে মৰা গৰুটো পেলাই দিয়াত শগুণে খালে।

বুঢ়াৰ পুতেকে মৰা গৰুৰ মূৰৰ খোলাটো আনি নিজৰ শাক-পাচলিৰ খেতিত খুটি এটাত আঁৰি থৈ দিলে। বড়ো-কছাৰীৰ বিশ্বাস, শাক-পাচলিৰ খেতিত গৰুৰ মূৰৰ খোলা আঁৰি দিলে তেনো শাক-পাচলিৰ লাগন বেছি হয়, কিছুমানৰ মতে কু-নজৰ কাটে। বুঢ়াৰ পুতেকে লাওখোলাটো আজি বেঙেনাৰ খেতিত, কালিলৈ জলকীয়াৰ খেতিত আঁৰি থবলৈ ধৰিলে। সেই কাৰণে বুঢ়াৰ পৰমাত্মাৰ অসহ্য হ'ল।

এদিনাখন বুঢ়াই ৰাতি সপোনত পুতেকক আগৰ কথাবোৰ কলে। "সেই ছুদোণ ধান মোক নেলাগে, আজিৰপৰা মই এৰি দিলো বুলি ক, তেতিয়া মই তোৰ ধাৰৰপৰা মুক্ত হ'ম। নহলে তোৰ তাত মই জনমে জনমে নিকাৰ ভুঞ্জি থাকিম। এতিয়াও মই তোৰ তাত বহুত কষ্ট ভুগিলোঁ।" পুতেকে সাৰ পাই সপোনৰ কথা আঁতি-গুৰি মাৰি ভাবি পাচদিনৰ বাৰীৰ-পৰা গৰুৰ মূৰৰ খোলাটো আনি পূৰ্বফালে মুখ কৰি কলে, "তুমি যদি মোৰ পিতা হোৱাঁ আৰু যদি মোৰ ছুদোণ ধান খাইছা আজিৰপৰা মই তাক এৰি দিলোঁ।" পুতেকে এইদৰে কোৱাৰ লগে লগে গৰুৰ মূৰৰ খোলাটো ফাটি ছিৰাছিৰ হ'ল। বুঢ়াৰ পৰমাত্মাই মুক্তি পালে।

এজন বৈৰাগীৰ সাধু

এখন গাঁৱত এজন বৰ ধাৰ্ম্মিক মানুহ আছিল। তাৰ আৰ্থিক অৱস্থা সিমান ভাল নাছিল। কিন্তু মানুহজনে নিজৰ নাথাকিলেও পৰৰ ধনলৈ লোভ নকৰিছিল। এদিনাখন ভগৱানে এজন বৈৰাগীৰ ৰূপ লৈ ধাৰ্ম্মিক মানুহজনৰ ওচৰলৈ আহি ক'লে, "হে মোৰ বোপা! মোৰ বৰ ভোক লাগিছে। মোক যদি ভাত খাবলৈ দিয়া, তেনেহলে মই তোমাক প্ৰকৃত মানুহ কৰিলোহেঁতেন।"

বৈৰাগীৰ কথা শুনি ধাৰ্ম্মিক মানুহজনে ক'লে, "বৈৰাগী, আপুনি মোক কি কৈছে? মই এতিয়া মানুহ নহওঁ জানো আৰু মই কেনেকৈ মানুহ হব লাগে?" তেতিয়া বৈৰাগীয়ে ক'লে, "নহয়, মানুহ নানা ৰকমৰ হ'ব পাৰে। কুকুৰ, গাহৰি, গৰু আদিও মানুহ হ'ব পাৰে। যি মানুহে যেনেকৈ কাম কৰে তেনেকৈ তাৰ ফলো ভোগ কৰে।"

ধাৰ্ম্মিক মানুহজনে বৈৰাগীক নিজৰ ভাগৰ ভাত খুৱালে। ভাত খাই উঠি বৈৰাগীজনে কিছু সময় জিৰণি ল'লে। কিছু সময় জিৰণি লোৱাৰ পিছত বৈৰাগীয়ে নিজৰ জোলোঙাৰপৰা খিলাৰ গুটি এটা উলিয়াই ধাৰ্ম্মিক মানুহজনৰ হাতত দি গুটিটো হাটলৈ লৈ যাবলৈ ক'লে। ওখ ঠাই এডোখৰত থিয় হৈ হাতৰ তলুৱাত অলপ থু লগাই তাত খিলাৰ গুটিটো ঘঁহি কপালত লৈ হাটৰ মানুহবোৰলৈ চাবলৈ ক'লে।

বৈৰাগীৰ কথামতে ধাৰ্ম্মিক মানুহজন হাটলৈ গ'ল। হাটলৈ গৈ দেখিলে মানুহবোৰে বস্তু-বেহানি কিনা-বেচা কৰিব লাগিছে। বৈৰাগীৰ কথামতে ধাৰ্ম্মিক মানুহজনে খিলাৰ গুটিটো কপালত লৈ চাই পঠিয়ালে। তেতিয়া দেখিলে হাটৰ মানুহবোৰৰ কিছুমানে গৰু হৈ ঘাঁহ খাই আছে, কোনোবাই গাহৰি হৈ বোকাত লেটি লৈছে। কোনোবা কুকুৰ হৈ আছে। তেতিয়াহে

ধাৰ্ম্মিক মানুহজনে বৈৰাগীৰ কথাই সত্য বুলি উপলব্ধি কৰিলে। সকলো মানুহ প্ৰকৃত মানুহ নহয়।

ধাৰ্ম্মিক মানুহজনে নিজে কোন শ্ৰেণীৰ জীৱৰ মানুহ তাকে জানিবৰ কাৰণে বৰ ইচ্ছুক হ'ল আৰু তাকে সুধিবলৈ বৈৰাগীৰ ওচৰলৈ দৌৰি আহিল। কিন্তু ঘৰলৈ আহি দেখে যে বৈৰাগী তেওঁৰ ঘৰত নাই। ইফালে সিফালে বিচাৰিও বৈৰাগীক নাপালে। তেতিয়া ধাৰ্ম্মিক মানুহজনে নিজক নিজে কৈ উঠিল, সৎ কাম কৰিলে প্ৰকৃত মানুহ হ'ব পাৰে। কৰ্ম্মফল অনুযায়ীহে জীৱৰ জন্ম ভোগ হয়।

বুদ্ধি আৰু মূৰ্খামি

বোৱাৰী বিচৰাৰ সাধু

এজন বুঢ়াৰ এটা মাত্ৰ পুতেক আছিল। বুঢ়াৰ সখিয়েকৰো পুতেক মাত্ৰ এজন আছিল। দুয়ো সখিয়েকে ল'ৰাৰ বাবে ছোৱালী বিচাৰিবলৈ ধৰিলে। বুঢ়াই বোৱাৰী কৰিবলৈ ছোৱালী বিচাৰি মানুহৰ ঘৰে ঘৰে গ'ল। সখিয়েক বোৱাৰী বিচাৰি নদীৰ ঘাটৰ ফালে গ'ল।

মানুহবোৰে ভাত খাই উঠাৰ পিচত বুঢ়াই মানুহৰ ঘৰলৈ গৈ ছাই বিচাৰে। ছাই দি পঠিয়ালে ছাই আনি দুৱাৰ মুখত পেলাই দিয়েহি। এই-দৰে বুঢ়াই বোৱাৰী বিচাৰি ছাই সংগ্ৰহ কৰি ফুৰা হ'ল।

তেনেকৈ এদিনাখন এঘৰলৈ গৈ বুঢ়াই ছাই খুজিলে। তেতিয়া ছোৱালী-জনীয়ে কলে, "অলপ আগতে অহা হলে আপুনি ছাই পালেহেঁতেন। মই বাচন-বৰ্তন, চক মাজি পৰিষ্কাৰ কৰিলোঁ। ছায়ো পেলাই দিলোঁ।" বুঢ়াই ভাবিলে এইজনী ছোৱালীহে বোৱাৰীৰ বাবে উপযুক্ত হ'ব। বুঢ়াই ছোৱালী-জনীক বোৱাৰী কৰি আনিলে। কামে-কাজে ছোৱালীজনী চোকা। বুঢ়া মহা সুখী হ'ল।

ইফালে সখিয়েকে নানা ঠাইৰ নদীৰ ঘাটত ছোৱালী বিচাৰি যি-জনীকে আটাইতকৈ সুন্দৰী দেখা পালে সেইজনীকে পুতেকৰ বাবে বোৱাৰী কৰি আনিলে। বিয়াৰ পিচৰপৰা সুন্দৰী বোৱাৰীজনী এলেহুৱা হ'ল। খাই শুই দিন কটাবলৈ ধৰিলে। ঘৰ-দুৱাৰবোৰত বিশৃঙ্খলাৰ সৃষ্টি হ'ল। বুঢ়া শহুৰেকৰ বৰ কষ্ট হ'ল। এদিনাখন সখিয়েকক কলে, "মই বৰ দুৰ্ভগীয়া। বোৱাৰী আনি বৰ কষ্ট পালোঁ। আপোনাৰ বোৱাৰীজনী ভাল পালে! আপুনি বৰ ভাগ্যৱান।" তেতিয়া বুঢ়াই সখিয়েকক কলে, "আপুনি নদীৰ ঘাটৰপৰা বোৱাৰী বিচাৰি আনিছে। আপোনাৰ কেনেকৈ সুখ হ'ব? বোৱাৰী মানুহৰ ঘৰে ঘৰে বিচাৰিব লাগে।" সখিয়েকৰ কথাত তেওঁ বোৱাৰী-য়েকক এৰি দি মানুহৰ ঘৰে ঘৰে বিচাৰি নতুন বোৱাৰী আনিলেগৈ। পিচত তেওঁ সুখী হ'ল।

মেকুৰী আৰু শিয়ালৰ সাধু

এদিনাখন এটা বোন্দা মেকুৰী পথাৰৰ মাজত এন্দুৰ চিকাৰৰ কাৰণে চোপ লৈ বহি আছিল। তেনেতে এটা শিয়ালে মেকুৰীক লগ পালে। কুকুৰ-শিয়ালে মেকুৰী দেখিলে কামুৰিব খোজে। এয়া সিহঁতৰ স্বভাৱ। শিয়ালে মেকুৰীক হঠাতে মুখা-মুখিকৈ লগ পাই খং উঠি কামুৰিব খুজি কলে, "তহঁতে মানুহৰ ঘৰত মাছে-মঙহে ভাত-আঞ্জা খাবলৈ পায়ো ইয়ালৈ আহাৰ বিচাৰি আহিছ ?"

তেতিয়া মেকুৰীয়ে কলে, "নহয় সখি! নিতৌ একে ধৰণৰ ভাত-আঞ্জা খাই জিভাত সোৱাদ নোপোৱা হৈছো। সেই কাৰণে নতুন সোৱাদ বিচাৰি চিকাৰলৈ আহিছো।" "তোমাৰ মোৰ লগত কেনেকৈ সখি হ'ল ?" শিয়ালে সুধিলে। তেতিয়া মেকুৰীয়ে কলে, "হেৰা সখি, আয়ে কৈ গৈছিল যে তোমাৰ যেতিয়া জনম হয় সেই সময়ত মোৰো জনম হৈছিল। সেই কাৰণে আমি দুয়ো সখি। হেৰা সখি, আমি বাটৰ কাষত মুকলি পথাৰত কথা কৈ থকাটো নিৰাপদ নহয়। অলপ আঁতৰলৈ যোৱা ভাল।" তেতিয়া শিয়ালে কলে, "ধেৎ সখি, তাকেহে ভয় কৰেনে ? মোৰ লগত কুকুৰে দৌৰি কেৰ মাৰিব নোৱাৰিব। একা-বৈকাকৈ দৌৰিলে সিহঁতে দৌৰি খেদি ধৰিব নোৱাৰিব।"

সিহঁতে তেনেকৈ কথা-বতৰা পাতি থাকোঁতে গাঁৱৰ মানুহে দুটা চিকাৰী কুকুৰ লগত লৈ চিকাৰ বিচাৰি আহিল। তাকে দেখি মেকুৰীয়ে গছত উঠি সাৰিবলৈ এডাল গছ চাই থলে। শিয়ালেও পলাই সাৰিবলৈ বাট বিচাৰি ৰাখিলে। চিকাৰী কুকুৰ দুটা আহি ওচৰ পোৱাত মেকুৰী গছৰ ওপৰত উঠিল। শিয়ালে পাৰেমানে অকাই-পকাই দৌৰিছিল, কিন্তু দুটা কুকুৰৰ আগত দৌৰি সি সাৰিব নোৱাৰিলে। কুকুৰ দুটাই শিয়ালক কামুৰি নাড়ী-ভুঁৰু উলিয়াই দিলে।

গছৰ ওপৰৰপৰা মেকুৰীয়ে কলে, "সখিৰ নখ থকা হলে মোৰ দৰে গছত উঠি সাৰিলহেঁতেন। তেওঁ অজস্ৰবো কৰে, অথচ নিজেও মৰে।"

এজন কৃপণ বুঢ়াৰ সাধু

এজন মহাজন বুঢ়া আছিল। বুঢ়া বৰ কৃপণ আছিল। বুঢ়াই এটকা ধাৰলৈ দি মানুহবপৰা দুটকা সুদ লৈছিল। যিবোৰ মানুহে তেওঁৰপৰা টকা ধাৰে লৈছিল সেইবোৰ মানুহৰ খোৱা-লোৱাৰ সুখ নাছিল। বুঢ়াই ৰাতিপুৱাতে উঠি ঘৰে ঘৰে তাগিদ দি ধৰুৱাবোৰক বৰ আমনি দিছিল।

বুঢ়াৰ এজন পুতেক আছিল। ভগৱানৰ লীলাত তেওঁৰ এদিন মৃত্যু হ'ল। বুঢ়াই মনত বৰ বেজাৰ পালে আৰু কিছুদিনৰ কাৰণে মানুহৰ ঘৰলৈ গৈ তাগিদ দিবলৈ এৰি দিলে। কিন্তু পিচত আকৌ বুঢ়াই ৰাতিপুৱাতে উঠি মানুহৰ ঘৰলৈ গৈ টকা সাধি ফুৰিবলৈ ধৰিলে।

এদিনাখন বুঢ়াৰ ধৰুৱা এজন ডেকাই সাধুৰ ভেশ ধৰি বুঢ়াৰ ঘৰলৈ গৈ "উস্ ৰাম!" বুলি মাত দিলে। সেইদিনা বুঢ়া ঘৰত নাছিল। টকাৰ ধাৰ সাধিবলৈ গৈছিল। বুঢ়ীয়ে সাধুক সুধিলে, "তুমি ক'ৰপৰা আহিছা?" সাধুৱে কলে, "মই স্বৰ্গৰপৰা আহিছোঁ। মই স্বৰ্গত থকা মানুহ।" সাধুৰ কথা শুনি বুঢ়ীয়ে ভাবিলে, "আমাৰ সন্তানো মৰি স্বৰ্গলৈ গ'ল।" বুঢ়ীয়ে পুতেকৰ কিবা খবৰ দিব পাৰিব নেকি বুলি সাধুক সুধিলে, "তেনেহলে তুমি আমাৰ সন্তান অমুকাক জানা নেকি? সিও স্বৰ্গত আছে" "সাধুৱে কলে, "হয় জানো। আমি দুয়ো একেলগে থাকোঁ।" তেতিয়া বুঢ়ীয়ে সাধুক সুধিলে, "এতিয়া কেনে আছে সি?" সাধুৱে কলে, "অ তাৰ কথা কি কম। তাৰ বহুত টকা ধাৰ হ'ল। মহাজনসকলে সদায় সদায় টকাৰ বাবে তাগিদ দিয়াত তাৰ মুঠেই সুখ-শান্তি নোহোৱা হ'ল। ধাৰৰ টকাও দুহেজাৰমান হ'ল। এতিয়া টকা ধাৰে বিচাৰি কাৰো ওচৰত টকা নোপোৱা হ'ল।"

তেতিয়া বুঢ়ীয়ে চন্দুকৰপৰা টকা দুহেজাৰ উলিয়াই সাধুৰ হাতত দি কলে, "মোৰ বোপাটোক দিবাগৈ।" সাধু "নিশ্চয় নিশ্চয়" বুলি

কৈ তাৰপৰা বেগাবেগিকৈ ওলাই আহিল। ওলাই আহিবৰ সময়ত পদূলিত বুঢ়াই সাধুক দেখা পাইছিল। সাধুৱে মুখ ঘুৰাই লোৱাত বুঢ়াই ধকরা সাধুক চিনিব নোৱাৰিলে।

বুঢ়া ঘৰ আহি পোৱাত বুঢ়ীয়ে বুঢ়াক গালি পাৰি কৰলৈ ধৰিলে, "নিজৰ পুতেৰা সিফালে স্বৰ্গত টকাৰ ধাৰত পোত গৈ আছে, ইফালে তুমি আন ধকরাক তাগিদ দিছা। নিজৰ ল'ৰাৰ কি হৈছে তাৰ তুমি খবৰ নাৰাখা নেকি?" বুঢ়ীৰ কথা শুনি বুঢ়াই কলে, "মোৰ ল'ৰাৰ স্বৰ্গত টকা ধাৰ লাগিছে বুলি তোমাক কোনে কলে?" তেতিয়া বুঢ়ীয়ে উত্তৰ দিলে, "এইমাত্ৰ এজন সাধু স্বৰ্গৰপৰা আহিছিল। মই তেওঁৰ হাততে বোপালৈ টকা ছুতাজাৰ দি পঠিয়ালোঁ।" বুঢ়ীৰ কথাত বুঢ়াৰ খঙে মূৰৰ চুলি পালেগৈ।

বুঢ়াই সাধুজনৰ পিচে পিচে খেদা ললে। সাধুজনে অলপ দূৰ গৈ সাধুৰ পোচাক সলাই সাধাৰণ মানুহৰ পোচাক পিন্ধি গছৰ তলত জিৰণি লবলৈ বহিলহি। কৃপণ মহাজনে গৈ সেই বহি থকা ডেকাজনক সুধিলে, "তুমি এইফালে এজন সাধু যোৱা দেখা পাইছা নেকি?" ডেকাজনে "এইমাত্ৰ এইফালেদি গৈছে" বুলি হাবি-বননিৰে ভৰা পাহাৰৰ ফালে দেখু-ৱাই দিলে। বুঢ়াই ঘোঁৰাটো গছৰ তলত বান্ধি "অলপ চাবা" বুলি কৈ সাধুক বিচাৰি পাহাৰৰ ফালে খোজ ললে। ডেকাজন সেই বেগতে বুঢ়াৰ ঘোঁৰাটোত উঠি তাৰপৰা আঁতৰি গ'ল।

কিছুসময়ৰ পিচত বুঢ়া আহি দেখে যে সেই ডেকাও নাই ঘোঁৰাও নাই। বুঢ়া খোজ কাঢ়ি কাঢ়ি ঘৰলৈ আহিল। বুঢ়াক দেখি বুঢ়ীয়ে সুধিলে, "ঘোঁৰা কি হ'ল?" বুঢ়াই কলে, "স্বৰ্গৰ যিজন মানুহক তুমি টকা দিছা,ময়ো তাকে ঘোঁৰাটো দি পঠিয়ালোঁ, যাতে সি সোনকালে স্বৰ্গ পায়গৈ।"

অকামায়া সাধু

এজন বুঢ়া আছিল। তেওঁৰ তিনিজনী জীয়েক। তাৰে দুজনীক বিয়া দিলে। সৰুজনীক বিয়া দিব পৰা নাই। এদিনাখন বুঢ়াই সকলোৰে আগত ক'লে, "যিজনে অকামায়াৰ সাধু কথা কৈ শুনাব পাৰিব তেওঁলৈকে মোৰ সৰুজনী ছোৱালী বিয়া দিম।"

এই কথা শুনি বহুত মানুহ আহি বুঢ়াক সাধু কথা কৈ শুনালে। কিন্তু বুঢ়াই কাৰো সাধু কথাত সন্তুষ্ট নহ'ল। বুঢ়াৰ ঘৰলৈ সাধু কথা কোৱা মানুহৰ সোঁত বোৱা দেখি সেইখন গাঁৱৰে এজন মাউৰা গৰখীয়াই কি হৈছে জানিবৰ কাৰণে বুঢ়াৰ ঘৰলৈ আহিল। আহি দেখে যে মানুহবোৰে বুঢ়াক সাধু কথা কৈ শুনাবলৈ ধৰিছে। কোনেও বুঢ়াক সন্তুষ্ট কৰিব পৰা নাই। গৰখীয়ায়ো বুঢ়াক সাধু কৈ শুনাবলৈ আগ বঢ়া দেখি সকলোৱে বিদ্ৰূপ কৰিলে।

মাউৰাই বুঢ়াৰ আগত সাধু কথা কবলৈ আৰম্ভ কৰিলে। আগতে মোৰ পিতাৰ এটা হালোৱা গৰু আছিল। তাৰ কপালত আহত গছ এজোপা আছিল। পিতাই গৰমৰ দিনবোৰত ৰ'দ টান হলে তাতেই জিৰণি লৈছিল। আৰু পিতাই বতাহক চৌপাত (টোমত) বান্ধিব জানিছিল; আৱশ্যক হলেই বতাহক এৰি দিছিল। পিতাৰ ঘোঁৰাও এটা আছিল। তাৰ চাৰিখন ঠেং ওপৰ ফালেহে আছিল। সি নেজ আৰু কাণ দুখনেৰে বৰকৈ দৌৰিছিল।' বুঢ়াই মাউৰাৰ সাধু কথা শুনি বৰ ৰং পালে আৰু সৰুজনী জীয়েকক তেওঁলৈ বিয়া দিলে।

শিয়ালৰ বুদ্ধি

এহাল বুঢ়া-বুঢ়ী আছিল। সিহঁতৰ সতি-সন্ততি নাছিল। সিহঁতে নিজে কাম-বন কৰি দুবেলা দুমুঠি খাইছিল। বুঢ়া-বুঢ়ী দুয়ো এদিনাখন জেঠৰ প্ৰখৰ ৰ'দত খেতিত বন নিকাই জিৰণিৰ সময়ত নিজৰ নিজৰ বাতিত মদ খাইছিল। সেই সময়তে এচুকত থকা ভেকুলীয়ে "বুঢ়াৰ বাতিৰ মদ বুঢ়ীয়ে খোৱাঁ আৰু বুঢ়ীৰ বাতিৰ মদ বুঢ়াই খোৱাঁ" বুলি মাত দিলে। ভেকুলীৰ কথা শুনি বুঢ়াৰ মহা খং উঠিল আৰু বন চিকুণোৱা খন্তিখনকে ভেকুলীলৈ দলিয়াই দিলে।

ভেকুলীয়ে একে জঁাপে ক'ত পৰিব কত নপৰিবকৈ গড়-পাচুৰী পখীৰ বাহত জঁপিয়াই পৰিলগৈ। গড়-পাচুৰী পখীয়ে ভয়তে উৰা মাৰি ক'ত পৰিব ক'ত নপৰিবকৈ হাৰগিলাৰ মূৰত পৰিল। চক খাই হাৰগিলা পখীয়ে উৰা মাৰি ক'ত পৰিব ক'ত নপৰিবকৈ ঔ-গছৰ ফলৰ ওপৰত পৰিল। হাৰগিলাৰ ভৰ সহ্য কৰিব নোৱাৰি ঔটো সৰি পানীত পৰিল। এটা পখীয়ে পাৰত বহি মাছ চুপি আছিল। ঔ পৰা পানীৰ ঢৌৱে সেই পখীটোক পানীৰে বুৰাই দিলে। সি কোনোমতে পানীৰপৰা উঠি আকাশ পৰিল বুলি ভয়তে ঠাকুৰৰ ওচৰলৈ উৰা মাৰিলে। বাটত যিমানবোৰ পখী লগ পালে আটাইবোৰ পখীয়ে আকাশ পৰিছে বুলি ঠাকুৰৰ ওচৰলৈ উৰা মাৰিলে।

তেনেতে বাটত শিয়ালে পখীৰ জাকটো দেখা পাই তাৰে এটা পখীক কি হৈছে বুলি সুধিলে। পখীবোৰে শিয়ালক "আকাশ পৰিছে, সেই কাৰণে কথাটো জনাবলৈ ঠাকুৰৰ ওচৰলৈ ওলাইছোঁ" বুলি কলে। তেতিয়া শিয়ালে পখীবোৰক কলে, "ঠাকুৰৰ ওচৰলৈ যোৱা বাট সেইফালেদি নহয়।" সি দেখুৱাই দিব বুলি মাতি নি নিজৰ গাতত সুমুৱাই লৈ এটা এটাকৈ মূৰত কামুৰি মাৰি খালে।

বুঢ়াই কচু খোৱা সাধু

এজন বুঢ়া আৰু এজনী বুঢ়ী আছিল। বুঢ়া-বুঢ়ীহালে এদিনাখন কচু কই আছিল। বাৰী-কোণাত লুকাই থকা শিয়ালে আহি বুঢ়াক সুধিলেহি, "অ' আতৈ, তুমি কি কৰ ধৰিছা?" বুঢ়াই কলে, "মই কচু কইছোঁ, নাতিয়া।" তেতিয়া শিয়ালে কলে, "ধেৎ আতৈ, মূৰ্খ বুঢ়া। কচু এনেকৈ ৰোৱে জানো? কচু সিজাই লব লাগে। তাৰ পিচত পাতত টোপোলা কৰিব লাগে। শাৰী শাৰীকৈ কই দিব লাগে আৰু কচু-ৰোৱা ঠাইত একোডাল খুটি মাৰি থব লাগে। এনেকৈ কলে দেখিবা পিচদিনা কিমান লহ-লপকৈ কচু বাঢ়ি আহিব।"

বুঢ়াই শিয়ালৰ কথা সঁচা বুলি ভাবি আটাইবোৰ কচু সিজালে আৰু শিয়ালৰ বুদ্ধিমতে কচুবোৰ কলে। সিদিনাই ৰাতি শিয়ালে নিজৰ জাতিক মাতি আনি ৰোৱা কচু তুলি আটাইবোৰ খাই পেলালে। তিনি দিনমানৰ পিচত বুঢ়া-বুঢ়ী নিজৰ কচুৰ খেতি চাবলৈ গ'ল। কচু এডালো গজা নাই। কচু পোতা গাঁতবোৰ খালি হৈ আছে। তাকে দেখি বুঢ়াৰ বৰ খং উঠিল। শিয়ালৰ কাম বুলি বুঢ়াৰ বুজিবৰ বাকী নাথাকিল। বুঢ়াই শিয়ালক এশিকনি দিবলৈ উপায় চিন্তা কৰিবলৈ ধৰিলে।

বুঢ়াই বুঢ়ীক কলে, "বুঢ়ী, বুঢ়ী। মই ঘৰৰ ভিতৰত মিছাকৈয়ে মৰাৰ ভাও জুৰি থাকিম। তই মোৰ গাত চিতল মাছ লিপি দিবি। মোৰ গাটো কাপোৰেৰে ঢাকি দিবি। আৰু মোৰ ওচৰতে টোকোন এডাল থৈ দিবি। তই চোতালৰ মাজত বহি কান্দি থাকিবি। 'বুঢ়া মৰিছেনে মৰিছে এক কোৰোকা চাউলো বেছি হ'ল' বুলি কবি। যেতিয়া শিয়ালে আহি তোক সোধে তেতিয়া কবি, 'বুঢ়া মৰি পচি আছে। তোমালোকেই টানি চোচৰাই পেলাই দিব লাগিব।' যেতিয়া সিহঁতে মোক টানি নিবলৈ

সোমায় তেতিয়া কান্দি গীত গোৱাৰ চলেৰে কৈ দিবি ; 'বুঢ়া মৰিছেনে মৰিছে এক কোৰোকা চাউল বেছি হৈছে, এটা সোমাল ঐ বুঢ়া ওহ্‌ ওহ্‌, আটাইকেইটা সোমালে দুৱাৰ জপাই দিবি। তেতিয়া মই উঠি গৈ টাঙো-নেৰে মৰিয়াই মাৰি শেষ কৰিম।"

বুঢ়া মৰা ভাও ধৰি থাকিল। বুঢ়ীয়ে বুঢ়াই শিকাই দিয়া মতে কাম কৰিলে। বুঢ়ীৰ কান্দোনৰ গীত শুনি শিয়ালে আহি "কি হ'ল" বুলি সুধিলেহি। বুঢ়ীয়ে কান্দি কান্দি বুঢ়া মৰাৰ কথা শিয়ালক কলে।

শিয়ালবোৰে বুঢ়াৰ মৰা শ পেলাবলৈ এটা এটাকৈ বুঢ়াৰ ঘৰত সোমালহি। তেতিয়া বুঢ়ীয়ে কান্দি কান্দি গোৱা গীতৰদ্বাৰা বুঢ়াক জনালে। আটাইকেইটা শিয়াল ঘৰত সোমালত বুঢ়ীয়ে দুৱাৰখন জপাই দিলে। বুঢ়াই শোৱাৰপৰা ধপৰাই উঠি হাতত টোকোন লৈ শিয়ালকেইটাক এফালৰপৰা মৰিয়াই মাৰিলে। তাৰে এটা মতা শিয়াল আৰু এটা মাইকী শিয়ালে ভাতৰ চৰু আৰু আঞ্জাৰ চৰুত সোমাই জীৱন বচালে। বুঢ়াই আটাই-বোৰ শিয়াল মৰিল বুলি ভাবি দুৱাৰ মেলি দিয়াত শিয়াল দুটা ওলাই লৰ মাৰিলে। সেই কাৰণে আজিও হেনো শিয়ালৰ গলত ভাত আঞ্জাৰ চৰুৰ ক'লা চিন থাকি গ'ল, আৰু মুখখনো ক'লা হ'ল।

গঁড় আৰু পাদুৰী-চকা (টোকোৰা) পখীৰ সাধু

এদিনাখন এটা গঁড় আৰু চকা পখীৰ মাজত বিবাদ লাগিল। দুয়ো দুয়োকো শৌচ কৰি শৌচত পোত খুৱাব। তাকে কৰিবলৈ দুয়ো দিন বাৰ ঠিক কৰিলে। সাত দিন দুয়ো শৌচ নকৰাকৈ থাকিল। সাত দিনৰ পিচত নিৰ্দ্দিষ্ট ঠাইলৈ দুয়ো শৌচ কৰিবলৈ আহিল।

পখীয়ে আগতে গঁড়ক শৌচ কৰি পখীক পোত নিয়াবলৈ কলে। গঁড়ে শৌচ কৰিবলৈ আৰম্ভ কৰি দিলে। পাদুৰী-চকা নিচেই সৰু পখী। গঁড়ে শৌচ কৰিবলৈ আৰম্ভ কৰি নেজ দাঙোতে পখী গঁড়ৰ নেজৰ ওপৰত পৰি থাকিল। ইফালে পখীক শৌচত পুতি পেলাবলৈ গঁড়ে পৰ্ব্বত-প্ৰমাণ শৌচ কৰি দিলে। গঁড়ে শৌচ কৰাৰ পিচত পখীয়ে গঁড়টোৰ সমুখত উৰি শ্ৰেপ শ্ৰেপকৈ পাখী বজাই দিলে। ইমান শৌচ কৰিও পোত নিয়াব-নোৱা ৰিলোঁ বুলি গঁড় আচৰিত হ'ল।

এইবাৰ পখীৰ পাল পৰিল। পখীয়ে হেনো সাত দিনত সাতোটা পাহাৰৰ ফিৰিঙি জলকীয়া খাই শৌচ নকৰাকৈ আছিল। পখীয়ে গঁড়ৰ খড়্গৰ ওপৰত পৰি গঁড়ৰ চকু দুটাত তিৰিকাই দিয়াত গঁড়ে জলকীয়াৰ জ্বলাৰ পোৰণিত ৰব নোৱৰা হ'ল। গঁড় 'নালাগে নালাগে' বুলি প্ৰাণ লৈ পলাবলৈ ধৰিলে। গঁড়ৰ বিলৈ দেখি পখী হাঁহি থাকিল।

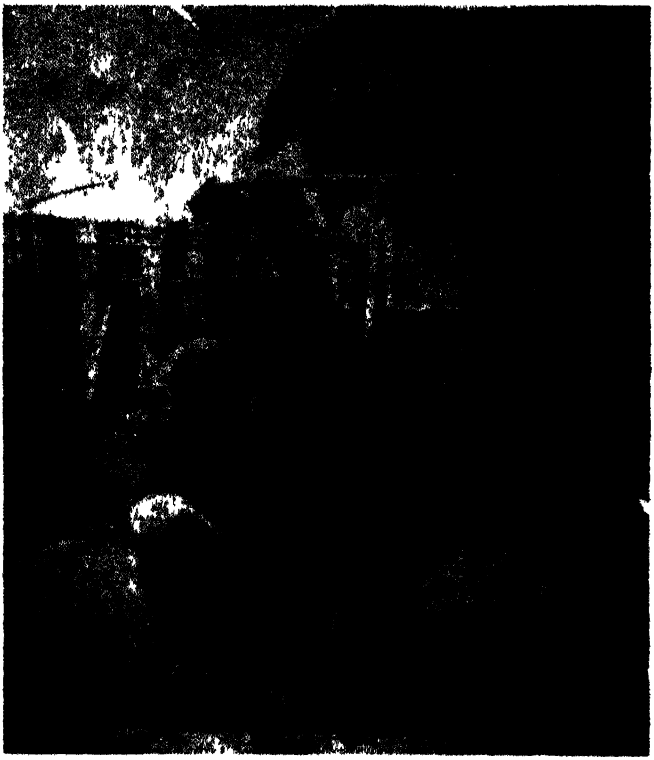

শ্রীগেন্দারাম বরো : বয়স ১০০

বরো ভাগ

গোথাঁথাও ছ'ল

১।	আলাবি দামত্রা	১২৩
২।	গামবিবা বীব	১৩৪
৩।	ডিমাগ্রাগ	১৪০
৪।	অলফিয়াগ্রান জ'হ'লাও	১৪৬
৫।	মাওবিয়াগ্রান জোহোলাও	১৫৭
৬।	মাওবিয়াগ্রান (২)	১৬২
৭।	বেলমুঠি ফিখ্লা	১৬৯
৮।	বিদা ফংবায় ফাব্রাইনি ছ'ল	১৭১
৯।	মালবুদাংনি ছ'ল	১৭৫
১০।	বুথুরা আবৌ লাথুরা	১৮০
১১।	দাওবো বাজা	১৮৩
১২।	বাগবালি বায়খচ	১৮৭
১৩।	মায়দাংশ্রি (১)	২৮৯
১৪।	মায়দাংশ্রি (২)	১৯১
১৫।	দাও খখ্লিং	১৯৪
১৬।	বাহাব বৌনিয়া	১৯৯
১৭।	এমবুগ্রান জোহোলাও	২০২
১৮।	দানেক বাজা	২০৮

জোবনায়নায় ছ'ল

১৯।	লাফা ছায়খো দাও	২১৫
২০।	হাদাইদমা দাওনি ছ'ল	২২০
২১।	দাওশ্রি থফাথিনি ছ'ল	২২২
২২।	হা ফিফা হোবা দাও	২২৪

অসুই/কর্ম্মফল

২৩। খাথিয়া বুদাং চন্দ্রমালি ২২৯
২৪। হাবানি বানথা ২৩১
২৫। লাথিথি ছিখ্লা ২৩৫
২৬। ছাইমানি হ'ল ২৩৭
২৭। মোছা জানায় ২৪১
২৮। ছাছে বাইবাগি ২৪৪

ছিয়াল/জাঝা

২৯। বিহামজা নাগিবনায় ২৪৯
৩০। মাওজি আবৌ ছিয়াল ২৫০
৩১। বৌবায় থির্কিন ২৫২
৩২। অফামায়া হ'ল ২৫৪
৩৩। ছিয়ালনি বুদি ২৫৫
৩৪। বৌবায় থাকন গায়নায়নি হ'ল ২৫৬
৩৫। গান্দা আবৌ গান্দা থিক্লিংদাও ২৫৮
সংগ্রহসম্বন্ধীয় টোকা ২৫৯

গোঁসাইবাও ছ'ল

आलारि दामग्रा

छाहे बीबाय आबो ब्ब्रि दङोमोन। बीबायनि नामा "एहेम" आरो बुरिनि नामा "दे" मोन। बीबाय लांबाय ब्ब्रि लांबाय थेवबो बिछाबहा गथो छाहेबो गाइयामोन। बिनिखाय्नो बीबाय ब्ब्रिहा गाछायाव जाबोब दुखु दङोमोन।

बीबाय ब्ब्रिया छानक्रोमबो गाबोइ गाबोइ इछबनियाव बोब बिग्रामोन—'हे आफा आनान गछाइ, छोबज्लिगिबि! नोंनो मुलुकनि गिबि, नोंनो मुलुकनि—मुन्नुछुमाया, मोछो मोछा एमफो एनला, बंफां लायफां जेबो जिबां खो छोबज्लिदों। थांदों, जुलि थादों, फिछा-फिछो हबयानाइ बायजो जाहोदों। एमफो-एनला, दाओमा-दाओछाहाबो फिछा-फिछो हबयानाइ बायजो जाहोदों। एमफो-एनला, दाओमा दाओछाहाबो फिछा-फिछो दङोआ जोंखो मानथि लानानाइबो जोंनो मानो फिछा-फिछो हबदिया। बोब छाबछिबि हबदो आफा! जोंनो फिछा-फिछो हबदो।' बि' बादिनो ब्रंग्रामोन।

बे' बीबायनि गामियाव बाबोग्रुइ बाबजन हेंग्रा छिथ्लाफोब दङोमोन। गाओछिनि गामि थाथियाव आछु-फाथो माओनो जायगा थायाइलाय छानछे थालि गामिनि हेंग्राफ्रा फामुजानो हा' नागिब नानाइ होनो बीबायखो लिंयाछाइ। होबाछो बीबाया छानछेथालि गामानि हेंग्राफोबखो लानानाइ जानजियाव मायबं खिनदाछे बोयानाइ थाखो थाखो छाथ थाखो हाजो बाबयानाइ—

दोइ जिजिबि छामो खिंखिबि,
लायहलाय जग्रङ नाहुयमाछे मेंग्रब

बाथा बेओया छुबाछे उबा गोनां जायगा दाबछे थोनाछोइ। बीबाया ब्रंयाछाइ "दे फिछोफोब! थक्राक्रा खेओनो दे'। बेओहायनो फामु

জানাংগৌ জাবায় নাংছাবা। দে' মাবাৰ জায়াই লাংয়াই হাগ্রায়া ছাওদা দে। হাঁয়াছা ছেংগ্রাফা মাবাৰ জায়াই লাংয়াই বাথাবাৰী খাংখ্‌লাবাৰী, থাৰায়বাৰী মাইখাম হাগ্রাখৌ অৰ লগায় নানাই হাঁয়াছাইনা। ৰিউ······ ৰিউ······ ৰিউ······ ৰিউ

আয়োহে বাথাৰাজা দেৰহাবায়
বৰমা ৰাজা জেনবায়
ফাইদাহে বাওবুলি মাহাৰাজা।
হেফাজাব হাঁফাইদা।

বাথাবাৰী, এংখাৰবাৰী ৰৌ······ৰৌ······ৰৌ খামনা হমাছাইনা। হাগ্রাছাওনায়নি হা'গাৰা উখুন্দাইজা' ছাবগায়াও বিৰদাও নানাই অগ্রংখৌ দাখিফব জারনানাই অখা দামাইনায় বায়দি খামছি দৰছি খালাম লায়াছাই। দে' বুৰিয়া ছিথ্‌লায়াও হাংগাৰ গাগ্লাইনায় নুনানাই হাছিবজাং ছিবছ্রাংগ্লা বে' ছিবছ্রাংনায় জায়গায়াও ছাবগানিফ্রায় গয় থায়ছে ফাথাই গাংছে জলদব গাগ্লাই ফাইয়াছাইনা।

বুৰিয়া নুনানাই "আয়' মা বাজাংনিফ্রায় গয়ফাথাই গাগ্লাই ফাইখাছাই ছিথাৰ বাথাৰ লায়! দা বাৰায় ফাইব্লা ছানাইজাং খাও নানাই জালায় ছিগান হায়।" হাম্নানাই গয়ফাথাইখৌ জলংগায়াও বাম্নানাই দানাছাইনা। উনাও বাৰায়া হাগ্রাছাওনানাই নয়াও ফাইব্লা আৰা বুৰিয়া গাওজলং গায়াও গয়ফাথাই দাম্নায়খৌ বাৰায়না খিনথানা বাওবায়। বি' বাদিনা ছান জথায়নাই জাগ্লা হৰছে খালি জলংগায়াও গ্র গ্র ছাদাৰ খানায়াছাই।

বাৰায়া বুৰিখৌ বুংয়াছাইনা—"জলংগায়াও এনজৰ হাবদাং গানলাই বুৰি। গাবান ছানাও বুথাৰ নাংগোলাই!" অখা নায়ব্লা এনজৰ বুথাৰনা বাৰায়া লাওথি গংছে লাবায়না। আৰা বুৰিয়া জলংগাখৌ খেওনা হমবায়না। হাঁয়াছা জলংগাখৌ বেখেওব্লা ছাছে হাঁয়াছা গথো গাৰ্লাই মাজাং গাওদাং দাং জাৰৌ ৰৌ নুয়াছাই। গাৰ্লাখৌ নুনানাই বাৰায় বুৰি ছানাইবা গামা হাবাছাই। উনাও ৰংজা খাংয়াছাই।

বাৰায়া বুংয়াছাই হাবাৰ মাথা আনান গছায়া জাং গাবাই গাবাই বাৰ বিনায়লায় জাংনা গথো ছাছে হৰমাৰবায়। নাথায় বে' গথোখৌ দা' বাৰাই মানছি ফাৰনা ছিগাংয়াও খিনথা খিৰাওনা। মানছিফ্রা গথোখৌ নুব্লা থ' থাওনানাইছা লাবাদাং ছানগান জাংখৌ। বিদিব্লা জাংয়া বে' গথোখৌ ন' হিংয়াওনা দানখামা নাংছিগৌ। নাং দানাইনিফ্রায় দখনা হিংয়াও

ছি থাদেরনানাই লাদো। ছানফা একা ফেদের বাদো।

ছানছে গামিনি বাৰোঙ্গুই বাৰোজন ছেংগ্রা ছিখ্লাফাৰখৌ লেংহৰনানাই গয়ফাথাই জাহানানাই বয়খৌবো দাবাৰাও মুজুছাম হানানাই হৰাও নাং বে' দাবাৰাও জ'ছামদো আৰো অথা নায়াই আং বুবিহা গালাই জলাম জাবায় হান্নানাই খিনথাদ্লা বায়নাছাই।

বাৰায়া হাথায়খালি গয়ফাথাই ছুনি বায়াছাই। হাথায়নি অথা নায়াই গামানি ছেংগ্রা ছিখ্লাফাৰখৌ গয়জানো লিংয়াছাই। বুংয়াছাই "নাংছাৰ দা' বেলাছেয়াও জাংনিয়াও গয়জানো থাংনাংগোনদে? আৰো গয়খৌ জানানাই বয়বো দাবাৰাও মুজুছামনানাই দাননাংগোন। ৰাওবো হায়াও মুজুনো মাননায় নংয়া। বুবিয়া বে' দাবাৰখৌ খৰোয়াও কজুমানাই মুজুদাইখৌ গাৰহাই নাংগো। হান্নাছো ফানমাননগোন গথো হোৰা জানাম জানায় বাদি।"

বেলাছেয়াও গামিনি বাৰোঙ্গুই বাৰোজন ছেংগ্রা ছিখ্লাফ্রা বাৰায় বুবিনি ন'য়াও থাংনানাই গয়ফাথাই জায়াই বয়বো দাবাৰাও মুজুছাম্নানাই ফাইয়াছাই। বিনিহৰাও বুবিয়া বে' দাবাৰাও জ'ছামনানাই ছি গামায়খৌ ফিছিয়াছাই আৰো অথা নায়াই গালাইখৌ বামনানাই থাবায় থায়াছাই। বাৰায়া গামিনি বুবি ছানাইছাখৌ খিনথা হাইফ্রায়াছাই। গামিনি বুবিফ্রাবো ফাইনানাই গমা মা গালাইখৌ নুফাইয়াছাই। উনাও বয়বো খানায়াছাই দে' বুবিহা গথোহোৰা ছাছে জানাম জাবায় দাছো বুবিছয়াও। মানছিফ্রা খায়ছে বুংয়াছাই "জাগোন থো'। আৰো ছানফ্রামবো আনাম গছায়নিয়াও গাবাই গাবাই বাৰ বিবায় থাবায় নালায়।"

গথোয়া মদ' দ' গৰো বায়াছাই। ছিখ্লাফ্র থাংনানাই বামহাইয়া, মাছাহাইহাইয়া। ছাংয়া "নাই গথো! নাং মা নাম লানো? বাইছাও লানো?" গথোয়া খৰো ছিথিয়া। "বাথা বাৰায় লানো?" খৰো ছিথিয়া। বিবাদিনো মানব্রাই মানবাছো ছাংব্রা খৰো ছিথিয়া। উনাও ছাছে ছিখ্লায়া ছাংয়াছাইনো "নাং আলাবি দামব্রা নাম লানো?" হান্নাছো গথোৰা খৰোখৌ থেখং খালামাছাই।

বিনিফ্রানো গথোনি নামখৌ আলাবি দামব্রা দানাছাই।

আলাবি দামব্রায়া দেবদেখান, দেবদেখান দেবনানাই জেংগ্রাফা জায়া-ছাই। গামিনি লাওখাৰ গথো ফাৰজাং গেলেগ্রা জায়াছাই। দাগাফাৰজাং গিলা গেলেগ্রা জায়াছাই। আলাবি দামব্রায়া ছানছে খালি ফিফাখৌ বুংয়াছাই, "আফা! আফা!! মায়নাগিবি হাজায়াও গিলা ফিথায় খায়ছে গাহায়াও

গংগ্লায়নায় দঙো। বে' ফিথায়খৌনাং লায়নায়ছায়। নাথায় মিথিখা আফা, নাংথানা নাগিবল্লানা গিলা ফিথায়া লাছাইনা গাজৌয়াও জৌথা লাংগান। বি' বাদি জৌথা লাংনায়াও নাং মানহা ছোয়াল্লা বুংলো, দহায় আলাবি ব্রামব্রানি! নাং যদি আংনি ফিছা আলাবি দামব্রানি গিলা ফিথায়ব্লা আংজাং থাজাগান, আৰা বিনি গিলা নংয়াল্লা নাং জৌথা লাংবাওগান।

এহেম বাৰায়া ফিছাজালা আলাবি দামব্রা থান্নায় লায় গিলা ফিথায় লায়না মায়নাগিবি হাজায়াও থাংয়াছাইনা। থাংয়াই থাংয়াই থাংনানাই মায়নাগিবি হাজায়াও ছোতাইল্লা গিলাফিথায় থায়ছে গাহায়াও গংগ্লায়নায় নুয়াছাই। বাৰায়া খানা নাগিবল্লা গিলা ফিথায় গাজৌয়াও দাওথা লাংয়াছাই। আজ্লাং বায়দা'মান থেওবা মানহাছোৱা থাইছাই। হাব্বাছা বাৰায়া বুংয়াছাই, "দহায় আলাবি দামব্রানি। নাং যদি আংনি ফিছা আলাবি দামব্রানি গিলা ফিথায়বা আংজাং থাজাগান আৰা বিনি নংয়াবা জৌছিন বাওগান।"

বাৰায়া বিবাদি হানল্লা গিলা ফিথায়া গাহায়াও গংগ্লায় ফিনাছাই। হাব্বাছা বাৰায়া গিলা ফিথায়খৌ থপ থানানাই ন'ফাছে থাবায়বায়াছাই। লামা লামা থাবায় বাল্লা গিলা বেগৰা থপ থপ গাগ্লাই খামানানাই মাল্লাবানা আলাবি দামব্রানি গছলা ছিফিয়াওছা হাবফাই জাববায়না। বাৰাৰা মিথিথাৰা। ন'য়াও ছোফাইনানাই গিলা ফিথায়খৌ ফিছাজ্লানা হানা নাগিবল্লা গিলা বেগৰা গৰছেবা গাইয়া। "হাবাব মা' জাথা লাই হাব্বা, আংনি গিলা লাবা নায়া। মাথা গৰছেবা ছোফাইয়া থিছাইলায়!" বিদি হানল্লা নাইলাই আফা! নাংনি গিলা লাবানায়া আংনি গছলা ছিফিয়াওছা হাবফাই জাব্বায়।" বাৰায়া ছামা নাংবায়। আয়' বাৰাই জাথা বিলায় ছাগ্লানাই গামা হাব্বায়।

আলাবি দামব্রায়া গিলা ফিথায়খৌ লানানাই লাওথাৰ গথোফাৰজাং গেলে হাইয়াছাই। গেলেনায়ল্লা লাগাফাৰখৌ গিলা ছাহোনানাই বুংয়াছাই "নাংছাৰ হৰাই মাথাং জানায়ছায়।" লাগাফ্রা দাবছিথিংয়াই মাথাং জাল্লা আলাবি দামব্রায়া গিলা ছানায়খৌ গাওগাছিনা গাওনানাই গিলাখৌ ছাখাও জাবাছাইনা। গথোফ্রা নায়ফিয়ানাই গিলাখৌ গাওজাবনায় নুল্লা বয়বা আলাবি দামব্রাখৌ ছুৱ-ছুৱ, দাৱ-দাৱ বুয়াছাই। হাব্বাছা আলাবি দামব্রায়া "ৰ—ৰ—ৰ—ৰথ নাংছাৰ দাবছেথিং নায়ফিন হামল্লা" হাম্নানাই লাওথাৰ গথোফ্রা দাবছেথিংয়াই নাহৰল্লা গিলা ফিথায়খৌ মাজাং থালাম ফিনাছাইনা।

উনাও বিছাৰ মাথাং জাফিনল্লা গাওছিনি গিলাখৌ নুফিনানাই বয়বা

গামী হাবাছাই। ছানছে থালি বিদিনী গিলা গেলেবায় থানায়াও গিলা গাওগাছিনী এং.. ...উৰ......ফানলাংনানাই ছাথেনানাই দাম্লায় গিলা বেগৰখৌ ছোম্রুবছি ছাম্রুবনানাই এং..... এং..... এং থাংনানাই আছাগি বাইছাগি ছিখ্লাফাৰ ছি' দানায়াওছৌ খুনদুং ছোছোনানাই নয়াও থ্রাব হাবাইয়াছানী। আছাগি বাইছাগিয়া "আয়ও...... ছাৰ হোৰা গাজালা গিলা খানহৰখাছাই। খুনদাংছো বছো লায়বায়। বাৰা গিলা বেগৰা বহা থাংখৌ হায়ানাই ন'-ছিংয়াও হাবাই নানাই গিলা বেগৰখৌ মানন্না দোবায়াও খম্নানাই লায়াছাইনী।

আছাগি বাইছাগিয়া খুৰিয়া বাৰায় খুৰিয়া বুৰিনি ফিছাজামাম্না। বিবো বিনাও ছানাইবা দানী লুনী আখা-ফাখামান। বিবোয়া ছিথালা গেজেৰাও জ'নানাই বিনানাওনী খিনথা হৰগ্রামান—"নাই, দাও মাইনা বিৰলাংবায়" হায়ানিয়া বিনানাওয়া থাবনী দাও মাইনানি আগৰ দাইখাং লায়বায়। "নাই, দাওৰায় বিৰলাংবায়" হানবাথায় ছিয়াওবা থাপ আগৰ ছিখাৰ লায়নায়নী।" নাই মাই গাবদাং হানবায়থায় মাইনি আগৰা (মহৰা) থাপছিয়াও জাখাংলায়বায়নী।

দানায়াও লুনায়াও জেবাই আখাফাখা, দামনায় মাছানায়, মেথায় খম্নায় আৰা হাবা হুখায়াওবা আছাগি বাইছাগিয়া ৰাওনিবা গেজেন নংয়ামান। বিছাৰহা বাওবুলি মুংনি বিদা ছাজে দংয়োমান। বে' বাওবুলিয়ানী গাওনি বিনানাও আছাগি বাইছাগিখৌ হাবা খালামনানাই লানী মাবাৰাইবা গাছো ছানফ্রাং গাবদাংমাম্না। নাগাৰ নংয়ামানগান বাওবুলিয়া বিনানাওফাৰখৌ হাবা খালামাবা। নাথায় ইছৰাছো বাখেয়াছাই।

আলাৰি দামত্রানি গিলা বেগৰা জেবাই এং...এং হায়ানাই হাফাও হালা ছিংখাও লাংদাং। বে'থিংয়াই থাংয়াই থাংয়াই থাংনানাই আছাগি বাইছাগিনি ছি দানায়াও থাংয়াছাই। বিনিক্রায় গিলা খাবলাংনায়নি হাংখৌ নুয়াইলায় দছে গছংনানাই আছাগি বাইছাগিনাও ছাংয়াছাই, "নাংছৰ মাবাই গিলা খাববানায় নুদাং ?" আছাগি বাইছাগিয়া আলাৰি দামত্রানি মাখাংখৌ নুনানাই গাছো থাখাংয়াছাইনী।

বিনি বিমা ফিফায়া জাংখৌ নায়ফাইবা হামপৌ ছানাছাইনী। নাথায় লাজি গুচু ছিখ্লাফাৰ। বাগ্রাখৌ বাৰাই বায়থে লায়খৌ ? উনাও ফিফায়া ফাইনাংথাং জাম্নানাই ছানাইবা বুংয়াখাইনী—"মানাছাই, নাংনালায়। মুখাংবা নুয়াখাইবা জাং। থানহৰ নাংনি নামফাম্না হাযাছো, গিলাখৌ মান-লাংগান।" আলাৰি দামত্রায়া থৰো খুবনানানাই লুছুৰ লুছুৰ ফাইফিন নাছাই।

ন'য়াও ফাইনানাই ফিফাখৌ বুংয়াছাইনা, "আফালাই। আংনি গিলাখৌ আছাগি বাইছাগিয়া লাখিবায়। হৰাখিছাই। আংখৌছো বুংনানাই হৰবায়। নাং লায়দো।"

ফিফায়া বাথ্রাখৌ খানানাই জাবাৰ দুখুমোনবায়মো। "বাৰায় ছমাও ইছৰনিয়াও বিয়াই বিয়াই গথো ছাছে মান্নায় খৌলায় হাউৰিয়ানি ফিছা হান্নানাই মানো জায়নো মোনো বিয়া বুয়াইছোলায়। আংনি ফিছাখৌলায়" বিবাদি দুখু লানানাই বাৰায়া গিলা বেগৰখৌ লায়নো থাংবায়মো। আছাগি বাইছাগিনি ন'য়াও ছোহাইন্না আছাগি বাইছাগিয়া হাথু-দাখু থামফ্লায় হাবায়মো।

বাৰায়া জয়া জাছাইনো আছাগি বাইছাগিখৌ হানবায়মো "—ফা, গিলাখৌ হৰা হৰা নায়ল' জাল' আংনি ফিছা ছাছেখৌল' লায় মানো বুনানাই হৰাছাই নাংছোৰলায়" হান্নানাই। হান্নাছো আছাগি বাছাগিয়া "হা ছোৰ বুনানাই হৰথাছাই নাংনি ফিছা হোৰা খৌলায়? থাং নামফায়া খিনথা হৰ জাংখৌ নায়ফাইথাং হান্নানাই বুংহৰদাং জাংলায়। বেলায় মাথো গিলায়া।" হান্নানাই গিলাখৌ দিহুন্নানাই হৰাছাইনো। বাৰায়া গিলাখৌ মোনফিননায়জাং, গাওছোৰখৌ বিহামজো লায়নো লেংহৰ নায়জাং হাৰছিংয়াইনো হাথায় লামাজাছে ন'ফাছে' নাগান ছুৰফিনাছাই। আলাৰি দামত্ৰায়া হান্নাছো গিলাখৌ মোনফিনাছাই। (বে বাথ্রাখৌ ৰায়থিনায় জায়া গিলা গেলেনায় আয়ুংথায় আলাৰি দামত্ৰাখৌনো গিলাৰি দামত্ৰাবো হানোমোন্না।)

বাৰায়া হান্নাছো ছানছেখালি গামিনি ছাছে ছানাইছো লানানাই আছাগি বাইছাগিখৌ নায়নো থাংয়াছাইনো। ন'য়াও ছোহাইন্না বাৰোহাত খুলিনি ছাইমা হেংগালিয়া ফো··ফো···ছাংহৰাছাইনো। আছাগি বাইছাগিয়া মানছিফাৰখৌ নুনানাই হাথু-দাখু থামফ্লায় বয়াছাইনো। খাবনলায় খাৰখালায় থাংখু লগায়নানাই হাফাইয়াছাইনো। বযবা জ' জনানাই আছাগি বাইছাগিনি বাথ্রা ৰায়লায়ন্না বাওবুলি ৰাজায়া বুংয়াছাইনো—"বে' জানো হায়া। আং থাছানদিয়াও। আংনি বিনানাও আছাগি বাইছাগিখৌ গিলাৰি দামত্ৰায়া হাবা খালমনো হানায় নংয়া।" বাথ্রাখৌ খানানানাই আছাগি বাইছাগিয়া ন'ছিংয়াও খানানাই ফেৰ ফেৰ, ফুৰ-ফুৰ গাবখোমাবায়মো।

এহেম বাৰায়া মাখাং ছায়থ্লো জানানাই ন'য়াও ফাইফিনাছাই। বিনি ছান্নাই ছানথাম খানানাই বাৰায়া আৰবাও মানছি হাদুংগাবাফাৰখৌ লানানাই বাওবুলি ৰাজানি ন'য়াও আছাগি বাইছাগিখৌ নায়নো থাংফিন বাওয়াছাইনো। বে' খেবাও থাংয়াছাই দাওবো বাজা, দাওখা বাজা, ছিখানা

ৰাজা, ফাইদা ৰাজা, মাহাদেও ৰাজা, ছোনাৰাজা, ৰুপাৰাজা আৰো ছাৰবা ছাৰবাফাৰ।

বিছাৰ গাছাইবা ছোহাইন্না বাৰোহাত খুলিয়াও থানায় ছাইমা হেংগ্না-লিয়া ফো...ফো......ছাংলায়বায়না। ছাইমা ছানায় খানানানাই আছাগি বাইছাগিয়া হাখু-দাখু ন'ছিংনিক্রায় বাৰমানাই আজলং গাদানা ফালাও লামা-থিংয়াই নাহৰন্না এহেম বাবায়খো নুহৰাছাইনা। নুহৰনানাই হাখু-দাখু খাৰ-নলায় খাৰখালায় খামক্লায় দখ্‌লো থাম-থিম খাগায়নানাই দানাছাই। উনাও বিছাৰবা ছোহাইনানাই খামক্লায়াও জ'য়াছাই। বাওবুলি ৰাজায়া জ'দেৰ ফায়াছাই। হাদুংগাৰাফাৰনি বাথ্রায়াও বাওবুলি ৰাজায়া গ'গ্লায় নাংয়াছাই আৰো বিনানাও আছাগি বাইছাগিখো গিলাৰি দামব্রায়া গাৰজিয়া থানায়নি ৰাদায় খানাংয়াছাই।

ৰাদায় খানা ফাইনানাই এহেম বাবায়া ফিছাজালা আলাৰি দামব্রাখো গাৰজিয়া থানা থানহৰাছাই। আছাগি বাইছাগিয়া য়াজাংহায় ৰংজা বালা বালা ৰংজানানাই গিলাৰি দামব্রা জাহালাওখো লামা নায়বায় থাবায়।

আলাৰি দামব্রায়া থক্লাফিছা বানছাগ নানাই আফাথংয়াও এথেবনা লানানাই গাৰজিয়া থানা খুৰিয়া বাবায় খুৰিয়া বুৰিনি নয়াও ফাইয়াছাই। ছোফাইমাৰনা আছাগি-বাইছাগিয়া আঠেং ছুনা দাই হাফাইয়াছাই আৰো ন' গংছেয়াও দানাই নানাই বেওহায়না থানাংগো নাংহা হাম্মানাই আলাৰি দামব্রা জাহালাওখো বুংয়াছাই। আলাৰি দামব্রায়া আঠেং আখায় ছুনানাই দছে গাম্বাৰ জবায় থায়াছাই। গাওখো থানা হানায় ন'ছিংয়াও। বিনি-ক্রায় দছে থানানাই খামানি মাওনা য়াংখাৰাছাই।

বিবাদিনা মাওয়াই দাংয়াই বাছাৰছে থাংন্না আলাৰি দামব্রানা আছাগি বাইছাগিখে দিহুমানাই হায়াছাই। দিহুমায় ছমাও হাবা গিদিৰ জাদাংমোন। বে জাগানি বয়বা হোৰা হানজাও বাবায় বেংথ্, ছেংগ্রা ছিখ্‌লা গথো গথায় ফাইনানাই জো লাংদাং, মায়ব্রা অক্রিজাদাং। বেদৰনি বেদৰ, য়াংখামনি য়াখাম জাদাং লাংদাং। গয় দেদেৰে ফাংথাই ছিনাৰি, ছামো খিংখিৰি ছুনাই বেছে জাদাং, বেছে ৰংজাদাং। বিজাবছো মিথিছিগো। বৰো বাবায়া বুংয়া—"জোনি ফগ্রি, বেদৰনি আখায়, য়াংখামনি আলি মা জানা এগ্নুগুগা। আৰো মা বাও। আৰো খাম ছিফুং, জথা আৰো ছেৰগা। গাগাম থাব। ফাবা দবছেয়া গামফৰ জাবনায়।"

হাবাজালাংখায়। বাওবুলি ৰাজায়া মেগন ছাবায় থাদায়। বাবাই

বে' আলাৰ দামব্রাখৌ ছিথাবনী হানায় বিখৌলো ছানবায় থাবায়। ছান-ছেখালি বাওবুলিয়া গিলাবি দামব্রাখৌ ছিথাবনী ছানখীমানানাই নাহানী লিংয়াছাইনী। না হানায়াও গাও গালেৰ জানানাই জেয়াও নাংফাইনী আৰী বিনিক্রায় গিলাবি দামব্রায়া না হাম্নানাই হমব্লা বিখৌ অৰথাবনী। য়াজাং-হায় মালায় বিনানাও আছাগি বাইছাগিয়া মিথি থাগো নালায় ফিছায়নী খিনথা হৰথায়াছাইনী। "নাংজেছাথেনানাই বাবিয়াও (মাকব্রাও) থাবায় থা। দাইয়াও দাহাৰ। না ফাইব্লাবো নাখৌ দাছু। দাইয়াও হাবব্লা নাংখৌ গালেৰ জামানাই অৰগান।"

হাম্বাছা বাওবুলিজাং আলাবি দামব্রাজাং না হানী থাংয়াছাইনী। আলাবি দামব্রাখৌ জে ছাথেনানাই বাওবুলিয়া গাওহা না হানানাই লায়নী থাংয়াছাই। আলাবিখৌ বুংখা লাংদাং—"না ফাইব্লানী হমদে" হাম্নানাই। হাম্বাছা নাক্রা হুম্-হুম্, দাম্-দাম্, ফালা ফালানা ফাইনানাই গিদিৰ গিদিৰনী জেয়াও লাংফাইবায়নী।

আলাবিয়া য়াজাংহায় না হমব্লানী বাবিয়াও (মাকয়াও) খানায় জ'নানাই দঙো। উনাও জেব্লা বাওবুলা গালেব জানানাই জেয়াও নাংফা-ইয়াছাই অব্লাছা আলাবিয়া ক্লং লানানাই নায়হাবাছাই আৰা গালেৰেখৌ ছুয়াছাই। হামব্লাছা গালেৰা, "আং বাওবুলি ৰাজাছা গালেৰ জানানাই না হাবাদাং আংয়া। নাং মানা আংখৌ জংজাং ছুখা" হাম্নানাই বুংয়াছাই। আলাবিয়া—"হে দহৰম গুমাইলায় হামব্লা" হাম্নানাই বাবিয়াও থিখাংয়াছাই। উনাও বাওবুলিয়া গ্রাব মানছি জাফিনাছাই।

আৰবাও ছানছেখালি বাওবুলিয়া আলাবিখৌ মাই হানী লিং বাওয়া-ছাই। হমব্লাছা আছাগি বাইছাগিয়া ফিছায়খৌ বুংহৰথায়াছাইনী। "খবৰদাৰ নাংখৌ দিনাই মাছা জানানাই অৰথাবনী নাজাগান। নাং জে ছাথাংনানাই বংফাংছায়াও গাখেলানাই থা। মাই নাংফাইব্লাবা মাইখৌ দাছু। জেব্লা মাছানাংফাইগান হামব্লানিয়া বংফাংছানিক্রায়নী জংজাং ছুহৰ।"

আলাবি দামব্রায়া মিথিখানানাই বিগুমাইজাং মাই হানী জে বাম্নানাই থাংয়াছাই। হাগ্রায়াও ছোহাইনানাই আলাবিখৌ জে' ছাথেনানাই মাইজম-হায়াছাই আৰা বাওবুলিয়া গাওহা মাই হানানাই লায়নী হাগ্রায়াও হাবলাং-য়াছাই। "খবৰদাৰ আগাই নাং মাইফাইব্লানী মাজাংয়াই ছুথাৰ। হাম্বাছা বাওবুলিয়া হুম-হুম, দাম-দাম মাই হুহুবাছাইনী। মাইয়াবা ফালা-ফালা খাৰবা নানাই জেয়াও নাংফাইবায়নী। থেওবা আলাবিয়া ছুবা। নায়বায়ছা থাবায়।

বংফাং ছায়াও গাখোনানাই ।

উনাও জেব্লা মোছায়া ফোইয়ো অব্লানিয়া বংফাংছানিক্লায়নো জংজোং থাংখি হবাছোইনো । জংয়া থাক-থিক খবোয়াও নাংনানাই মোছায়া বাগ্রায়াছোইনো । আৰো বাগ্রায়নানাই বুংয়াছোইনো—"হাবাব ! নোং মানো আংখো হুথাবনো নাগিরথো ? আং বাওবুলি ৰাজাছো । মোছা জানানাই মোই হোবো দাঙামন আঙো ।" হোব্লাছো গিলাবি দামব্রায়া আয়' গুমোইছোলায় । হোব্লা হোম্লানাই বুংয়াছোই । মোছায়াবো মাননি জাফিম্লানাই ছানোইবো নয়াও ফোইয়াছোই ।

থব্লোইবো নাজানানাই বাওবুলিয়া গিলাবিখো ছিথাবনো হায়াখোইছোই । দানিয়া দায় খালামনানাই গিলাবিখো হুহবনো ছানখাংলায়বায়নো । বাওবুলিয়া আলাবিখো বুংয়াছোই—"দোনাই নোংয়া হাগ্রা এওছি এওনানাই ছাথতুলি বেছৰখো ফাজোব থাব নাংগো ।" হোব্লাছো আলাবিয়া এওছি এওনানাই ছাথ তুলি বেছৰখো হা দবছেয়াওমো ফাজোব থাবাছোইনো ।

· বাওবুলিয়া বে'হাথৰ ছেয়াওনো ছাথতুলি বেছৰখো ফাজোববায় থানা-নানাই আলাবিখো বে'ফোইনায় বেছৰখো খনথাং ফিম্লানাই ছাথ থা তুলিখো গাদোনি বায়দি থিপ্ থিপ্ বুংহা ফিম্লা থানাছোই । বে'খেবাও মোজাংয়োই নায়নাছোই আং । আলাবিখো বাওবুজিয়া গোহাজোং গোছো । আলাবিয়া হোব্লাছো দাওথু দংনায়মানি লেংহবাছোইনো । (হ থ্র.য়াছোইনো) আৰো বে' লেংহবনায় লেখা দংনায়মানি দাওথুক্লা ফোইনানাই ছাথতুলি বেছৰখো খনথাং জাবাছইনো । খনথাং জোবব্লা ছাথতুলি জা জোবনো তুলিছেয়া এছে থাবাওয়াছোইনো বুংজাবনো । মানোনা দাওথু মাছেয়া থক্লায়াও লানানাই দঙো । তুলি বুংজাবোইথায় আলাবিয়া দাওথু মাক্রোমখোবো থথ্লায়াও ছেগ্রোম জাবাছোই । ছেগ্রোমোই ছেগ্রোমোই দাওথু-মাছেনি থথ্লায়াও ব্রায়নো বেছৰখো মোনদাং মাবাছোই । হোব্লাছো বিনিক্লায় ছাথতুলি বেছৰা গাদোনি বানি থিপ্ থিপ্ জাফিনাছোই । বাওবুলি ৰাজায়ানো বিবাদি খালামদোংমোন ।

আৰবাও ছানছেখালি বাওবুলি ৰাজায়া গিলাবিখো বুংয়াছোইনো । "গামোন (গাবোন) ফুংয়াও নোং আংখো দাইখবনি দাইখাওনানাই থুখোই নাংগোন ।" হোব্লাছো আছাগি বাইছাগিয়া ফিছায়নো খিনথা খাবায়নো । "নোং দোনাই হবাও বে' দাইখৰ খাথিয়াওনো দাইখৰ খবছে খুবম্লানাই ছায়াও আব-জাফোব হোনানাই থ্রায় থ্রায় হা' ছাবনানাই দোন । বিনিক্লায় বিনি ছায়াওনো খামক্লায় গংছে লাছোইনো বনানাই দোনথা জেলা নোংখো দোই খাওনো থোন-গোন হোমব্লা নোং বিখো বে'খামক্লায়াও জ'নো থোন ।

আছাগি বাইছাগিনি বাথ্রা লানানাই আলাবিয়া হবাও দাইথব খাথি-য়াওনা দাইথব থবছে থুবথাম। নানাই ছায়াও আবজাফাব হাথেনানাই থ্রায় থ্রায় হা হাম্নানাই দানাছাই। আরো বিনিছায়াও খামফ্লায় গংছে বনানাই দানাছাই।

অখানায়াই বাওবুলিয়া গাওখৌ থুখাইনা আলাবিখৌ লেংহবাছাইনা। ছানাইজাং দাইথবাও ছোহাইয়া বাওবুলিয়া আলাবিখৌ দাইখাওনা থানাছাই। বেওহায়না বিখৌ আখায় খংগা আঠিং লেংগ্রা খালামনানাই দানাছাই।

বিনিফ্রায় আলাবি দ্রামবায়া আছাগি বাইছাগিখৌ লানানাই থাবা-ছাই। বিছাব থাবয়া বাওবুলিয়া বাবরখা আরনথায় জানানাই হাছায়াছাই। বিছাববা অপ্র' ছা ছা বিরলাংয়াছাই। বিবা ডুম্-ডুম্, দাম্ দাম্ হাছা গাছিনা থায়াছাই। বিবাদিনা থাবাই থাবাই থাবাইনা বাছাগু অথাফাবনিফ্রায় বাদাব অথাফাবছেম থাবাছাইনা। উনাও আছাগি বাছাগিহা বে'ছমাও মাদামাও দংছাইমাম্না। বিনি থায়না বাবা বাবা মেংনায় মান্নানাই গ্রাবনা বালাবাবিয়াও বিরথলায় নানাই জিরায়াছাই।

বাদাব অথাফাবনিফ্রায় ছাইথানি অথাফাবাছেম বেওহায়না জিরায়ণ-ছাইনা। বে'ছমাওনা আছাগিয়া দাওদাই দাইছে আরো বাছাগিয়া জথায়ছে দাইনাই দাওদাই দাইনানাই বালাবাবিয়াও ফবনানাই দানাছাই। বিনিফ্রাও দাও থি-থি থিউখৌ নায়না থাইনাছাই। দেনাং বিদাইয়া বেবক্রুবা ছাব-গানিফ্রা আহাব (আদাব) লায়না থিনথালাংয়াছাই। গাওছু আরো অগ্রং-ছায়াও বিরদাও বাওয়াছাই। উনাও আছাগিনি বিদাইয়া বেবক্রুনানাই হোরাছা ছাছে জায়াছাই আরো বাছাগিনি বিদাই দাইবায়া বেক্রুনানাই ছাবা হোরাছা আরো দাইছেয়া উনাও বেবক্রুনানাই হানজাওছা ছাছে জায়াছাই।

বিদাইয়া বেবক্রুনানাই ফিছায়াংথাব জাব্রায়নালায় দানিয়া আহাব (আদাব) নাংছিগো। হাম্বাছা দাও থি-থি থিউরা বিরদাও নানাই আছাগি বাইছাগিনিফ্রায় আহাব লায়না থাংয়াছাই। আছাগি বাইছাগিয়া ববেয়াও হবা-থাছ লায়াও জুনানাই হবাছাইনা। দাও থি-থি-থিউরা আহাব লানা-নাই বিববাম্রা লামায়াও ফানফিউরালি দাওরা মুনানাই থাছ লায়খৌ থেব্-ছিনানাই হবগাবাছাই। হানয়া আহাবা (আদাবা) গাছাইবা গাম্লাই জাবাছাই। দাও থি-থি-থিউরা গিজিয়াও মি এছে থাবথানানানাই থা দাংমান বিখৌবা লাবানানাই বিছাবনা হাফাংয়াছাই। বিছাববা বে'খৌনা বয়বা ছালানানাই থায়াছাই।

(ফানফিউৱালি দাওয়া লায় খেবছিনানাই আহাৰ ছেনানাই জানানাই গথোফোৰখৌ উথাই হানায় থাথায় আছাগি বাইছাগিয়া বিখৌ ছাও হায়াছাই "নাং জেবাই জাংনি ফিছাফাৰখৌ আহাৰ উথাইহাদাং বিবাদিনা নাংবা খেল্লাবা দাইগাংবায় থাগান। আহাৰ উথাইবায় (বছা) থা'বায় থাগান।" দা বিনিখায়না ফানফিউৱালি দাওৱা অথা হাল্লাবা ফিউ ফিউ হাম্নানাই অথা লেংহৰ নাংগৌ। থেওবা বিহা দাইগাংগায়া।)

আছাগি বাইছাগিমানখৌ বাওবুলিয়া হাছায়াই হাছায়াই হাছানানাই আগিনি খনাখিংয়াই হুহুৰাছাইনা।

(বাবায় বুৰিক্ৰা বুংয়া—জেছমাও আছাগি বাইছাগিমানহা হাছা জায়া বে'ছমাংনা দাউদ্‌লাং আৰো জেছমাও বিছাৰ জিবায়া বে'ছমাও মেহেং জায়া।)

য়াজ্ঞাংহায় ফিছাফ্ৰা বাগাবাৰিয়াওনা গাদাও ছাৰাও দ'দ্‌লা বায়ানা। দাও থিথি-থিউৱা বিছাৰখৌ খাংগাছিনা দং। বে' আছাগিনি মুংখৌনা হানদাং—"হা-হো।" বাছাগিনি গথোফাৰনি মুংৱা জাদাংগিবিয়া বাংৰাজি, বিনি আনজায়া বাবিগ'থাম, মাইথা হাজি, নাবোথেফাই, গলাফাবছাই, ডুইছিন থাৰাজাদাং বাৰাথিবছাই বিয়ানা হানজাওছামান।

২। গীমবিৰা বিৰ (জীহীলাও)

ছাছে বীৰায় আৰো বুৰি দঙোমীন। বুৰি খালাওছো ছাছে হাৱা গথো জীনীম জাদোং। বুৰিয়া গ্ৰাৱাব জাল্লা বীৰায়া ওজা ওছোনানাই ন'য়াও ফাইফিনল্লা দৰথংমোথাংয়াও ছোথুনানাই থাইয়ো। থিক বে ছমাও গথোৱাবো হায়াও গাল্লাইয়ো। ফিফা গাইয়োঙ্গায় গথোখো মাওৰিয়া হানো। নাম মোজাংয়া (মুংমোজাংয়া) গীমবিৰ। গীমবিৰা দেৰ দেখীন দেৰ দেখীন দেৰবোনো হমাছোই।

মায় মাঙনো হীমানাই দলবুগাছে হানি হাগ্ৰাখো লেমাছোই। বে আৰো ছংগ্ৰ্ই ছয়জন ছিখ্‌লাফাৰ খিগ্ৰা জায়গামোন। হাগ্ৰা লেমজাব নায়-লায় ছিখ্‌লাফাৰা গীমবিৰা বিৰখো অাছানজোং ছোয়ো। বিনিক্ৰায় বে হাখো নাগাৰ নানাই অৰো দছৰা হাগ্ৰাখো লেমাছোই। বিবো ছেংগ্ৰাফাৰ খিগ্ৰাছো জাথোমাদোং। ছেংগ্ৰাফাৰা ফাইনানাই গীমবিৰা বিৰখো ছুব্‌-ছুব্‌ দাব্‌-দাব্‌ বুফাইয়ো। উনাও গাবোই গাবোই ন'য়াও বিমানি খাথিয়াও গীমবিৰা ফাইয়ো। বিনিক্ৰায় ছানছেথালি ছেৰজা লানানাই অৰং বাৰি গেজেৰাও থাংয়াছোই।

ছেৰজা দামোই দামোই ৰাজাবোই ৰাজাবোই বাৰো বিৰগান ফাৰখো লেংহৰাছোই। বাৰো বিৰগান ক্ৰাবো ফাইনানাই গুগ্ৰ্প থুলুম ফাইয়াছোই। বিছোৰ দলবুগাছে হানি হাগ্ৰাখো লেমাছোই। হাগ্ৰাজাওয়াছোই ছাথ দিন ছাথ বাথি (হৰ) হাগ্ৰাও ৰাও—ৰাও—ৰাও—ৰাও খামনানাই ছিখ্‌লায়াও আদাইফা মানি খাৰিলাংখাৰ গাল্লাই ফাইয়াছোই। হাগ্ৰায়া খামখাংনানাই হাল এওয়াছোই। বিনিক্ৰায় গীমবিৰা বিৰা বিমায়নিক্ৰায়মায় জোৰাৰা, জুখাম গৰৰা, থাকন দৰনাই লাবোনানাই থনা থনা আৰো গেজেৰাও গৰছে গাহনানাই হায়াছোই। মায়নি মায়, থায়বেংনি থায়বেং, জুখাম থাকন

জীবীৰ জাথাৰনী হনাছাই।

জায়নী থাংমী বিনী জুখাম থায়বেং মানজামী বয়বা। ছানছে ছিখিৰি ছিখ্লাফ্রা থায়বেং জানী থাংমী। থায়বেংখৌ জাছি জানানাই খয়াও থুবাই থুবাই লাবা বাওয়াছাই। উনাও ছিখ্লাফাৰনি খুগা নাংনাছাই মায়া জ্বিং ৰান গাৰাছাই। গামবিৰা বিৰা খৰিকাটা (বনদানগ্রা) বীৰায়-নিয়াও থাংনানাই খাওৰি নায়হা হাইয়াছাই। খৰিকাটা (বনদানগ্রা) বীৰায় খাওৰি নায়নানাই থাছো থালিৰ লায় থনজাবনানাই দানছোনানাই খৌগা ফাৰাছাই। মায়া মীজাং জাফিনাছাই।

ছানছেথালি ছেংগ্রাফাৰা থায়বেং জানী ফাইয়াছাই। থায়বেং জানা-নাই খয়াও বিৰনাবান থানানাই হৰাছাই। খৌগা নাংনানাই মায়া ৰানফিন লায়বায়। খৌগা-ফাৰনাং বাওয়াছাই। মায়া মীজাং জাবা বাওয়াছাই। গামবিৰা হাম্বাছা বাৰো বিৰগানফাৰজাং মায়হানানাই পন্দৰোটা (জোখায়-থাম গংথাম) বাথ্রি লুয়াছাই। মায়হানানাই দানাছাই। গামবিৰানি ন'ৱা ৰাহা ৰাহা জাবানী হমাছাই।

ছানছেথালি গামবিৰা বিৰা বিমানিফ্রায় হানজাওলায়নী বিদায় লানানাই থাংয়া। থাংনায় ছমাও ৰামথুলুছি গায়নানাই দানলাংয়া। লাগায়াও ৰামছাক দাওস্রি থাংফায়াছাই। থাংয়াই থাংয়াই থাংনানাই লাখিস্রি ছিখ্লানিয়াও হাবাইয়াছাই। লাখিস্রি ছিখ্লায়া বিৰখৌ গুগ্রুপ খুমুমনানাই জো য়াংখাম হায়াছাই। বিনাও ছানবাছা থানানাই গ্রাব গুয়াস্রি ছিখ্লা-নিয়াও য়াংখাৰ লাংয়াছাই। থাংনায় ছমাও বিনাওবা ৰাম থুলুছি গায়নানাই গালাংয়া। লামায়াও ৰায়খছ মাছে (উছানি) খুগাক্লা ছিনানাই থাথেনায় লাগা মানাছাই।

খুগায়াও গ্রাব বাৰছমনানাই খিবুখিংথংগ্লেং য়াংখাৰনানাই থাংয়াছাই। লামায়াও আৰা আছখান্দা ৰায়খছ লাগামানবাওয়াছাই। ৰামছাক দাওস্রিয়াবা গামবিৰা বিৰা ৰায়খছখৌ (উছানিখৌ) দেগাছিনা দেনানাই অবখি জাংহানানাই হাগ্রা দ্রাম দ্রাম খামলুংলায় হায়াছাই। উনাও দানথাৰ থাৰাছাই। দাৰোৰানা (দবখেওগ্রায়া) দবখেওনানাই হায়াখিছাই। অথা নায়াই ছেংগ্রা ফাৰজাং গিলা গেলেম্লা গামবিৰা বিৰা গিলা থামানাই গুয়াস্রিনি অমাখৌ বুথাবাছাই। গুয়াস্রিয়া দাওহানাংবায়।

গামবিৰা বিৰা গুয়াস্রিখৌ থানায়াও হমনানাই ফিদিংক্লা হাম্বাছা হাবাব ছুমালে নাংছা জাদাং হামানাই গুগ্রুৰ খুমুমাছাই। জো হায়াছাই। য়াংখাৰ

হীয়াছোই। বিনাও ছানবাছো থাংয়াছোই।

বিনিফ্রায় গামবিৰা থার্খাগ্ৰি ছিখ্‌লানিয়াও থাংয়াছোই। থার্খাগ্ৰিনিয়াও বাৰমা গুমগ্ৰা জাহাইয়াছোই; বাৰমা গুমনায়াও বাদমা মানাই বুথাৰফ্‌নাংগ্ৰা থার্খাগ্ৰিয়া গামবিৰাখৌ বুনা নাগিৰা। হীৱা গামবিৰজোং দাওহা নাংয়া। থার্খাগ্ৰিখৌ লাংথাবিৰা গাছা থাদাংমান। বিছাৰবা থার্খাগ্ৰিজং লাগা লাফায়াছোই। উনাও বিছাৰ ছানাইয়া দানথাৰ জায়া। দাওহায়াও থার্খাগ্ৰিয়া জেন্নানাই হাবাব ছুয়ামিনাংছা ফাইদাং হীন্নানাই গুগ্ৰুপ গুলুমাছোই। বেওহায়বা ছানবাছো থায়াছোই।

ৰামছাকজোং গামবিৰা বিৰজোং ফুলমুথি ছিখ্‌লানিয়াও থাংনা হমাছোই লামায়াও ৰায়খছ (উছানি) লাগা মানবাওয়াছোই। ৰায়খছা দানন্নাবা বাৰা, থাইয়া। উনাও গামবিৰা বিৰা গামছাখৌ ফ্রাং বিছিনানাই ছিঠি লিৰনানাই বাওবুলিনি আখায়াও লাখিগ্ৰিনা হৰাছোই। মিথাফগ্ৰি (গাদাইফগ্ৰি) তিতাফগ্ৰি (গাখাফগ্ৰিয়াও) দুগাই নানাই লাখিগ্ৰিয়া ফৰায়নানাই নায়াছোই।

হীৱাছো ফিছায়খৌ হেফাজাপ হীনা লাখিগ্ৰিয়া বিৰলাংয়াছোই। থিখিনি গেজেৰনি খানাইদাং দংছে ফুনানাই ৰামছাকনা হীয়াছোই। ৰামছাকৰা বিৰলাংনানাই ৰায়খছনি জাউখৌ লায়না থাংয়াছোই। ৰায়খছনি ফিছাদ্‌লা জানানাই। ছাৰগায়াও ৰায়খছফ্রা জানা নাগিনন্না ফিছোলাছা হীন্নানাই জায়াখিছোই। ছোনানি ফানজাখিয়াও জাবনানাই দান্নায় ফাৰা থামন্না মাছে লানানাই ফাইয়াছোই।

ৰায়খছজোং দাওহা নাংবাওনানাই উনাও ৰায়খছখৌ ফাথাইয়াছোই। লাখিগ্ৰিয়া গাওনি নয়াও থাংফিনাছোই। বিনিফ্রায় গামবিৰা বিৰা ফুলমুথিনিয়াও ছোহাইয়াছোই। ফুলমুথিয়া ছুয়ামে হীননানাই গুগ্ৰুব খুলুমাছোই। বাবোছিলা অমাখৌ বুথাৰনানাই জাহায়াছোই।

ফুলমুথিয়াও দছে গামবিৰা বিৰা ৰামছাকখৌ লানানাই মাথুগ্ৰিনিয়াও থাংয়াছোই। ছুরাখিয়া দৰখেওনানাই হীয়াইলায় ছাছে বুবিনিয়াও হৰ থাহাইয়াছোই। অথা নায়াই ছোনানি বিজি জানানাই মাথুগ্ৰিনি নৱাও হাবাইন্না ফানাও নাংনানাই ছুৰন্না থাইয়াছোই। ৰামছাকৰা বাওবুলিনি আখায়াও লেখা লিৰনানাই লাখিগ্ৰিনা হৰাছোই। লাখিগ্ৰিয়া খিয়া বাজাখৌ লেংহৰনানাই ছাদাৱখাৰি বাবায়নাও ৰায়লাংলায় লায়হায়াছোই। গামবিৰা বিৰখৌ লায়াও ফুথ্‌নানাই জিয়া থাংগানজোং বুনানাই ফাথাংয়াছোই। মাথুগ্ৰিজোং দাওহা নাংয়াছোই। মাথুগ্ৰিয়া জেন্নানাই হাবাব ছুয়ামে হীন্নানাই খুলুমাছোই।

গামবিৰা বিৰা মাখ্রিনাওনী ছানব্রাই ছানবাছো থায়াছোই।

বিনিক্রায় গামবিৰা বিৰা ফুলশ্রিনিয়াও থাংয়াছোই। লামায়াও আঠিং থাংছে বিৰখৌ লাগো মোনাছোই। লামা হগাৰ থাৰা। বেওহায়নী ছাথদিন দাওহা নাংয়াছোই। ৰায়খছখৌ দানথাৰনানাই থাইখৌ ছ্লিব ছ্লাব ছোলানানাই থাংয়াছোই। মাছা মুফুৰ লামা হগাৰ নানাই হোয়াছোই। ৰায়খছফাৰজোং দাওহা নাংবাওবায়। ৰামছাকৰা ৰায়খছনি ফিছালা জাফ্লানানাই ফাথালাও থাংয়াছোই। ৰায়খছনি জিউ বাংব্লেমাখৌ লানানাই ফাইয়াছোই। ৰায়খছক্রা থাইজাবাছোই। গামবিৰা বিৰা ফলোশ্রিনিয়াও থাংয়াছোই।

দানিয়া উয়াশ্রিনিয়াও থাংয়াছোই। মুছুৰ থিখি মুছুৰ লাংদোং। মিনি খে খে মিনিলাংদোং ছুব্রাবাও লাগো মোনাছোই। ৰায়খছা খুগাব্লাং ছিনানাই থাব্লা গামবিৰা বিৰা খুগায়াও থ্রাব বাৰছোমনানাই খিবুজোং থংব্লেৎ বাৰনানানাই থাংয়ো। ৰায়খছক্রা আয়াও ছালাবাৰাই গলাংখৌ ব্রা হামানাই বুংয়ো। খুগাব্লাং ছিনানাই ফাইবাও আৰো ফাইবাও হানো। উনাও থ্রাব বাৰছোমনানাই খিবুখৌ হাছিনানাই বাৰনলাংয়াছোই।

গামবিৰা বিৰা দছুৰানিয়াও থাথো হাইয়ো। গিলা গেলেনানাই উয়াশ্রিনি অমাখৌ বুথাৰফ্লাংব্লা উয়াশ্রিজোং দাওহা নাংয়াছোই। গামবিৰা বিৰা উয়াশ্রিজোং দানথাৰ জানানাই হায়াওব্লাম গালাইয়াছোই। ৰামছাকৰা বিৰাজাইনী খৰৰ হৰাছোই। উনাও লাখিশ্রিয়া থিয়া ৰাজাখৌ ৰায়লায় লায়হানানাই ফিছায়খৌ ফাথাং ফিনাছোই। দাওহা নাংফিনাছোই। উয়াশ্রিয়া জেনাছোই। বিনাও ছানব্রাই ছানবাছো থায়ো।

উয়াশ্রিখৌ লানানাই গামবিৰা বিৰা ন'ফাছে ফাইফিননী গাছো থাংয়াছোই। উয়াশ্রিয়া ফিফানিয়াও বিদায় লায়াছোই। ফিফায়া ছোনানি থিমি গংছেহৰফায়াছোই। বে থিমিখৌ খেওব্লানী হাথায় জায়ো। গামবিৰা বিৰা লামায়াও মেংনানাই উয়াশ্রিনি ফেনদায়াও উন্দুব্লা ছাদং বাইবাগিয়া উয়াশ্রিখৌ ৰাৰমা ফানথি থালামনানাই লাংয়ো। ৰামছাকৰা বিৰাজাই গিদিৰনী খৰৰ হৰলায়বায়নী। লাখিশ্রিয়া ফাইনানাই, ফাইনানাই ছোনানি আকথাম হানানাই ৰামছাকখৌ ছাদং বাইবাগিনি জিউ ফাৰো থামব্লাখৌ লাখহাযাছোই। বে আকথামজোং গমফাথাই দাই বিব্লাবা মোনো। ৰামছাকৰা ৰায়খছনি জিউখৌ লাবোনানাই ছাদং বাইবাগিখৌ বুথাবাছোই। বিনিক্রায় গামবিৰা বিৰা উয়াশ্রিখৌ লানানাই ফাইয়াছোই।

উয়াশ্রিখৌ লানানাই ফলশ্রিনিয়াও ফাইনী হমাছোই। লামায়াও থাটমাল

সদাগৰা উয়াগ্রিখৌ বাৰহাগ্রা হায়ানাই দাই ছিংয়াও লানানাই থাংয়া। বিনি জিউখৌ না বাৰলিয়া মনোনানাই অনথায় ছেৰেব খালামনানাই দানা। বামছাকৰা মথাম জানানাই থয়নানাই না বার্লিখৌ অৰনানাই বাৰিয়াও লাবায়াছাই। উদাই হাক্রনানাই ফলগ্রিখৌ ফাথাংফিনাছাই। অনথায়খৌ দেম্রব নানাই।

বিনিক্রায় উয়াগ্রি ফলগ্রিখৌ লানানাই মাথুগ্রিনিয়াও ছফায়াছাই। বিনিয়াও ছানথামছা থানানাই মাথুগ্রিখৌবা লাফানানাই ফুলমুঠিনিয়াও ফাইনা হমাছাই। লামায়াও লাগামায়ানাই আছখান্দা ৰায়খছা হানজাওফাৰখৌ ছেনা নাগিৰাছাই। দাওহা নাংয়াছাই। ৰায়খছজোং বিছাৰজোং। উনাও গামবিৰা বিৰা বাওনি হাতে গিদংনানাই দাইনি দায়ানাই ৰায়খছখৌ ফাথাই-নানাই ফাইয়াছাই।

বিনিক্রায় ফুলমুথিখৌ লানানাই থাংয়াছাই। ফুলমুথিয়া আখায়াও বাজু, আঠিংগুগ্রা, খাফালাওছান, বিথায়াও অথাফাৰ, মাদামাও মল-মল ছাদৰ, গছলা আৰেংগা গানদাং। দানহাং ছুহাং বাথোগাং গামা গাথাং। লামায়াও ফেছলা বিৰখৌ লাগামানাছাই। ফেছলাবিৰা ফুলমুথিখৌ ছেনা নাগিৰয়া দাওহানাংয়াছাই। লোহাজুৰি ছামদাংজোং দানথাৰাছাই। ছৌদা থালা হাজা বাৰহা হোৰাছাই। ৰায়খছফাৰখৌ।

বিনিক্রায় থাবায়ফিয়া হমাছাই। মিনি খু-খু মিনিদাং জাদাং গুয়া হেনা বেল, ফাথাই হানা ছিনাৰি, ছুনাই হানা দাওৰোখি, দাবাহানা মগৰ বিনা দাবা। খাওৰেগাং খাওদাং, জা বেগাং জাদাং। মিনি খে-খে মিনিদাং। মিনি খাইৰে মিনিদাং। বাৰোহাত থাংখু ছাথ সাঙ্গি ছিলিমাও লগায়-নানাই গুৰগুৰিয়া হংখা ছাবদাং গামবিৰা বিৰা। মাওজিবুন্দা মানবায়গ্রা খুবাই গাগ্রা বুংহাব বুংহাব জানজিয়াও গানছলাংবা ছংনায় জেখৌ হাফা-ইদাং, লাংদাং। ছামগ্রাম বিগুৰবাদি মানজিদাং খুবি গাগ্রাখৌ।

ফুলমুথিয়া মাখাংয়াও নায়বালা থাবায়লায়, জানজিয়াও নায়বালা মাজালাই জানজি, গনথংয়াও নায়বালা নাবেংছু আখিংয়াও নায়বালা মেওয়ায় থ', গাদানায়াও নায়বালা বাহালাজি মাইনি গাদানা, মেগনাও নায়বালা ফাবা মেগন মাছেব মাছেব ফিছা ফিছা বিখা ফাংদাং। আছিয়াও নায়বালা আছিয়া লাওলেং—লাওলেং। খানায়া ছাথ দানদালি। বথ বাইছুমাই বাও থাবমান।

বিনিক্রায় জ' জ' থার্থাগ্রিনিয়াও ফাইয়াছাই। থার্থাগ্রি ছিখলায়া

থাবনলায় থাংখোলায় বিছিনা বনানাই হাদাং। থামানি মাওলাং। জাহাদাং লাংহদাং। বিনিক্রায় ছান্নাইছো থানানাই য়াংথাব বোয়াছাই গুয়াশ্রিনিয়াও। গুয়াশ্রিয়া হাথু-দাগু বাবোছিগ্লা অমা ছিথাবনানাই হোয়াছাই।

বিনিক্রায় লাথিশ্রিনিয়াও থাংয়াছাই। লাথিশ্রিয়া জাহাদাং লাংহাদাং। আলা থাহাদা'। বিনিক্রায় বয়বা জ' জানানাই গামবিবা বিদনি ন'য়াও থাংনা হমাছাই। ছাথদিন ছাথহব থাবায় বায় থেওবা ন' মানা। আথিং ছাবায়, মেংবায় থাবায়না হালিয়া। থেওবা মানা। হানজাওক্রা বোজাবলায় লাংয়াছাই।

হে—হে ছুয়ামে বেছেগাজানবাও
নাংনি ন'য়ালায় ছাথদিন ছাথহব
জাবায় দাবা মানা।

বিনিক্রায় ন' মানাছাই। গামযিবা বিবা বিমানি গংছে গাওনি ছাথথা ওগাব লুনানাই আলা আলা বায়জা জায়াছাই।

৩। ডিমাশ্রীন

ছাছে ৰাজাহা ছয়জন বানি দংয়োমীন। ছয়জননি ফিছাফ্রা ছাফ্রীমবো লেংগ্রা, খানা, খুজা, খংগা, ছিংগেদা, হানথু তেবজাব মীন। ৰাজায়া বিনি-থায়নী গাছীয়াও দুখ গাইয়ামীন। ছানছেথালি ৰাজায়া মাইছুৰাও থা'নানাই ফাইফিনন্না লামায়াও হানজাও নুনানাই গাথো থায়ো। হানজাওনি নামা ফুলশ্রিমীন। থেৰাই মানছিনামা ফুলশ্রি এৰাই মানছিয়াবো নায়নী বিবাৰ বাদিনী মাজাং থাবমীন। ৰাজায়া ফুলশ্রিখৌ হাবা খালামাছাই। ফুল-শ্রিখৌ নান্নানাই ৰাজায়া গাছায়াও জাবাৰ ৰংজা খাংনায়ছাই। বিবাদিনী লানফা-ফানি দিনা থাংনানাই ফুলশ্রিয়া মাদামাও থানায়ছাই।

বাথাৰ ছমছন্না ফুলশ্রিয়া জানীম হায়াছাই। "হা খাফাল! ফুলশ্রিয়া মা জানীম হানাগাং মা জানীম হায়াছাই দাওদাইছা দাইছে। ৰাজায়া বেছেবাং যে আশা খালামদাংমীন। ফুলশ্রিয়া হান্নাছা ছাছে মাজাং জানীম হাগীন। ৰাজা আফাৰাও জনা হগীন। ৰায়জাখৌ ছালায়গীন। দাওদাইখৌ নুনা নাই ৰাজায়া জাবাৰ ৰাগ। গাওনি আছায়া গাছিবো ফেলেং জানায়থায়। ছানথ্রিফাৰখৌ হুখুম হায়াছাই "বে ছালিখৌ দানো হাগ্রা অবং বাৰিয়াও লাংনানাই গাৰবো থাং।" হান্নানাই।

ফুলশ্রিয়া মাদাই ৰখো ৰখো ছাথ দিন দালি খানায়া আয়লি-জায়লি জানানাই ৰাজাখৌ খুলুমা খুলুমাই গাববায় বায়দাংমান্না। থেওবো ৰাজায়া এছেবো অনাথিছাই। হান্নাছা ছানথ্রিয়া ফুলশ্রিখৌ লাংনানাই অবংবাৰি গেজেৰাও দাননানাই ফাইয়াছাই। ফুলশ্রিয়া দাওদাইখৌ লানালাই হাবছিংয়াই থায়াছাই।

ফিথায় ছামথায় নাগিবনানাই জায়ো। গামিয়াও ফাইনানাই মায়বং মাগি মাগি লাংনানাই হুংজা হাইয়ো।

বিমানি ছুখুখৌ নুনানাই দাওদাইয়া বিমা মায়ৰং মাগিনী থাংগ্লা দাওদাই বিথংনিফ্রায় য়াংখাৰনানাই য়াংখাম য়াংগ্রি ছংনানাই দানামাগ্ন। বিমায়া ফাইনানাই য়াংখাম য়াংগ্রিখৌ নুগ্না গামা হাবা।

ছামক্রামবা ছামফ্রামবা বিবাদি নুনায়খায় ছানছেথালি বিমায়া মায়ৰং মাগিনী থাংনানাই লামানিফ্রায় গিদিংফিনবায়াছাই। নায়হব খামাগ্লা নুহৰাছাই দাওদাইনিফ্রায় মানছি য়াংখাৰনানাই য়াংখাম য়াংগ্রি ছংনা নাগিবদাং। বে'হমাও বিমায়া হাখু-দাখু থাংনানাই আথায়াও থাব হমায়াছাই। নাংছাৰ? হাগ্নানাই ছাংগ্লা আং নাংনি ফিছালা ডিমাগ্রান জাহালাও আয় হায়ানাই ৰায়থিনানাই লায়াছাই। বিমাফিজা বে' হাগ্রায়াওনা থায়াছাই।

বে হাগ্রানিফ্রায়না ফাইয়াই ফাইয়াই ডিমাগ্রানা ৰাজানি ছয়জন ফিছালা ফাৰজাং দহব গেলে ফাইয়া। বাৰলা গাওলায়া গৰায় দাব্রায় লায়া। গেলেনায়াও বাদি নাংনায়া। ডিমাগ্রানা দেৰহায়া। আৰা বিছাৰা ডিমাগ্রানখৌ থ-থ, থা-থাবুয়া। ছানছেথালি হাং খুংছেয়াও গাওছিনি নাগাৰখৌ গৰায়জাং ছাৰ ছাথবাৰ গিদিংনা হায়া হাগ্নানাই নাংলায়াছাই। ডিমাগ্রানা হাং খুংছেয়াও ছাথবাৰ গিদিংখনা। গাওগ্রা ছাছেনা হায়খিছাই। গাওগ্রা জেগ্নানাই লাজিনাংনাই ৰাজানি ফিছাফ্রা ডিমাগ্রানখৌ ছুব্-ছুব্, দাব্-দাব্ বুনায়না আৰামা।

ডিমাগ্রানা গাবাই গাবাই বিমানি খাথিয়াও থাংয়াছাই। বিবাদিনা ছানছেথালি আৰা বাদি নাংবাওবায়না। জায় মানছে জায়গানি ছামগ্রি ফিফাংছেম গৰায়জাং হোহাইগ্রানা হাগান বিনা ফাথালাও থাংনানাই ফাথালগ্রি ছিখ্লাখৌ লাবানা হাগান। অখানায়াই বিমাখৌ ছাছে মানছিনি গৰায় লায়গ্রবনানাই ছয়জন ৰাজখুংগুবফাৰজাং বাদি নাংনা ফাইয়াছাই। বয়বা গৰায়াও গাখাগ্লা ডিমাগ্রানা বুংয়াছাই—"দেলাই আদাফাৰ। নাংছাৰ ছিংগা দাব্রায় গ্রাদা। আংহা গৰায়ানা হামগ্না। দালাভাই লাছাই দাব্রায় লাংগান আং।"

ৰাজখুংগুব মানহা দাব্রায় লাংগ্রায়াছাই। ডিমাগ্রানা উনাও দাব্রায়াছাই। ডিমাগ্রানি গৰায়া এং-এং হাগ্নানাই গাবগাং লাংয়াছাই। গৰায় দাব্রায়নায় থাবনায়া। ডিমাগ্রানা লামা গুছংজাং ৰাজখুংগুব মাথিগ্র্ই ছিগাং হোহাইনানাই বংফাং ফাংছেনি ছায়ায়াও জিৰায়বায় থাহাইয়াছাই।

ফাইগোন আৰামা ৰাজ খুংগুবমানহা হাৰি ছুফুংলানানাই গৰায় দাব্রায় বাগোনা। উনাও ডিমাগ্রানখৌ নুনানাই বিছাৰ গামা হাবাছাইনা। —"আয়াও

নাংছো বোৰাই ছিগাং ছোফাই গ্রোথো" হোন্নানাই। বয়বো জিৰায় লায়াছোই। জিৰায় নানাই বিদা ফংবায় ছয়জনা ডিমাশ্রৌনখৌ থাগ্রব থুগ্রব্ বংফাংজোং থাজাবনানাই গাওছা গৰায় দাত্রায় লাংয়াছাই।

মোছা বাগিবাগা মানাইয়া ডিমাশ্রৌনখৌ নুছন্নানাই ডিকংখৌ অব-ছোনানাই হগাৰ হৰাছাই। হান্নাছো বিছিনি ছিগাং ছোহাইনানাই বংফাং ছায়াও জিৰায়বায় থায়াছাই। ফাইগোনো আৰোমা বিদা ফংবায় ছাত্রাই গৰায় দাত্রায়বাগোনো আৰোমা। থাথিয়াও ছোফাইন্না ডিমাশ্রৌনখৌ নুনানাই "হাবাব নাংছো ছোফাইলায়ত্রা" বুংয়াছাই। —"অলাই আদাফোৰ! বাৰছ বুৰছ লামা গাজ্রিফাৰজোংনো ফাইদোংলাং" বুংয়াছাই ডিমাশ্রৌনা।

বেওহায়নো বয়বো জিৰায় লায়াছাই। উনাও ডিমাশ্রৌনখৌ বংফাংয়াও গাজোল দোগথাব নানাই গালাংয়াছাই। গাওশ্রা গৰায় দাত্রায় লাংয়াছাই। ডিমাশ্রৌনা গাববায় থান্না মোছা বাগা বাগিয়া ফাইনানাই গাজোলখৌ অব-থোনানাই হায়াছাই। বিনিফ্রায় ডিমাশ্রৌনা গৰায় দাত্রায় লাংয়াছাই। মান্না-বানো বিছিনি ছিগাং ছোহাইনানাই ছৌমন্নি ফিফাং ফাংছেয়াও জিৰায়বায় থাহাইয়াছাই।

উনাও বিছাৰ ছোইন্না নুনানাই গাওছাৰজোং গাওছাৰ হোনলায়াছাই "আয়াও বোৰাই ফাইথাত্রা বে' ডিমাশ্রৌন ছালা খিজানায়ালায়" হোন্নানাই। "দেলাই ছালাখৌ দান্লিয়া দানথাৰ নানাই বেদৰ গোদানানাই গালাংদিনি" হোন্নানাই ডিমাশ্রৌনখৌ দানথাৰাছাই আৰো বেদৰ গোদনানাই দোন্নানাই গাওশ্রা গৰায় দাত্রায় লাংয়াছাই।

মোছা, নেওলায় ফাইনানাই বেদৰখৌ জ' বুথুমনানাই ডিমাশ্রৌনখৌ মানছি থালাম ফিনাছাই। বিনিফ্রায় ডিমাশ্রৌনা বিছিনি গ্রুই ছোহাই-গ্রৌনানাই ছৌমন্নি বংফাংয়াও জিৰায়বায় থাহাইয়াছাই। উনাও ছয়জন বাজ-থুংগুৰা ছোহাইন্না বে' লামাজোংনো ফাথাল ফুবিয়াও থাংনাংগো হোনাছাই ডিমাশ্রৌনা। ছৌমন্নি ফিফাংখৌ নাৰথুনো থোনাছাই ডিমাশ্রৌনা ছয়জন বাজ-থুংগুৰখৌ। ছয়জনা নাজান্নাবো নাৰথুনো হায়াখিছাই। উনাও ডিমাশ্রৌনা নাৰগাছিনো থাছিংয়াই নাৰথুয়াছাই। বিনিফ্রায় ছৌমন্নি বোদা গাহায়াও হমনানাই ছাফা-ছাফা ছৌমন্নি বোদায়াও হমনানাই য়াংখাৰলাংনো নাগিৰন্না বাৰা গাথৌ থাংনো হায়াইনি ফাইফিনাছাই। উনাও ডিমাশ্রৌনা বুংয়াছাই— "আং হাবলাংদিনি। দেনাং বে বোদায়া লাগো মাওন্না বোদাখৌ হমনানাই বোথাং।" বিদি হোন্নানাই ডিমাশ্রৌনা হাবলাংয়াছাই।

ছয়জন বিদা ফংবায়া ছামব্লি গুদিয়াও ডিমাশ্রানখৌ নেবায় থায়াছাই। ডিমাশ্রানা ফাথাল ফুৰিয়াও হাফাও ৰাজানিয়াও থাংয়াছাই। দৰ্থংমাখাংয়াও ছোহাইনানাই বুংয়াছাই—"দৰাখেও, দৰাখেও, খনাফাৰব্রাইনি দৰা খেওনানো হা।" দুৱাবিয়া হানাছাই "ৰ ৰাজানো খিনথা হাইনি।" দুৱাবিয়া ছিখ্লানো খিনথা—হাইব্লা ফাথালশি ছিখ্লায়া ফানজাম্‌থিয়াও নায়নানাই বুংয়াছাই "অ আংনিছো ছুয়ামে ফাইদাং।" "থাং—দৰ খেওনামাই হাই থাং হায়নানাই দৰখেওনাহানো থানহৰাছাই।" দৰখেওনানাই হাব্লা ডিমাশ্রানা হাবাইয়াছাই।

ফাথালশ্রিয়া হাবাব ছুযামে হায়নানাই ছাথ দান দালি খানায়খৌ খেওবাৰনানাই গুগ্রুপ খুলুমাছাই। ডিমাশ্রানা বেওহায় ছানব্রাইছো থানানাই ফুলশ্রি ছিখ্লানিয়াও য়াংখাৰ য়াংখাৰ লাংয়াছাই। ফুলশ্রি ছিখ্লায়াবো ফানজাম্‌থিয়াও নায়খাংয়াছাই। ডিমাশ্রানখৌ হাবাব ছুয়ামে হায়নানাই খুলুমাছাই। বেওহায় ছানবাছো থানানাই বুহুম ৰাজানি ফিছাজো ছাংখা মুথিনিয়াও থাংয়াছাই। ছাংখা মুথিনিয়াও ছানব্রাইছো থানানাই দাওখা ৰাজানি ফিছাজো ফেম্লিশ্রিনিয়াও থাংনো য়াংখাবাছাই।

দৰথংমাখাংয়াও ছোহাইব্লা দুৱাবিয়া জামা হগাৰা। উনাও দাওখা ৰাজানি ফিছাজ্লা ফেছ্লাশ্রানা ডিমাশ্রানজোং দাওহা নাংয়া। ফেছ্লাশ্রানখৌ দানখ্লায়নানাই গাওছিনি ছিখ্লায়াও জ্ঞাম খাখ্লাই হৰা। ফিফায়া ৰাগা জাংয়াছাই। খুলাবিৰ জানথিবিৰ গানথিবিৰখৌ দাওহা নাংনো ফাজাখাংহায়াছাই। ফিছাৰা ৰাওবা ছিবিমানথাৰাইলায় ছাৰখৌ ৰাহা ৰাহা অৰথি খালামনানাই খামায়াও হাব্রব নানাই ছিবিমানহায়াছাই। মুব্রুং মুথুং ছিবিমায়নানাই দাওহা নাংহাইব্লা ডিমাশ্রানজোং দানথাৰ জাজাবাছাই। উনাও ফেছ্লিশ্রিয়া গাওনো দাওহা নাংয়া! মুগুমালা দাবা দানখ্লায় জানানাই ফেছ্লিশ্রিয়া দাওহায়াও জেনো। বিনিক্রায় হাবাব ছুয়াম্মি হায়নানাই ফেছ্লিশ্রিয়া ডিমাশ্রানখৌ গুগ্রুপ খুলুমা।

দানিয়া ডিমাশ্রানা নলশ্রি ছিখ্লানিয়াও য়াংখাৰ লাংয়াছাই। লামাবাওনানাই আগদাজোং থাংক্লাংয়া। বায়খছফাৰ উন্দুনায়খৌছো লাগা য়ানক্লাং হাইয়া। বাবদাংমান। নাথায় জিংনি বামখছনি খামায়াও গাক্লাংব্লা বায়খছক্রা ছিবিমানজাব নানাই দাওহা নাংয়া। দাওহায়াও জেন জাবা। বিনিক্রায় থাংনানাই ন'য়াও লাছাই লাছাই হাবাইয়া।

নলশ্রিয়া ডিমাশ্রানখৌ নুগ্রাব নুগ্রা খুলুমাছাই। বিনাও ছানব্রাইছো থানানাই বেলমুথিনিয়াও য়াংখাৰ লাংয়াছাই। বাংনানাই আগদাজোং থাংক্লাংয়া।

লামায়াও ৰায়খছ লাগীমানাছাই। ৰায়খছা থুগান্না ছিন্না থুগায়াও থ্ৰাব বাৰ-ছম্নানাই খিবু হাছিনানাই থংব্লেং য়াংখাৰ বায়াছাই। বিনিফ্ৰায় বেলমুথি-নিয়াও ছহাইয়াছাই। বিনিয়াও হুৰা গাছে থানানাই হাজাৰ গালি ছিখ্‌লা-নিয়াও থাংয়াছাই।

হাজাৰ গালি ছিখ্‌লায়া লামায়াও জায়খৌ লাগীমানী বিখৌনী এওশ্ৰাং লাংয়া। ডিমাশ্ৰীনখৌ লামায়াও লাগীমান্নানাই ছানাইজাং দাওহা নাংয়া। দাওহায়াও জেন্নানাই ডিমাশ্ৰীনখৌ হাজাৰ গালি ছিখ্‌লায়া হাবাব ছুয়ামে হান্নানাই খুলুমা। বিনিয়াও ছানব্ৰাইছা থানানাই ডিমাশ্ৰীনা ন'য়াও ফাইফিন্না য়াংখাৰ বায়াছাই।

হানজাও ফাৰখৌ গাছাইখৌবা বুথুমনানাই নয়াও ফাইফিন্না হমাছাই। ছামন্নি বংফাং গুদিয়াও ছোহাইন্না হাজাৰ গালি ছিখ্‌লায়া ফিফা হৰনায় হাতখিলা থিমি বাওনায়খৌ গাছা খাংয়াছাই। ডিমাশ্ৰীনা আং খালাংব্ৰব-নানাই লায়দিনি হানাছাই। খৰবদাৰ নাংছাৰা আংনি খৰোনি থাইমান-লাংগান, বে'ছামন্নি ৰাদাখৌ দা দাংথাৰ। দেনাং আং ছোফাইন্না জ' দাংলায় গান হান্নানাই গাওহা থিমিলায়নী খালাংয়াছাই।

য়াজাংহায় হানজাওফ্ৰা ছামন্নি ৰাদাখৌ মানী দা—দাং হানলাংখা ছানন্নাবা ছানখৌ হায়াখিছাই। খায়ছেবা দাংনায়নী লুবানায়া হাথাৰলিয়া। দাংহাং—দাংহাং জাথাৰবায়। খায়ছেবা দাং-দাং হান্নানাই ৰায়ফাথায়া। উনাও বয়বা লাগা নাংনানাই ব্ৰায়নী দাংথৰাছাই। দাংন্না ছামন্নি ফিফাংয়া লাৰা লাৰা মাওনায়থায় বিদাফংবায় ছয়জনা ৰংজানানাই গাওব্না গাও ছাফা ছাফা লানানাই হাবা খালামনী ন'য়াও থাংয়াছাই।

য়াজাংহায় ডিমাশ্ৰীনা থিম লানানাই ফাইন্না লামায়াও দাই দেৰথে জানানাই গাবৰায় থায়া। খুকন্না দাওয়া বিখুংয়াও বানানাই ডিমাশ্ৰীনখৌ দাইবাৰহায়া। ছামন্নি গুদিয়াও ফাইনানাই নায়ফাইন্না গাইলিয়া হানজাওফ্ৰা ছাছেবা। লামাখৌবা ছামন্নিয়া হাথেবায়।

ডিমাশ্ৰীনা বেওহায়নী জ'নানাই দাশ্ৰায় দাশ্ৰায় গাবৰায় নায়াছাই। হা বেৰগাওহাং বেৰগাওহাং উনাও বিনি গাবৰায়নাখৌ খোনানাই এমবু থোকায়া ফাইনানাই ছাংফাইয়াছাই—"মা জাদাং নাংহালায় ?" হান্নানাই। ডিমাশ্ৰীনা গাওনি হুখুনি বাথ্ৰাখৌ খিনথায়াছাই। উনাও এমবু থোকায়া বুংয়াছাই—"হামন্না নাং আংনি খৰোয়াও জ' আৰা নাই বে লাখিজাং আংখৌ বু আৰা বু। দা জিৰায়থাৰ। আং বুগাখাংনানাই হা ছোখাওনানাই নাংখৌ

ছায়াও থিখাং হবগীন।"

ডিমাগ্রৌনা বিবাদিনো থালামাছাই। হা ছোখাওনানাই নুজা ফাইয়াছাই। হা' ছায়াও ফাইনানাই নুফাইবায় ছয়জন বিদা ফংবায়া গাইলিয়া। হানজাওখৌ লানানাই থাংবায় ছানবায় বিয়ৌ ডিমাগ্রৌনা। উনাও হাবছিংয়াই বিমানিয়াও ফাইয়াছাই। বিমানৌ গাছিবো বাথ্রাখৌ ডিমাগ্রৌনা খিনথা জোবাছাই। বিমাখৌ লানানাই বাজানিয়াও ফাইয়াছাই। বাজানিয়াও ফাইনানাই বাথ্রাখৌ বায়থি জোবাছাই। বাজায়া ছাথজন ছিখ্লাফাৰখৌ ডিমাগ্রৌনা হাফিন জোবহায়াছাই। ডিমাগ্রৌনখৌ বাজ আফাবাও ফজোনানাই লুগাই বায়জো জায়াছাই।

৪। অলছিয়াগ্রৗন জাঁহাঁলাও

গাদানি ছমাও ছাহে হাজাৱখিয়া বাৱায় আৱৗ হাজাৱখিয়া বুৱি দঙোমোন নৗ আৱৗমা। বাৱায় আৱৗ বুৱিহা সাতজন ফিছালা দঙোমোন। ফিছালাফাৱনি নামা (মুংৱা) দাহানিৱাম, খালোৱাম, লানজায় বাৱিয়া, থৱ-থৱিয়া, থিউৱিয়া, আৱৗ অলছিয়ামোন। দাহানি ৱামনি হানজাওনি নামা (মুংৱা) দাহানগ্রিমোন। হাবা হুখা, আখলগিয়ান গানাংমোন দাহানগ্রিয়া। বৱোনি ফিছা, খানায় কমবাং, খাওনায় থবগাং, মিনি ৱাগাংমোন। জোংহা দাহানগ্রি ফিছায়ালায়। নাথায় দাহাৱাম গাইয়াই, ফিছা হাম্নায় ছাহেবৗ গাইয়ামোন দাহানগ্রিহালায়। বিনি খায়নৗ "আয়ো" ছুখুজোং দিন খাংনায়-মোন দাহানগ্রিহালায়।

ছয়জন বিদাফংবায়হা হাবা জালাংবায়। জায়াখাই ফংবায় গদায় অলছিয়াগ্রান হালো। অলছিয়াগ্রানা দাবা উন্দুইয়াইনৗ দং বাৱায় বুৱিয়া-লায় অলছিয়াগ্রান ছাবা জায়াছাওনৗ থাইলাংবায়। "আয়" অলছিয়াগ্রান খোলায় চাৱ নায়বাওনাছাই দানায় আবাং গছায়া অনবা অনবায়, নায়বা নায়বায়।

অলছিয়াখো জোংহা দাহানি বাম আৱৗ দাহানগ্রি ফিছাক্রালো অশামোন মাখাহে বিদা বিবাজাইক্রালায় অলছিয়াখো নায়ফিন ফ্রাংয়া, ছাংগ্রায়া।

জাইখালি অলছিয়াগ্রানা জানাম জাদাং, হাইখালি বিছিনি ন'য়াও মাছো গায়মাহে আৱৗ ছাইমা মাহে জানাম জাদাংমোন। বিনি খায়নৗ নৗ ছাইমায়া অলছিয়াখো নুয়াগ্রা খানৗ হায়ামোন আৱৗ অলছিয়াৱৗ ছাইমাখো নুয়াগ্রা খানৗ হায়ামোন। মাছা গায়খোৱা ইনায়নৗ অগ্রায়মোন। মাছো গায়াবৗ বিখো মাজাং মাগ্রায়মোন।

অলছিয়াগ্রানা অলছিয়া। জানামনিক্রায়নৗ অলছিয়া। মাওয়া দাংৱা

গ্রা·াইনো থা থাবনায়মোন। এছেলো অলছিয়া সংগ্রামোব। জীবীব অলছিয়া থাবমোন। নামা লাংদো অলছিয়া। অলছিয়াখায় অলছিয়া খিনো হাচুনো আবো গ্রাংখাম জানো বিহনানিক্রায় (এমনিক্রায়) ছিথাবনোমা বায়োমোন। বিদিনো উন্দুবায়োইনো হাথব গাথো জানায় লাংখায়নো। ছাইমা হেংথাজিয়াবো বিমি থাখিয়াওনো উন্দুবায় থায়োমোননো।

অলছিয়াগ্রোনা উন্দু উন্দু জানায় থায়নো বিদা বিবাজাইক্রা মায়নো হাথাবলিয়া। "ছালা খিজানায়া হথছিবা থাইনো বাংগ্রাই অলছিয়া ছাইমায়া মালায় মাওনায় মান্নায় খিয়াথো জাগাছিনো দঙো।" হাগ্রানাই ছানক্রোমবো ছানক্রোমবো বায়ছাইনো। "দে লাই আদাকোব! নোংছাব বাক্সায়ানো থাছিগো। নোংছিনিথো জায়াথাইনাই আংগ্রা। আংহা আকামিথোহো জাদাং।" গ্রাবোট বুংছাই লায়নো অলছিয়াগ্রানাবো।

বিদি হানগ্রা বিদাক্রা বাবা বাবা বাদ জাহাইনো। বুনো জানো নাগেন ছাইনো। হামগ্রানিয়া বিদা গিবিয়া ফংবায়ফোবথো বাদা হবছানো। "হাই, হায়বায়লাই! নোংছিনা মা' বাবা বাবা ব্রা। উনাই মাবছি। মা' মাওনো হাগো বিলায়। জাথাং বেহেজানো। জাং মাওনায়থো জায়াগ্রা ছাবমাও-নায়থোথাজানাবিলায়।" বিদি বুংহবগ্রা ফংবায়ক্রা খিবি থাহাইনো।

বিবাজাইক্রাবো গ্রাংখামদাই অলছিয়ানো হাগিয়ানো। খিয়বো অলছিয়াথো কাছুব-কাছুব বায়ছাইনো। বিদিনো বিছাব বাওবো অলছিয়াথো ছাইথাবলিয়া আবোমা। জাংহা দাহানাগ্রাফিছায়ালো অলছিয়াগ্রানো হাইজাই। এথনদা থুথাইছাই। ফিছ'-গাইগ্রাইনি ফিছাবাদি অলছিয়াথো আবাব থালামছাই।

অলছিয়াগ্রানা মোনবো থামানি মাওথাবাইলায় ছানফেথাজি বিদাক্রা মাইহানো হাগ্রানাই হাগ্রায়াও অলছিয়াথো লিংগ্রাছাই। অলছিয়া মা অলছিয়া।

জাত অলছিয়ায়োমা। এমনিক্রায়নো ছিথাব বাবায়মো। উনাও খিউবিয়া আবো খবখবিয়া ছানাইজাং অলছিয়াথো ছাত হাব গাথো থুলিনিক্রায় আথায়াও হাচে আঠিংয়াও হাচে হমনানাই বাথাংগ্রাছাইমা। হাবাহা অলছিয়াগ্রানা বাজাব নানাই বিবাজাই দাহামগ্রিথো বুংহবাছাই।

"বাজাইনাই বাজাই……
থাংনাহাই আংগ্রা হাগ্রাজাও লাব।
আনান গছাথাহা বিখিছিগোনাই বাজাই
বে' ফিজাক্রা মা' থালামা মা মাগ্রা আংথোনায়।
খাদা, থাদা, বাজাই নাং থাজো।

বিম্মানি ছমানমানামান আং
নাংখোলায় ।

বাজাই লাই বাজাই থাংনাছাই আয়োহাগ্রায়াও । হাম্বাছা থাংফা নাংয়াছাইনা অলছিয়াশ্রানা হাঁগ্রায়াও মাইহানা । অলছিয়াজাং ছাইমা হেংয়ালিয়াবা থাংফায়াছাই । থাংয়াই থাংয়াই থাংনানাই গার্লাবাবি, এংখারবাবি জাওলিয়াবাবি হাগ্রায়াও ফাবছে থিংয়াই অলছিয়াশ্রানজং ছাইমাজাং বেংয়াছাই । গাইয়ানা বিছার জে ছাথেনায় থিংজাই মাইয়ানা মাছেবা ছোগ্রাও হাইয়া । য়াজাংহায় অলছিয়াশ্রাননি ছাইমা হেংয়ালিয়া অরছিন অরছিন মাইমাথাম অমা মানাই অবনানাই দানাছাই ।

হাম্বাছা অলছিয়াশ্রানা বিদাফাবখো গাবজ্জি হবাছাইনা । "ফাইদালাই, আদাফার । মাইয়া অমায়া বানফাইদা ।" হাম্নানাই । বে'ছমাওনা বিদা খরখরিয়া মুফুর গুদং নুনানাই বুংয়াছাইনা, "নাইলাই অলছিয়া । মাদাই হাবনানাই দঙো । নাংহাবাই ফাই । বে' গুদুং ছিংয়াও ।" অলছিয়া বুয়াছাইনা । "আং হাবনা হায়ালাই আদা । বে' গুদুংয়া মাদাই গুদুং নংয়া ।" থিউরিয়া বুংয়াছাইনা, "হাবনাং ছালা খিজানায় । নংয়াব্লা নাংখো থিক থালামগান আং ।" অলছিয়া হাম্বাছা গুদং ছিয়াও হাবল্যাংয়াছাই ।

অলছিয়াখো নুনানাই মুফুরমানাই বুন্দাবুন্দি গিনানাই গুদুং খিথায়াও গাবাথাবনানাই থাবায়না । য়াজাংহায় বিদাব্লা মা খালাম্বায়না গুদংখো থুনথিয়া গিদির গিদিরজাং দাথেনানাই বন গিদির গিদিরজাং অবজবায়নানাই মুমাছাইনা । অলছিয়াশ্রানা য়াথারফিয়া নাগেরব্লাবা হায়াখিছাইনা । গুদুং ছিংয়াও হাবছিংয়াইনা গাবাই গাবাই থানাংয়াছাই ।

বিদাব্লামাই অমাখো লানানাই ন'য়াও ফাইয়াছাই । ন'য়াও ছ'হাইব্লা ছাইমায়া দাহানজ্রিনি আঠিং আঠিং থুল্লুমনানাই খেংখায়বায়না । দাহানজ্রিয়া ছানাছাই, দানাই মাবা জাবাথাববায় । অলছিয়াখোবা নুয়াখিছাই আংয়া । ফিছায়নিয়াও, বিবানাংফাবনিয়াও অলছিয়া বাজাংহায় থাবাখা ছংবায় বায়বায়ঁ । ফিছায় দাহানি বামা ফংবায়ফাবজাং বুজানা গিমানাই মুংবা বুংখেনা হায়াখিছাই ।

বিবানাংব্লা বুংয়াছাই, "ফাইগো লামায়াও খিবাদাং ।" নেয়াছা নেয়া দাহানজ্রিয়া অলছিয়াখো নুয়া । উনাও ছাইমায়া বাবা বাবা খেংখায়বায় থানায়জাং অলছিয়াখো মাথাং নুয়াজাং বিজাওজালিফাবখো য়াংথাম ছংদে, আং বেদবজাং জানা বাই হাগ্রায়াও মেগং থানানাই লায়খোনি । হাম্নানাই

ছাইমানি উন-উন হাগ্রায়াও থাংয়াছাই। থাংয়াই থাংয়াই থাংনানাই ছান হাবনায় ছমাও অলছিয়াখৌ গাববানায় জায়গায়াও ছ'হাইয়াছাই। হাঙ্গাছৌ ছাইমা হেংয়ালিয়া অলছিয়াখৌ দুমথেনায় গুডুংখাথিয়াও ফুব-ফুব হায়ানাই হাবাংবায়না।

দাহানস্রিয়া "আয়ো', বেগুডুং ছিংয়াওছৌ অলছিয়াশ্রৌনা দঙো নামাছাই" হায়ানাই অবখি বনথোফাবখৌ গাবহবস্রাংনানাই খুনথিয়াখৌ বুথনানাই হায়া অলছিয়াখৌ গুডুং ছিংয়াও গাববায় থানায় নুহবাছাই। হাঙ্গাছৌ দাহানস্রিয়া গাওবো গাবাই "হাবাব আগাই বিবানং গদায়। নাং মাজাখৌ? নাংখৌ মানো বিবাদি খালামনানাই গালাংখৌ? হায়ানাই আথায়াও হমনানাই দিহুন বায়াছাই। হাঙ্গাছৌ দাহানস্রি, অলছিয়াশ্রৌন আবো ছাইমা হেংয়ালি ন'য়াও ফায়াছাই। ন' মানহাং মানহাং জায়া দাহানস্রিয়া অলছিয়াখৌ দক্ষে থাখোহানানাই ন'য়াও হাবাইনো থানাছাই। গাওহা মাইগং থাগ্ননানাই ন'য়াও হাবাইগ্রৌয়াছাই।

হাঙ্গাছৌ বিলিফাংয়াও বয়বো য়াংখাম জাগাংনানাই উন্দুস্রিয়া অলছিয়া শ্রৌনা ন'য়াও হাবাইনানাই বিবাজাইখৌ য়াংখাম খুবনো গাবস্রি ছাইয়াছাই। অলছিয়ানি বাওখৌ থানানাই বিদাক্রা, "আয়াও। বেছালা খিজানায়া বাবায় ফাইফিনথাব্রা বিলায়" ছানাছাইনো। বিবাজাইক্রা অলছিয়ানো য়াংখাম খুবনো ছিখাবা খিছাইনো। অনছুলি দাহানস্রিয়ালো হাথু দাথু দবখেওনানাই "হাবাব! নাং দাছৌ ছ'ফাইদং অলছিয়া?" হায়ানাই য়াংখাম খুবনানাই হায়াছাই। য়াংখাম জাখাংনানাই অলছিয়াশ্রৌনা গ্রৌব গাওনি খুলিয়াও উন্দু-নানাই থায়াছাই।

ছানবাছৌ থানানাই বেদবা জোবগ্রা আববাও ছানছেখালি বিদাক্রা মাইহানো অলছিয়াখৌ লিংবাও লায়বায়। অলছিয়া থাংয়া বিছাব নাগাবা ব্রা ব্রা বাথাংনানাই লাংয়াছাই। ছাইমা—হেংয়ালিয়াবো থাংফায়াছাই। থাংয়া থাংয়াই থাংনানাই হাগ্রা গেজেবাও মানহাইয়া ছালবংফাং ফাংছে গুদিয়াও মাফো আছুগুব খুছেবনায় নুয়াছাই। বংফাংছায়াও নায়দাওয়া মাফো মাছে গিদিব থাবখোনো নুয়াছাই। হাঙ্গাছৌ বিদাক্রা অলছিয়াখৌ বংফাংয়াও গাখানো থানবায়। অলছিয়া গাথোয়া বিছাব নাগাবা। উনাও ব্রা ব্রা অলছিয়া গাখৌ নাংয়াছাই।

অলছিয়া হাঙ্গাছৌ ছালবংফাংয়াও গনখিলা দায়াই দায়াই গাজোয়াও গাখৌ নাংয়াছাই। অলছিয়া গোজোয়াও জোহাইয়া মাফোয়া গাজোনিফ্রায়

হায়াও হাম বাহ্রমাছাই। বিদাক্রা হাঁয়াছা বুথাবনানাই লাগাছাই। অলছিয়া গাজোয়াও গাথা থাংগ্রা বিদাক্রা গনথিলাখৌ ব'খো ব'খো হাগ্রায়াও গাবহবনানাই দানাছাই আবো গুদিয়াও অব বহা বাহা ছুনানাই গাওজারং ফাইয়াছাই। মাকৌ মাছেখৌ লানানাই।

অলছিয়াগ্রানা বংফাং ছায়াওনা খারশে্রম জানানাই থুলুম্ থাই দালায়াও গাবানানাই থায়াছাই। ছাইমাফ্রা হাঁয়াছা ন'য়াও ছ'হাইগ্রাম ছ'হাইগ্রা দাখা-লিনি বাদি দাহানশি্রনি খাথিয়াও খেংখায়বায় থহাইলায়বায়না। "আয়' দানাইবামা মুংছে জাবালায়খা।" হায়নানাই হাংমা ছুশ্রায়াছাই। খিবা-নাংক্রা মাফো বেদব গাদাগ্রা বিজাওজালি গদায়ফাবখৌ বুংয়াছাইনা দাহান-শি্রয়া। "দে দা মাংখামা ছংদা। মাফো বেদবজাং জানা আং বাইয়াও মাইগং খানানাই লায়ব্রব থোনি।" হায়নানাই ছাইমাখৌ লানানাই মাংখাব বায়াছাই। ছাইমানি উন্-উন্ থাংগ্রা বেছেবা গাজানাও বংফাংজায়াও মাদই বথ' বথ' গাববায় থানায় ছমাও বিবাজাইয়া অলছিয়াখৌ নুহাইয়াছাই।

হাঁয়াছা বিবাজাইয়া "হাবাব আগাই! নাং মানা বিদিবাদি খালাম জাথা।" হায়নানাই গাবাই গাবাই গনথিলাখৌ নাগিব নাগিব গুডুংয়াও থ্রাব থ্রাব ছানানাই দানাছাইনা। হাঁয়াছা অলছিয়া হায়াওয়াংখাব বানা হায়া। দাহানশি অলছিয়াখৌ লানানাই ন'য়াও ফাইনা হমাছাই। মামায়াও মাইগং এছে খাব্রব নানাই বিবাজাইয়া ন'য়াও হাবগ্রা হাইয়াছাইনা। অলছিয়া উনাও ছিবি ছিবি হাবনানাই গাওনি উন্দুগ্রায়াও থায়াছাইনা। অথ নায়াই অলছিয়াখৌ নুনানাই বিদাক্রা গামা হাবাছাই। বিনিফ্রায় আবো ছানজেখালি হবাও অলছিয়াখৌ বেছব নেনা থানাছাই। অলছিয়া বুজানা গিমানাই হবাও নেহাইয়াছাই।

বিবাজাই দাহানশি্রয়া হাঁয়াছা থালিব ফছলাখৌ মানছিবাদি ছিওফ্রব থাবনানাই দায়নানাই ন'য়াও লাবা থামায়াছাইনা। বিদাক্রা হবাও অলছিয়াখৌ দানথাবথামানা বেছব থিলিয়াও থাংয়াছাই। থালিব ফছলাখৌ মানছি নংনানাই দানথাবনানাই দাইয়াও নাথ্লায় হবাছাই। অলছিয়া মাংজাং দঙো নয়াওনা। অথা মাজাই বিদাক্রা অলছিয়াখৌ নুনানাই "হাবাব? ছালা খিজানাফ্রা মাথা দানথাবনানাই গাবহবগ্রাবা থাংথাং ফিনথাবা নাই হোনাছাই। জেবাইবা হাথাবাইলায় দানিয়া মাছো ওমনা থানাছাই।

বনিয়াও গাবদুখিনি মাছে দঙোমান। বাথাবাও ওমথা হোলাংগ্রা গাবদুখিনিয়া ছানফ্রাবা বাবাই বাবাই মাবলোংনি ছিথ্লানি বনিয়াও গাজা

হাবনানাই থাহাইগ্রামোম্রে। ছানছেথালি অলছিয়া গাবখুথিলিখৌ হানা লাযনো থাংগ্লা মায়দাংগ্রি ছিথ্‌লায়া বেখৌ নুনানাই "আয়ো' মাথো বেলায় আংনিছো ছুয়ামি জানো মুখথাবগৌ ছানাছইনো।

হোন্নাছো অলছিয়াখৌ ন'ছিংয়াও বান্দিজো ফাবখৌ লিংলাংনো থানাছাই আবো দোই গুছুংজোং থুথাইনানাই গামছা গোদান গছলা গোদান আবো থাও মল মল মোদোম লাযনায় ফাগ্রানাই হানো থানাছাইনো। ছাও বিজিনি মোংখিবিজোং মোংথাম জানানাই অলছিয়া হোন্নাছো বেওহায়নো থায়াছাইনো। মোজোং বিবাজাই দাহানগ্রিয়া অলছিয়া বহা থাংখো হোন্নানাই জিংগা ছিহাব ছিহাব থাবায়নো।

অলছিয়াগ্রান জাহালাওয়া হোন্নাছো থাবাই থাবাই থানানাই মায়দাংগ্রি ছিথ্‌লাজোং হাক জায়াছাই। হাবা জাখাংনানাই ছানছেথালি অলছিয়াগ্রানা গাওছিনি নয়াও থাংনানাই বিদাগিদিব আবো বিবাজাইখৌ নায়নো লুবাইয়া ছাইনো। নয়াও থাংগ্লা বিদা দাহানিবায় আবো বিবাজাই দাহানগ্রিয়া অলছিয়াখৌ দেদ্‌লাদ্‌লা নুনানাই বংজাবায়নো। আবো বহা থাংনোং বেজাবখৌ অলছিয়ানিয়াও ফাবি ফাবি ছাং জাব্রায়নো।

অলছিয়াগ্রানা বুংয়াছাইনো, "গাইয়ানাই আদা বাজাই? গাদাও ছাবাও ছাগে থুজিজি গাজি হানজাওখোছো হাবা থালামনানাই থাছাবনায় আংয়ো। নোংছোববো থাংনোয়া থুদানাই আদা বাজাই।" বিদা গিদিব বিবাজাইখৌ অলছিয়া লিংবায়নো। অনজাদ্র অলছিয়াগ্রানা লিংনায়নায় বিদা গিদিব দাহানিবায় আবো হানজাও দাহানগ্রিয়া থাংফায়াছাইনো। অলছিয়াগ নি দাহানিবায় আবো দাহানিগি য়া থে দিমিগ্রায় (থেথালিনিগ্রায়) ন' গাবনানাই মোংথাব লায়াছাইনো বে' দিমিগ্রায় বিছিনি ন'নি মুয়াজা গাও হাছিংয়াইনো নাংলা-ফাংজা-থুম্-থুম্ থাম্-থাম্ বেবক্র্‌বায়ো আবো বে'দিমিগ্রায়নো লাছাইনো থাথা-ফাইছা গামা লাজাববায়নো।

মাছো মাছ', দাও, ফাবো, নাংজাং-কাংজা থাইগ্রোলা জাববায়নো। দাহানগি দাহানিবায়া অলছিয়ানি হানজাও মায়দাংগি খৌ নুনানাই মোগোদান-নায়জোং ফাংদা থাংগ্রাংবায়নো। ন'খৌ নুনানাই গামা হাবাছাইনো। গয়নি গয় ছাবি ছাবি, ফাথাইনি ফাথাই ছাবি ছাবি, মায়বাগ্রি মাছো গলি, বান্দিজো বান্দাজো বাহা বাহা গোগোম নুফাই থাবাছাইনো।

মোজোং বিদা বিবাজাই মাথাজেজো ছানফা এফা জাবনানাই ন'গ্রা হিংলিংথাব জাবানো হবাছাইনো। উনাও জানো মাংনো হাথখি থাবথায় ববো অলছিয়াগ নি ন'বাওছো ফাইজাবাছাইনো। বেওহায়নো বিদাফংবায় বিজাওজালি

গথো গথায় বয়বা জ'ৱায়জা জালায়না হমাদাই ।

ছানছেখালি ছাছে ৰায়খছ (উছানি) ছাদং বাইৰাগি জানানাই মায়দাংশ্রিনি ন'য়াও মায়ৰং মাগিনা ফাইদাং । বাইৰাগিখো নুন্নানাই বিজাওলি গিদিৰ দাহানশ্রিয়া মায়ৰং হবনা নাগিবল্লা বি হানায় মায়ৰংখো নাজাওয়া । বিনিক্রায় ছাফা ছাফা বিজাওজালিক্রা মায়ৰং হানা নাগিববায় । হাদং বাইৰাগিয়া ৰাওনিখোবা নাজাওয়া । মায়দাংশ্রিনি আখায়জাং মায়ৰং হব-নায়খোলো নাংগো বিনা জনানাই থাবায় ।

মায়দাংশ্রিয়া মাবা থাইফাৰ জাগান ছান্নানাই মায়ৰংখো হবদোয়া খাইমান । উনাও ছাদং বাইৰাগিয়া থাংফিনহাং জাব্লা মায়দাংশ্রিয়া ছানাছাই, "য়াহা । ছাদং বাইৰাগিয়া য়াৰাইনা থানাংবায় । বেথো গাহাম জানায় নংয়া ।" ছান্নানাই গাওনা হাখু দাখু ন'ছিংনিক্রায় য়াংখাৰনানাই মায়ৰং হাফাহব্লা, ছাদং বাইৰাগিয়া বিখো থাবনা আখায়াও হমনানাই গালা থখনজাং বুনানাই বাৰমা ফানথি খালাম গাৰাছাই ।

বিনিক্রায় বাৰমা ফানথিখো গাদানায়াও ঢুকং খানানাই দান্ দান্ বাবায়াছাই । বে' হমাওনা মায়দাংশ্রিহা খানথা আৰা মাহা হাম্নায় ছানাই ফিছা জাবায়মান । ছাদং বাইৰাগি মায়ৰং মাগিনা ফাইনায় হমাও অলছিয়া-শ্রান মানহা বিদা ফংবায় গাছিবা খামানি মাওহাইদাংমান । ন'য়াও ফাইব্লা খানানাই মানাছাই, ছাদং বাইৰাগিয়া মায়দাংশ্রিখো লাংখামাবায় । বিখো খানানাই অলছিয়াশ্রান আৰা বিদাক্রা বয়বা গাবাছাই ।

বিনিক্রায় অলছিয়াশ্রানা আৰা বিদাক্রা মায়দাংশ্রিখো নায়না লামা ছংয়াই থাংয়াছাই । ছাদং বাইৰাগিনি ন'য়াও ছোহাইব্লা বাইৰাগিয়া বিছাৰখো গাবলা থখনজাং বুগাছিনা বুনানাই ছাৰখোবা খাৰখুনথিয়া ছাৰখোবা ছিবুগ্রা গানদাই আৰা ছাৰখোবা থংফাং বজং খালাম নানাই দানাছাই ।

হাব্বাছা খানথা আৰা মাহা বিদাফংবায় ছানাইবা ছানছেখালি বিমা ফিফা আৰা বিমাও ফাৰখো লায়না বাবলা লানানাই য়াংখাবাছাইনা । লাগায়াও মায়দাংশ্রিনি লাওখাৰ থেফায় ছাবাবা থাংফায়াছাই । থাংয়াই থাংয়াই থাংনানাই খানমানজাং আৰা খিনথাংজাং উথুম য়ালাব্বায় থানায় নুয়াছাই । খানথা দেওয়া ছাংয়াছাই বিছিনিয়াও, "নাই আদাফাৰ লাই ! য়াৰাই ছাদং বাইৰাগিখো থাংনায় নুদাং নামাব্রা নাংছাৰ ? খাথান খিনথাংয়া বুংহবাছাইনা, নুদাংবা নুয়াখাইবা জাং । জাংদি ছামক্রামবা ছামক্রামবা য়ালাব্বায় থানাংয়া বে' উথুমখো লাওনানাই হালাং দে ।"

বিবাদি বুংগ্লা খানথা মাহায়া গাওগাছিনো গাওগ্লা উথুমা গ্রেম বায়াছাই। খোমায় থিনথাংয়া বিছোবখৌ হুব্-হুব্ দাব্-দাব্ বুয়াছাই। খানথায়া বুংয়াছাই, ব'—ব'—ব' নাংছোব হামগ্লা হবাই মোথাং জাথ'। বিছোব দাবছিথিংয়াই মোথাং জাগ্লা জেবেই উথুম বিবাদিনো জাফিনাছাই। বিনিক্রায় বিছোব খানথা আরো মাহানো লামা খিনথা হবাছাই।

গ্রাব লামায়াও মানছিফোব হাগ এওনায় লাগা মোনাছাই। বিছিনি-য়াওবো খানথায়া ছাদং বাইবাগি আরো বিদাফংবায় হয়জন থাংনায়খৌ ছাংগ্লা বিছোবনো বুংয়াছাইনো। "নুদাংবো নুয়াথাইবো জাং। মানো খিনথানাছাই নাংছোবনো লায়। জাংদি ছানক্রামবো হালেওবায় থানাংয়া, "দে-দে-দে নাঙগাল জংগালা গাছাইবো গাওগ্রুবনানাই হালাংজাবদে।" বিদিবুংগ্লা খানথায়া বুংয়াছাই। দে হানগ্লা নাংছোব হবাই মোথাং জানায়ছায়।"

বিবাদি বুংগ্লা খানথায়া বুংয়াছাই, দে হামগ্লা নাংছোব হবাই মোথাং জানায়ছায়। বিছোব হবাই-মোথাংজাগ্লা গাওগাছিনো গাওনানাই নাংগাল জংগালা গ্রেম্-গ্রেম্ গ্রুম্-গ্রুম্ বায়জাবাছিনো। বায়জাগ্লা মানছিক্রা বিছোবখৌ হুব্-হুব দাব-দাব বুংয়াছাই।

হাম্বাছা খানথায়া বুংয়াছাই, "ব—ব—ব আদাফোব। নংছোব হবাই থোথাং জাফিনথো। বিছোব মোথাং জাফিনগ্লা থেবাই নাংগাল জংগাল এবাই খাগাম ফিগ্লা হায়াছাই। হামগ্লাছা বিছোব বুংয়াছাই, থাং ফংবায়ফোব। নাইবে লামাজাংনো থাং। নাথায় খববদাব দে, ছাদং বাইবাগিয়া হলে খম নংয়া।" থাবায় লাংয়াছাইনো ছাথামজাং। লামায়াও গ্রাব দাইগাথোনাও হানজাওফোব ফাগাছে মায়বং ছুনায় লাগা মোনাইয়া ছাইলায়নো।

খানথায়া বিছোবনাওবো ছাংলায়বায়নো, "নাই আবোফোব। নাংছোব মোবাই বাইবাগিখৌ থাংনায় নুংদাং?" ছিথ্লাক্রা হানাছাই, নুদাংবো নুয়া-খাইবো জাং। মানাছাই নাংছোবনি লায়। জাংদি ছানক্রামবো ছানক্রামবো থেবথা মায়বংজাংনো দাক্রায়বায় থানাংগো। "দে বে থেবথাক্রা গাওগ্রুব-নানাই হালাংজাব দে।" বিবাদি বুংগ্লা খানথায়া বুংয়াছাই, "দে হানগ্লা নংছোবা দাবছিথিংয়াই মোথাং জাথো।" বিছোব দাবছিথিংয়াই মোথাং জাগ্লা গাওগাছিনো গাওয়াছাইনো। গাওগ্লা থেবথায়া গাছাইবো থেবথেথেব গাও-জাবাছাই।

হাম্বাছা হানজাওফা বিছোবখৌ আছানজাং হুব-হুব দাব-দাব বুয়াছাই। খানথায়া বুংয়াছাইলায়, "ব-ব-ব আবোফোব। নাংছোব হবাই মোথাং জাফিনথো

'হীনাছাইনো। হবাই মোথাং জাফিনন্না থেবোই খেবথা য়াই খেবথা থালাম ফিন্নানাই হীয়াছাই। উনাও হীনজাওক্রা বুংহবাছাই, থাং নোংছোব বে লামা-জোংনো। জাই জাগান নোংছোবা। হীয়াছো থাংয়াছাইনো বিছোবা। থাংয়াই থাংয়াই থাংনানাই ছাহে বায়খহ (উহানি) বুবিনি ন' মোনহাইয়াছাইনো বায়খহ (উহানি) বুবিয়া ছাদং বাইবাগিনি বিমা।

বুবিহা থাদোমস্রি ছিখ্লা হীন্নায় ছাহে বান্দিজো দঙোমোন। বুবিয়া ছোববা মানছি গাওনিয়াও হবথান্না হবাও মাওজি জানানাই ছুং হাবথাম্না-নানাই মনোগ্রামোন। খানথা মাহা নানহা বিনিয়াওনো "আবো! মাথো মোনাবায় জোংদোনাই নোংনিয়াওনো হবথানাছাই। হীন্নানাই হবথায়াছাইনো।

থাদোমশ্রি ছিখ্লোয়া বিছোবনো জানো লাংনো জেবো জগাব থালামনানাই হীয়াছাইনো। জাথাং লোথাং উন্দুনাছাই ছমাও থাদোমশ্রিয়া বিছোবনো ছুং খিনথা থামায়াছাইনো। জেবে' বুবিয়া হবহবাও মানছি মনোয়া। নোংছোব ছুছি-য়াবিয়াই (থামাছুনানাই) থা। হবাও মাওজিজানানাই হাবন্না দানগাছিনো দান্নানাই হা।

হবাও খানথা মাহা মোনহা উন্দুনায়বাদি ছিবি উন্দুফ্লাবা বুবিয়া মাওজি জানানাই মেও-মেও হীন্নানাই দবখো লাছাই খেওনানাই নায়হববায়নো। বে' ছমাওনো খানথায়া ছিখ। লানানাই মাওজিনি গনথংখো দানগাছিনো থবশ্রে দানছোয়াছাইনো। হীয়াছো মাওজিয়া থাইবনা বনি ফাইনামোই গ্রাব গাওনি বিছানায়াও (এমাও) বুবি জাফিনানাই উন্দুবায় থায়াছাইনো। জুমজাদোং হীন্নানাই ছাগামবায় থায়াছাইনো। ছি জুমনানাই। অথানায়াই খানথামোনহা ছাদং বাইবাগিনি ন'য়াও থাংনো য়াংখাব লান্না বুবিয়া গাওনি গনথংখো জবায়নানাই নাখোমায়াছাই।

য়োজোং ছাদং বাইবাগিয়া মায়দাংশ্রিখো অন্দব মহল ছিংয়াও দব-খাথেনানাই হাবছিংয়াই দোনবায় থাদোং। হাবা খালামনো নাগিবন্না মায়দাং-শ্রিয়া অথাফাব দানথামনি ছমায় বিনায় লায় থাথোদোংমোন। হাবায়াও জানো হাথায় ছালিনিফায় মানছিফোবনিফ্রায় ছুয়াফাব হেদ্লাব হেদ্লাব লাবনানাই বুথুম গাছিনো দং। বাওবা বিখো নায়নো হাথাবজিয়া। খানথায়া হীয়াছো ছিথা জানানাই অন্দব ছিংয়াও হাবলাংনানাই বিমাজোং বায়লায় হাইয়াছাইনো।

বিমাখো ফোবাংয়াছাইনো, "বলে আয়াই! নোংয়া দানাই বে'বায়-খহনি (উহানিনি) খবোয়াও থেমা নায়নো বি। থেমা নায়হায়ান্না নাং

মুক্লাইখৌ বিনিখাকালাও ব' গছবহা আবা মন্দনাও এছে ফাইন্নানাই দা। মা জাদাং নোংলায়, মানী গাবদাং? হায়ানাই হাখ্রা নোংবুং, আয়' নোং দা দংথাব্লহা দং। হাবরা ফাব হুধুব ফাইন্না নোংখৌ হিথাবনা নাগিবল্লা আংলায় নোংনি জিউখৌ দানথামানা নাঙা হানল্লা! হা-বহা দানদাং খিনথা থাদা আবামা।

হাদং বাইবাগিরা হাথাবনিক্রায় মুরা হেদ্‌লাবনানাই ন'য়াওফাইন্না মায়দাঞ্জিংখৌ অব্দবনিক্রায় গাওনি খাখিয়াও লাবাবাব্দা। উনাও মায়দাং-গ্রিয়া বুংয়াহাই, "হাবাব হুজামি! নোংনি খবোয়াও জাবাব থেমা জাথাববায়। আং এছে থেমা নায়নানাই থানায় থায়ানাই হানি।" হাদংয়া "হে-হে, হে থাইনা, হাইনায়! দে হাবা নায়দা দে।" হায়ানাই মায়দাঞ্জিজা থেমা নায়ক্লা নায়ক্লি খালামনানাই মুজ্দাইখৌ বিনি খাফালায়াও ব'গছব হায়াহানা আবা গাওবা মেগনাও এফা এফা ফাইন্নানাই লায়াহাই। বায়থজা (উহানিয়া) হাংয়াহাই, "হাবাব থাইনা! নোংহা মা জাদাং? মানা গাবদাং?" মায়-দাংগ্রিয়া, "অহো হুয়ামে মা বুংগান। দা নোং মোজাংয়া দং থাজহা দং। হাবরাফাব হুধুব ফাইন্না দাওহা নাং নাংগো জান্না নোংনি জিউখৌ আং দানথামা নাংয়া হানল্লা? দা নোংনি জিউয়া বহা দং বেখৌ মিথিবাংয়াই থাজদা গাবনা যাংথাবদাং আংহা। হা খিনথানা হুয়ামি বহা দানদাং নোংনি জিউয়া।

হাদংয়া বুংয়াহাই, "দাগি থাইনা দাগি! আংখৌ বুথাবগান বাগি বাওবা গাইয়া। এক খানথাদেও আবা মাহাদেও হায়ায় হানাই বিদা কংবায় লো দংঙো। আংখৌ বুথাব গানা। বিহাবগায় দাবা খিফাওনা গাইয়া। দেনাং বেহাব ফাইবায় বায়ক্লা আয়নিক্রায় হোনানি হিনহ্‌জিখৌ খিনানাই হাবগাবাও থুবাই গাহিনা থুবাইদাও। বিনিক্রায় বে' হিনহ্‌জিজাংনা হাব-গায়াও থাংনানাই হোনানি কানজাবিয়াও কাংবা থামল্লা মাহে নুগান। আংনি জিউয়া।

বাথ্রা বায়গায় থাংনানাই মায়দাংগ্রিয়া হাথু-দাথু বায়থহনি খবোখৌ হুআব-হুগ্রিব খালামনানাই গ্রাব গাওনি খথায়াও হাবনানাই থাহাইয়াহাই। খানথায়া গ্রাব হিখা জানানাই হাববাওনানাই বিমানিক্রায় বায়থহনি জিউনি বাথ্রাখৌ মিথিনানাই মোনাহাই। খানদেও মাহাদেও আবা থেকায়হাবা বিহাব বুবিয়ায় ফাইফিনাহাই। খানথা দেওবা থাদামখ্রি হিথ্‌লাখৌ বুংয়া-হাই, "বজে আব! জাং আয়খৌ বায়থহনিক্রায় লাংনা ফাইদাং। দা বায়-থহখৌ বুথাব নাংগো। বিনি জিউখৌ হাবগানিক্রায় লাফাংগো জাদাং।

ছাবগায়াও থাংনায়া ছেনানি ছিনছ্‌লিখৌ নাংগো। দা নোং বিবয়াজোংখৌ অনাবা ৰায়খছ বুবিনিক্ৰায় বে' ছিনছ্‌লিখৌ লাবাথামায়ায়া জোং ছাবগায়াও থাংনো হাগো। খাদামগ্ৰিয়া বো বুবি উন্দু লাংছানায়হমাও গ্ৰংনো ছোনানি ছিনছ্‌লিখৌ বখথামানানাই খানথানা হায়াছাই। খানথায়া হাখু-দাখু ছাবগায়াও খুবাইদাও হবয়া হজোং থে থাবথায়াছাই। বিনিক্ৰায় গাখা লাংনানাই হাখু-দাখু ফানজাবিয়াইনো ফাবৌ থামব্লাখৌ লানানাই ফাইয়াছাই।

য়াজোং ছাদং বাইবাগিয়া হাথায় ছালিয়াও মুবা ছেদ্‌লাব গাছিনো দঙো। ঠিক বে' হমাওনা খানথা দেওয়া হাথায় ছালিয়াও থাংনানাই বে থৌ বাদা হায়াছাই। বাদা হায়া বেখৌ বুনা নাগিৰাছাই। বুনা নাগিবয়া বিয়া এছে ফাছয় নানাই গ্ৰাব বিখৌ বুফিয়া নাগিৰা। বিবাদিনা বাৰা-বাৰা ছানাইজোং দাওহা নাংলায়াছাই। ছাবগায়াও ছানাইবা উৰাও মাৰিয়াছাই (বিবগাদাওয়াছাই)।

দাওহা নাংয়াই নাংয়াই নাংয়া খানথায়া ফাবৌনি গাংখং মানছেখৌ থেম ছিথময়া ৰায়খছনি (উছানিনি) আখায় খংছেয়া বালা-বালা জায়াছাই। আখায় থায়ছে জাংনা ৰায়খছা দাওহা নাংবাওয়াছাই। খানথায়া ফাবোনি গাদানাখৌ ছিমব্ৰেয়াছাই। ৰায়খছা গাদানা খেংগ্ৰা বেংগ্ৰা দাওহা নাংয়াছাই আৰা বিনিক্ৰায় গাংখং মানছেখৌ ছিফায় বাওয়া আঠিং থাংনাইজোং জাগ্ৰাং বায়নানাই দাওহা নাংবাওয়াছাই। বিনিক্ৰায় আঠিং থাংনাইখৌবা ছিফায়য়া হায়াও ছুক কম গায়াইনানাই হায়া মাওনায় থাৰাছাই। বিনিক্ৰায় ফাবৌখৌ ছিথাব থাবয়া ৰায়খছাবা থাইথাব থাৰাছাই।

হায়াছা খানথা মাহা আৰা খেফায়ছাৰা ছাদং বাইবাগিনি নাগাবাও ফাইনানাই বিমাখৌ বখোনানাই আৰা জিয়া লাওথিজোং বুগাছিনা বুনানাই ফিফা বিমায়ংফাবখৌ মানছিখালাম নানাই জ' ফাইলায়াছাই।

৫। মাওবিয়াগৌন জৌহৌলাও

ছাছে বোবায় আবো বুখি দঙোমোন। বিছোবহা ফিহা ছাছেবো গোয়া-মোন। বিনিখাযনো বিছোব হাছিব চুরাছাওয়াই ছাওয়াই ইছবখৌ ছাওহাগা-ছিনো থানায়মোন। ইছবা বিথাংখালো লাযনায় মৌমানো দাওখা বাজাখৌ বহগফুব বায়জায়াও ববে খনায়াও মা' জাদোং বেখৌ নায়না থানহবাছাইনো। ইছবনি হুকুম লানানাই দাওখা বাজায়া বিবাই বিবাই নায়ফাইদ্‌লা বায়রা বোবায় বুখিখৌ হাছিব চুরা ছাওনানাই গাওছ। ফিহা গাইয়াইনি থাথায় ইছবখৌ ছাও হাবায় থানায় নুয়াছাইনো। দাওখা বাজায়া বেখৌ ইছবনা খিনথা হাইয়াছাই। ইছবা হাগ্রাছো মিথিনানাই বুখিখৌ ফিহা থাহায়াছাই।

ছানফা এফা জানানাই জেলা বুখিহা গোব্রাব জায়া হাবা বোবায়া অজা হাছো বায়াছাই। অজা হাছোনানাই ন'য়াও ফাইফিনব্রা ন'মোনছি মোনছি ছোথুনানাই বোবায়া থোয়াছাই। মাজোংহায় বুখিয়াবো হাবাহা ছাছে গথো জানোম হায়াছাই। জানোমনিফ্রায়নো ফিফা গানজাবোংয়াইলায় গথনি নাযখৌ মাওবিয়া দোনাছাই। বিমাবুখিয়া খুন্নুমুথাই বিবায় গাববায় গথোখৌ খাংয়াছাই।

মাওবিয়া দেবদেখান দেবদেখান দেববোনো হমাছাই। ছানছেখালি বিমা বিমাখৌ বুংয়াছাইনো, "আয়াই, আয়াই! আং হাল এওনো মাছো হালিছে নাগেবনানাই লাবো। নাঙগোল জঙগালবো লাবো।" বিমায়া বুংয়াছাইনো, "নোং এছে গথোয়ালায় মা, হাল এওনো বোংনো আফা! নাংয়া। দা-এও।" খেওবো গথোয়া য়া য়া খেও খেও থানবায় থানায়লায় বিমায়া-ফংবায়নিফ্রায় মাছো বোবায় হালিছে আবো নাঙগোল জঙগাল লাবোনানাই ফাইয়াছাইনো।

মাওবিয়া হাগ্রা খেজেবাও দল বুগাছে হাখৌ বাববিবগান ফাবখৌ

লানানাই মায়, বেহৰ আৰো ফাথো মাওয়াছাইনো। বিবাদিনো মায় বাথ্রি ৰোহো ৰোহো থালামাছাই।

ছানছেথালি মাওবিয়াশ্‌্রিনা বিমাখো বুংয়াছাইনো, আয়াই, আয়াই! আংনো বহগলাক, ফেছলাক এওদে। আং ফানজামুথি ছিথ্‌লানিয়াও থাংনায়নো ছানদোং। বিমায়া হাঁৱাহো বহগলাক ফেছলাক এওনানাই অথানায়াই গাবগু খুগু ফিছাখো বিদায় হবাছাইনো।

ফিছালায়াবো গাবগু খুগু বিমানিফ্রায় বিদায় লানানাই থাংয়াছাইনো। থাংনায় ছমাও বাম থুলুছি ফিফাং কাংছে গায়নানাই গালাংয়াছাইনো আৰো বিমাখো বে' থুলুছি ফিফাংয়াও দাইলুনানাই হানো থানলাংয়াছাই।

বুংলাংয়াছাইনো, আয়াই! জেলা ছেলা বে' থলুছি ফিফাংয়া ৰানল্লা মিথিদো জে, আং জাবাৰ ছগ্নয়াও দঙো আৰো জেলা মোজাং জাথাংবাগান হায়ল্লা ছানদো জে, আং মোজাংয়াই দঙো। থুলুছিয়া থাইলাং বাথায় ছানদো আংৰো থাইলাংবায়। বিমায়া ফিছালা থাংথাংনানাই থ্লুছি ফিফাংয়াও দাই লুফা লুফা লুবায় থায়াছাইনো।

মাওবিয়াশ্রানা হাঁৱাহো থাংয়াছাইনো আৰোমা। থাংয়াই থাংয়াই থাংনানাই লামায়াও বায়খছফাৰ (উছানিফাৰ) লোগো মোনাছাইনো। বায়খছফাৰজোং বিবনাওলায় বিবথ্‌লায়লায় দাওহা নায়াছাইনো। দাওহায়াও বায়খছফাবখো ফেজেম্নানাই গ্রাব ফানজামুথি ছিথ্‌লানি ন'য়াও ছ'হাইবায়নো। ফানজামুথিয়া মাওবিয়াশ্রানিখো নুগ্রাম নুগ্রা গুগ্রপ খুলুমাছাইনো আৰো আয়ো আংনিহো ছুয়ামে নাংয়া হায়্নানাই লাথিয়াছাইনো। ফানজামুথিজোং ছাথজিন থানানাই মাওবিয়াশ্রানা গিদিংনো হায়্নানাই য়াংখাব বোয়াছাইনো (য়াংখাব নায়াও বোজাব লাংয়াছাইনো)।

থাংয়াই থাংয়াই থাংনানাই ফুজশ্রি ছিথ্‌লানি ন' মোনহাইয়া ছাইনো। বিনাওনো হবা গাছে বোবমা গুমগ্রা জানানাই থায়াইয়াছাইনো। বোবমা জাংনো উন্দুকায়ামোন। বোবমাখো ফাথাবাও লাংনানাইলাওথি গংছে থ্লাছিনো থ্লানাই দোয়ানাই গাওহা বংফাং ছায়াও উন্দুবায় থানাই মোয়া। বোবমাজাবো জেবাওবো থাংনো ৰাংয়ামোন।

হবছেথাজি ফুলশ্রি ছিথ্‌লায়া হবাও মানোবা ছিবি মোয়ানাই য়াংখাবৰা বোবমা ছানিয়াও মাবা জোংকব লায়নায় নুয়াছাই বোবমা লাওথাবানো মোজাং ফুছব বোদানজায়নায় জোংকব মানাই ছোনানি মোহব বাদি জানানাই উন্দুগাছিনো দঙো। হাঁৱাহো ফুলশ্রিয়া বিখো গোহো থোয়াছাই।

অথানায়াই ফুলশ্রিয়া মাওবিয়াখৌ "হাব্বাব নাং আংনিছৌ ছুয়ামে" হায়ানাই গুগ্রুব খুলুমাছাইনৌ। য়াই দিন্নিফ্রায়নৌ থাবমা গুমাইয়া খিছাই। ছানব্রাইছৌ থাবাওনানাই মাওবিয়াশ্রিনা ছানছেথালি ফুলশ্রিনিক্রায় বিদায় লানানাই মৌংথাব বোয়াছাই। থাংয়াই থাংয়াই থাংনানাই গ্রাব ছাবগিশ্রিনি ন'য়াও মাছৌ লাওথাব জানানাই থায়াইয়াছাই। বেওহায়বা গনিয়াওনৌ ফুথ্রুজায়াছাই। ছাথগলি মাছৌখৌ বিয়া হাবছিংয়াইনা মাছেবা ফালা-নিক্রায় বাবগানৌ হায়া জাছে গুমামান।

হবছেথালি ছাবগাশি ছিথ্বায়াবা ফুলশ্রিবাদিনা মাদানলায়নায় নুনানাই মাওবিয়াশ্রিনখৌ গাছাথানানাই ছুয়ামে বরায়াছাইনৌ। ছাবগাশ্রিনিয়াও বিবা-দিনা হবাগাছে থামানাই আবা মাংথাব বালায়বায়নৌ। থাবায়াই থাবায়াই থাবায়নানাই গামব্রিশ্রী ছিথ্লানি ন'য়াও হাবাইয়াছাইনৌ। বিনিয়াওনৌ গবায়নি খি গাবগ্রা জায়াই হাবাছাই। ফুলশ্রী, ছাবগাশ্রিমান বাদি গাম-বিশ্রিয়াবা মাওবিয়াশ্রিনখৌ গাছা থায়াছাই।

গামবিশ্রিখৌ খাগ্রাবিবাবা গাহাথায়াবায়া। মাওবিয়াখৌ গায়া থাবায় নুনানাই খাগ্রাবিবা মাওবিয়াশ্রিনখৌ নাগির লাংমান। উনাও মাওবিয়াজাং খাগ্রাবিবজাং দাওহা নাংয়াছাই। খাগ্রাবিবা দানথাব জাগ্রা ফাংথাবিবা দাওহা নাংয়াছাইনৌ। বিবা মাওবিয়াজাং দানথাব জায়াছাইনৌ। গাম-বিনিক্রায় গ্রাব ছানছেথালি মাওবিয়াশ্রানা মাংথাব থাওয়াছাই। থাংয়াই থাংয়াই থাংনানাই মায়দাংশ্রিনি ন'য়াও ছ'হাইয়াছাই। মায়দাংশ্রিয়া বায়থছজাং লাংজানানাই গাওছিনি থেমা নায়গ্রা থালাম জাদাংমান। বায়থজ্রা জানাও আদার জানা থাংগ্রা মবা থাংগানজাং বুগাছিনৌ বুনানাই ফাথাইনানাই গালাং-মামান আবা মানা খিলিয়াও ন'য়াও ফাইফিনগ্রা জিরা থাংগানজাং বুগাছিনৌ বুনানাই ফাথাংফিনায়মান।

মাওবিয়াশ্রানা ছিখি ছিখি থাংনামাই জিরা থাংগানজাং বুগাছিনৌ বুগ্রা মায়দাংশ্রিয়া থাংথাংয়াছাই। ফানজাবুখি নায়থাংনানাই উনাও হানা-ইজাং বারজায়াছাই। মায়দাংশ্রিয়া মাওবিয়াখৌ ছুয়ামে হানায়াই গুগ্রুব খুলুমাছাই। মানাবিলি জাবাবা মবা থাংগানজাং বুনানাই মায়দাংশ্রিখৌ ফাথা-ইনানাই নানফিনাছাই। আবা গাওহা খাথিয়াওনৌ থাবামাছাই। বায়থজ্রা ফাইনানাই জিরা থাংগানজাং বুগাছিনৌ বুনানাই মায়দাংশ্রিখৌ ফাথাংজাছাই।

মায়দাংশ্রিখৌ বুংয়াছাই "হাই, আবাই। মানাই মা' জাহা জাহা মানাজালাংবা? ছাবরা ফাইদাং নামা?" মায়দাংশ্রিয়া বুংয়াছাই, "ছাব

ফানোছাই নোংছিনি বায়জায়াওলায়। ছোৰ ফাইনো হাগো।" বায়খছক্রা "হা-হা-হা নোংগো আবাই নাগোং।" হানবায়নো। অখানায়াই বিবাদিনো মায়দাংশ্রিখৌ মবা থাংগানজাং বুনানাই ফাথাইনানাই গালাংবায়নো।

উনাও মায়দাংশ্রিজোং মাওবিয়াজোং বায়লায়বায় থালায়বায়। মাও-বিয়াশ্রোনা মায়দাংশ্রিখৌ ফাবোংয়াছাই, "বায়খছফাবা ফাইয়া বায়খছ গাহায়নি খবোয়াও থেমা নায়ক্লানানাই মৃজুদাইখৌ বিনি খাফালাও থব গছব হো। বিনিক্রায় মা মানো গাবদোং নোংছায়া বুং, আয়ো আবো? ছাবৰাফাৰ ছুথ্বছা ফাইগান নামা দালায় ছিংমাংখৌ গাজ্রি গাজ্রি নুথাবদোং আংদি। দা বিখায়নো ছুথ্বফাব ফাইয়া নোংছিনি জিউখৌ দানখোমা নাংগো হায়ানাই। নাথায় বহা বাবাই মিথিনো নোংছিনি জিউবা বহা দং ছায়ানাই। হোমক্লানিয়া বিয়ো গাওছিনি জিউখৌ খিনথাগান।"

মবা থাংগানজাং বুনানাই মায়দাংশ্রিখৌ ফাথাইনানাই মাউবিয়া গাওহা থাখোমা লায়বায়। বায়খছক্রা ফাইয়া বায়খছ গাহায়নি খবোয়াও মায়দাং-শ্রিয়া থেমা নায়ক্লায়াছাই। আবো মাওবিয়া ফাবোংনায়বাদি থালামাছাই। হাবাছো বায়খছ গাহায়া গাওছিনি জিউবা ফখিবি ছিংয়াও হোনানি ফানজাবি ছিংয়াও ফাবো থামলা জানানাই দঙো হায়ানাই বুংয়াছাই। বাছ মায়দাং-শ্রিয়া দেবহাবায়।

অখা নায়াই বায়খছক্রা থাংজাবলা মায়দাংশ্রিয়া মাওবিয়াশ্রোমা গাছো-ইবো খিনথানানাই হায়াছাই। হাবাছো মাওবিয়াশ্রোনা দহায় মায়দাংশ্রিনি হায়ানাই ফশ্রিয়াও থক্লো গাছিনো থব্লোনানাই হোনানি ফাবো থামলাখৌ লানানাই ফাইয়াছাই। মায়দাংশ্রিজোং বায়লায়বায় থায়াছাইনো। বায়খছ-ফাব ফাইনায় ছমাওবা মায়দাংশ্রিখৌ মাবাইনো গাথাংয়াইনো দানাফাইনো। গাওহা ফাবোখৌ লানানাই হাগ্রাছেবাও থাখোমানানাই থায়াছাইনো।

বায়খছক্রা ফাইনানাই নুয়াছাই, মায়দাংশ্রিয়া থাংনানাই দঙো। "বাবাই থাংনাংনানাই থাখো নোংলায়?" হায়ানাই মায়দাংশ্রিখৌ বায়খছক্রা ছোংয়াছাইনো। "আং জেবাইখি থাংনানাই থায়া মানোছাই নোংছাবনো লায়" হায়ানাই বাফোং বুংবায়নো।

"এছে গাবালায় নোংলায় দানাইলায়।" হায়ানাই মায়দাংশ্রিখৌ বায়-খছা মনোই খুগা ব্লাং ছিব্লা মাউবিয়াশ্রোনা হাখু-দাখু মাংখাব নানাই, "খবরদার নোংয়া, নাই নামফায়ালায়।" হায়ানাই দাউগা বাগ্রাছাই। উনাও মাওবিয়াশ্রোনজোং বায়খছফাবজোং আবো মায়দাংশ্রিজোং দাওহা নাংয়াছাই।

দাওহারাও ফাবো গাংখংখো ছিকায়রা বায়খছনি আটিংয়া বায়াছাই। উনাও বায়খহক্রা দানখাব জায়াছাই। মায়দাংজিনিয়াও হবাগাছে খানানাই গ্রোব বিখৌ গালাংনানাই মাইথুনজি ছিখ্‌লানিয়াও দাহানা থাহাইয়াছাই। মাইথুনজিখৌ হাবা খালামনানাই দাওখা বাজানি ফিয়াজো গয়নাখি ছিখ্‌লো-নিয়াও দাওহাগ্রা জাহাইয়াছাই। উনাও গয়নাখি ছিখ্‌লাখৌ লানানাই মাইথুনজিনিয়াও ফাইয়াছাই। বিবাদিনো সাতজন হানজাউফাবখৌ লানানাই ন'য়াও ফাইফিন্নো হমাছাই।

ফাইয়াই ফাইয়াই ফাইগাছিনো দাওেনা আবৌমা। হাথদিন হাথ বাথি জাগাংবায়। থালা থালা ছোইদো থালা হাজো বাববায়। থেউবো ন' মোনা। আথিং হাবায়, য়াংখাম উখুইবায়, দাইগাংবায়। বিহাবি হাথজনবো বোজববায়নো।

মেথায়—হে হে চুয়ামে, হাথবাথি জাবাবায়
থালা থালা ছাইদো থালা হাজাবাববায়
বেছে গোজানবাও নাংনি ন'য়ালায়।
হাথাব লিয়া চুয়ামে থাবায়লা জাংলায়।
মাওবিয়া—মোননাছাই, মোননাছাই, হোনাফাবলায়
বাবাগোজান গাইলিয়া।
আংনি বিমা বুবিনি ন'য়ালায়।

উনাওগ্রোব নয়াও হ'হাইয়াছাইনো। যিহামজাফাবখৌ লুনানাই বিথুনজো বুবিয়া ফাবদা খাংগ্রাংয়াছাইনো। উনাও নাগাব গাদান লুনানাই গ্রেং গ্রেং বায়জাং জালায়ছাইনো।

৬। মাওবিয়াগ্ৰীন (২)

ছাহে বাবায় আবা বুখি দঙোমীন। বিছাবহা ফিছা ছাহেবা গাইয়ামীন। ফিছা গাইয়াইলায় বাবায় বুখিহা ছানক্রীমবা জিংগা ছিবায় থানায়মীন। ইছবখো ছাওয়াইবায় থানাজমীন। ছানহেথালি বাবায়া ছব্রাম হাথায়াও ফানজু বায়নী থাংনী গ্ৰাংখাবাছাই। বিবানাং ছল হুজিয়া ফাবিয়া নাও হব থানানাই হাথায়াও থাংয়াছাই। হাথায়নিক্রায় ফানজু বায়নানাই লাবায়ছাই। হাব্বাছা বাবায় বুখিয়া ছাথদিন ছাথহব ফানজু এওয়াই এওয়াই ইছবখো ছাওহাবায় থায়াছাই।

হজাং ইছবহা বিথাথালোগায়া ছাইনা। হাব্বাছা মাহাফবরুইছবা ফিছাজা খাইনা ছানথিখো মিথা ফত্রি (গাদাইনিফত্রি) তিতা ফত্রিয়াও (গাথানি ফত্রি) ছুগাই মানাই ফানজা মুখিয়াও নায়নী থানাছাইনা। বহে থনায়াও মা জাদাং বিখো। ফিজাজায়া ফানজামুখিয়াও নায়থাংনানাই বুংয়াছাইনা। “বজে আফা! মানছে লামায়াও ছাহে বাবায় আক বুখি ফিছা মানাইনি ফানজু এওয়াই এওয়াই নাংখো ছাওয়াইবায় থাদাং।”

ইছবা দাওথাখো লেংহবাছাই। খাইনা ছানথি বুংনায়া নংগোনা নংয়া বেখো নায়নী থানহবাছাই। দাওথাখো বুংহব থাদাং। থরবদাব থালায়দাইফান মানজানায় নংয়া হায়ানাই। দাওথায়া মাহাফবরুনি থাননায়খো লানানাই বহগফুব দেশাও (হাদবাও) ফাইয়াছাই। বিবাই বিবাই নাগিবয়া মানছে জায়গায়াও লামা দথাও বাবায় বুখি ছানাই ছাবায়াও ফানজুগাবান এওয়াই এওয়াই ইছবখো ছাওয়াইবায় থানায় নুয়াইবায়নী। দাওথায়া বাবায় বুখিনি খবোছা ছা বিবনানাই গা গা হানবায় থায়া বাবায়া ফানজু এওনায় থাদোজাং থুবাই গাহিনা থুবাই হবাছাই।

হাব্বাছা দাওথায়া থাদোখো থাবনী আহুওবজাং খেবনানাই মাহাফব-

বুনিয়াও লানানাই থাংয়াছাইনো। ইছবা হাঁবাছা ছানথাংয়াছাই "ব' বে বাবায় বুখিনো ফিছা হোৱা ছাহে হানাংগো জাবায়।" হাঁবাছা ইছবা লাংখা-এীব ছাংখাবীবখো লেংহবনানাই বুংয়াছাই, "বোলে হে, লাংখাবীব ছাংখাবীব। নাংহাব মুলোয়ছায়, হাঁব বহগ ফুবি জায়গায়াও থাংনো হাগাম।" ছানাইবা হানাছাই ফবব্! আং থাংনো হানায় নংয়া। বিমিজ্রায় ইছবা ছামগ্রিবীব সাগব থিবখো লেংহবনানাই ছাংয়াছাই। বিছাব হানাছাই আং থাংনো হানায় নংয়া। উনাও মাওবিয়াগ্রানবীবখো লেংহবনামাই ইছবা ছাংয়াছাই, হাঁমগ্না মাওবিয়াগ্রানা হানাছাই আং থাংনো 'হাগান।

বিনিক্রায় মাহাকববুয়া দাওখা বাজাখো লেংহবাছাইনো। দাওখা বাজা ফাইগ্না ইছবা বুংয়াছাই, দাওখা 'বাজা, দাওখা বাজা'! বোলে নাংয়া বহগপুব দেশাও মাওখিয়াগ্রানখো বে বাবায় বুখিনি জেম দানলাং আবামা।

বড়ো বাবায় বুখিয়া হানদাং, মাওবিয়াগ্রান জাহালাওয়া ফিথায় থায়হে জায়াছাই। দাওখা বাজায়া বে ফিথায়খো বেবথাংনাংনানাই বহগফুব দেশাও বিবলাংয়াছাইনো। বুখিয়া ছিথালা ছিববায় থাদাংমাগ্না। বে ছমাওনা দাওখা বাজায়া ফিথায়খো ছিথ্লায়াও জগদব থাথ্লাই হবাছাইনো। ফিথায়া জগদব গাগ্লাইবা "বুখিয়া আয়ো, আয়ো, মা এছে মাজাং জাথাও থাও ফিথায়ছাই বিলায়। দা জানায় নায়লাম আং" হাগ্নানাই দোবায়াও লাখোয়াছাই। ছিথালা ছিবথাংগ্না বাবায়নো দানা জাছাইনো গাওহাছিংয়ানা জায়াছাইনো ফিথায়খো।

বে ফিথায়খো জানানাই বুখিহা মাদামাও থাবায়নো। বিদিনো দানাই এছে গাবান এছে হম হফাইবাছাই। বুখিয়া হাঁবাছা উদাই ছাদাং বাবায়, অজানিয়াও থাওবি (কামরূপ গাদান নায়নায়) নায়থাং হাঁথাং হাঁমানাই বাবায়খো থনহবাছাই। বাবায়া হাঁবাছা থবিকাটা বাবায়-বুখিনিয়াও হাথু-দাথু হাছা লাংয়াছাই। বাবায়া থাওবি নায়থাংনানাই হাথু-দাথু ন'য়াও কাইকিনগ্না দবথং মাথাংয়াও হোথুনানাই থাইয়াছাইনো। থিক থাক বে হমাওনা বুখিহানী গথো ছাহে জানাম হাইয়াছাই। থিমা বুখিয়া গাদাও ছাবাও থিবায় থুবায় গথোখো কাথাংয়াছাইনো। ফিফা গাইহাইথায় গথোনি বুংখোবা মাওবিয়াখোনী দানাছাই।

মাওবিয়াগ্লা্মিা দেব দেখান দেবথানী হবাছাইনো। ছানছেখানি মাও-বিয়াজানা বিয়াখো বুংয়াছাইনো, "আবাই, আবাই! মাজায় বরবা ছাব এওয়া। আংবো ছাব এওনি। আংনো মাছা হাজিহে নাংনাব গহহে আবা

জংগাল গংছে হাফাই নায়হায় আয়াই। বিমায়া বুংয়াছাই, "আয়ো ফিছা হোয়ালায়, দানো হাল এওনো হায়া নাংয়া? এছে দেববাওনাংগো আফা। দেনাং দেবয়া হাল এওবায় থা। বিবাদি বুংব্লা মাওবিয়াগ্রানা খবোছিখিয়া। খেংখায়বায় থায়া। উনাও বিমায়া গাওনি ফংবায়নিফ্রা মাছা হাসুবা খুবিয়া হালিছে নাংগাল বাবায় গংছে, গালা গাথা জংগাল গংছে মাওবিয়াগ্রানা হাফাইয়াছাই। মাওবিয়াগ্রানা হাগ্রা গেজেবাও হা, দলবুগাছে ফাম্ লাহাইয়াছাই। মাছো খুবিয়া বাবায়খো ছোনাগি বিজি খুনানাই মাজাং গাগ্লাং লাদো লাদো খালামাছাই। নাংগাল জংগাল গাদান জাজাবাছাই।

বাবো-বীবগানফাবখো লানানাই দল বুগাছে হাখো গায়জাব থাবাছাই। মায়া ছামখাব ছামখাব মাজাং জাবা থাবাছাই। মাজাংহায় মা জালায়বায় ছখা বাজায়া ছখাফাবখো লানানাই মাওবিয়াগ্রাননি মায়খো জানো হয়াছাইনো। মাওবিয়াগ্রানা ছানছেখাগি মায়নায়নো থাংগ্লা ছখা মায় জানায়খো লুহাইয়াছাই। মাওবিয়া হাবাছা ছখুজাং-দিখাবজাং গাবাং গাবাই বাজাবাই নয়াওফায়াছাই।

বিনিফ্রায় ছাথছাঙ্গি ছিখাজাং ফাথা দানক্লেনানাই মায়ছায়াও ছাবনানাই দানাছাই। অগ্লা নায়াই বে ছাথছাঙ্গি ছিখাখোনা লানানাই গাও ছখা ছানায়খো নায়নো ফাইয়াছাই। ফাইগ্লা নুয়াছাই গাছাইবা ছখায়া বিবলাংনো হাবায়। ছখা বাজাগো ফাথা বেজেংয়াও খে নাংখেনানাই দঙো। হাবাছা মাওবিয়াগ্রানা "হাছাগা নাংনো আংনি মায়খো জাগ্রা" হায়ানাই হাখাবনো নাগিবয়া ছখা বাজায়া বুংয়াছাই "দহায় জাহালাও, দহায়! ফাব নাংগান। আংখো হগাব নাংগান। আংখো হগাবয়া আং নাংনো আংনি ফিছাজাখো হাখাবগান।

হাবাছা মাওবিয়াগ্রানা হাখাবয়ানো দানাছাই আবো লানজাযাও বেছব থক্লা খানানাই হগাব হবাছাই। ছখাবাজায়া হাবাছা ফাব বিবলাংয়াছাই। থক্লানি বেছবা লামা ব' ব' গলাংয়াছাই। মাওবিয়াবা ন'য়াও ফাইয়াছাই।

অখা নায়াই মাওবিয়াগ্রানা বহগ লাক ফেছ লাক লানানাই বিমা বুবিখো ওগ্রূপ খুনুমনানাই ছখা বাজানিয়াও থাংনো হাংখাবাছাই। বেছব গলাংনায়খো ছুংয়াই ছুংয়াই হাগ্রা এওহি এওহি থাংয়াছাই। ছাথদিন ছাথছব থাংনানাই ছখাবাজানি নখো হংহাইয়াছাই। মাওবিয়াগ্রানখো নুনানাই ছখা বাজায়া বুংয়াছাই, "অ ফাইবায় নাংয়া জাহালাও! আংনি ফিছাজখো লাংনো! আংনি ফিছাজাখো লাগোয়া গাং দখা-বংনাই, দখনা খাওহি গাংনাই লানানাই

फाइ। हौवाहा आं आंनि फिहाजाखौ हरगोन।" हथाबाजानि बाथ्राखौ थोनानानोइ माओबिग्राश्रोना फाइफिनाहाइ।

माओबिग्राश्रोना हौवाहा हानसे थानाहाइ बिमायनिफ्राय दथा गंनोइ आरो दखना थाओहि गांनोइ लाबो नानोइ हथा बाजानिफ्राव फाइफिनाहाइ। बिहाओया दखनाखौजों आरो दखनाखौजों लानानोइ न हिंग्राव हाबोइयाहा। दथा गंफा दखना गंफा आरो दाओदोइ दोइफा हानानोइ हादबहि गोदां नजों थाथगनानोइ बिबान थायाहाइ।

बिनिफ्राय हथाबाजाया बिजामादोइखौ बुंयाहाइ, "न आंनि फिहाजो हानोइया बायानोइ लांदो। खबरदार, लामायाव खेओनानोइ नायनो मोयाय नंया। नयाव हहाइग्राम हहाइग्रा दथा गंनोइखोबो योबोइनो बाथ्रियाव हानानोइ दोन।" माओबिग्राश्रोना बिबानखौ लानानोइ फाइयाहाइ। लामायाव बे दथा हिंयाव मा दङो, मानोइ दाखेव हौयानोइ बुंहबथा हथा बाजालाय बेखौ नायनानोइ लुबोइनाया हाथाबलिया।

बाबा बाबा नायनो लुबोइ नायलाय लामा दथायाव जनानोइ दथाखौ खेओनायनानोइ नायग्रा दथाहिंनिफ्राय दाओमानोइफोर बिबलांयाहाइ। माओ-बिग्राश्रोना हौवाहा गोमो हाबाहाइ। आरो आंनिया दथाखौ खेओनाया हाँमाथिहाइ हायानोइ गोहायाव मोनसे हुधुमोनसे लानानोइ हथा बाजानियाव थांफिनाहाइ। लामायाव बिहाओनो गाओहा मा जाथो बेखौ थिनथा जबाहाइ। हौवाहा हथा बाजाया दाओदोइ थालाम फियानोइ दथायाव हानानोइ लाओबिग्रा श्रोमो हरबाओयाहाइ। बुंहबाहाइ, "थां दानिया खेओनानोइ नायबाओग्रा आं थिथिनाय नंलिया।"

माओबिग्राश्रोना दथागंनोइखौ लानानोइ फाइयाहाइ। नयाव होफाइ ग्राम होफाइग्रा बाथ्रियाव हानानोइ दबखौ खे' थाखेनानोइ दोनाहाइ। हाथदिनहा थानानोइ बाथ्रिनि दबखेओनानोइ नायग्रा हानोइ हिथ्लो मोजां नुयाहाइ। माओबिग्राश्रोना हौवाहा जोबोर रंजायाहाइ। आरो थियानो थिनथाया-हाइ। थिमाया बिहाबखौ नुनानोइ मोदान नायजों फोरमा खनसे थांथ्रायाहाइ।

हौवाहा माओबिग्राश्रोना हाथ्-दाथ् हाबानि जराव जराव थालामनो हमा-हाइ। उनाव ग्राव हाबा गिदिर थालामाहाइ। न'निफ्राय सोंथाय लांग्रा, हाबग्रा फनदबोथा लामा थालामाहाइ। फनदबोथा बंफां गायाहाइ। अमा जानाजनो अमा, दाओ जानाजनो दाओ, हानजा हानजा बेदर आथाय, जो, सोंथाय हादोंनो आबोरा। मानहिफ्रा थोजासे थहाजासे जादों, लोंदों,

মীছাদাং, মেথায় খনদাং, বংজাদাং আলালাই বিলালায়। গয়দেদেবে কাথাই ছিনাবি, দাওবোথিহুনি, বেছে জাদু। ছাইনজাও হৌবা জাবেগাং জাদাং, নিদি বেগাং মিনিদাং।

ছখাগ্রি, লাখিগ্রি ছিখ্লাখৌ নুনানাই বয়বো বাথানায়দাং। জায়াই লাংয়াই লামাজাং য়াংখাব লাংদাং। ছাইনজাও গাদান ছানাইখৌ বাখানায় লাংদাং। মানছিকাব বাথানায় লাংনায়খৌ থানাছংদাং ফনদবোথা লামানি ফনদবোথা বংকাংয়া। থানাছংদাংনো আবাঁয়া জেবাওবা ছখাগ্রি লাখিগ্রিনি আথল-গিয়ান মহবখৌ।

বে ছমাও বেজায়গায়াও দানেক বাজা ছায়ায় মংনি ছাছে গাবা বাজা দগ্তোমানলায়নো। বে দানেক বাজায়া মানছিকাবখৌ বুংনায় থানাগ্লানী আবাঁয়া। দানেক বাজানি ছাইনজাওয়াগায় মা বেছেমোজাং। দাইন ছায়কথিয়াবো বিছাব ফাইনায়নিফ্রায় লাই গাব জাবামা হমবায় মাওবিয়াগ্রান হা।

দানেক বাজায়া ছানবায়নো, "আংনি বায়জায়াও ছাব এছেমোজাং ছাইনজাও ছৌফাই লায়খৌ? আংনি বানি নিগ্রু ইবা ছাব ছাবছিন্ ছায়ছিন দংবাওয়া?" মন্ত্রীখৌ লেংহব নানাই বুংয়াছাই বাজায়া, "মন্ত্রী! থাংনায়ছায় নাংথাংয়া। ছখাগ্রি লাখিগ্রিখৌ নায়নানাই ফাইনায়ছায় থনছে। মানছিক্রাদি বিছাবখৌ এছেবাং বাথানায়া।" বাজানি হুকুম লানানাই মন্ত্রীয়া নায়মা ফাইয়াছাই ছখাগ্রি লাখিগ্রিখৌ।

মন্ত্রীয়া বিছাবনি মহবখৌ নুনানাই গাবা ছাবাছাই। বাজানো থানথা ফাইয়াছাই। "নংমাবগো মানছিকাব ছায়ায়া" ছায়ানাই। বাজায়া ছাবাছা ছিবি ছিবি লাজি নাংবায়। আবো বোবাই ছখাগ্রি লাখিগ্রিখৌ ছেনানাই জনো ছানায় বিনি লামা নাগিববায়।

বাজায়া মন্ত্রীখৌ মাওবিয়াগ্রানি থাথিয়াও থানহব ফিনবায়, থাং, নাংথাংয়া মাওবিয়াগ্রানখৌ বুংহাই, "গাবনি ববছেয়াওনো বিনি নমিক্রায় আংনি ববথাংছেম হবগ থানানাই আবো বংকাং গাবনানাই বে হবছেয়াওনো কিথায় থায়হা নাংগৌ।" মন্ত্রীয়া ফাইনানাই মাওবিয়াগ্রানখৌ বিবাদিমা খিনথা ফাইয়াছাই।

ছাবাছা মাওবিয়াগ্রামা বে বাদি ছাবাখৌ ছায়ায় নংয়া জাংবা লাখিগ্রি ছখাগ্রিখৌবো মোন্নায় নংলিয়া ছায়ানাই ছাইনজাও কাবখৌ বিয়া ফিফানি ন'থাও থানহবাছাই। ছখাগ্রি লাখিগ্রিয়া নওাও ফাইনানাই বে বাগ্রাখৌ

ফিক্লানো খিনথা ফাইয়াছাই। ফিক্লায়া বাগ্রাখো. থানানাই ফিসাজুফোরখো থানহব ফিনাছাই। আরো বুংহরাছোই ফিছাজো ফোরনি হিশাংয়াও। থাং নাংগ্লিনি দহায় জানানাই হবগ গোথাং আরো বংফাংখৌরো খাগথাং থানথা হাই থাং জাগ্লয়াইছাখৌ।

হাগ্নানিয়া হবছেয়াওনো হবগরো জাগার, বংফাংয়ারো ফিথায় থাগ্রেপার। হথাগ্রি লাখিগ্রিয়া ফিছায়নি নয়াও ফাইফিগ্রানাই ফিছায়নো বাগ্রাখৌ খিনথা ফাইয়াছাই। হাগ্রাছো ফিছায়া হথাগ্রি লাখিগ্রিনি দহায় জানানাই হবছেয়াওনো হবগরো, বংফাংরো আরো ফিথায়রো থায়হায়াছাই। বাজায়া জেনানাই।

আরো ছানছেখালি বাজায়া মাওবিয়াগ্রায়া লেখা গাংছে গিবনানাই হববাওয়াছাই। মাওবিয়াগ্রানা গায়খেবনি বানা জাহা নাংগৌ হায়ানাই। নংয়ায়া মাওবিয়াগ্রানা হথাগ্রি লাখিগ্রিখৌ মোনায় নংয়া। মাওবিয়াগ্রানা বাজানি লেখাখৌ ফবায়নানাই জিংগা ছিহাবাছাই আরো হানজাও ফোরখৌ ন'য়াও থানহবাছাইলায়। হানজাওজো নয়াও থাংজা ফিফানো বাগ্রাখৌ খিন-থায়াছাই। বিছোরনি ফিফায়া হাগ্রাছো গাওনি খেহ বাবিয়াও গকবনানাই থানায় গায় মুখ্‌লি মাছোখৌ লাংনো থানাছাই আরো বিছোরনি দহায় জানা-নাই গায়খেব ছেবনো থানাছাই।

হথাগ্রি লাখিগ্রিয়া মাছোখৌ লাবানানাই ফিছায়নো খিনথা ফাইয়াছাই। মাওবিয়াগ্রানা "দহায় হথাগ্রি লাখিগ্রিনি" হায়ানাই গায়খেব ছেবয়া গায়খেবা বল বল মাংখাব নানাই দাই বানাবাদি লায়য়াং জাবাছাই নমানি লামহাইয়া-ছাই। দাও-ফাবো গাজাও লায়াছাই। আববাও বাজায়া জেনলায়বায়।

বিনিক্রায় বাজায়া মাওবিয়াগ্রানখৌ দাওহায়াও গাওথাবনো হায়ানাই খবব (বাদার) হবাছাই। মাওবিয়াগ্রানা বে খববখৌ মোনানাই হথাগ্রি লাখি-গ্রিখৌ ন'য়ায় থানহব বাওয়াছাই। হথাগ্রি লাখিগ্রিয়া ন'য়াও ফাইনানাই মেলদাং গংছে হবাছাই। মেলদাংখৌ বুনানাই হাগ্নানো মানফিক্রা থাইগ্রুজাব-গান হায়ানাই বুংহবাছাই। হথাগ্রি লাখিগ্রিয়া জাবো নানাই ফিছায়নো হাফাইয়াছাই।

দানেক বাজায়া ছেফায় ছানখ্রি আরো ফোরজাফোরখৌ জানানাই মাওবিয়াগ্রানজাং দাওহা নাংনো মাংখাব বোয়াছাই। মাওবিয়াগ্রানারো মেল-দাংখৌ জানানাই দাওহা খিনিয়াও থাংয়াছাই। লাগায়াও হথাগ্রি লাখি-গ্রিয়ারো থাংফায়াছাই। ফোরজা-ফোরখৌ মুনানাই মাওবিয়া বুংয়াছাই, "হে, আফাফোর! ফংবায়ফোর!! লাংছোর দাবি মুবানি ফিছা, দাবি মুগ্রাইনি ফিছা

ফাইদাং। নাংছাবজাং আজাং থো ছুগ্লুব নংগ্লা। নাংছাব মানো থাইনো ফাইদাং বেওহায়লায়। থাফিন নয়াও।" বিছাব থেওবো থাংফিনা।

উনাও দাওহায়াও দানেক বাজানি মানছিক্রা জেবাই মাওবিয়াগ্রানা মেলদাং বুনানাই হবো বে থিংয়াই ফুলাবায় থাই জাবাছাই। বিদিনো মান ছিক্রা থাইগ্রো জাবনানাই বাজানি মেগনখো এথ্লোনানাই হায়াছাই। বিনিক্রায় মাওবিয়াগ্রানা বিনি বায়জাখো ছেনানাই লায়াছাই।

৭। বেলমুখি হিখ্লা

ছাছে রাজাহা ছাতজন ফিছাদ্‌লা দঙোমোন। ছয়জনহা বিয়া (হাবাজাবায়)। ছুইছিনা হাবা জায়াখাই। বিবাজাইনি মোংখাম মোংগ্রি হংনায়খৌ থাওজা থাবামোন। বিবাজাইয়া বেলমুখিখৌ লায়নো থানো। বেলমুখিয়া বয়নিফ্রাইবো থাওছিন মোংগ্রি হংগ্রামোন।

বিখৌ লায়নো ছানছেখালি মোংখাব লাংলাছাই। ছাহু ছাছে হাগ্রাগেজেরাও লোগোমোনো। হাহুরা খিনথা হবো বলে, মাই দাইয়াও বেলমুখিয়া জানক্রোমবো হুগাই ফাইয়ো। দাইয়া জোবোর গোখৌ থার। ছনানি খিমিয়াও হাবনানাই ফাইয়ো। বিখৌ নানানাই আংনিয়াও ফাইফিন।

রাজকুমারা দাইবাবনানাই হাজাংয়াও থাখোমা হাইয়ালাই। বালা থংগ্রায়নানাই থাখোমায়ো। হোয়াছো হানজাও হিখ্‌লাফোর ফালো ফালো হোরগোনিফ্রায় নামায়বোয়ো। বেলমুখিখৌ ফালখি হিংয়াও ছোনানি খিমিয়াও লাবোয়ো। ফালখি দোননানাই দবজা খেওয়া ছোনানি খিমিনিফ্রায় বেলমুখিয়া মোংখাব বোয়ো। লোগোফ্রা গাজানাও হুগাইয়ো। বেলমুখিয়া হুগাইনানাই ছোনানি খিমিয়াও হাবনানাই থায়া রাজানি ফিছাজায়া হাথু-দাথু খিমিখৌ নানানাই দাইবাবফিনো। থাবগাছিনো থাবো। হাগ্রনিয়াও থাংনো নায়াগোমায়ো। হোরগোনিফ্রায় মোদায়ফ্রা ফালো ফালো হোহোয়ো। রাজকুমারা থাবোই থাবোই ছাছে হাগ্রনিয়াও হাবোইয়ো। হাহুয়া মাওজি থালায়ো। মোদায়ফ্রা মোনাইলায় থোংফিনো। হাহুরা লোথি গংছেজোং বেলমুখিখৌ হোলায়লা নাগিবো। লোথিয়া জেখৌ বুনো থানো বেখৌনো বুয়ো। খিমিয়াও বেলমুখিয়া গাইয়া হোমানাই হাহুরা থগায়ো। উনাও হাহুনি লোথিজোং রাজকুমারা হাহুখৌ ফাইয়ো।

উনাও ছাহে ছাথ্ৰ লাগা মানবাওয়া। ত্ৰুকং দাংহেজাং ছালায়না নাগিৰা। বিনিক্ৰায় ছাহে ছাহ্ৰা মোনাজাং ছাগায়না নাগিৰা। মোনাখো খেওৱা যায়খো লেংহৰা বিনা খাথিয়াও ফাইয়া। বিনিক্ৰায় ৰাজকুমাৰা বেলমুথিখো থিমিয়াও লানানাই থাংয়া। নাগাৰ খাথিয়াও বংফাংছিংয়াও বেলমুথিখো নায়না থিমিখো খেওয়া। মাদান নানাই থাংগ্ৰায়া।

বেলমুথিয়া দাইখৰাও দাইখাওনানাই লাবানা দাইখাওৱা বায়খছনি (উছানি) ফিছাজায়া বিখো দাইখৰাও নাথ্‌লায়নানাই গাও দাইখো লাবানানাই ৰাজ-খুংগুৰনি খৰোয়াও নুয়া। ৰাজখুংগুৰা মাজাংজানানাই বে'খোনো বেলমুথি নংনানাই ন'য়াও লাংয়া। ছানছেখালি থাবায়না ফাইৱা ৰাজখুংগুৰা দাই-গাংয়া। দাইখৰাও দাইখাওৱা বিবাৰ নুয়া। হানজাও খাওৱা বিবাৰা ফাইয়া। ৰাজখুংগুৰা খাওৱা বাগথিয়াও ফাইয়া। বিখো ন'য়াও লাংয়া। হানজাওয়া গাফ্লেনানাই গাৰহৰা। বিনিক্ৰায় বেগ বিফাং ৰজোয়া। ফিথায় থায়া। বিফাংখো ফ'য়া। ফিথায়থায়ছে ধৰা বুৰিয়া (দবা বুৰিয়া) লাংয়া। বিনা হানজাওছা জাবায়া। ৰাজখুংগুৰা গবায় দাব্ৰায় লাংৱা ন'ছিংয়াও থানানাই জেৰা জেৰা বায়হৰা। ছানথ্ৰিফাৰখো হাগ্ৰায়াও লাংনানাই দানথাৰনা থানা। দানথাৰ হাইয়া। ছিখা বিজো হাবনানাই ফখিৰি জায়া।

বে' ফখিৰিয়াওনা গথোনি থাইয়া ফদো বিবাৰ জায়া। ৰাজখুংগুৰা ছিখাৰ খালামনা থাংয়া। হাৰ্ছিংয়াই ফাইনায় ছমাও ফখিৰি নুয়া। দাই লাংনা হাবৱা ফদো বিবাৰ নুয়া বেলমুথিয়া ৰাজখুংগুৰখো হানা "ছুয়ামি! বংফাংছায়াও ছিগুন বুৰি-বাৰায়খো বেলমুথিনি ছ'গ খিনথানা থান হায়ানাই।" ৰাজখুংগুৰা হানা,— ছিগুন বাৰায়-বুৰিয়া ছানাইজাং বেলমুথিনি ছ'ল খিনথায়া।

ছিগাংনিক্ৰায় জাবজাহেম। ৰাজখুংগুৰা গাওনি বাথ্ৰাখো মিথিজাবা। বিনিক্ৰায় ৰাজখুংগুৰা দাইয়াও বাৰছাম নানাই আখায়জাং হমগ্ৰা নানায় মামায় বিবাৰখো লাবানানাই বিনা বেলমুথি জায়া। বায়খছ (উছানি) হানজাওখো দানথাৰা। ৰাহা ৰাহা বায়জা জায়া।

৮। বিদা-ফংবায় ছাম্রৌইনি ছ'ল

ছাগে বাজাহা ফিছাজোলা ছাব্রাই দঙোমান। বাজানি নোগোব থাথি-য়াও ছাগে হাওবিয়া মানছি দঙোমান। বিহা ফিছাজো ছাগে দঙোমান। ফিছাজোয়া নায়নো হনো মোজাংথাবমোন। মোথাংয়াও নায়বোলা থাবায়লায়, গনথংয়াও নায়বোলা নাবেংছু, মেগনাও নায়বোলা ফাবো থাময়ানি মেগন, বিথায়াও নায়বোলা ফ'দবিবাব, আথানথিয়াও নায়বোলা থালির মোইথুন, জানজিয়াও নায়বোলা মোজ্লায় জানজি, আংথিয়াও নায়বোলা উন্দা মেওয়ায়, আথায়াও নায়বোলা আথায় মিজি। দ'থনা জাবো গাম্রায়জোং ছান জা-জা জানায়জোং মোথাংয়াও নায়বোলা বেহে ছমায়না নুনায়মোন।

বে' হানজাওছাথোনো বিদা ফংবায় ছাব্রাইবো গোহো থারাছোইনো। ফিফা বাজায়া নাথায় হাওবিয়া ফিছাজো হাম্রানাই বে' হানজাওছাথো ছাইয়া-মোন। য়োজোংহায় নাথায় ফিছাদ্লা ছাব্রাইবো বে' হিথ্লাথোলো হাহথায় নায়মোন। বাজায়া গাও ছাইয়াইলায় ফিছাদ্লাফ্রা বে' হিথ্লাথো হাবা থালামনো দামানথোং ছাম্রানাই ফিছাদ্লা ছাব্রাইথো বুংয়াছোইনো,—"আং নোংছোব ছাব্রাইথোবো আনজাব লাগোন। যায় আনজাবাও উথ্রিনো হাগোন বিনো বে' হানজাওথো হাবা থালামনো হাগোন। থাং, নোংছোব আংনো আং নুফেবাই মিথিফেবাই মুবাথো লাবোনানাই হোফাই।" হোবাছো বিদা-ফংবায় ছাব্রাইবো থনা দাব্রাই থিংয়াই বিফা বাজায়া নফেবাই মিথিফেবাই মুবা নাগিরদ্লাবায়নো থাংয়াছোইনো।

থাংয়াই থাংয়াই থাংনানাই বিদা গিদিবা হাগে বোবায় থবোমানথায় জালায়নায়থো নাংগোনায়াও জবায় থানায় মুহাইথাফনো। হোবাছো বিমা বোবায়নিয়াও ছোংনায়ছোইনো। "বোবায়! বোবায়!! নোংনিয়াও আং মোনছে মুবা মোনগোন নামা? বোবায়া ছোংফিনবায়, বলে মা মুবা মিলায়?" বাজ-

থুংগুবা বুংয়াছাই, আংনো আফা নুফেব' থানাফেবা মুবা নাংগো।

বাজথুংগুবা বিবাদি হোনস্লা বীবায়া ফাবনা গাংছে ফিছা মুছেলোনি জোখো গুরাব দিহুমানাই হাফাইয়াইনো। ফাবনা খাওলাবখৌ নুনানাই বাজথুংগুবা বুংয়াছাই—"দাইদ বীবায়! বিবদি মুবায়া বেছে বুবজা দঙো জাংনি ন'য়াও। বেলায় মাছাই বিনিথুবাই অবছিন, দেবছিন, হামছিন, ছাবছিন দঙো। বে' খোলায় মানোছাই আংনোলায়।

বীবায়া ফাবনাখৌ হায়াও ব'নানাই, জ'নায় বেওহায়! "হাম্নানাই বাজ থুংগুবখৌ বুংনায়ছাই। বাজথুংগুবা জনায়স্লা ফাবনা মুছেয়ানো আবো ছাছে জ'জাথাও গুরাব অবনানাই আস্নায়বাওনায়ছাইনো। বিবাদিনো জেছে বুবজা মানছি জদান এছে অবমানাই বীবায়া খিনথায়াছাই। হাব্বাছা বাজথুংগুবা বে' ফাবনাখৌ লায়াছাই। বিদা ফংবায় ছাব্রাইবো ন'নিক্রায় রাংখাবনায় ছমাও উনাও ফিনস্লা জ'জানাংগো হাম্নানাই জায়গা দাবছে থিক খালামনায় দঙোমোন। বিদা গেদেবা ফাবনাখৌ বনানাই বেওহায়নো জবায় থায়াছাইনো।

গিবি আনজায়া গিদিংয়াই গিদিংয়াই গিদিংনানাই গ্রাব বাই বীবায়নাওনো ছোগ্রাওফাইয়াছাইনো। বীবায়খৌ নুনানাই বুংয়াছাইনো, "বীবায়! বীবায়!! নোং আংনো মোনছে মুবা হোনো হাগাম নামা?" বীবায়া বুংয়াছাই "বলে মা মুবা?" বাজথুংগুবা বুংয়াছাই "আংনো আফা নুফেবাই মিথি ফেবাই মুবা নাংগো।" বিবাদিনো বুংস্লা বীবায়া দাওবায় গাংগাছে হাফাইয়াছাই। গাংখৌ নুনানাই বাজথুংগুবা বীবাবনানাই বুংয়াছাইনো। "দাইথ বীবায় জাব্বা! বেমুবাখৌনো আফায়া নুফেবা জায়ো?" থি বাদিয়া বেছে বুবজা দঙো জাংনি ন'য়াও। বিখৌংখো আং মাথিবাথাই। আংনো নাংগো আফা নুফেবাই মুবাখৌ। দাং! আংনো নংয়া বে' মুবাখৌ।" বীবায়া বুংয়াছাই, "বে' হাবস্লা গখো! বুংনায়ছায় নোং বহা থাংনো নুথাইদোং?" বাজথুংগুবা বুংয়াছাই "বলে আং মাজনাথিবি হাজোয়াও থাংনানাই ফাইনো নাথিবদোং। বীবায়া হাব্বাছা বাজথুংগুবখৌ দাওগাংছায়াও জনো থানাছাইনো। বাজথুংগুবা দাওগাংছায়াও জ'স্লা দাওগাংয়া বিখৌ লানানাই মায়নাথিবি হাজোয়াও এং-এং-এং বিবলাংয়াছাই। উনাও গছে থানানাই গ্রাব বে'জায়গায়াও ছোফাই ফিনাছাই। হাব্বাছা বাজথুংগুবা দাওগাংখৌ লানানাই বিদাখেদেব থানায় জায়গায়াও ফাইয়াছাই।

বিনি আনজায়া মুবা নাথেবাই নাথেবাই বিথা বেবাবায়নি ন'য়াওনো

ফাইয়াছাই। বিবী বাবায়খৌ বিদা ছানাই বুংনায়বানি বুংয়াছাই। বাবায়া বিনী আয়না গংছে দিহুনানাই হাঁয়াছাই। আয়নাখৌ নুনানাই রাজখুংগ্রা বুংয়াছাই, "বজে বিবাদি আয়নায়া জাংনিয়াও মেলা ছেনগ্রা দংথাবা। বিখৌলায় মানীছাই আংনীলায়।" হাঁয়ন্না বাবায়া বুংনায়ছাই, "বে বাদি আয়নাখৌ নাংবা নুকেবাথাই নামফায়াবা নুকেবাথাই। নংথায়নথ্রা মায়-নায়ছায়, মা মুগ্রা বে' আয়নায়াও।" রাজখুংগ্রা আয়নায়াও নায়গ্রা গাঙ-ছিনি নাগাবখৌ নুহুবাছাই। আবা বাইছিখ্‌লানি ন'খৌবা নুহুবাছাই। আবা গাও জেখৌ নায়নী নুবাইদাং বেখৌনা নুহুব্যছাই। আবা বাইছিখ্‌-লানি ন'খৌবা নুহুবাছাই। আবা গাও জেখৌ নায়নী নুবাইদাং বেখৌনা নুহুবাছাই। হাঁয়াছো রাজখুংগ্রা আয়নাখৌ লানানাই বিদাফাব নেনায় জায়গায়াও ফাইয়াছাই।

ফংবায় চুইছিন থাবা নাগিবল্লাবা মুবাখৌ মানাইলায় হাংথাম উথাই-নায়জাং দাইগাংনায়জাং আলা-খালা জালায়বায়না। বে' হানজাও গাছাথা-নায়খৌ মানমাবদিয়া আং ছায়ানাই ন'ফাছে' গাদাও ছাবাও গিদিং ফিন্না হমাছাইনা। গিদিংফিন্নায় লামায়াও থাক খিক বাই বাবায়খৌ বিবা লাগা মানলায়বায়না।

বাঁয়াছো বিবা বিদাফাব ছাংনায়বাদি বাবায়নিয়াও ছাংনায়ছাইনা। বাবায়া বিনী গিলা বেগব গবছে দিহুন্নানাই হাফাইয়াছাই। বিবা বিখৌ নুনানাই বুংয়াছাই, বিদাফাব বুংনায়বাদি "বেখৌ নাংয়ালাই বাবায়। বে'-বাদিখৌ মানাগ্রা আংনীলায়।" বাবায়া বুংয়াছাই, "আথায়াও লানায়ছায় ন'। আংহা বিনি নাগাব গুবুন মুগ্রা গাইলিয়া।" রাজখুংগ্রা গিলা বেগবখৌ আথায়াও লান্না থাক খিক বে'হমাংনী গাথাই বিবান লামা লামা লাবাগোনা।

বাবায়া রাজখুংগ্রবখৌ বুংয়াছাই থাংনায়ছায় বে'গিলা বেগবখৌ গাথা-ইনি গনথং খাথিয়াও হানানাই মানায়চুহা হানায়ছায়।" হাঁয়াছো রাজখুংগ্রা মানায় চুহাইন্না গাথাইয়া থাংথাং ফিনাছাইনা। "হাবাব মাথা মাইয়া মাইয়া মুবাখৌ মানমাববায় আং; আফায়াখৌ বিবাদি মুবাখৌ নুকেবাথাই। দানিয়াখৌ আং বে' ছাইনায় ছিখ্‌লাখৌ মানমাব ছিগান।" বিদি ছায়ানাই গিলা বেগবখৌ গজলা ছিফিয়াও ছানানাই বংফালায় বাবায়নী বিদাফাব থানায় জায়গায়াও। বয়বা জ' লাগা মায়ানাই গাও গাও মানবানায় মুবা-ফাবখৌ খিনথা লায়াছাইনা।

রাজাংহায় আবা রাজায়া মা খালামদাং; বানহবনানাই ফিহালাফাব

গাছাথানায় ছিখ্লাখৌ ফাথাই হববায়। থাইবায় নালায় গাথাইখৌ বাইছাংয়াও খানানাই গাথাইছালিয়াও লাংনা হমবায়। থিক বেহমাওনা বিছাবা আয়নাজোং গাওছিনি ন' আবা বাই ছিখ্লানি ন'খৌ নাহবয়্লাংদাংমানলায়না। নায়হবয়্লা নুহবাছাই, গাছাথানায় হানজাওখৌ বাইছাংয়াও খানানাই মানছিক্রা গাথাইছালিয়াও লাংনা হমদাং। বিখৌ নুনানাই হাম্বাছা ছাছেয়া দাওগাংখৌ বয়াছাই আবা ছাছেয়া দাওগাং ছায়াও ফাবনাখৌ বয়াছাই। বিনিক্রায় ছাব্রাইবা ফাবনা ছায়াও জনানাই এং-এং-এং বিবলাংয়াছাই।

গাথাইছালিয়াও বনছায়াও গাথাইখৌ ছাওনা জাবনায়জোং আবা বিছাব ছোহাইনায়জোং জায়াছাইনা। ছোহাইগ্রাম ছোহাইগ্রা ফংবায় ঢুইছিনা গিলা বেগবখৌ গাথাইনি গনথং খাথিয়াও হানানাই মানাম ছুহায়াছাই। হাম্বাছা গাথাইয়া থাংথাংফিনাছাইনা। বয়বা মানছিয়া নুনানাই গামা হাবাছাই। ন'য়াও বিছাবখৌ নুনানাই বাজায়াবা গামা হাবাছাই।

উনাও ফিছাদ্লাছাব্রাইবা গাও গাওছিনি মুখ্রা লাবানায়খৌ খিনথায়াছাইনা। গাওবুংনায় লেখা মুবাখৌ ছাফামানফা লাবানায়থায় বাজায়া ফিছাদ্লাফাবনা বে' হানজাওখৌ হানায়ছাইনা। বিনিক্রায় বিদাফংবায় ছাব্রাইবা বে' হানজাও ছাছেখৌনা লানানাই গ্রেং গ্রেং বায়জা জানা হমাছাইনা;

৯। মালবুদাংনি ছ'ল

ছাছে অজা বাবায় দঙোমোন। ছামক্রামবা ন' ন' খাছিনি ছানানাই জা লাংবায়য়াইনো দিনা থাংয়োমোন। ফিছালা ছাছে দঙোমোন। বিনি নামা মালবুদাং। বাবায় বুবিহা ফিছালা ছাছেলোথায় মালবুদাংখৌ ইনায়নো অন্নায়মোন। বিবায় থুবায় জাহা নায়মোন। মালবুদাং জানায় জানায় হমা-ওনো বে নয়াও ছাইমা ফিছা মাছে জানায় জাদাংমোন। মালবুদাংজোং ছাইমা ফিছাজোং হমান হমান দেবাছাই আবো উন্দাইনিক্রায়নো গেলেবোনায় থায় দাছিম মালবুদাংয়া জেবাওনো থাংয়ো বেওহায়নো চাইমা ফিছায়াবো থাংফায়ো। বাঁবায় বুবিহা গামিয়াও খাছিনি ছানানাই জো জাদ্‌লাবায়ো। মালবুদাংয়া ছাইমাজোং আবো গামিনি গথোফাবজোং ছানফামানি গেলেয়ো।

ছানছেথালি গামিনি মানছিক্রা ফুংয়াও না হানো ফালা ফালা য়াংখাব লাংবা মালবুদাংয়া বিমাখৌ বুংয়াছাই, "আয়াই, আয়াই। আংবো গামিনি মানছি ফাবজোং না জাবনো থাংফানো। আংনো ফলোগংছে নাগিব নানাই হবা।" বিমায়া বুংয়াছাই, "আয়োহায় ফিছা। নোং এছে উন্দাই মালছিয়ানো না জাবনো হাগো? নাংয়া আয়, থাংয়া। মালবুদাংয়া ব্রা—ব্রা আব্রাবাদি বিথাববায় থানায়থায় বিমায়া বাখ্রি নাগামিক্রায় ফলো গাবায় গংছে হাফাই ছাবাছাই।

মালবুদাংয়া বে ফলোখৌনো লানানাই গামিনি মানছিফাবজোং না জাবনো থাংফায়াছাই। মালায়া আয়বি, খানথাছি বো, বার্লি খিথাংগ্রো হায়াই, বানগ্রো হায়াই না মোনবায়নো। মালবুদাংয়া মাছেবো জাবফ্‌নাংয়া। উনাও বয়বো মাফয়াও গাথাং জাবয়া বিবো ন'য়াও থাংনোছাই হায়ানাই থনছে জাবয়াব্রা গিলা ফিথায় বেগব গবছে জাবফ্‌নাংয়াছাইনো আবো ফলোনি খাথিয়াও নাংনোয়াই না বাখি মাছে বে খাবখা মানাই খারাছাই। মালবুদাংয়া

না বামিখৌজাং আবৌ গিলা বেগর খৌজাং লামানাই নয়াও ফাইয়াছাই।

ন'য়াও ফাইনানাই মালবুদাংয়া বিমা ফিফাখৌ নুয়াইলায় না বামি আবৌ গিলা বেগরখৌ নারজাই খিস্রিয়াও থ্রাব ছানানাই দানাছাই। গাওহা গেলেনা থাংয়াছাই। উনাও মানায়া বিমা ফিফা মালবুদাংয়া য়াংখাম জানানাই উন্দুনানাই থানায়ছাই। মালবুদাংয়া না বামি আবৌ গিলা বেগরখৌ বিমা ফিফানা খিনথানা বাওবায়না। বিবাদিনা বেছেবা দিন জালাংবায়না।

বৌবায় বুবিয়া ছানাইবা গাম্মি গাম্মি থাবায় হাইয়া। মালবুদাংয়াবা ছাইমাখৌ লাফানানাই ছানফ়ামানি গেলেহাইয়া। বিছিনি ন'য়া জিলায় লাংবায়। ছিবগ্রা গাইয়া। লিবগ্রা গাইয়া। দাখাবক্রা লেথের ফেথের থাদ্‌লাবায়া। ছানছেখালি বৌবায় বুবিয়া ন'য়াও ফাইনানাই নুয়াছাই, ছাবরা ন'বাং ছিবস্রাংমানাই দানদাং। "হাবাব, ছাব এছে মাজাং ছিবনানাই দানখা হায়া?" হায়ানাই বৌবায় বুবি ছানাইবা বুংলায়বায়। অখা নায়াইবা বৌবায় বুবিয়া গামিয়াও থাবায়না থাংলায়বায়। মানা বিলিয়াও ন'য়াও ফাইবয়া আবরাও নবাংখৌ ছাবরা ছিবস্রাংনায় নুফাইলায়বায়। "আয়াও বুবি! য়াথা দানাইবা ছিবস্রাংনানাই দানলায়বায়রা। লিবনায়বায়ছা। আবহা বুবি। গাবাম আং দবখিথুয়াও ছিবি থাথামানামাই থাদিনি। নাং দবখৌ থাংথেনানাই দাবছেয়াও থাবাই হাই; ছাব বিবাদি মাওনানাই দানা বেখৌ নায়থাবনা আংয়া।" য়াবাই হায়ানাই বুংয়াছাই বৌবায়া।

অখা নায়াই বৌবায়খৌ দবফাংথে নানাই বুবিয়া দাবছিয়াও থাংয়াছাই। মালবুদাংয়া লাগাফাকজাং গেলেহাইবায়। বৌবায়া ন'ছিংয়াও দবখিথুয়াও ছিবি জথামানানাই দঙো। ন'য়াও বাওবা গাইয়াইবাদি জানায়লায় নারজাই খিছিবিনিক্রায় ছিখ্‌লাছানাই য়া'খাব বৌয়াছাই। বৌবায়া দব গিজিজাং নাহবয়া ছানাইখৌবা মাদানফম লায়নায় ছিখ্‌লা নুনানাই গামা হাবরায়না।

বিছাব ছানাইবা ন, ছিবনা হায়ানাই হাছিব দাইহাংয়ানা বৌবায়া হাখু দাখু নছিংনিক্রায় য়াংখাবনানাই আথায়ায় থাম্রাম হমনানাই বুংয়াছাই, "নাংছাব ছাবজাথা আয়ফাব। মা এছেমাজাং নাংফাব? মানা নাংছাব আংনি নখৌ ছানক্রামবা ছিবনানাই দানা?" হাবাছা ছিখ্‌লা ছাহেয়া বুংয়াছাই, "আং বিলাঞ্জি নাংনিনা বিহামজা। ছাহেয়াবা বুংয়াছাই আং বামিঞ্জি। নাংনিনা বিহামজা ফিছা।" "হাবাব বিবাদিছা জাদাং আয়ফাব নাংছাব?" হায়ানাই বৌবায়া বংজায়াছাই। উনাও বুবিয়া ফাইয়া বাগ্রাখৌ বুবিনা খিনথায়াছাই।

বুৰিয়াবো বংজায়াছাই। মালদাংজোং গিলাগ্রি, বামিগ্রি ছানাইবো হাবা জালায়াছাই। বিনি থুছি বায়জোং জায়াছাই।

বে ছমাও হাছে ছৌগ্রিহা বুলংবুথুবাও নাও দাবাই জাদাংমাননা। ছিমাংয়াও ছাবৰা বুংয়াছাইনো, বিনি নাওখো গিলাগ্রি বামিগ্রি নংযাল্লা বাওবো বাথাংনো হানায় নংয়া। বিনিথায়নো গিলাগ্রি বামিগ্রিয়া বহা দঙো নাগিব বায়াছাই। নাগিবাই মাগিবাই গিলাগ্রি বামিগ্রিনি ন'খো হংছাইয়াছাই। মালবুদাংনি নয়াও হাবনানাই ছৌগ্রিয়া বুংয়াছাই, "উছ বায়।" মালবুদাংয়া জ'নো হানানাই ছাংয়াছাই, "বাজোংনি জাথো বা নাংয়া? মানো ফাইদাংমান?" হায়ানাই। ছৌগ্রি, "আং গাজাগ্নি মানছি বা। আংহা মানছে আফাব জাদাং।" মালবুদাং, "মা আফাব বিলায়?" হায়ানাই। "নাংথাংয়া আংখো বে আফাব ছমাও ছুংল্লা আং আফাবখো নাংথাংনি ছিগাংয়াও বায়থেনো হাগো। নংয়াল্লা থাংফিয়া নাংছিগো জাবায়" ছৌগ্রিয়া বুংয়াছাই।

মালবুদাংয়া ছানাছাই, মানছিখৌনো আফাব নিদানাও ছুংনাংগো। নংয়াল্লা ফাব নাংয়া বিবাদি জায়ানাই বুংয়াছাই, "দে আংজোংনো, বলে আংহা বুলুংবুথুবাও নাওদাবাই জাদাং। দা ছিমাংয়াও আংখো হাছে মামছিয়া বুংদাং, বলে গিলাগ্রি আবো বামিগ্রি নংয়াল্লা বাওবা বে'নাওখো বাথাংনো হানায় নংয়া। বিনি থায়নো আং গিলাগ্রি আবো বামিগ্রিখো লাংনো ফাইদাং।

মালবুদাংয়া দছে ছানথাংনানাই গিলাগ্রি আবো বামিগ্রিখো থাংখো থানাছাই। গিলাগ্রি আবো বামিগ্রিয়া বুংয়াছাই, "ছুয়ামে। জোং থাংনো হানায় নংয়া। দানাই হবাও ছিমাংবো গাজ্রি গাজ্রি নুথাবদাং জোং। নাংজোংখো বে থামানিয়াউ থানহবল্লা হামগো।" মালবুদাংয়া বা-বা থানহবয়া ছানাইবো ফিছায়খো থুলুমনানাই গাবাই গাবাই থাংয়াছাই। দাইয়াও ছ'হইল্লা ছানাইবো নাও খিংগায়াও জল্লানো নাওয়া দাইছিংনিফ্রায় ফুয়া ফুয়া জাথাংয়াছাইনো। নাওয়া জাথাংল্লা ছৌগ্রিয়া গিলাগ্রি বামিগ্রিখো ছানাইখৌবো নাওয়াও খিথাংনানাই লাংফারাছাই। লাংনানাই হাছে বাজানো নাওগংছে থাথা লানানাই ছানাইখৌবো ছৌগ্রিয়া ফানাছাই। গিলাগ্রি বামিগ্রিয়া ছানাইবা বাজানি অলব মহলাও থায়াছাই।

ছানামানাল্লা মা দাবো নয়াও ফাইদিয়া বিছাবলায়। হায়ানাই মালবুদাংয়া ছানবায় থাবায়। উনাও হবাওবো ফাইফিনাই থায় অথা নাবাই, মা জাথো ফিছাবলায় হায়ানাই গাওনি লাগা ছাইমাখো লানানাই নাও দাবা-

ইনায় জায়গায়াও মালবুদাংয়া থাংয়াছাই। থাংনানাই নায়য়া বে জায়গায়াও বাওবা গাইলিয়া। হাবাছা মালবুদাংয়া ছাইমাখৌ লানানাই দাই জিং জিং গিলাগ্রি বাথিগ্রিখৌ নাগিব বায়াছাই। থাংয়াই থাংয়াই থাংনানাই দাইনি হবাই জায়াই মানজে নাগাব নুহবাছাই।

মালবুদাংয়া বেওহায়নো দঙো নংনানাই দাইখৌ বাবলাংনো নাগিববায়। জিগাব বুনথা থায়াছাই। গাওহা বিজি জানানাই জিগাব বুনথা ছিংয়াও হাবনানাই দাইখৌ বাবনো গাজাওয়াছাই। ছাইমায়াবো ৱেং ৱেং ছানভ্রিয়া-ছাই হবাই জায়াইনি বাবি (মাক) মানছি মানছি না বার্লিয়া জিগাব বুন-থাখৌ মনো গাবাছাই। ছাইমায়া খুলুমাথাই মাকয়াও গাথাংনো হায়াছাই। মাকয়াও গাথাংনানাই ছাইমায়া বাজানি নয়াও য়াংথাম থালায় জানো হাবাইয়াছাই।

ছিহলা থামছালি গিদিংবায় থাবা গিলাগ্রি আবো বাথিজ্রিয়া ছাইমাখৌ নুহননাছাই। ছানাইজাং বুংলায়াছাই, "আয়া, আয়া! মাথো বিলায় জাংনি ছাইমাবাদি নুথাছাই। নংগৌ নংদাং।" হায়নানাই থাথিয়াও থাংয়া ব্রায়নো নংমাব গোছা। ছাইমায়াবো বিছাবখৌ নুনানাই থাবাও মাবাও খেংথায় বায়নো। দখনা বাবাইয়াও অবনানাই বাবায় বায়বায়নো। হাবাছা বিছাব জাংনি ছুয়ামেয়া মাবা জাথাববায় ছায়নানাই ছাইমানি উন্ উন্ থাংয়াছাইনো। ছাইমায়া বিছাবখৌ দাইহেবাও লাংনানাই দাইয়াও নাফাবখৌ অবহাং অবহাং খালাম বায়নো। বিছাব মিথিবায়নো জিহায়া নাজাং মনোজাবায়। ছানাইবো জিংগা ছিহাবাছাই। ম'বাবাই বেদাইনি না ফাবখৌ হমনো হানায়।

অন্দর মহলাও থাংয়া রাজায়া গাইয়ামান। রাজায়া ফাইয়া ফিছাব ছানাইবো রাজাখৌ বুংয়াছাই, "মাহারাজা, মাহারাজা। নাং জোংখৌ হাবা খালামনায়া বে বুলুংবুথ্‌রনি দাইয়াও মা মা না দঙো বেখৌ জাংনাং হমনানাই মাকয়াও থিথাংজাব আবামা। জাং নায়নো নুথাইদাং।" রাজায়া বুংয়াছাই, "ছাইনায়ফাব? বে বুলুংবুথ্‌রাও না দংনায়মানিখৌ আংহমনানাই থিনথানো হাগৌ" হায়নানাই রাজায়া গাওনি ছেকায় ছানথ্রিফাবখৌ জে ছাথেনানাই না দংমায়মানিখৌ হমনো থানাছাইনো।

বার্লি, আয়বি, বো জেহেগিদিব না দং গাছিখৌবো হমনানাই মাকয়াও বাথাং জাবনায়ছাইনো। মাকয়াও বাথাংজায়া গিলাগ্রি বাথিজ্রিয়া না নায়নো ফাইয়াছাইনো। বে হমাও বাওখৌবো থাথিয়াও থাহায়াথাই। হাবাছা নায়াই নায়াই নায়নানাই না বার্লি মাছেলি উলাইখৌ বুথাং নুবায়নো। বিনো মনো

থাবদাং জাংনি ছুয়ামেখৌ হাম্লানাই না বার্লিনি উদাইখৌ .হাক্রুনানাই হায়্যাছাই। হাক্রুম্লা ব্রায়নী জিগাব বুনথাখৌ মান মবাছাই। জিগাব বুনথাখৌ বখোনানাই না বার্লিনি উদাইখৌ ছুখে ফিম্লানাই দাইয়াও হুগাব হবফিনাছাই। বডো বীবায়া ছানী, দা বিনিথায়নী না বার্লিহা উদাইয়াও ছুথায়নায়নি লাম লাম ছিন দঙো।

জিগাব বুনথাখৌ খেওনানাই বিজিখৌ দিহুমায়ছাই। গিলাম্রি বামিশ্রিয়া বে বিজিখৌ ছাবায় গিদিবাও থাও হানানাই কয়াছাই। কয়াই কয়াই কখোনানাই থাওয়া বানজাব থ্রাববা বিজি গাজা থাফিনানাই, বিনিক্রায় মালবুদাংয়া উহ বাম হানথাংবানানাই মানছি জাফিনাছাই। উনাও মালবুদাংজাং হানজাও ছানাই আবা ছাইমা গাছাইবা লাগা লাফা নানাই বাজা জাং দাওহা নাংয়াছাই। দাওহায়াও বাজাখৌ ফেজন মানাই থাম্রাবনানাই গাওশ্রা দাইবাব নানাই ফাইয়াছাই।

দাইবাবনায় ছমাও গিলাম্রি বামিশ্রিয়া বুংয়াছাইনী, "দে ছুমাবে দানিয়া বীবাই বাবহা বাওনা জাংখোলায়? জাহালাও জাভ হোবা নাংমা। নায়নাছাই জাং দানাই জাহালাওখৌ।" হাবাছা মালবুদাংমা দফায় গিলাম্রি বামিশ্রিনি হাম্লানাই থুনদাং দাংছেথুবাই গাছিনী থুবাই হবাই জাবাই মাকমাও ফানাং হবাছাইনী। উনাও বে থুনদাং ছাজাংনী বাববা নায়ছাই। নমাও ফাইনানাই গ্রেং গ্রেং বায়জা জালায়াছাই।

১০। বুথুরা আরৌ লাথুরা

দাওথাল বৌবায় আরৌ দাওথাল বুবি দঙোমোন। বিছ্রানো দাওদ্‌লা মাছে দঙোমোন। ছানছেথালি হবগেজেরাও বে দাওদ্‌লায়া গিছিবৌনো আবৌমা "গোগ্রি গো। যায় আংনি বিথাখৌ জাগোন বিয়ৌ বাজা জাগোন। গোগ্রি গো। যায় আংনি গাংখংখৌ মোনজাগোন বিয়ৌ আলা থালা জাগোন।"

বৌবায়া দাওদ্‌লা গিছিবনায়খৌ থানানানৌই বিথাখৌ জানো লুবৌইয়াছৌই। অথা নায়ৌই বৌবায়া বুবিখৌ দাওছিথাবনানৌই ছংনো থোয়ানানৌই গাওহা হাল এওহাইয়াছৌই। বুবিয়া দাও বেদবখৌ গোদানানৌই য়াংগ্রি ছংয়াছৌই। বিথা, আঠিং, গাংখং ছাওনানৌই দা বৌবায় ফৌইয়া হানো দোনাছৌই। দৌই লায়নো থাংগো মানি বুথুরা আরৌ লাথুরা মান্থাবানো জাজাব নানৌই দোনাছৌই।

বৌবায়া হালহগার নানৌই নয়াও ফৌইনানৌই বুবিনিয়াও দাও বিথাখৌ বিয়াছৌই। বুবিয়া গথোঙ্খোরখৌ খিনথানানৌই হায়া বৌবায়া বাগা জানানৌই ফিছালা ছানৌইখৌবৌ বুনো হাছায়াছৌই। গথক্রা ছানৌইবৌ থারৌই থারৌই থাবনানৌই জাওলিয়া বাবিয়াও এক্রেনানৌই থাহাইয়াছৌই। হাগ্রা গেজেরাওনো হব থায়াছৌই। ফংবায় লাথুরা দৌইগংনায়া হাথাব লিয়'। হায়য়াছৌ বুথুরা বংফাংয়াও গাখোনানৌই মাবেয়াও দৌই দঙো বিখৌ নাহবয়া দাবছে জায়গায়াও দাওবো বিবনায় নুহবাছৌই।

বিদা বুথুরা দৌই নাগিব নাগিব মোনছে বিলৌ মোনহাইয়াছৌই। দৌই খাওহাং হাং জায়া দাওবোয়া বুংহবাছৌই, "নৌই, ছৌব দৌই নোংয়া ? মা দৌই লাংনো ফৌইদোং নোংয়ৌ। মোনলাংয়া বে দৌই খৌ।" বুথুরা গ্রৌব দাবছেখিং থাংয়াছৌই। অনথায় গিদির লুনানৌই অনথায় ছায়াও জনানৌই দৌই খাওহাং হাং খালাময়া অনথায়া গানদা জানানৌই বুথুরাখৌ বিথুংয়াও লানানৌই থাংয়াছৌই। মোনছে জায়গায়াও বাজা জানো মানছি মোনা থৌইয়োন। বিদায়া

গানদাজোং লাংখাৰ জানানাই বাজা জাহাইনো মোনাছাই। বানিজোং হাবা জাহাইয়াছাই।

ফংবায়া বিদাখৌ মা দাবা দাই লানানাই ফাইদিয়া হায়ানাই আলা-খালা বিদা থাংনায় লামা লামা থাংনানাই নাগিৰ বায়হাইয়াছাই। গামি গামি দাহ্লা থাদ্‌লা বায়হায়াছাই। থাংয়াই থাংয়াই থাংনানাই বিদা বাজানি নোগোবাও হোহাইফ্‌নাংয়াছাই। গলিয়াও গৱ থৱ জহাইয়াছাই। মোছৌ মাছে লাথুৱা গিনানাই ফাগা (ঢুকং) হোহোনানাই খাবলাংয়াছাই। লাওখাবা মোছৌ ছিখাও ফাইদোং, মোছৌ লাংখোমানো নাগিবদোং হায়ানাই বাজানো খিনথা হাইয়াছাই। বাজায়া অন্দৰ মহলনিক্রায় ছিখাওখৌ খেহবাবিয়াও দোমো থোনহবাছাই।

বানিয়া গাও বেবায়নো (থাবায়য়াংনো) থাখায় নাও গংছে বাজা-নিয়াও বিয়াছাই। বাজায়া নাওদানগ্রাফাবখৌ লেংহবনানাই নাও দানাছাই। নাথায় বানিয়া বাওনিবো নাওখৌ গোছো থোয়াখিছাই। বিখৌ থোনানাই খেহবাবিয়াও থানানাই মানছিফাবনি ছিগাংয়াও নাও গংছে দায়ানাই খিনথা নাংগৌ হায়া বুংয়ৌ। বাজায়া থোনানানাই হুখুম হায়ো।

হাবাছো লাথুৱা নাও দায়ো হমাছোইনো। নাওদান থাংনানাই নাওয়াও "বুথুৱা আবা লাথুৱা" বিদা ফংবায় ছানাইনি নামা দায়ানাই দোনাছাই। বানিনো নাওখৌ লাংনানাই খিনথা হাইয়া বানিয়া বুংবায়, "অ, বিছো নাও! বেবাদি নাওখৌছো আংনো নাংগৌ।" বাজা বানি বংজায়াছাই। লাথুৱাখৌ খেহবাবিনিক্রায় বোখাংনানাই হগাব হবাছাই।

লাথুৱা গাওহা গংছে নাওগোদান দানাছাই। ফানজামুখি ছিখ্‌লা-নিয়াও থাংনো "দহায় ফানজামুখিনি" হায়ানাই নাও থেংগায়াও জ'গ্‌গাছিনো জয়া নাওয়া এং এং হানলাংয়াছাই। ফানজামুখি ছিখ্‌লাখৌ বায়থহক্রা গাওছিনি য়োংখাম হংগ্রা খালামনানাই দোনদোং। গাওছাব হানাও আদাব (খাজা) লায়নো থাংয়া ফানজামুখিখৌ ফোথাংয়াছাই। ছানাইজোং বায়লায়বায় থায়াছাই। বায়থহফাবনি জিউৱা মাবেওহা দঙো বেখৌ ছাংনানাই লানো ফানজামুখিখৌ থোনাছাই। বিনিক্রায় মবাথাংগোনজোং বুনানাই ফানজামুখিখৌ ফোথাইনানাই দোনাছাই।

বায়থহক্রা ফাইবায়। বায়থহ গাহায়নিয়াও গাবক্লানানাই ফানজা-মুখিয়া বিছোবনি জিউৱা মাবেওহায় দঙো বেখৌ ছাংয়া বায়থহ গাহায় বুংয়াছাই। বলে বিখা ফক্রিয়াও হোনানি ফানজাবি ছিংয়াও ফাবো থাময়া

দঙো। বিনো জোংনি জিউরা। অথানায়োই বায়থছক্রা থাংফিনল্লা লাথুরা ফানজামুথিখৌ জিয়া থাংগোনজোং বুনানোই ফোথাংয়াছোই। ফানজামুথিয়া বায়থছনি জিউরা বহা দং খিনথানানোই হাল্লা লাথুরা মিথাফাগ্রিয়াও থল্লো-নানোই ফাবৌ থামল্লাখৌ লানানোই ফোইয়াছোই।

বায়থছফোবজোং লাথুরাজো দাওহা নাংয়াছোই। ফাবৌনি আঠিং গাং থং ছিফায়ল্লা বায়থছক্রা গাল্লাইয়াছোই। ফাবৌনি গোদানাখৌ মঞ্জায়-নানোই লাথুরা বায়থছফোবখৌ ছিথাবাছোই।

লাথুরা ফানজামুথি ছিথ্‌লাখৌ লানানোই ফোইফিনাছোই। লামায়াও দোই গেজেরাও ছোমল্লি বংফাং ফাংছে হাথেনানোই দং। বে ছোমল্লি বংফাং-ছায়াও ছিগুনমাছে বহা বানানোই দং। বিহা ফিছা থাইজায়ো। লাথুরা ছিগুনখৌ বুংয়াছোই, "হে ছিগুন! নোংয়ো খুগাজোং খেবনানোই জোংখৌ বে ছোমল্লিফংখৌ বাবহোদো।" ছিগুনা খেবথাংনানোই নাওখৌ বোখাংয়াছোই। হোন্নাছো লাথুয়া আরো ফানজামুথিয়া বাববোনো হায়ো। লাথুয়া ছিগুনখৌ বোব হোয়াছোই। "বলে নোংছয়মাছ বিদোই দোইনানোই ছয়মাছ গনানোই ফিছা মাছেলো জাজাগোন। দা বিনিক্রায়নো ছিগুন হা বোছোব থানাও ফিছা মাছেলো থাংজায়ো।

লাথুরা ফানজামুথিখৌ লানানোই বুথুরা বাজানি গাথোনাও ছোফো-ইয়াছোই। বুথুরা ছানছেথালি বানিজোং নাওলানানোই বেবায়নো থাংনো য়াংথাবাছোই। বেদিনাও নাওয়াও বুথুরা আরো লাথুরা নাম দান্নায়খৌ বাজায়া নায়ছোনাছোই। নুহম্নানোই বাজায়া দছে জিংগা জিয়াছোই। গোদোনি খোথাখৌ গোছো খাংয়াছোই। লাথুরাবো বেছমাও মুজাফোইয়াছোই। বায়খি লায়াছোই। হোন্নাছো ছানোজোং গোদোনা গোবা লায়াছোই। বিনিক্রায় বিদাফংবায় ছানোইজোং বায়জো জালায়ছোই।

১১। দাওবো বাজা

ছাহে বোবায় আবো বুবি দঙোমোন। গথো ছাজেবো গোইয়ামোন। এমফো ফিছিনানোই ইন্দিছি কাম্নানোই জায়োমোন। ছানছেথালি বোবায় বুবি ছানোই মোনছে গামিয়াও বিলায় লাফ্না থাংদোংমোন। বাবিয়াও ইন্দি বিলায় বহবা নুনানোই নছেয়াও হাবোয়াথোই। ন'য়াও হাবোইয়া বাওখোবো নুয়াখিছোই। ছাছেলো হোবাছা গথো লাংথিয়া ভংগ্রায় মিলো লো ছিথ্‌লায়াও জবায় থানায় নুয়াছোই। নোংছা মানছিক্কা বহা থাংজোব্লোং হাম্নানোই ছাংগ্রাবো গথোবা মুংবো খিনথা বোংয়া উনাও ন'থাখিনি মানছিফোবনিয়াও ছাংনানোই মিথিয়াছোই। "বে' গথোহা বাওবো গোইলিয়া। দাথালিছো বিনি বিমা ফিফায়া মহবাও থাইজোবদোং। দা গোদাও ছোবাও হাবছিংয়োই দংহো। মোংথাম খো জোংনিয়াও জায়ো। মোংথাম জাথাংগ্রা নয়াও থাংনানোই হাবছিংয়োই থাবায় থায়ো। ছোবথাফোব লাংনানোই থাংহোইয়া হামছিগো।"

বিদি মিথিনানোই বোবায় বুবিয়া বিলায় খা থাংনানোই গথোখোবো বুবিয়া বানানোই লোবোয়াছোই মাওবিয়া গথোয়া দেবদেখোন দেবদেখোন দেববোনো হমাছোই। গামিনি গথোফোবজোং গেজেলায়ো। মাছো ওমলায়ো। ছানছেথালি মাওবিয়াবা গাও হাল এওনা হাম্নানোই ফিফাখো মাছো বাফ্না থোনাছোই।

ফিফায়া ইন্দিছি গাংছে ফাম্নানোই মাছো বোবায় খুবিয়া বাবিয়া বাফ-নানোই হোয়াছোই। মাওবিফায়া মাছোখো বিজি থ্‌নানোই মানোইখোবো গাগ্লোং মোজাং থানায়াছোই। বিনিফ্রায় গথোবা হাগোমছি হুলোমছি হা লানানোই দলবুগাছে হা এওয়াছোই। বে'হায়াও খনা দাবজোইনি হংজোই আবো গেজেবাও হংছে মায় গায়ছোই।

মাবা ছোবথোব হোমথোব জোলা জোলা জাবোয়াছোই। গবলা গবলা বিদাং জাবায়াছোই। বোবায় বুবিনি নঙা দাছোইনো বোহো বোহো জাবোনো হমাছোই।

দাওবো বাজায়া বেখো খানানানাই লাজিবায়। বাজায়া বীবায়নী লেখা লিবনানাই হবাছাই। বীবায়নি গবায় মাইদের গাছিবী গাওনা হাফাই নাংগা। দাওবো বাজানি বায়জা, বিনিনী ফাবজা। মাওবিয়াজ্রানা জাবাব চিন্তা (জিংগা) খালামনী হমাছাই।

ছিন্তা খালামাই খালামাই গাওনি দুরিয়াওনা দা' উন্দু লাংফ্লাংয়াছাই। ছিমাংয়াও হাগ্রামা বীবায় হাগ্রামা বুরিয়া মাওবিয়াখো বুংয়াছাইনী বলে—"নাংয়া থাং অবনা বীবায় অবনা বুবিনিয়াও নাংনি দুখুনি বাথ্রাখো খিনথা হা, হায়ানিয়া বিছাবা নাংনা মানছে বাহা হাগান। নাইয়াবাই থাং," হায়ানাই খিনথা হবাছাই।

মাওবিয়া ছিবিজাহাৎ মানাছাই। নায়াছাই ছিমাংছা। হাগ্রা ছিং ছিং দিক খিনথানায় লেখা থাবায় লাংয়াছাই। থাংয়াই থাংয়াই হাগ্রা গেজেরাও মানছে মুদুখা নুহাইয়াছাই। গুগ্রূপ খুলুমবা মুদুখায়া ছাংয়াছাই "ছাহ নাংলাই?" হায়ানাই। মাওবিয়ারা গাওখো খিনথা নানাই লায়াছাই। হায়াছা অবনা বীবায় অবনা বুবিয়া মাওবিয়াখো জ'না থানাছাই আরো বেবেমা মাছা মুফুর বয়খোবা হাংগ্রায় হবাছাই। বীবায়া বিছাবখো হেফাজাব হানা থানাছাই। দাওবো বাজাখো দাওহায়াও ফেজেন্না থানাছাই।

বিছাব বয়বা ফাইনানাই মাওবিয়ানি বাবিয়াও থাফাই জাবাছাই। দাওহা নাংয়াছাই। দাওবো বাজায়া জেফায় ছানথ্রি লানানাই ছাগ্লাব ফাইজাব থাবাছাই। নাথায় দাওহায়াও জেন্নানাই থাংফিন নাংয়াছাই। বিনিফ্রায় আরো ছানছেখালি বিববায় বায়ফ্লা মাওবিয়ানি মায়খো নুছনাছাই। মাও-বিয়ানি মিথিনানাই গাছিবী লেংহবনানাই মায়খো বাহ্রাং জাবাছাই। ফিছাজা লাখিথ্রিয়া বাদা হাছাংমান। বিনি বাদাখো গনায়া খাইছাই।

ছানছেখালি মাওবিয়াজ্রানা নুয়াছাই গাওনি মায়খো দাওয়া জাজাববায়। ফিবিংগা বাজাখো নুনানাই ছাংহবাছাই। ফিবিংগা বাজায়া ছখা বাজাখো ছাংহবাছাই। বিবা দাওবো বাজাখো খিনথা হবাছাই। হায়ানিয়া মাওবিয়া জিনাথি ছানানাই দানাছাই। দাওবো বাজায়া ব্রায়না নাংফাইয়াছাই। মাওবিয়া ফানানাই দাওবো বাজাখো নুফাইবায়। মাওবিয়া বুথাবনা নাগিবয়া ফিছাজা লাখিথ্রিখো হাগান হায়ানাই বুংয়াছাই। মাওবিয়া লাখিথ্রিনি খাথা বুথ্রা হগাবনানাই হায়াছাই।

মাওবিয়াজ্রানা লাখিথ্রিখো লাংয়াছাই। দাওবো বাজায়া বিজামাদাই-নিয়াও থ্রিথেব হগাবনা নাগিববায় থায়াছাই। ছানছেখালি দাওবো বাজায়া

অবজাংগ্রাওনানাই মাওবিয়ানি ন'য়াও থাংয়াছাই। লাখিগ্রিয়া ফিছায়খৌ ফোবাংথাদাং—যে অব জাংনানাই ফাইগ্লা আংহা গাজাংদাং হায়ানাই অবাও বাবছায়নী গাজা নাগির। হায়গ্রানিয়া অবা গাযাব লাংগান। আবা বাববুথা জানানাই ফাইগ্লা আংহা হানাঙনী গালামদাং হায়ানাই বাববুথাও বাবছায়নী নাগির। অগ্লা বাববুথায়া জেলনাংগান।

দাওবো বাজায়া থগ্লাই ফাইদাংমান। থগ্লাইবো জেনলাংনায়ছাই। উনাও ছানছেথালি দাওবো বাজানি বিমা বুবিয়া মাওবিয়াগ্রানখৌ নিগ্রাবান হানানাই লাখিগ্রিখৌ লাংফাইয়াছাই। লাখিগ্রিয়া দাগ্লায় দাগ্লায় ফিছায়খৌ ফোজা বায়দাংমান। নাথায় ফিছায়া ছিবি মানাখিছাই। উনাও থুংগ্রিখৌ ছাখি দায়ানাই লাখিগ্রিয়া বুবিজাং ফাইনাংয়াছাই।

অথা নায়াই ছিবিমায়ানাই লাখিগ্রিখৌ নাগিবয়ায়াছাই। নাগিবগ্লাবা মানাইলায় ছানাছাই দাওবো বাজাখৌ লাংথামাবায়। হায়গ্লাছা বিমা ছিলা বাবায় ছিলা বুবিখৌ বুংয়াছাই বলে হে—ছিলা বাবায়, ছিলা বুবি। নাংছাব আংখৌ দাওবো বাজানি দাই গাথানাও এংনানাই হানছাই আবামা। ছিলা বুবি, ছিলা বাবায়া মাওবিয়াখৌ লাংয়াছাই। ছিখা জানানাই গাংখং-ছিংয়াও বাকথাবনানাই থাংয়াছাই। দাই গাথানাও ছিবি জবায় থাহাইয়াছাই।

বে'দিনাও দাওবো বাজায়া ফিছাজা লাখিগ্রিখৌ ফিছায় গাদায়া হবনী যয়যব ফাথিদাং। হানজাওগ্রা থাবনলায় থাবথালায় দাই বাগাদাং। থামানি মাওদা ল্যাখিগ্রিয়া মাওবিয়াখৌ গাছাথাং গাছাথাং হাংমা ছুগ্রা, ছুগ্রা মাদাই ব'থ ব'থ গাবদাং। মাওবিয়াগ্রানা খুবিয়: বুবিয়া গাবায় বে বে গানাং জানানাই জবায় থানানাই ছাছে হানজাওনি ছুই ছয়াও গাওনি আক-থামখৌ নুফামাফা ছানানাই হায়াছাই। বে' দাইছখৌ লাখিগ্রিয়া গাও আখিংছুনা হায়ানাই ফায়থগ্রানা আকথামখৌ নুনানাই ছিনায়াছাই।

যয়যবাও বাওখৌবা মাজা ছায়াগ্রানা লামায়াও গছংনানাই থানায় খুবিয়া বুবিয়া হোবাখৌছা গাদানায়াও মালাছায়াছাই লাখিগ্রিয়া। দাওবাও জায়াছাই। উনাও মাওবিয়া মাজাং ওগ্রায়নানাই বেওহায়নী থায়াছাই। ছানছেথালি ফানজু বাথানজাং মাংথাম জাহানানাই বিহাওয়া মাওবিয়াখৌ মাংথাম থালায় গাবদেবনানাই ছাইফায়া থালামাছাই। লাখিগ্রিয়া গাওনি দ'খনা বাবাইজাং ফিনগ্লাবনানাই মানছি থালায় ফিনাছাই।

ছানছেথালি আবরাও খেবায় জাদাং মাননায়। লাখিগ্রিয়া খেবায়াও মাছা ছাইগ্লা বিহাওয়া মাওবিয়াখৌ মাগ্রা থালামাছাই। মাগ্রাজানানাই

বংফাং বংফাং বাবদ্‌লা বায়াছাই। উনাও লাখিশ্রিয়া থালিব গামীন লাংনা-নাই ববায়বায়াছাই। গ্রাব দখনা বাবাই ফানাংনানাই মানছি খালাম ফিনাছাই। আববাও ছানছেখালি বিহাওয়া মাওবিয়াখৌ না ববা জাওনা লিংলাংনানাই হাব্রাং গিছিখাহানানাই ফবনানাই দানবায়াছাই।

বে'হুমাও ছাইমা মাছে থাংফা দোংমান লায়া। ছাইমায়া ফইনানাই লাখিশ্রিনি খাথিয়াও খেংখায়বায় থাবা লাখিশ্রিয়া বিপদখৌ বুজিনানাই ছাইমানি উন্‌ উন্‌ থাংফায়াছাই। ছাইমায়া হাবাং থুবনানাই খিনথাবা লাখিশ্রিয়া হাখৌ বুবনানাই ফিছায়খৌ মানাছাই। ফিছায়া থাইনানাই দং। দাওশ্রি, নেওলায়খৌ লেংহবনানাই ফিছায়খৌ ফাথাংনানাই লাবায়াছাই। বিহাওয়া গলে গলে জেন্নানাইবা নাগাব বাওয়াখাই। ছানছেখালি বিজা-মাদাইখৌ মায়হুং হুংনা থান্নানাই মায়হুংয়া অব ছাওনানাই খামথাব হায়াছাই।

লাখিশ্রিয়া গাবাই গাবাই বাজাবাই বাজাবাই দাওশ্রি দাওলাখৌ লেংহববাওয়াছাই। থিয়া বাজায়া বায়লাংলায় লাবানানাই মাওবিয়াখৌ বে' ছায়াও ফুথ্‌নানানা ফাথাংয়াছাই। আবা ছানছেখালি বাশ্রিয়াও বিজা-মাদাইখৌ ফানলু হান্না থান্নানাই বাশ্রিয়াও হাবগ্গা ফানলুগাবান ছাওনানাই দবখাথেনানাই। দানাছাই বশ্রিয়াও মায় জাখামাগ্রা বুংগায়া ফানলু ছাও নায়খায় থানা হায়াইনি য়াজাংখাবলায় হজাং খাবলাব খালামগ্গা মাওবিয়া এনজবখৌ বুথাবনানাই দানাছাই।

ছান্নাই খানানাই এনজবা ছেওগ্গা গেছেও মানাম নায়খৌ মাওবিয়া থাইনানাই ছেওবায় ছান্নানাই বিহাওয়া দবখেওনানাই নায়থংশ্রিহবদোংমান। থাক খিক বে'হুমাও মাওবিয়া কবা পেদা গংছে মান্নানাই বিহাওখৌ দেগ-গাছিনা দেদানাই হবাছাই। বিনিক্রায় বিহাওয়া জেবাইবা হাথাবাইলায় মোজাং জাবায়াছাই। বে' দিননিক্রায় বিজামাদাইখৌ মানবা খালামাখিছাই। মোজাংয়াইবায়জা জায়াছাই।

১২। বাগবালি বায়খহ

ছাহে বীবায় আরো বুবিনিয়াও ছাহে মাওবিয়া গ'থ লাওথার থাদাং-মান। বে' গথোখৌ বাগবালি বায়খহা ছিথাবনো নাগিরো। বীবাইয়া ছান-ছেথালি মায়হানায়নি ছাওবিয়াও মানছিফাবনো য়াংখাম জাহানো হাননানাই দাইয়াও নাহানো থাংয়াছাই। বে' দাইয়াও বাগবালিয়া না বার্লিজানানাই জেয়াও নাংফাইয়াছাই। বীবায়া না বার্লিখৌ লানানাই ফোইয়া লামায়াও বাগবালিয়া বীবায়খৌ মনোনানাই গাওবীবায় জানানাই নয়াও ফাইয়াছাই। বুবিখৌ খবায়াও না নাইয়া উনজাং থানানাই মনোয়াছাই।

লাওথাবা মাছো হাবীয়া মাছোখৌবো মাকা মাকা মনোয়াছাই। উনাও মাছো গায় গাছাম জানানাই লাওথারখৌ মনোনো নাজায়াছাই। লাওথাবা মাছোখৌ ছবফব নুনানাই থানানাই দানাছাই। নয়াও মাছো খাথাংনানাই হাবাইয়া বাওখৌবো নুয়াখিছাই। হবাও উন্দুয়া ছিমাংয়াও ছফনাইয়াছাই। অথানায়াই লাওথার গথোয়া গিনানাই মাছোখৌ থায়াইনো দাবছিয়াও থারগার লাংয়াছাই। মাছোয়াবো ফাগা ছোহোনানাই লাওথার গথোনি উন্ উন্ থাংয়াছাই।

গথোয়া ছাহে বাজানিয়াও বীবমা গুমগ্রা জানানাই থাহাইয়া বাগ-বালিয়া বাজা হাওয়া জাগ্রা বিবার বাবিয়াও ছাহে ছিথ্লো মোজাং জানা-নাই থাহাইয়াছাই। বাজায়া হাবাছো হাওবা জানো থাংয়া ছিথ্লাখৌ নুনা-নাই গাছো থীয়াছাই আরো বানি উন্দাই থালামনানাই লায়াছাই।

হবাও বয়বো উন্দুলাংয়া বানি গদায়া বায়খহ জানানাই বাজানি মাইদের, গবায় ছানফা মাফা জানানাই থবো থবোখৌ বানি গিবিনি উন্দুগ্রা আথাল ছায়াও দান থীয়াহাইয়ো। বাজায়া মিথিহোনো হায়াখিজাইছার জালাংখৌ গবায় মাইদেরখৌ।

ছানছেথাজি বানি গদায়া বানি গিবিনি খথায়াও হাবনানাই মা গেছেও গেছেও মানামথা হায়ানাই আথালাও গাথানানাই নায়হবয়া গবায় মাইদেবনি থবোথোছা নুয়াছাই। বাজানা খিনথায়াছাই। বাজায়া হাবাছা বানিগিবিখোছা শালিয়া বায়থছ হ' মাথা হায়ানাই বাবমা জমগ্রা লাওথাব গথোখো হাগ্রায়াও লাংনাসাই দানথাব হনইনা থানাছাই আবা থাইখো গাওনা খিনথা ফাইনা হুকুম হায়াছাই।

বানি গিবিহা ছাইয়া মাছে দংজোমান। লাওথাবা বানিখো হাগ্রায়াও দানথাবনা লাংয়া ছাইমায়াবা থাংফাদাং। লাওথাবা বানিখো মানছে জায়গায়াও হগাবনানাই ছাইমাখোনা দানথাবনানাই থাইখো বাজানা খিনথা ফাইয়াছাই। বাজায়া ছানবায় বানি গিবিয়া দানথাব জাবায়।

বাগবালিয়া লাওথাবখো বাবাই মানজা বাওনা জিংগা ছিবায় থাবায়। বাজায়া ছাংবায় মা জাদাং হায়ানাই। থেওবা খিনথা থাবা। ফাথা ছেবনা ছিংয়াও বানানাই উন্দুবায়। মাদাম ছানেবনায়াও গ্রেম গ্রেম হানয়া বুংবায় আয়দাই। হাবা বায়জাববানাছাই। মাবাব আয়নিয়াও মুজি লায়না লাওথাব গথোখো থনহবদা। মাওবিয়ানি আথায়াও গাওচিঠি লিবনানাই হবফায়াছাই। চিঠিয়াও লিবদাং বে' গথোখো ছিথাবনানাই দাননা আবা গাওনা খবব গাগ্রাই হবনা।

লাওথাব গথোয়া চিঠিখো লানানাই বাগবালিনি বিমা ফিফানাও থাংনা হমাছাই। লামায়াও মেংনানাই উন্দুয়া ছাছে মানছিয়া চিঠিকখো বেখেওনানাই ফবায়াছাই। বে' চিঠিকখো বিছিনানাই গাদান লিবনানাই দানাছাই। বে' গথোখো মাজাংয়াই জাহা লাংহা: আংনি গথো। আংনি জিউখোহব। খববদাব বাওবা মানবা থালামনা মায়ায় নংয়া। গথোয়া চিবিমায়ানাই বায়থছ বাবায় বুবিনিয়াও থাংয়াছাই। চিঠিকখো হায়াছাই।

বাবায় বুবিয়া বংজানানাই গথোখো খুহমলায় বামলায় থালামাছাই। বাগবালিনি জিউ (ফাবোমাছে) হবাছাই। বুংয়াছাই—"বিনাজাই আবো নামানি জিউয়া। বে' থাইয়ানা নামায়াবা থাইগান ন। খববদাব আবা বাওনাবা দাহাদে।" গথোয়া ফাবোখো লানানাই ফাইয়াছাই। বাগবালিজাং দাওহা নাংফাইয়াছাই। বাগবালিয়া থাইয়াছাই। বিনিফ্রায় লাওথাব গথোয়া বানি গিবিখো লাবা ফিনাছাই। বাথ্রাখো বুফ্রুনানাই হায়াছাই। হাবাছা বাজায়া বানি গিবিজা আজা আজা বায়জা জায়াছাই।

১৩। মায়দাংগ্রি (১)

ছাথজান বিদা কংবায় দঙোমান। দুইহিন থাবা জাবাব অলছিয়া গাবিয়া থাবামান। অলছিয়ানা অলছিয়া য়াংখাম থোবা জানা বানায়মান। উন্দুবায়াইনা হাথব গাথো জালায় লাংদাংমান। বিদাফ্রা বিথো নায়নো হাথ্রামান। বিদা গেদেব আবা বিবাজাই গেদেবলো বিথো অনামান। ছান-ছেখালি বিদাফ্রা অলছিয়াথো না বায়া থানহবাছাই। নাবায়ায়হমাও দাই-গেজেবাও মায়বিদাংদাংছে নুয়াছাই। অলছিয়া বিথো নুনানাই দাইয়াও হাবা আবা হাব খানানাই ছাইহবনানাই দানা। বিদিনা মায় বিদাংয়া বাগ্রি-ছিংয়াও থায়াছাই।

হানজাও হোরা গাছিবা ছানাও খামানিয়াও য়াংখাব লাংগ্রা বাগ্রি-নিফ্রায় হানজাও ছাছে মাজাং য়াংখাবনানাই য়াংখাম য়াংখ্রি হংখামানানাই দানা। বি য়াংখাম হংনায়া লামানিফ্রায়না গাথাও মাদামফ্রু মাদায়া। মান-ছিফ্রা ন'য়াও ফাইয়া গামাহাবা আবা ছাব য়াংখামং য়াংখ্রি হংনানাই দানখা হায়ানাই গাওছাব জাং ছাংলায়া। বাওবা খিনথা বাংয়া জায়া।

ছানছেখালি ছাছে বিজাও জালিয়া মায়গায়না থাংয়া বালানা ন'ছিংয়াও হাবছোনানাই ছিবি থাথামাবায় থায়াছাই। হায়াছা বাগ্রিছিংনিফ্রায় ছাছে হানজাও য়াংখাব বানানাই ন'মাননি দবথো লাছাই খেওনানাই ইংছিয়াও হাবনা নাগিবয়া বিজাও জালিয়াও আখায়াও থাব হমাছাই। "ছাব নাংয়া" হায়ানাই ছাংগ্রা আং মায়দাংখ্রি হায়ানাই লায়াছাই। বিনিফ্রায় ন'য়াও বয়বা ফাইয়া মায়দাংখ্রিথো নুয়াছাই।

মায়দাংখ্রিথো অলছিয়াগ্রানজাং হাবা খালামনানাই হায়াছাই। হলয়াও বুংদাং মায়দাংখ্রি থাকাই জেন্নায়নিফ্রায় বিছিনি দাহানা লাব লাব বাবায় বাদাং। মায়দাংখ্রিয়া মায়জান হায়নায় ছাছে হাবাফা গথো জানায় জায়াছাই।

নাথায় গথো জীনাম জানায়নি উনাও হানহৈথালি হাদং বাইবাগিয়া মায়বং মাগিনী (বিবায়নী) ফাইনানাই মায়দাংগ্রিখৌ গার্লাবেডজাং বুনানাই বাবমা ফানথি খালামনানাই লাংদাং। ভিহায়া মায়দাংগ্রিখে লায়নী হাহালাংবা হাদং বাইবাগিয়া ফিহায়খৌ গার্লাজাং বুনানাই খুনথিয়া বামায়নানাই দানা।

বিনিফ্রায় বিদাফ্রা লায়নী থাংগ্রা বিহাবখৌবা গান্নাই গুন্দা বানায়-নানাই দানা। উনাও মায়গ্রানা ফিবিংগা খামায়নি থিবেখৌ (হিংমাবি) লানানাই থাংনানাই বিমা ফিফা আরো বিমায়ংফাবখৌ লাবায়া। হাদং বাইবাগিয়া বায়খহমান। বিনি জিউরা ফাবৌ থামগ্লা জানানাই হাবগায়াও দংঙোমান। মায়গ্রানা হোনানি হিনহিলিজাং হাবগায়াও গাথানানাই ফারা থামগ্লাখৌ হমনানাই লাবানানাই দাহুং বাবাগিখৌ বুথাবা। গার্লাবেডজাং বুনানাই বিমা-ফিফা বিমায়ং ফাবখৌ মানছি বানায় ফিগ্নানাই ন'গ্লাও লাবায়া।

১৪। মায়দাংখ্রি (২)

গদা বাজা হাম্মায় ছাহে দংজোমান। বিহা ছয়জন বাথী দংজোমান। নাথায় গথো ছাহেবা গাইয়ামান। বিনিখায়নো বাজাহা জাবাব দুখ্মান। ছানছেখালি গদা বাজায়া মাইহুবাও থাংয়ো। মাই নাগিবো নাগিবোই বাজায়া জাবাব দাই গাংনায়লায় ছাথবখৌ দাই লায়নো থানাছোই। ছাথবা হাম্বাছো গামিয়াও হাবাই নানাই মায়দাংখ্রিনি ন'নিক্রায় দাই লাবোনানাই বাজানো হাফাইয়া। বাজায়া দাইখৌ লাংনানাই গাজান ছুদেম গাথাও মোনলাংয়াছোই।

"হাবাব! ছাবহানজাও ছিবনাহাই হবাথিলায়?" হাম্মানাই বাজায়া মায়দাংখ্রিখৌ নাগিবনো থাংয়াছোই। থাংনানাই মায়দাংখ্রিখৌ নুয়া বাজায়া গোমো হাবাছোই। ছাথাথি কাথাথি জেবোইবো নায়বায় জেবোইবো নায়নো মোজাং মায়দাংখ্রিখৌ গাছো থানানাই বাজায়া লানানাই ফাইয়াছোই। আবো হাবা থালামাছোই। বাজায়া মায়দাংখ্রিখৌ মোম্মানাই মিনি বালা বালা আনানানাই থায়াছোই।

ছানছেখালি মায়দাংখ্রিয়া ছিমাং নুয়াছোই অম্রং ছানিক্রায় নাবেং থমন্না ফিথায় থায়ছে গালাই ফাইয়া। বিখৌ জানানাই গাওহা ছাহে গথো জোনোম জায়ো। রায়নো অথা নাবাই ছিথ্‌লায়াও নাবেং থমন্না থায়ছে বিনি ছিথ্‌লায়া বিনি ছিগায়াও গালাই নাবাছোই। ছুগাইনানাই জাফাইনো হাম্মানাই থমন্না ফিথায়খৌ থবোছায়াও গালাংনানাই ছুগাইনো গাথোনাও থাংয়াছোই। ছুগাইনানাই ফাইগো মানি মাম্রাবানো বিহাবি গিথিক্রা থমন্নাখৌ বাম্নানাই জাবায়।

বিওবখৌ উদুংয়াও ম্রাওগাবনানাই দোনাছোই। মায়দাংখ্রিয়া ফাইনানাই নাগিব ফাইম্রা ফিথায়া থবোছায়াও গাইয়া। নাগিবাই নাগিবাই উনাও বিওবখৌ উদুংয়াও মোনাছোই। বিওবখৌ ছাবনানাই জাছাবাছোই।

ইছবনি অন্নায়াও মায়দাংশ্রিয়া গাববায়াও থায়াছাই। জানাম জাহাং জাহাং হমাও বানি গিবিক্রা বাজাখৌ মাইহুবাও থাংগ্লা মায়দাংশ্রিয়া গার্লাই জানাম জায়াছাই। হাবাছা মদ দ' গথো। নায়না জাবাবাই মাজাং। বিহাবি গিবিক্রা জাবাব মেগন হায়াছাই।

হানছেখালি হাছে হাতুরা ফাইনানাই গথোখৌ নুলাংয়াছাই। বে' গথোয়া হাছে জাহালাও জাবাগান হায়ানাই বুংয়াছাই। গথোনি নামখৌবা হাতুরা খমলাগ্রান দানাছাই। বানি গিবিক্রা আবা মেগন হাহিন বাওয়াছাই। হান জোথায় নাইছা থানানাই বাজায়া মাইহুবনিক্রায় নয়াও ফাইয়াচাই। নয়াও ছোফাই মাবনা বানি গিবিক্রা জ' জানানাই বুংয়াছাই—হ'নাই নাংনি হানজাও মাজাংয়া গথো হাছে খুবিয়া বাবিয়া জাম্নাম জাদাং।

হাতুরা বুংলাংদাং গথোয়াবানা হানছে ফিফাখৌ দানথারগান। আলায় বালায়। হিথাব বাথাব গথোছাই বিলায়। চুনি গাইয়াইনি চুনি। বিমায়না বায়খছা থামা নংয়ো জাংলায়। বাজায়া বাগাজাংনায়া অব জাংনায়বাদি জাংগ্লাও বায়না। গথোখৌ নায়ন্নানা দানা হাগ্রায়াও লাংনানাই দানথাবনা আবা বিনি থাইখৌ গাওনা খিনথা ফাইনা বান্দাখৌ থানাছাই।

মায়দাংশ্রিয়া গাববায় বায়া। হাথদান-দানি থানায়খৌ খেওহাব-নানাই বাজানি আংঠিয়াও হমা হামা খুলুমবায়া। বাজায়া জাগ্লাং জাহি থালামাছাই। লাংমাবাব দান্না হায়ানাই বান্দাখৌ থানবায়। বান্দায়াবা মাজা বাবায় বাদি ফেফেব ফুফুব গাবা গাবাই গথোখৌ বামনানাই লাংবায়।

মায়দাংশ্রিয়া গান্নাইনানাই থায়াছাই। বান্দায়া গান্নাইখৌ লাংগ্লা ছাইমা মাছে থাংফা দাংমান। হাগ্রায়াও গথোখৌ মাজাংয়াই ফুগুনানাই দান্নানাই ছাইমাখৌ দানথাবনানাই বিনি থাইখৌ বাজানা খিনথা ফাইয়াছাই। বাজায়া হাম দাহা গাছাখৌ হাবাংমানবায় আয়া। খবোহায়াও জিবৌ মানবায় নায়খৌ দাহো বুথাব গাবনা হাবায় নংবায় আংয়া।

হাছে বাবায় মাছো গুনবায় থাগ্লা হাগ্রা খেফেবাও ডা-ঙা হায়ানাই গথো গার্লা'ই গাযবায় থানায় থামানানাই হাগ্রায়াও বা থাবখৌ হায়াবাই নায়গ্লা মানছি গথোছানুজাছাই। বাবায়া গথোখৌ থয়নানাই নয়াও আবায়াছাই। বাবায় বুবি হালাইজাং থাংজায়াছাই। খমলাগ্রানা হমগ্লাছা বে' বাবায় নাওনা দেবনা হমাছাই।

হানছেখোলি মায়দাংশ্রি ফিফায়া ফিছো জাবায় হাগ্রায় থাবানানাই হোনানি মাই জানানাই নায়না থাংয়াছাই। বাজানি গরবাদিয়াও ছিদি

হাবনানাই খাহোইন্না বানিগিবিয়া নুহুনাছাই। বাজানা খিনথা হাইয়াছাই। বানি গিবিয়াছোনানি মোং লানা লুবাইনানাই ফিছায়খৌ হুমনা থানাছাই। বাজায়া লেংহরাছাই। বয়বো ফাইয়াছাই। খমন্নাশ্রাখৌ খাংনায় বোবায় আরো খমন্নাশ্রানবো ফাইয়াছাই। বাজায়া বুংখাদাং জায়নিথিংজাই গনাংগান বিয়ৌ দানথাব জাগান। গমা মা মোইয়া খমন্নাশ্রাননি থিংয়াই গলাং মাবাছাই।

খমন্নাশ্রানা দানথাব জানা গিনানাই মোইনি থিথু-থিথু খাবফা থাবাছাই। মোইয়া খাবাই খাবাই গাওনি ন'য়াও থ্রাব হাবনানাই মানছি জাফিনানাই। খমন্নাশ্রানা নাগিরন্নাবো মোনা খিছাই। উনাও বোবায়া "ছাবজাখৌ নাং গথো?" হায়নানাই খমন্নাশ্রানখৌ ছাংয়াছাই। আং ছাকে মাওবিয়া গথো। হায়নানাই বুংয়াছাই। বোবায়া গথোখৌ লাখিনা হাই আরো বেওহাওনা থফাথি ছিথু লাজাং হাবা খালামনানাই হায়াছাই।

ছানছেখালি গাওখৌ খাংনায় বোবায় বুবিখৌ গাছা খাংনানাই আলাছি হায়নানাই থফাথিখৌ লানানাই বোবায়নিফ্রায় বিদায় লানানাই থাংখাব বায়া। থাবায়াই থাবায়াই থাবায়নানাই মেং ... ন'মায়াও বংফাংছায়াও থফাথিনি ফেনদায়াও খমন্নাশ্রানা দা উদুলাংয়াছাই। বে' ছমাও বায়থহ মাছে ফাইনানাই থফাথিখৌ থ্রাব মনোনানাই গাও ... থি জানানাই থায়াছাই। খমন্নাশ্রানা ছিবি মোন্নানাই বায়থহগোনা থফাথি নুংনানাই থাংয়াছাই। বিবফোরনি বাথ্রা ছলোয়া বুংদাং থফাথিয়া উনাও মানছি জানানাই বিলাগা ফুলশ্রিজাং উন থাবায় বাওদাং।

খমন্নাশ্রানা মোনহা জেলা-মোনছে জায়গায়াও থাথো হাইয়া হামন্না থফাথিয়া বিলাগাজাং বিছাবনা থাথি থাথি ছাফিনানাই বাথ্রা বায়লায়া। ছ'ল খিনথা লয়ো। ছ'লয়া মায়দাংশ্রিনিফ্রায় হানজেন্নানাই গাও মনোজানানা দাছেম খিনথান্না বায়খছা ফিছাবখৌ মনোনা নাগিব বাওয়া। হামন্না বিছাব বায়খছজাং দাওহা নাংয়া। দাওহায়াও বায়খছা দানথাব জায়াছাই। হাবাছা থফাথিয়া খমন্নাশ্রাজাং বিজি ফিছায় জাফিনাছাই। বিনিফ্রায় বিমা ফিফাখৌ মিথিনানাই খমন্নাশ্রানা বাজাজাং দাওহা নাংয়াছাই। ছয়জন বানিখৌ দানথাবাছাই। বাজাখৌ মেগন এথ্লোয়াছাই। উনাও বিমা আরো থফাথিখৌ লানানাই গাও বাজা জানানাই বায়জা জায়াছাই।

১৩। দাও খখ্লিং

ছাছে মানছিহা বিহাবি ছানাই দ'য়োমান। বিহাবি গিবিয়া নায়নো মোজাংমান। আখুয়াবো গাহামমান। ন'খো বোবাই লাখি না গো, গংখা গথায়খো বোবাই নায়নাংগো ফিছায়খো বোবাই ফুজিনাংগো, মোছো, মোইছো, দাওফাবোখো বোবাই ফিছিনাংগো—থেবাইবো থেবাওবো আখাফাখমান। বিহাবি গদায়াবো জে'গ্রেং গ্রে' নায়নো মোজাংমান। নাথায় বিনি আখলা আংজাংমান। বিহাবি গিবিনি গনথ মোখাংনি মহরা আরো বিনি বাও গাবং আখলা মোজাংথায় ফারানি হৌরা হানজাও বয়রো বিখো বাখো-নায় নায়মান।

বিহাবি গদায়খো আখলা হামছু্ বাংয়াইলায় বয়বো বারা মোজাং-মানামান। বিহাবি গিবিয়া বিহাবি গদায়খো অন্নায়মান। আগাই হান্নানাই ছোমোদো লিংনায়মান। হাবা ছুথা ফোরাংনায়মান। বোবেখানি বিহাবি গদায়া বিখো মেগন মোছেরজোং নায়নায়মান। ছানক্রোমবো ফিছায়নো নংয়াই বাংয়াই বাথ্রাখোনো এবছন্নানাই হাগ্রামান। বিবাদিলোবো নংয়া। বিখো ছিথাবনোবো ছিবি ছিবি ছানখোমা নায়মান। বিহাবিনিফাও আবো মা বুংবাওগোন।

ছানছেখালি বিহাবি গদায়া ছানাইজো' না গাগ্রোম হাইনো হান্নানাই বিহাবি গিবিখো লিংয়াছাইনো। বিহাবি গিবিয়া গদায় লিংনায়লায় থবায় গংছে জাজিয়াও খানানাই না গাগ্রোমনো থাংলায়াছাইনো। দাইয়াও ছোয়া-ইনানাই ছানাইবো না গাগ্রোমনো হমাছাই। বিহাবি গিবিয়া না গাগ্রোমাই থবায় দুফুংয়াছাই। য়াংজোংহায় বিহাবি গদায়া জিবো গোজা হানানাই থবায় বুংহোয়াছাই।

থবায় মুথুনানাই বিহাবি গিবিখো বুংয়াছাই "থ্ ছুহায় থাংদিনি। গোলাইজো গাবথাযবি।" বিবাদি হান্নানাই ছানাইবো ন'কাছে' কাইনো হমাছাই।

লামায়াও আমল্লাই ফিফাং ফাংছে দংয়োমীন। বিহাবি গদায়া আমল্লায় ফিথায়খৌ জানো লুবাইনানাই বুংয়াছাইনো—হে হানাই আমল্লাই ফিথায়া ইনায়নো থাবথাবদোং। খৌদাইছো মনোলায় থাববায় আংদি জানো লুবাই নায়া। জাংবো জানানাই গথো ফাবনাবো এছে লাংদিনিদে। "নাথায় আং গাথানো হায়া লায়া। নোংনো গাথাদো হায় আবো।" আব হানফ্রবাই হানজাওয়া দানাই বিহাবি গিবিখৌ আবো হানলায় থাববায়নো। হাব্রাছো বিহাবি গিবিয়া থবায়খৌ দান্নানাই আমল্লায় ফিফাংয়াও গাথায়াছাই।

গাথানানাই আমল্লাই ফিথায়খৌ থায়াই হায়াও থাথ্লাই হবাছাই। বিহাবি গদায়া থপ্ থপ্ থনজানাই উনাও গাওনি থবায়নি ছংক্লোখৌ খেওনানাই জিবৌখৌ হগারনানাই বংফাংছায়াও মানদ্লা বায়হায়াছাইনো। আবো নিহাবিনি থবায়খৌ লানানাই হাথু-দাথু ন'য়াও ফাইয়াছাইনো। বিহাবি গিবিহা জানজ্রিয়াও গানছোংলায় হানজাওছা ছাছে আবো দাছো দিনদিংনায় চৌয়াছা ছাছে দংয়োমান্না। বিমা গদায়া ন'য়াও ছৌহাইয়া বিমা অছেখৌ নুয়াইলায় হানজাওছা গথোয়া ছাংয়াছাইনো—"আয়ালায়, বাবাথা, বহা থাবো বাওখৌ? মানো দাবো ফাইদিয়া। য়াজাং হ'য় আগাইয়া আহাব উথাইবায়।" হান্নানাই।

থাওথেনফা থাথিখি বিমা বাথ্লা বুংয়াছাইনো—"হ-নাই, নোমায়া আমল্লায় ফিথায় গাথানানাই জংদাং আবো। আংলায় বুংলায়থা জাবায় থালিয়া থ্ছু মানাব, গালাইক্রা গাববায় লিয়া হান্নানাই। থামাখৌনো লায়া নোংছিনি নোমা মাজাংয়া। দাহা লাগাই ফাইগো নংয়াবি।"

গথোক্রা লামা নায়াছো গাইয়া। আয়াই! আয়াই!! হানাই হানাই গাবজ্রিয়াছো গাবজ্রিয়া থেওবা ছেংয়া, গাইয়া ছাফাইয়া। ছানাছো বাবা বাবা দাবাইবায়। বিগাইয়া বাবা বাবা গাবনায় খেওবা বিমায়া থানায়া, মিথিয়া। নয়াও ছৌফাইয়া। মানাবিলি জাবাবায়, গাইলিয়া বিমানি বিথায়াও উক্লেনানাই গজব্ জানো লুবাবায়। উন্দ্নো লুবাইবায়। ফিফানাও ছাংহাইবায়—"আফা, আফা। আয়া বাবা মানো দাবো ফাইদিয়া।" বিমা গদায়নিয়াও ছাংয়াইবায়— "আয়াই, আয়াই, জাংনি আয়া বহা থাবাথা। নোং বহা গাববাথা। আয়খৌ লায়? হা থাফালা— দাথুবি হানজাওছা। নোমায়া মাংজাংহায় আমল্লায় ফিফাংয়াও জিবাজাং ছৌজানানাই থাইনানাই দংয়ো। বেখৌ বাবাই মানবাওনো আবাংগয়ায়।

হবাখৌবায়। গাইলিয়া বাবা বাবা গাববায়। বিবফা ছাংথায়

দোবায়। য়াংখাম জায়া। বিথায়াও লাবায় ছিবি থায়া। বিথুংয়াও বাবায় গাবগায়া। গাওবা য়াংখাম দাই গংয়া জাবায়। ছানাইবো গাবাই গাবাই মেংনায় মাম্লানাই হবগেজের নাংনানাই বাবল্লা দা উন্দুলাংয়াছাই। অথা নায়বায়। আয়াই আয়াই হাম্লানাই গাবছিবায়। মাদাই বথ্ বথ্ গাববায় থেওবা বিমাখো নুয়া মানা। বিমায়া ফাইয়া।

আমল্লায় ফিথায় গাথানানাই জাদাং হাম্লানাই বিমা গদায়া খিনথা নায়লায় বিগোইখো বানানাই আমল্লায় ফিক্ষাংয়াও নায়না লামা লামা আয়াই! হাম্লানাই গাবছি গাবছি নাগিবনানাই থাংবায়। আমল্লায় ফিক্ষাংয়াও ছহাইল্লা নায়দাও নায়দাও গাববায়। গাইয়া বিমাখো নুনা মানা। হাবাব মা' জাখো আয়ালায়, বহা থাংখো হানাই হানাই বা-বা গাবছিনবায়।

বেওহায় বিমাখো নুয়াইলায় বিগোইখো .াব-:লেব বানানাই না গাগ্রাম-নায় দাই জিং-জিং গাবাই গাবাই--

—"আয়াই· ....বহা থাংখা না।

আগাই বুদাবামা আহাব উথাইবায়।

ফাইদা আয়াই ফাইদা।

আয়াই, আয়াই।

হে আয়াই নুজা ফাইদা নাং

আগাই বুদাবামা আহাব উথাইবায়।"

বাজাবাই বাজাবাই বিমাখো নাগিববায়না। হাম্বাছা বিমায়া দাওথোথ্লিং জানানাই থ-থ থখিলিং থ—হাম্লানাই গাজানিক্রায় গাবহব বায়না। ফিছায়া বাজাব গাছিনা দং।

"হে আয়াই, বহা থাংখা নাং।

আগাই বুদাবামা আহাব উথাইবায়।"

বিমায়া দাও থখিলিংয়া হায়াও বানানাই ফিছাখো গজব ফাইয়াছাইনা। গথোয়াবা গাবগা লায়বায়না। উনাও বিমায়া বিবদাও লাংফিনল্লা বিবল্লা বিগাইখো বানানাই নয়াও ফাইয়াছাই। বিবাদিনা নয়াওবা বিমায়া দাও থখিলিং জানানাই ছাফাই থাখি থাখি বিবফাইয়ানা আবা গথোখো বাজ-গ্রায়াও মুল্লা বাল্লায়নানাই গজব্ ফাইয়ানা।

বিবাদিনা থালামনায়খো ছানছেথাদি বিহাবি গদায়া নুক্নাং গাবা-ছাইনা। হাম্বাছা বিমা ছানাছাইনা। ব-বিখো বাবাই বুথাবনা হানায়। উনাও ফিছায়খো বুংয়াছাই—"বে' ছিল্লা বাজাবানায় নাখা দাওছা ছাবনা

নাগিররায় থাদোং দা আরো ফান ছানানাই বুথার গাবদো দা।" ফিছায়া দাও বিবু হানানাই উথুম ছায়াও ফানছানানাই দোনাছাই। দহে থানানাই দাওয়া ফানাও নাংফাইয়াছাই। ফানাও নাংগ্রা বিহাবি গদায়া দাওখো গাদোনায়াও থবছ হাছনানাই গাবহব গাবাছাই। অগ্না গিবিনি ফিছাজোয়া দাও খরোখো হাথু-দাথু থুনখাংনানাই দোই গাথোনাও ফবনানাই দোনহবাছাই।

বিনিফ্রায় বিমায়া খাছেও জাবোলায়বায়নো। খাছেও জানানাই ফিছায়া দোইগাথোনাও থাংগ্রা বোবিয়াও গাখাংনানাই আহার দোফাই লায়বায়নো। বিখৌবো বিহাবি গদায়া মিথিনানাই ফিছায়খৌ বুংয়াছাইনো—"দোনাই মানোবা খাছেও বেদরজো জানো লুবাই থাবদোং আরো গাথোনাও খাছেও মাছে দংয়োনো বোনথাং হাইথাং।" ফিছায়া হানবাছো বোবছি হেবেঙা লানানাই খাছেও বোগ্লো থাংয়াছাই।

খাছেওয়াবো গয়া মা বোবছিয়াও আরমার লায়বায়। হায়াছো খাছেওখৌ ন'য়াও লাবুগ্রা হানজাওয়া গাদোনাখৌ থবছে দানছোনানাই ফিনগ্লাব গাবহব গাবাছাইনো। হানজাওছায়া বেখৌবো নুনানাই থবখৌ বাবিথনায়াও ফবনানাই দোনাছাই। হানবাজো ফবনায় জায়গানিফ্রায় লাছাই লাছাই বেহেল ফিফাং বজোবাগোনো। বেহেল ফিফাংয়া দের দেগোন দেরখান গিদির দেরবোয়াছাই।

বেহেল ফিফাং জানায়খৌ বিহাবি গদায়া মিথিনানাই ফিছায়খৌ দানফায়নো থানলায়বায়নো। হায়াছো বিহাবি গিবিয়া ফিছাজোখৌ ছিমাংয়াও বুংয়াছাই—"বেহেল ফিফাংখৌ দানফায়গ্রা নো' বিজোখৌ ছাদোব গুফুরজোং থগ্রা থানানাই ন'য়াও দোনদে। হানগ্রানিয়া আং ছাথদিনজোং মানছি জাবোগোন।"

বিমা বুংনায় লেখা হোনজাওছায়া অখানায়াই ফিফায়া বেহেল ফিফাংখৌ ফগ্রা বিজোখৌ হাথু-দাথু নুয়া নুগ্লাবা থগ্রা থানানাই ন' ছিংয়াও দোনাছাইনো। বিবাদি দোনগ্রা ছাথদিনজোং মানছি জানানাই হব হবাও ফিছাজোজোং বায়লায় বায় থায়োনো। বিহাবি গদায়া ছানছেথালি হবাও ফিছাব বায়লায়নায়খৌ থানানানাই ফিছায়খৌ বুংয়াছাইনো।—"হবাও ছাব মানছি বে' হানজাওছাজো' বায়লায়বায় থাফাইয়া ছাবা? দোনাই হবাও নাং জননায়ছায়?"

হবাও জয়গ্রা গ্রায়নো হানজাওছাজোং ফোরবা বাথ্রাবায়লায়বায় থাবায়নো। হায়াছো দরজোদ লানানাই ন'ছিংয়াও বর ফাবাইগ্রা হানজাও গিদিনি মহরনি হানজাও ছাছে মুগ্লাছাই। ছোংবাছাই নোংছোর? নামো ফাইদোং নাং

বেওহায়। হাম্বাছো হানজাওয়া "আং নাংনি হানজাও গিবি। আমাখি বিমা। আংখো নাংনি হানজাও গদায়া আমব্লায় ফিস্কাংয়াও গাখো হানা-নাই গাও খাবায়াও ছানানাই সানায় জিবোখো হগাবনানাই ছোহাদাং। বেওহায়না আং থাইনানাই দাওখথ্‌স্নিং, বিনিক্রায় থাছেও আবা বেহেল ফিস্কাং জাবাদাং। নাং বেহেলখো ফব্লা আংনি ফিছাজায়া বেহেল বিজোখো থম্লা খানানাই দানদাং। বিনিক্রায় আংদা মানছি জাফিনবায়।

ফিছায়া হাম্বাছো হাবাব বিবাদিছো জাথামানানাই দং হাম্নানাই হান-জাওখো গাদানা গাবানানাই গাবাছোই। অখানায়াই বে' হানজাও গদায়খো "ছালি নাং বিবাদিছো হাবা মাওথামাদাং। নাংথোদায়নিছো, বায়থছো হাম্না-নাই হাথাব হবাছোইনো। গিবিয়া মানছি জাফিনাছোই। গথো গাথায় লানানাই গ্রেং-গ্রেং বায়জা জায়াছোই।

১৬। বাছাৗব বৗনিয়া

শিব ঠাখুবহানী ফিছা হোবা ছাহে দঙোমাননী আবৗমা। বিনি নামা জাদাং বাছাৗব বৗনিয়া। ফিছাজো ছাহে দঙোমান। বিনি নামা জাদাং থানগ্রি। বাছাৗব বৗনিয়া দেবছিন, থানগ্রিয়া ছুইছিন মানী। বাছাৗব বৗনিয়া গুয়ুব জাংগিলা ছেংগ্রা। বিখৗ গাছা থানানাই খালি ছুমুনি হায়ায় ছাহে হানজাওয়া খাবছয়ানাই হাব। খালামাছাই।

বাছাৗব বৗনিয়া নায়লো জালো ছাহেলো বিনানাও থানগ্রিখৗ হনায়নী অনীমান। বিজি গদায় খালি ছুমিনিয়া থানগ্রিখৗ মগন খায়নাইজাং নায়নী হাথ্রামান। বিদা দাবছিক্রাও খাংগ্রা খালছুমুনিয়া থানগ্রিখৗ জাবাৗব ছাফি খালাম থাবৗমান। বাছাৗব বৗনিয়া বেফাব (বাদেংগা) খালামনী নাও গংহে দানাছাই। নাওদানখাংগ্রা বেফাব (বাদেংগা) দাবহে জায়গা গাজানাও থাংনী ছানাছাই। হাযগ্রা থানগ্রিয়া বুংয়াছাই—"আদা! নাং দাবছিয়াও থাংয়াবাগা আংনী ন'ছা গ'ছে লুনানাই হায়াং। আং বেওহায়নী খাহাইগান।" বিনানাও বুংনায়লেখা বাছাৗব বৗনিয়া ন'ছা গ'ছে লুনানাই হানাংয়াছাই।

থাংয়াছাইনী আবৗমা হাযাছা নাওলানানাই দাবহে বাছাৗব বৗনিয়া দাবছে গাজান জায়গায়াও। যাজাং বিনানাও থানগ্রিয়া জাবাৗব ছাহা জাখাব বায়নী। নছা ছায়াও থানায়খৗনা খালিছুমুনিয়া থানগ্রিখৗ থুখুলায় বায়ছিনী। থুখুলায় বাবা থুখুলায় বাবা য়াংখাব খাবাইখায় উনাও কিছাজনি গানছুয়াও গাথানানাই থুখুলায়বায়নী। বিখৗ নুনানাই থানগ্রিয়া বুংয়াজাইনী, "ব বাজাই! আদানি গানছুয়াও গাথালায়নী নাংলিয়া, আং য়াংখাব লাংনাজাই।" হায়ানাই হায়াও য়াংখাব বায়াছাই। হায়াও য়াংখাব বাব। থানগ্রিখৗ দে'গাছিনী দেখাব-মানাই দাইয়াও কাজাও হবাছাই। "হাবাব বাজাই। আংয়া খালায়নাং নাংখৗ-লায়। আংখৗ মা এহেগ্রাব ছাখফি খালায়খা? আংখৗ লাবুছাই বাজাই," হানাই

হানাই আংথিয়াও হমাই হমাই থুলুমবায়নানাই গাব্বায় বায়দাংমান্না। থেওবা খালিছমুনিয়া বুনায়খো নাগাৰা। ছাবিত্রিয়া বাথাবায়দাংমান থেওবা হায়াখিছাই।

বাহাইখাৰ লাংয়াছাই থানশ্রিয়া দাই দাইনা। বিদিনা বাহাই লাংয়াই বাহাইলাংয়াই দাওখা ৰাজানি জানাও খথায়াও থ্রাব হাবাইয়াছাইনা। দাওখা ৰাজায়া না নায়না ফাইবালা থানশ্রিখো নুয়াছাইনা। খথা ছিংয়াও। উনাও থানশ্রিখো গাওনি ন'য়াও লাবায়াছাই। লাবানানাই মাজাংয়াই আবাৰ খালামনানাই বেওহায়না থায়াই থায়াই থানশ্রিয়াবা ছাবখাংফিনাছাই।

জাইখালিনিক্রায় থানশ্রিয়া দাওখা ৰাজানিয়াও ছোহাইদাং বে'খালিনিক্রায়না দাওখা ৰাজানি নাগাৰা লাব-লাব বাৰায়বদাং। জাংছিন বাদাং। মাছো-মাছা মায়দাই বাৰায়বাদাং। বাছাৰ বানিয়ানি ন'য়া নাথায় লাছাইনা থেবা গাইয়া জাবাদাং। গাওহাবা থাং জাংহায় ছিমা গাজ্রি গাজ্রি নুদাং। ছিমাংখো জাবাৰ গাজ্রি গাজ্রি নুনায়লায় বাছাৰ বানিয়া ন'ফার্ছে ফাইনা আগাল মাজি গৰমাজিখো নাওখো থু'খানা থানাছাই। হাব্বাছা ছু-ছু-ছু দাওখা বায়াছাইনা।

দাওয়াই দাওয়াই দাওনানাই দাওখা ৰাজানি জানাও থে, থাবথা ফাইয়াছাই। গাইয়া জেবাইবা ৰাহা গাহথাৰলায় বাছাৰ বানিয়া দাওখা ৰাজানি ন'য়াও থাংয়াছাইনা। লামা হগাৰনা থাখায়। দাওখা ৰাজানি ন'য়াও মানহাইয়া বাছাৰ বানিয়া বিনানাও থানশ্রিখো দা' নুহাইবায়না। থানশ্রি নংগোনা নংয়া দালায় বি' য়াবাই লংহা হালাংবায়না। উনাও ছাংথাৰাছাইনা। "নাং আংনি বিনানাও থানশ্রি নামা?" হায়নানাই। থানশ্রিয়া বুংয়াছাইনা "নুয়া আংনাংনি বিনানাও থানশ্রি। আং দাওখা ৰাজানি বিনানাও মায়মা গাজাছা।" বাছাৰ বানিয়া ন'য়াও থাংগ্রানাছাং ছায়নানাই দাওখা ৰাজানিক্রায় লামা বিনানাই নাওখো জাওফিনাছাই। উনাও ন'য়াও ছোহাইয়া নুয়াছাই থানশ্রিয়া নয়াও গাইমাবা। হানজাওনিয়াও ছাংবায়, খালিছমুনিয়া বুংবায়, "নুবায় বায়াথাই জাং মালায় ছুনছিনি ফোবখো। নাং থাংনায় নিক্রায়বা ন'য়াও গাইয়া।" হাব্বাছা বাছাৰ বানিয়া, "হাবাব বিনানাও" হানাই হানাই গাববায়না। উনাও থ্রাব দাওখা ৰাজানিয়াও বিনানাও থানশ্রিখো লাংনা ফাইয়াছাই।

বিনানাওয়া বাজাবাছাই,

নংঙ্গা, নংঙ্গা, নোংনি বিনায়াও
থানছি নংঙ্গা আংঙ্গা।
দাওথা বাজানি বিনায়াও মায়মা গাজাছো।
বিদা,—হাবাব বিনানাও দা' বুংছোই,
জাথো খালামবায় খালিহ্মুনি।
হাবাব বিনানাও আং নোংথো
ন'ছা জুনানোই গাজাং দোংমোন।
আংনি দায় নংঙ্গা।
জাথো খালামদোং নানান আলায়ছিলায় খালিহ্মুনি।
বিবাদিনো বোজাবোই বোজাবোই ছিফুংজোং জ'থাজোং ববায়নানোই লাংঙ্গাছোইনো ন'য়াও।
বোববিনায়,—মায়বং গবছেয়ানো গবনোই জাথোং।
মায়দাং ছেয়ানো দাংনোই জাথোং।
বুবাবাথো মাহাবাজানিয়াও জো' বোব বিয়া।
জৌনিফ'খ্রি য়াংখামনি আলি জাথো'।
বুবাবাথোনি অন্নায়াওনো জাথোং

১৭। এমবুস্লীন জাঁহীলাও

ছাচে বীবায় আবী বুবি দঙোমীন। বীবায় বুবিয়া ছানছেখালি গাওছিনি দাইছায়াও না জানী বান্দী ফিছা থেছাবনানাই থথা ছানানাই দীনানাই। না নাংবায় থীমা ছায়ানাই বীবায় বুবিয়া ছানাইবী হবাও উন্দুনী ছুখু থাবাখিছাই। উনাও অথানায়ফ্লাবনী মীনা জাচাইনী খবায় লানানাই বীবায় বুবি ছানাইবী না নায়নী থাংয়াছাই।

বান্দাথাথিয়াও ছ'হাইয়া ছানাইবী খথায়াও হবং হবং ছাদীব খনানাই হাইং জালা নাম্মা ইনায়নী নাংথাবদাং হায়ানাই বংজালায়বায়নী। বীবায়া দাইয়াও হাবনানাই খথাখৌ থিব বিব বায়ানাই বীবিয়াও (মাকয়াও) লথব ফাইয়াছাই। লথবয়া এমবুগাজাছী বাবয়াও জাবাছাই। বীবায়া হাইংছালা এমবুছী মাথী হায়ানাই লাওথিজাং (লোকজাং; বেখৌ বুলায় বাইখৌবুলায় বুদ্‌লা বুদ্‌লি থালামাছাই।

এম্বুমাছে মাবেও থাগান মাবেও থায়া খবায়াও থ্রাব বাবছয়ানাই ছি থাথীমায়ানাই থায়াছাই। বীবায়া খবায়খৌ দাইখাংনানাই নায়য়া এমবুখৌ নুয়াছাই। বীবায়হা বাগায়ানী জাবাখাই, এমবু নুবাওনানাই আবী দিউ দিউ বাগজাছিন বাওবায়। "হাইংছালা আবী নাং বেওহায়ছী থাথীমানানাই থাদাং।" হায়ানাই লাওথিজাং বুথাবনী নাগিবয়া এমবুয়া বুংয়াছাই "দহায় আকা। ফাব নাংগোন। আংখৌ দা বুথাব থাব, আং হাল এওনানাই জাহাথাবগোন। দহায়! দহায়!! দহায়!!!" বীবায়া হীবাছী অনথাংয়া ছাইনী। বুথাবায়ানী খবায়াও লানানাই নয়াও ফাইয়াছাইনী।

বিজিনী এমবুয়া বীবায় বুবিনি ন'য়াও থায়াছাই। ছানছেখালি এমবুয়া বীবায়খৌ বাছো হালিছে বায়নী থানাছাই। "বাছোয়া খুবিয়া বাবিয়া মান হাবী লাবী আকা!" হায়ানাই ফিফানিয়াও বিহবাছাই। বীবায়া নাগিবী

নাগিরবাই হাদে মাহাজোগ্নিয়াও গজিনিক্রায় ছিখাবনো হাখাবাই, বিহালি গানাং মাছো বোবায় মানাইখৌ খায়মাইনি বায়াহাইনো।

গাওহাখাংনানাই নাবোনো হায়াইখায় ফিহাজা এমবুনো খিনথা হাঁইয়া-ছাই। এমবুয়া খাংনানাই নায়য়া মাছাখৌ নুনানাই বংজায়াছাই। "হা! মাছোয়া মাজাংথাব আফা। জোবোব মাজাংথাব" হায়ানাই ইনায়নো বংজায়া-ছাই। ফিফায়া নংয়াজাইনো মা বাগি মাছাখৌ ইনায়নো মাজাংথাব হানগ্রায়া যিনায়। উনাও এমবুয়া নুফা মাফায়াইনো মাছো বোবায় মানাইখৌ খিজি থুনানাই নানজায়াও হানানাই হায়া মাছোয়া গাগ্রাং মাজাং জানানাই গছং-গ্রাংয়াছাই আরো গাগ্রাই থাবায় বোয়াছাই। মাছো থাবায় নাংনায়খৌ নুনানাই মানছিক্রা বয়বো গামো হাবাছাই।

মাছোখৌ নয়াও নাবোনানাই এমবুয়া ফিফাখৌ বোবায় নাংগোল, ফালসেদা, জংগাল বোবায় নাগিরনানাই হাফাইনো থোনাছাই আরো গাওহা হ' নাগিরথানায়াছাই। উনাও বোবায়া নাংগোল জংগাল নাওখি গাজাইবো থাম থিম থালামনানাই হাজাবাছাই। এমবুগ্রানা হব হবাও থহ্‌লাখৌ থুনানাই মানছি জাথোমানানাই বাবো বিবগানজাথখৌ লাগায়াও লাফানানাই হাগ্রা গেজেরাও মায়গায়নো হালএওগ্রা জাহাইয়াছাই।

বিদিনো ছিবি ছিবি মায় মাওথোমায়াজাইনো এমবুগ্রান জোহোলাওবা। মাওদাংবো মাওদাং দনবুগাছে হা। মায়াবো জোমথোব হানায়নো মোজাং জারো-থাবগোনো। হানছেথালিনো দাওলা বাজায়া মাইদের নানানাই মাইহু বাও থাংদাং। এমবুগ্রান মায় মাওনায় থাখিয়াওনো মাইহুব থালামদাং। মাই-দেরা এমবুগ্রাগ্নি মায়খৌ এছে গাগ্লিনায় জাদাং। এমবুগ্রান বেখৌ নুনানাই আলিখনাও থাওথব জনানাই বাজাখৌ বায়হববায়নো। "মাই হালা খি জানায়। হাব হালাজাই বিয়া আংনি এছেমোজাং মায়খৌ মানো মাইদের গাগ্লিহাদাং। মাবায় মাংথাব নাংখি মাংথাব নাং। নংয়াবা হুবুফা মানজান নাং হালা।" বাজায়া ফা হাব আংখৌ বিবাদি বায়হববগ্রাবা হায়ানাই মাফ-ফিথিং নায়থা জেবাইবো থালামবায়া, থেওবো জেবাওবো বাওথোবো নুয়া। বাগজানানাই বাজায়া আরো এমবুগ্রাগ্নি মায়খৌ গাগ্লিহাবাওয়াছাই।

এমবুগ্রানা আরো বায়হববাওয়াছাই। "মাইহালা খি জানায়? হাব হালা খিজানায়জাই বিয়া। আংনি মায়খৌ গাগ্লিনায়া।" বাজায়া আরবাও মায়খৌ গাগ্লিনানাই থাংয়াছাই। এমবুগ্রানাবো বাবা বাবা বাগজানানাই বাজানি ন'য়াও থাংনানাই "নোজফাখৌ খিখিয়াথাই মাংয়া" হায়ানাই বাজাখৌ

বেবে জাফব হায়াছাইনো। আরো বংবাওয়াছাইনো এমবুজ্ঞানা "হা! ছালা দাছা বোব মানদাং। আং মায়খো গাগ্নিনায়া। হব ছালা নাংহাজায়া আংনি বিবাদি হানাই বাজাখো বায়বায় থায়াছাইনো।"

বিদিহানয়াছা এমবুয়া বেবেজানায়খো নাগাব হায়া। বেবেয়া থাংথা-নানাই বাজায়া নুয়াছাই এমবুহা। তেওঁবা বাজাহা ফিছাজাখো হবায়া বাহা গাইয়া। নুয়ায়া মাইয়া মাইয়া বেবেজাং গাজাবাওনা গিবায়। উনাও এমবুয়া বাজাজাং খাথা-বাথ্রা বায়লায়নানাই হাবানি দিন খালাব থাম-থিম খালামনানাই ফাইয়াছাই। নাথায় বাজায়া এমবুখো বুংহববাওয়াছাই নাংহব-ছেনি বি থাবাওনি আংনি নাগাবনিক্রায় নাংনি ন'ছেম লামা লামা গয় খানথাল গায়নাংগান।

বাজানি নামা (মুংয়া) দাওলা বাজামান। ফিছাজায়া মলমুথি ছিখ্‌লা নামনি (মুংনি) মান। এমবুজ্ঞান জাহালাওয়া মলমুথি ছিখ্‌লাখো লায়না থাথায় গাওনি ন'নিক্রায় দাওলা বাজানি ন'ছেম হবছেনি বিথাবওবা লামা ছেব ছেব হাবি হাবি ফিফাং লায়ফাং গায়াছাইনো।

বাজায়া বিখো নুনানাই ফাবছেথিংয়াই গামা হাবাছাই আরো ফাবছে-থিংয়াই ফিছাজাখো এমবুনো হবনাংনোছাই ছায়ানাই মাখ'ং ছামহাব ছামহাব থায়াছাই। হাবাছা এমবুয়া ছেবজা দামগ্রা, ছিফুংদামগ্রা, বাইবাথি, বাবো লামফা হানজাও হোরা, গখোগথায় গা-গাম লানানাই বাজানি ফিছাজাখো লায়না থাংয়াছাইনো।

বাজানি ফিছাজানি হাবা বেছেজান্‌, বেছেনাংন্‌। জাবাগাং জাদাং। মিনি বাগাং মিনিদং। মলমুথি ছিখ্‌লায়া নাথায় বিখাখো খামগ্লাবনায়-মানদাং। দানাইছেম বেছে গাবাও জাবায় মলমুথিয়া য়াংথাম খবছেবা জায়া-ইয়া। হাবায়াও এমবুজ্ঞানা মলমুথি ছিখ্‌লাখো লাবায়া, মলমুথি ছিখ্‌লায়া গাবও খুগু মাদাইবথ বথ ফাইয়াছাইনো। বিমা-ফিফানিয়াও বিদায় বিনায়-ছাইনো মলমুথিয়া গাবাই গাবাই বাজাবাই—

আয়ো বিমাগুক ফিফাগুক।
মা'-খাফাল লানানাই ফাইখো আংলায়
দাওয়ালায়দাওজাং ছুলি জায়া।
এমফোয়ালায় এমফোজাং ছুলি জায়া।
মানছিনিফিছা মানছিজাং ছুলি জায়া।
আংহা মা'খাফাল জাথাদি।

মানছিনি ফিছা জানানাই এমবুজাং জুলি জানাংখো ।
থাংনোছাই আয়াই থাংনোছাই ।
আংখো জানায় হাদাংমান……
দানাইনিক্রায় নাংখো বাবাই মাথাং নুবাওনা ।
……আয়াই বিমাওক ।

মলমুখিয়া ফিছায়নি ন'য়াও কাইয়াছাই । ছানক্রোববা ছামক্রোমবা জিংগা ছিহাব ছিহাব থায়া । এমবুয়া হানজাওখো গাওনা জো দোনা থানা। হানজাওয়া হথছুবিয়া এমবু বাবাখোনা জো দোগান আং হায়ানাই বাবাব নায়াই থাল্লা এমবুয়া বিমা ফিফানা খিনথা হবা । "হনাই আয়াই আংখো বায়দাং । আংনা জো দোয়ানা ।" বুবিয়া হামল্লা বিহামজাথা বায়হবা— "ব'ছালি দাওলা বাজানি বিজি । আংনি ফিছাখো মানা বায়দাং, মানা জো দোয়া নাং ?" বিবাদি বায়ল্লা মলমুখিয়া বাবাংছিন এমবুনা গবংফা জো দোছাইনা ।

হায়াচানা মলমুথিনি বিনানাও লায়মুথিনি হাবানা । ফিবিংগা বাজাহা বিহামজো লাংগায়ি দিন । ফানজামুথিয়াও নায়নানাই থিক থাক খালাম-বায়না । বিনাওনি হাবায়াও থাংনা মলমুখিয়া দানিক্রায়না দিন ছানগাছিনা থাবায় । হাবানি দিনছোফাইল্লা মলমুখিয়া ফিছায়না খিনথায়ালাছাইনা বিহাও বিথুনজানিয়াও বিদায় গানানাই হাবায়াও ফাইয়াছাই ।

মলমুখিয়া হাবায়াও থাংথাংনানাই এমবুজ্ঞানাবা হাবায়াও থাংনা ফিছিগিনি গবায়খো লাবাবায়না । অথা নায়াই হাবায়া বহব জাফুল্লা এম-বুজ্ঞানা গবায়লানানাই থাংয়াছাই । হাবা মানছি জানানাই গবায় দাজায়া-নানাই হাবায়াও থাংয়াছাইনা ।

হাবায়াও ছোহাইল্লা গবায়খো দাবছে জনায়াও খানানাই গাওহা কালি-খাওখা নানাই আফাব ফালিয়াও জ'নানাই গাদা গাদা ছেবজা দায়না হমাছাই । মাবাইবাদি ছেবজা দায়না হমাছাইনা এমবুজ্ঞানা এথেবাবে হুগাছিনা হল্লা বংফাং বিলায়া গার্দাই গার্দাই বাদাম লাতানা আবা হুগাছিনা হথ্‌লায়বা বংফাং বিলায়া ক্লয় ক্লয় ছিবি লায়ানা । ছেবজাংনা মলমুথি ফিথ্‌লাখো মেথায় খনহব বায়না—

আয়োলা আগাই ছোনা
মাছা দে হায়লা হইলা লায় ।
বংজা দে আগাই বংজা ।
গাছো হুফুংনানাই

আয়ো আগাই আনলাই।
বিনানাই বংজা বাজা থাংনাংগৌ
বে' সংহাবাও
নাং মানা জিংগাছিয়াইনা আগাই
এমবুগ্রানখৌ লানানাই।

থাফালাও জা দংয়ো বিনা জাবায়। বিনিহেবজা দামনায়খৌ থানানাই বয়বা গাম্মা জাবয়ায়না। মা এহেমোজাং হেবজা দামদাং হায়ানাই। হিখ্লাক্রা হেবজা দামনায় হোয়াখৌ গাছা থানানাই হায়লা হুইলা মোহাবায়না। মলমুথিয়াবা মোহাদাং। হেংগ্রায়া য়াবাইনাবা নায়না মোজাং। গুফুর জাবৌ বৌ জাংগিলা। আবা বিনি হায়াও গাদা গাদা হেবজা দামনায়।

মলমুথিয়া গলে গলে হাংমা হুগ্রায়ানা। গাছাজাং গাছা আয়ো বিবাদি হাবাখৌছা মাননাং গোমান হায়ানাই। আংনিয়া মা' থাফাল জাথা দালায়। বিবাদি হেংগ্রাজাং জুলি জায়াগ্রানা এমবুজাংছা জুলি জাবায় বায়নায়। ছিগ্রিমানছিজাং মুগাই জানায়, বাছি জানায়ছা জাবায় আংনি। বে' হোবাজাংছা খাবফা লাংনাছা গাছা জায়া আংহা। য়াবাই নংবায়না মলমুথিয়া।

হেংগ্রায়া হেবজা দামনায়খৌ গাবনানাই গবায় দাগ্রায়নানাই ন'ফাহে' ফাইফিনবায়। মলমুথিয়া লামা মাথাংয়াও গহংনানাই জেহে গাজান নুহবা এহে গাজান নায়হববায় থাবায়না বিয়া। হেংগ্রায়া ফাইনানাই লামায়াও গাজাংনায় এমবুনি গগ্লাখৌ গানফিননানাই এমবু জানানাই ন'য়াও থাহাইয়াছাই। হানজাওয়া হাবা জাথাংনানাই বিমাবানি অমা বেদব গাবান হবনায়খৌ লানানাই ন'ফাহে' ফাইনা হমাছাই।

বেদব গোবানখৌ লামা লামা দাওথা ছিলানা হাবাই হাবাই ফাইবায়না। "ন জালাং ন' দাওথাছিলাকাব! হাব হথো চুবিয়া এমবু বাবানাল্লায় বেদব লাংবায় বাগ্নাছাই আংনায়। জানা জাংনা খহাবা জেলা মানা লাংথাব বাওনাছাই।" হায়ানাই। বেদব দবহেবা ন'য়াও লাংয়াখিছাই। মলমুথিনি দিনা বিবাদিনা হালা দাইলা দিনা থাংনা হময়ায়া গাছানি দাহা আবা হখুনি গেজেরাও।

হানহেথালি আববাও গাওনি খিলাগানি হাবালি গায়জাম গাংহে হফাইলায়বায় মলমুথিনিয়াও। মলমুথিয়া বাই গাখিলিনি হেবজা দায়গ্রা হেংগ্রাখৌ লাগা মানবাওয়া থায়া হায়ানাই হমাজাও থাংনা গানথি থাবা-

বায় । হাবানিফ্রা হকাইয়া মলমুখিয়া দাওগাং ছাউগাং মাথোগাংনি দখনা আগর গোদান গাম্নানাই, থাওকানজ্রা খানায় খানজ্রা খালামনানাই ছাদোব ছি মোদোমাও লানানাই হাবায়াও থাংয়াছাইনো আবোমা । হাবায়াও ফোহাইয়া বোই ফেংগ্রাখৌ মুয়াখিছাই । দা' উনাও ফাইদান থোমা হাম্নানাই গাওহা গয়দেবে, ফাথাই ছিমাবি, দাওবোথি চুনি লানানাই, গাওহা দাওজুব খিথ্‌বাদি ওসুখি জাবো গয়জানানাই দেবায় থায়াছাইনো ।

মলমুখিয়া হাবায়াও থাংথাংয়া এমবুজ্রানা বিহিগিনিক্রায় গবাফখৌ লায়নানাই গাওনি ফেবজাখৌ গবায়নি গোদোনায়াও খামানাই গবায় দাব্রায় নানাই হাবাজানো থাংয়াছাইনো । লামা গেজেরাও ফোহাইয়া এমবু মফরনি গোয়াখৌ খুনানাই ম'দ দ্ জাবো-বো ফেংগ্রা জানানাই ফালি থাওখ' লায়নানাই হাব-ছালিয়াও হাবোয়াছাই ।

আফাব ছালিয়াও থনা দাবহেয়াও জ'নানাই ফেবজাখৌ হজেয়া হমনায়ছাইনো । জি মোজাং লাছাইনো আলা আলা গোদা গোদা মেথায় থন্নানাই ফেবজা দামবায়নো । হাবানি মানছিক্রা বয়বো গলোজানানাই থোনাহংজোব থাববায়নো । য়াজোং মলমুথি ছিথ্‌লায়া মোছাদোংনো আবোমা ফায়লালায় ছুইলালায় গোছা মোদোম হগাব নানাই । গাওনি দিথাবখৌ আওনায় আওনায় মেথায় থনাই থনাই মোছাদোংনো আবোমা ছিথ্‌লা লোগাফাবজোং ।

এমবুজ্রানাবো দিথাব হগাবনানাই ফেবজাজোং মেথায় থনহরদোংনো আবোমা । উনাও বংজানায়া হমাজোযজ্রা ন'ফার্ছে ফাইনো হমাছাই । বে' দিনাওবো মলমুখিয়া বে' হোয়াখৌ গোছাথানানাই খাবফা লাংনো ছানদোংমোন্না । নাথায় গোছায়া বোবোইবো থাবথা ফিনাছাই । এমবুজ্রানা লামনিক্রায় এমবু-জাফিম্নানাই ন'য়াওফাইয়াছাই । হাবা জাথাংনানাই মলমুখিয়াবো ফিছায়নি ন'য়াও ফাইয়াছাই ।

বিবাদিনো থায়োই থায়োই আবো ছানফেথালি মলমুখিয়া বিলোগো থফাখিনি হাবানি লায়জাম মোনবাওয়াছাই । মলমুখিয়া ছানবাছো বংফাথাং-বাওয়াছাই বোইফেংগ্রাখৌ নুগোন হাম্নানাই । হোবাছো দিনাফোফোইয়া মল-মুখিয়া গানফথ্ আলাফফব্‌নানাই হাবায়াও থাংনো য়াংখাবাজাই । হাইথালি এমবুজ্রানা "আংবো থাংফানো" হাম্নানো হানজাওখৌ থনফে বংহাংদোমোন । হানজাওয়া "ছিথোব-বাথোব লাংফাবায়াজোং এমবু বাবাখৌ লাছিং-ছিং" হাম্নানাই গাওহাবছিংবোইনো য়াংথাব লাংয়াছাই ।

এমবুজ্রানাবো উনাও বিহিগিনি গবায়খৌ জানানাই হাবায়াও থাংয়াছাই ।

হাবায়াও ছৌহাইনানাই খবাংছালিয়াও জনানাই ছেবজা দামবায় থায়াছাই। হাবানি মানছিক্রা বিনি ছেবজা দামনায় খৌছা গীমা হাবনানাই খীনাছংবায় থায়াছাই। মলমুথিয়া ছেবজা দামনায় ছেংগ্রানি খাথি খাথি মৌছাবায় থাবায়না। দীনাই বেজাং খাবফা লাংথাবনা আংছায়ানাই।

ছেংগ্রায়া ছেবজা দামবায় থাগো মানি মলমুথিয়া মায়াবানা গবায় লানজায়াও খুনদাং গীজা দাংছে খানানাই দানখীমায়াছাই। এমবুজ্রানা ছেবজা দামখানানাই জাখাং লাংখাং নফাছেঁ ফাইনা গবায়াও গাখীয়াছাই। মলমুথিয়া মায়াবানা লামায়াও থাখীমা হাইগ্রানায়ছাইনা। এমবুজ্রানা গবায় দাত্রায়য়া আনদা জানানাই গবায়নি উন উন খাবফাবানা।

বিবাদি লামাছাছে গীজান খাবফায়া মলমুথিয়া নুয়াছাই ছেংগ্রায়া গবায়নিক্রায় য়াংখাবনানাই এমবুখছোলায়াও থ্রাব হাবনানাই এমবু জাবায় আবা গবায়াও গ্রাব গাখী ফিনবায়। হাম্বাছা মলমুথিয়া মিথিনায়ছাই। আবা গীছায়া বংজাখাংনায়ছাই। এমবুনি খছোলাখা বাবাই হাছিনা হাগান বিখৌলো নাজাবায় থানায়ছাই মলমুথিয়া। বিবাদিনা ছায়ানাই ন'য়াও ছৌফাইয়া এমবুজ্রাম্নি গবায় লানজায়াও নায়য়া গাওখানায় খুনদাং গীজাখৌ গবায় লানজায়খৌ নুনায়ছাইনা।

হাম্বাছা মলমুথি ছিখ্লায়া বংজাফাইখাংয়াছাই। ফিছায়না লাংহানা মায়জ্রানি জোথায়ছে হংয়াছাই। জোবা জায়া—"ফাই ছুয়ামে আংনি ফেনদায়াও জনানাই মায়জ্রানি জো লাংফাই।" হাম্রানাই ফিছায়খৌ ববায়নানাই ফেনদায়াও ফজোনানাই ফিছায়না জো দোনায়ছাই। মায়জ্রানি জো বেছে গীদাই বেছে গাথাও লাংফেবনায় মানছিয়াছা মিথিছিগো।

এমবুয়া জো লাংনানাই দাখা দাখা ফেবায় লাখা লাখা জাবায় উন্দুলাংবায়। মলমুথিয়া এমবুখৌ লাছাইনা ফুথ্রাছাই। গীদা গীদা উন্দু লাংয়া মলমুথিয়া দাবা চুবি গীবৌ লানানাই এমবুনি খছোলাখৌ লাছাইনা হাছিয়াছাই আবা ছিগাংয়াও ছাওনানাই দাম্নায় ভুজায় অবাও খছোলাখৌ ছাওনায়ছাই। মেফবনানাই দাম্নায়ছাই। বিনিক্রায় এমবুজ্রাম জাহালাওয়া মানছি জানায়ছাই। উনাও ছিবিমানয়া বিজি ফিছায় ছানাইজাং মিনি লায়াছাই।

১৮। দানেক বাজা

হাচে বাজা দঙোমান। গাওনি ফাবজাক্রা বয়বা দাহানি জাজাবথাং বেখো ছানাইমান। গাবিব নুবায়থায় থাখা ফাইছা হানায়মান। বে' জায়গায়াও থবিকাটা বাবায় আবা থবিকাটা বুবি দঙোমান। বিছাব গাবিব। হিম্রি, জিত্রি জিথি গাননানাই বন ফানবায় হাইনা থাংগ্রা থাক থিক বাজায়া বিছাবখো নুছনাছাই। বাজায়া বিছাবখো লেংহবনানাই বুংয়াছাই বাংছাব দানাইনিক্রায় বিবাদি থানা মাননায় নংয়া। ন' বে' ছিজায় থাখা ফাইছায়া লানানাই থাংদা। গবিব দাজাছাই।

বাবায় বুবিয়া দখনা গাদান, গামছা গাদান আবা গছ্‌লা গাদান গাদান গাননানাই ন'ফার্ছে ফাইয়াছাই। লামায়াও বিছাবখো দাদা বিজিত্রা হাগ্নায় ছানাই বিদা ফংবায়া নুনানাই ছাংয়াছাই। ছাংগ্রা বাবায় বুবিয়া বাজাখো বাথ্‌নায়নানাই বুংয়াছাই। বাজাখো বাথ্‌নায়গ্রা দাদা বিজিত্রায়া মগন ছায়াছাই আবা বাবায় বুবিনি ছি জামখো ছেনানাই লায়াছাই। বাবায় বুবিয়া বাজানা খিনথা ফাইয়াছাই। বলে ছাবরা জাংনি ছি জামখো থাখা ফাইছা গাছাইবা ছেনানাই লাজাববায়।

বাজায়া বাবায় বুবিনা গাদান হবফিনাছাই। বাবায় বুবিয়া লানানাই থাংগ্রা লামায়াও দাদা বিজিত্রায়া ছেনানাই লাবাওয়াছাই। বাজায়া গ্রাব বাবায় বুবিনা হববাওয়াছাই। বে' বাবাও বাজায়া গাংমা বাবায় বুবিনা উন্ উন্ থাংফায়াছাই। বানিয়া বাজাখো দাথাং হানদাংমান। দানাই হবাও আং ছিবাংখো গাছি গাছি নুথাবদাং নাং জেবাওবা দাথাং হায়ানাই। বাজায়া মানিয়াখিছাই। থাংথাবমাবাছাই। থাংগ্রা লামায়াও নুয়াছাই দাদা বিজিত্রায়া ছিলা জানানাই বাবায় বুবিনি ছিজামখো ছেনানাই লাংবায়।

বিখে নুনানাই বাজায়া থবালজাং বিছাবখো দাননা হাছাবায়। ছাথা-

মজাং অগ্রাং ছা ছা দাওহা নাংয়াছাই। দাওহা নাংয়াই ৰাজাখৌ জোথ্‌লায় হবাছাই। ৰাজায়া গান্দা হ্নগাইগ্রা গোথোনাও জাফাও গোমাই ফাইয়াছাই। উনাও গান্দা হ্নগাইনো ফাইয়া গান্দানি লানজায়াও থে-থে হমনানাই থায়াছাই আৰো গান্দায়া বাৰিয়াও গাংখাং লাংবা ৰাজায়াবো থাংফায়াছাই। হাগ্রা গেজেৰাও আথায় নাগাৰাৰ নাৰাই হায়াও গোমাইনানাই থায়াছাই।

উনাও থাংয়াই থাংয়াই থাংনানাই লাওথাবফাৰ লোগোমনাছাই। ছাহে মানছিনিয়াও থাংনানাই লাওথাব জাহাইয়াছাই। ছানছেথালি মাছো হগাব নায়াও বুনানাই বিখৌ হাথাব হবাছাই। ছাহে থামাৰনিয়াও ছিথাকৰা দানো ছালাংয়াছাই। দাদা বিজ্জিভায়া ছিলা জানানাই থামাৰনি ছিথাকৰাখৌ থিউ ছাবনানাই লাংথোমা লায়বায়। ৰাজাখৌ ছিথাও হোমানাই থায়াছাই। গাও-ছিনি ৰায়জোনি ৰাজানিয়াও থানানাই লাংয়াছাই। ৰাজানি বিছাৰাও দানেক ৰাজাখো মেগন থায়ছে আৰো হানথুগিলা থায়ছে এথ্‌লানানাই থেহৰাৰিয়াও থানানাই দোননায় জায়াছাই।

দানেক ৰাজায়া হুথুগোনাং মেথায় খনবায় থায়াছাই। থবিকাটা বোৰায় আৰো থবিকাটা বুবিয়া থোনানানাই ৰাজানিয়াও মানছিখৌ বিফাইয়া-ছাই। নাথায় বিছোৰবো দানেক ৰাজা হোননানাই ছিনায়নো হায়াথাই। বোৰায় বুবিনিয়াও থাংনানাই দানেক ৰাজায়া হুথু গোনাং মেথায় খনবায় থায়াছাই। গান্দা ৰাজানি ফিছাজো লোথিশ্রিয়া মেথায়খৌ থোনানাই গোছো-থোয়াছাই। ছাইথো ছাইথো থিনি ছাইথো ছমায় গায়াছাই লোথিশ্রিয়া বে' মেথায় খমায় হোৰাখৌ জনো হোমানাই। মানছিখৌ নায়নো বোৰায় বুবিনিয়াও থাংয়া লোথিশ্রিয়া নুয়াছাই। ছাহে হোৰা নায়নো মোজাং নাথায় মেগন থায়ছে থানা আৰো আংথিং থোংছে লেংগ্রা। মেথায় খনবায় থাদোং। থেওবো লোথিশ্রিয়া বিখোনো ফিছায় ববায়াছাই।

দানেক ৰাজাহা লোথিশ্রিজোং ফিছা হাথাম জায়াছাই। ছোনাশ্রান, ৰুপাশ্রান আৰো লোথিশ্রান। উনি গোনাং বিজিভায়া ছিথ্‌লায়াও মানবায়-নায় ছমাও হাথামখৌবো লাংজোবা। ফিছা হাথাম গাহাম ছিলাজোং লাংথাব জানায়নি দাহাখৌ লানানাই ছানছেথালি লোথিশ্রিয়া বিলোগোনিয়াও আলাছি জানো থাংয়া। বেওহায়বো ছিলায়া হোফাই হোফাই থালামবায় থাযো। উনাও ফানছানানাই দোনয়া ছিলায়া নাংয়াছাই। বুথাবছো নাগিবয়া ছিলায়া বুংয়া-ছাই বলে "আং নখৌ হাথামখৌবো হবফিনছিগোন। আৰো নংনি ফিছায়নি মেগন আৰো হানথুগিলাখৌবো হোফাই ফিনছিগোন।"

हौवाहा दानेक बाजाय। येगन आबो हानथ्‌ दिलाखौ मोनकिम्लाहाइ। नोंगोब गोदान मुनानाइ थायाहाइ। फिहाला हाथाया देबबोनो हमाहाइ। हेंग्रावा जाग्रा हानहेखालि बिहोब देश दिदिंनो थांग्‌याहाइ। थांग्‌याइ थांग्‌याइ थांनानाइ थाक थिक दानेक बाजानि गोदानि न'याओ हहोइफ्लांग्‌याहाइ। बेओहायनो हबथायाहाइ। गथक्रा हाथायबो नायनो मोजां। अनथाओ थाओ थुहुम थाओ थाओ। बानिया बिहोबखौ फिहा थोबनियाहोनो नागिरबाय। हबाओ उन्दुनाय हमाओ होनाब्रोना ह'न खिनथायाहाइ—हानोइया हय होनबाय थायाहाइ।

होनाब्रोना बोजाब नानाइ दानेक बाजानि हलखौ खिनथा बायनो। थाक थिक हलवा खेला गाओहाब देश दिदिंनायहेम हहोइयो होवा बानिया गाबोइ गाबोइ आयलि जायलि होनाब्रोनखौ गोबाब्रबनानाइ होंफोइयाफोइनो "बहा दं बे' बाजाया, बहा दं थ आंनो खिनथाहाइ बे'बाजाखौ।" फोवाहा अथाबो लायबाय नालाय बानिया बिहोबजों थांफायाहाइ। थांग्‌याइ थांग्‌याइ थांनानाइ बाजाखौ नुयोइयाहाइ। मुनानाइ गोबब्रबनानाइ गाबाहाइ। होबाहा ज' जानानाइ बायजो जायाफाइ।

২। কীৰমায়নায় হ'ল

১৯। লাকা ছায়খো দাও

দবছে গামিয়াও ছাছে মাহাজোন দংথোমোন। বিনি নামা (মুংয়া) লাকাছায়খোমোন। থাথা-ফোইছা, মায়দাই, গবায় মোইদেব, মাছো মোছা, দাও-ফাবো, হালুয়া ফাথুয়া জেবো জোবনো গোইয়ামোন। বে' হমাওনো মোনছে জায়গায়াও ছাথজন বিদাফংবায় দংথোমোন। ছানছেথালি বে' ছাথজন বিদা ফংবায়মোনহা মোইহুবাও থাংদোংমোন। থাংয়োই থাংয়োই থাংনানোই বিছোব বৈ' মাহাজোম্নি ফামুয়াওছো মোইহুব খালামনো থাংক্লাংয়াছোই।

মোইহুব খালামনায় হমাও বিছোবো মাহাজোম্নি আছুখো এছে গাম্নি-ফ্নাংনায় জাদোং মাহাজোন বোবায়া গাওনি আছুখো নায়নো থাংনায় হমাও থিক থাক বিছোবখো আছু গাম্নিনায় নুনায়লায় ছাথজনখৌবো খানানোই দোনাছোই। হোমগ্লা ফংবায় দোইজিলা বুংয়াডাংনো বলে ব মাহাজোন জোংখো বয়খোবো খানানোই লাখিগ্লা নয়াও ছোব থবব হোইনো। জোং বিবাদি জাদোং হোম্নানোইলায়। বিনিথায়নো হোমগ্লা নোং আদামোনখৌ বয়খোবো হগাব হব-জোবদো। আং হাবছিংয়োই খানানোই দোংনি হালুয়া জাদিনি। বিবাদি বুংগ্লা মাহাজোন বোবায়া বয়খোবো হগাব জোবনানোই ফংবায় ছুই ছিনখোলো লাখি-য়াছোই। বিনি নামা জাবায় শিলাগ্রান।

শিলাগ্রানা লাকাছায়খো মাহাজোম্নায় হালুয়া জানানোই থায়াছোই। হোবাছো মায় গায়নো হালেও নায়নি বোথোব ছোফোইগ্লা মাহাজোনা হালুয়া-জোবখো ফামুয়াও হালেওনো থানহবাছোই। বিছোবজোং শিলাগ্রানাবো থাংফাগ্লা-ছোই। মালায় হালুয়া ফাথুয়া মাওগ্লা শিলাগ্রানা উন্দুবায় থায়োনো। মালায়-খৌছো বাদা হোছোইলায়নো। "দামাওলোই ছোবনি ছোব জাথাদোংগ্লা।" হোম্নানোই। বিছোববো মাওগ্লা দাংগ্লা খালায়বায়নো।

বিবাদিনো মাওগ্লা দাংগ্লা, ছাগ্লা এওহাং, হাল এওহাংজোইনো জিনা

থাংবায়। মায়ৰ' লাবোনায়া জোবলায় জোবলায় লাংবায়, থেওবোনো হাল এওনায়া এবা। মায়ৰং জোবলায়লায় ছাহে হালুয়ায়া মাহাজোয়াও মায়ৰং লাংনো ফোইয়াছোই। বে ফোইয়া বেহে বুবজা এওখো হোয়ানোই "মাহাজোয়া ছোংয়াছোই। ছো'য়া বিয়ো বুংয়াছোই—বোহা দাছো দয়াছেলো হাথাবনানো।" বিদিবুংয়া মাহাজোনা ছালা খিজানায়ফোব। মাখৌ খিজানানোই থাদোং নোংছোব লায়। দাহা লাগোইবো এওজোবা বালায়। থাং মাবাব এওজোব নানোই ফোয়োই থাং।"

হালুয়াবা মায়ৰ' লানানোই ছোফোইয়া গিলাগ্রোনা ছোংয়াছোই—"মাহা-জোনা মা বুংহবদোংব্রা" হোয়ানোই। হালুয়া হোনাছোই—"হোই মা বু'নো লায়নো। দয়ায়ছেলো এওনো হাদোং হোয়ায়থায় ইনায়নো বোবাব থাবদোং। বয়খোবো খি দোজোব আবদোং।" গিলাগ্রোনা বু'য়াছোই—"বায়থোং লোই। বে বায়নায়া লোমা বিয়ো। থো দোনোই না হোনো থাংনি। না বেদব জায়ায়া বোবোইথো য়োংখাম গাজা জানোব্রা।" বিদি হোয়ানোই হালুয়াফোবখৌ বয়খৌবো না হোনো লাংয়াছোইনো। না লানানোই ফোইলায়বায়। জায়োই লোংয়োই ঢুমফ্লা ঢুমফ্লি উন্দুনানোই থালায়বায়। হাল এওনায়বো জায়া। মাও মাওনায়াবো জায়া, বিদি থাদাওনানোই হালুয়াফ্রাছো অলছিয়া জাজোব লায়বায়।

বাথ্রায়া মোনছে জাদোংমা, গিলাগ্রোনা ছাছে মোদায় বাদিমোন। বিয়ো হবাও মালায় বয়বো উন্দুলাংব্রা গাওছোব থানায়নি এছে গোজানাও বাবো বিবগোন ফোবখৌ লিংহবনানোই দলবুগাছে হাখৌ এওনানোই মায়াবানো ফোই-লায় লাংবায়। গাওনি লোগো হালুয়াফ্রা বিখৌ এছেবো মিথিথাবা।

মায়ৰ'য়া জোবলায়বায়। ছাহে হালুয়ায়া মাহাজোয়াও মায়ৰং লায়নো থাংলায়বায়। মাহাজোনা বিখৌ নুনানোই মায়খৌ ফোদোংনা ফোয়াথোই ছোংয়া হালুয়া বুংয়াছোই—"বহা মায় ফোনায়জাদোং। এওখাং জোবনো বা হায়াথোই দাবো।" বিদি বুংয়া মাহাজোনা জোবোব বোবাববায়। আবো বায়বায়। "ছালা খিজানায়ফোব। দাবোনো ফোয়াথোই নোংছোব। মালায়নিয়া মায়া বজ লায়লাংবায়। জোলায় লাংবায়। নোংছিনা দাবো ফোনায়ানো জায়াথোই। নাংলিয়া আংনো নোংছিনি মায়ফোনায়খৌ। ছয়খি ছয়খি বিয়াখৌ মোয়া লাগোইবো। নোংছিনি মায় মাওনায়খৌ নাংথাবা আংনো। থাং নোংছোব মা' থালামনানোই জায়ো জাদোং।"

মায়ৰং লানানোই হালুয়ায়া ছোফোই ফিনয়া গিলাগ্রোনা বিখৌ ছোংয়াছোই। "মাহাজোনা বেছে বুবজা বোবাবদোংব্রা।" হোয়ানোই। হালুয়ায়া বুংয়াছোই—

"হাবাব আগাই দা' বুংথাবাছাই মাহাজৌম্নি ঘাওখৌ। 'অবখি জৌংথাবদোং। জৌংখৌ খি দৌজাব থাবদোং। জৌং মাওনায় মাযখৌ নাংথাবলিয়া হৌন্নানাই খনথাম বিমানি ছমায় লা লায়থাববায়।" গিলাগ্রানা বুংয়াছাই দে হৌয়া। জাথোংছাই আদাফোর! জৌং মাওনায় মাযখৌ হাইলিয়া। জৌংয়া বে ছালা লাফাছায়খৌনো। যা ইচ্ছা বিখৌনো থালাম দিনি।

গিলাগ্রান মায়গায়খামানায়া বালাগানাং ফিফা' জানানাই মাবাগ্রানো গবলা গবলা বিদাং জাবায়। ছানছেখালি লাগাফাবখৌ লানানাই গাওনি মায় মাওনায়খৌ গিদিংদ্‌লা বায়নানাই লায়হাইয়াছাইনো। মায়খৌ নুনানাই লাগাজ্রা ছাংবায়—"হাবাব? ছাবনি মায় এছে মোজাং মায় জাথাজ্রা বিলায়। হায়াবো দলবুগাছে জাথাবগান মাথো।" গিলাগ্রানা বুংয়াছাই—"ইছ নাংছাব মা মাইয়া বুংয়াজ্রা। হা জৌং মাওনায় মায়াথো বিনো নংয়া হৌয়া। নাংছাব আনদানবায় নামাজ্রা। নায়দো আবো লাই বেছেমোজাং মায় মাওথো জৌংয়া।" নায়গ্রাজ্রা বয়বো মিথিছোনো হায়াখিছাই। গিলাগ্রানা হৌন্নাছো লাগাফাবখৌ বেওহায়নো বাগ্রিলুনানাই বাগ্রিলুনো থানাছাই। হালু-বাজ্রা ছিবায়ফাব লুদাংবো লুদাং ছাথথা বাগ্রি লুয়াছইনো। মায়া মনিঙ্গাং-জাবগ্রা গিলাগ্রানা ছানছেখালি হালুবা ফাবখৌ লাগায়াও লানানাই হায়াছাইনো। বিনিহবাওনো গিলাগ্রানা বাবোবিবগান ফাবখৌ লেংহবনানাই দলবুগাছে হানি মায়খৌ অথা নায়াছাওনো হাজাব থাবাছাইনো। অথা নায়াই হালুবাজ্রা মায় হানো থাংগ্রা নুয়াছাই মাগ্রাবানো হাথা' জাববায়। হাম্বাছো গাওছাবথা' গাওছাব বুংলায়াছাইনো। "ম্বাহা মাথো মায়খৌ ছাববা হাছোজাববায়নাই। জৌংলায় মাথো মাইয়া থনাছেলো হালাং দাংমানলায়।"

গিলাগ্রানা বুংয়াছাইনো—"দাং আদা বাওদাফোর বাওয়া যাংথাম জানানাই বাওগ্রাফোর। মাইয়ালায় জৌংলায় হাজাব লাংয়াথাই হ'থা? হবছেয়া-ওনো বাওলায়বায় হৌয়ানাংছাব? দে দানিয়া মায়বাগ্রিজ্রা ক' গুগুমনানাই দোনাই দে মাবাব মাবা হানাংগো। হালুবাজ্রা এছেবো মিথিছোমো হায়াখিছাই।"

গিলাগ্রানা ছেখৌ থানো বেখৌনো মাওয়াছাই। বিনি হবাওনো গিলা-গ্রানি বাবোবিবগানা ফাইনানাই মায়মোথিখৌ বুথুমজাবাছাই। অথানাজ্রা হালুবাজ্রা নুনানাই বুংয়াছাই লায়—"আয়াও! জাং মোহরানি থনাছেনি মোথিখৌলো বুথুম হাদাংমান। দোনাই আবো ছুগ্রিয়াওনো মোথিছেবো গাই-লিয়া। গাছাইবো ছাবনা বুথুমজাববায়।

গিলাগ্রানা বুংয়াছাই—"দাইং আদাফোর। বাওয়া যাংথাম জানানাই

বাওগ্রাফাব। মাইয়ালায় জোংলায় বুথুমজাবাথাই মাথা। হবাও উন্দুনানাইনো গাছিবো বাওজাব থাবলায়বায় নাংছাব। দে মাবাব মাবা হায়ানাই বাম্রিয়াও থিছনদো দে।" গাইয়া ছিবায় হালুরাক্রা এছেবো ছানছোনো হাথ্রা খিছাইনো। গিলাগ্রান বুংনায়গেথা বেদিনাও মাবাহায়াছাইনো। মাবা হানানাই মায়খৌ বাম্রিয়াও থিছমায়ছাই। বাম্রি খনাছেয়ালো লামাথাই বিছিনিমায় মাবা হানায়া। বিনি হবাওনো গিলাগ্রাননি বাববিবগানা ফাইনানাই মাবা হাজো-বছি হাজোবয়ানাই ছাথ বাম্রি থিব থিব বুংহাজোবাছাইনো।

অথানায়াই হালুরাক্রা মাবা হাবাওনো ফাইয়া নুয়াছাই খলাও মায়দাং-ছেবো গাইলিয়া। বাম্রিয়া গাছিবো বুংজোববায়। "হাবাব মা' জাথো?" হায়ানাই হালুরাক্রা গামো হাবনানাই থাবায়নো। হাগাছো গিলাগ্রানা বিছাবখৌ বুংয়াছাইনো—"দে আদাফাব! দা—বে'ছাথবাম্রি মায়খৌ জোং মা খালাম বাওনো। লাফাছায়খৌ মাহাজোনাখৌ জোংনি মায় মাওমায়খৌ নাংথ্রা হায়া-নাই বিমানি ছমায়া লাদোং। দে আদাফাব! মালায়নি মায়খৌ জোংলায় মানো জানো। বে ছাথ বাম্রি মায়খৌ ছাওদিনি। বে'লাফাছায়খৌ মাহা জোনা জোং এছে মোজাং মায় মাওনায়খৌনো জোংখৌ খি দোজাব থাবদোং। দোনাইনিক্রায় বিয়া জোং মাওনায় মায়নি থাথায়নো দাওজানানাই গাওনি নামখৌ ম'থ-ম'থ গাববায় বায়নাংগান।"

বিদি হায়ানাই ছাথবাম্রি মায়খৌ ছাওয়া বিনি উথুন্দাইজোং আবো মায়থামনায়নি মাছোলাংথাবজোং বিবদাওনায়া গুবলাব গুবলাব জোমোইবাদি জানানাই অগ্রংখৌ দছেহা লাগাই জোথালাব জোবাছাইনো। দবছি, থোমছি জালায়থাববায়নো। মানছিক্রা বুংবায়—আয়ো দোনাই ছাবনি মা'থায়খাছাই দালায় আবাংগছায়। মা এছে গিক বাক জোমোই জোখ্লাব নায়বাদি উথুনদাই মাছোলাংথাব জাবোথো। মা গিক বাক আবনথায় গাওনায়বাদি থো থাও, গ্রুম, গ্রাম গ্রেম গ্রুম ছাদোব থোনাথো। অগ্রংছায়াও নায়দাও বায় বায়নো। মাবেওহানিক্রায় ফাইদোং হায়ানাই। থোমছিথায়নো খিথিছো-হবাখিছাই।

হাগাছানো বোই ছাথবাম্রি মায়থামনায়নি হাংগাব গুদামা লাফাছায়খৌ মাহাজোম্রি ছিথোলায়াও গালাই ফাইজোববায়নো। জেছেনো ছিবা এছেনো গালাই ফাইয়া। উনাও ছিবথ্রোনো হারাইলায় দোনয়া মানছিনো গোদোনাছে হাংগাব লুন জাফাইবায়নো। লাফাছায়খৌ মাহাজোনা হে আবাংজছায় ছাবনি মায়-থামথা হায়ানাই মোজাং থাবলায় হজোংথাবলায় হাবখ্লাবায় বায়নো। বে'-

ছমাওনা থাববোনানাই লাফাছায়খৌনা খিনথা ফাইয়াছাইনা। যে লাক'ছায়খোনি হালুৱাক্রা ছাথবাগ্রি মায়মাওদাংমান। নাথায় লাফাছায়খোৱা হালুৱাফাবখৌ খিদোনানাই বায়নায়লায় আবা বিছাব মাওনায় মায়খৌ নাংগ্রা হাম্নানাই খনথাম বিমানি ছমায় লানায়খায় হালুৱাক্রা বে'ছাথ বাগ্রিমায়খৌ ছাওনানাই হাংগাব থালামবায়।

বেখৌ থানানাই লাফাছায়খৌ মাহাজানা দিখাব লাংনানাই গাবাই গাবাই থাবদ্লাবায়বায়লা। উনাও বিদিনা থাবাই থাবাই থাব্লানাই ঃগ্রায়াও থ্রাব হাবনাংনানাই দাওজাবায়াছাইনা। দাওজানানাই গাওনি নামখৌনা মখোনানাই লাফাছায়খৌ, লাফাছায়খৌ। হানাই, হানাই গাবাই, গাবাই বিববায় বায়গ্রা জায়াছাইনা।

২০। হাদাঁই দগ্লা দাওনি ছ'ল

বড়ো বাৰায়নি ছ'লয়া বুংদাং গাদা হাদি দগ্লা ছাছে মানছিমান। বে মানছিয়া ছেৰজা দামনা গাৰা'থাৰমান। ছেৰজা দামবায় বায়াইনি থাম্মানিখৌ মাওনা বাওলায় লাংয়ামান। না বেদৰখৌথো লায়থায়ামান বিয়া।

ছানছেখালিনা মানছে বিলায়াও না' বাহাও (মাহাও) হানা গামিনি গৌরাক্রা বয়বা থাংদাংমান। থাংয়াখাই বাই ছেৰজা দামনা গাৰাং ছেংগ্রালো। বিনিখায়না বিনি হানজাওয়া জাবাৰ বাবাব থাৰাছাইনা। বায়াছাইনা। "মালায় বয়বা না—দাবনা থাংনায় নাংমানা থাংদিয়া। দ। মালায় না বেদৰ জাব্লা নাংহা মা খিখৌ জানাংগৌ। অগেন অগেন বাওয়াই বায়নায় লায় ফিছায়া ন'য়াও থানা হায়াখিছাই। ছেৰজা লানানাই লামা দথায়াও জানানাই দামবায় থাহাইয়াছাই।

হাম্বাছানা গামিনি মানছিক্রা না জাবথাংনানাই না বানাই বানাই বে' লামা জাংনা ফাইগোনা আবামা। বে' ছেংগ্রায়া এবাই বাদি মাজাং গাদা গাদা মেথায় খয়ানাই ছেৰজা দামাছাইনা না লানানাই ফাইনায় মানছিক্রা দছে গছং থোনানাই খানাছং থাৰনাংয়াছাই। উনাও খুছি জানানাই বয়বা বিনা মাফা মাফ' না হালাংয়াছাইনা। বিছাৰ হালাংনায় নায়ানা না বানছে গা জাথাবাছাই।

হাম্বাছা নাখৌ বায়ানাই বিয়া নয়াও চৌফাইয়া বিবানখৌ ছিথালায়াও জুম দায়ানাই হানজাওখৌ বুংয়াছাই। "নাই নায়া লাবাবায় আং। নাং বেছেবাং জানা জাদা দানিয়া।" হানজাওয়া ফুংয়াও বাবাব নায়ানা দাহা লাগাইবা বাবাব গায়াখাই। ফিছায়া ছিথ্‌লায়াও চৌহাই মাবনা মেগন মেগ্রেপনানাই খানায় ফিথৰ খাথা খা হাগু-দাখুনা ন'ছিংয়াও গ্রাব হাবছা নানাই দবখৌ গ্রে ফাংখেনানাইছা থায়াছাই।

ফিছায়া দবখৌ খেওনা গলে গলে থানবায় থাবায় থেওবা হানজাওয়া দবখেওয়া না ছায়া। ফিছায়খৌবা ন'য়াও হাবহায়া। ফিছায়া ছিথালাও থানানাই হুধুজাং বুংহবাছাইনা—"হাবাব, খাইনা! নাং মানা দবখৌ খেওদিয়া আং না লাবা নায়খৌ মানা নায়ফ্রাইদিয়া। নাংজানা লুবাই নায়লায় আংলাবা লায়বায়। মানা দাগ্রায়বায় থাবাওথা থানা নাংয়া। খেওদা মাবাব। দবা খেওদা। না'য়া ছায়ফাইদা। হুংদা ছানাইজাং জালায়দিনি। বংজা বাজা গাছা চুফংনানাই।"

হানজাওয়া ন'ছিংয়িক্রায় বুংহবাছাই—"খেওয়া আং ছায়াবা জায়াবা আং। নাংবাদি হায়ানি না লাবানায়খৌ। নাংলাবাদাংয়া নাংহা খিয়া ছুংনানাই জা।" বিবাদি বুংয়া ফিছায়া দিখাব নাংনানাই ছেবজাখৌ হবনানাই বিবদাও লাংয়াছাইনা। আবা গ-গ-গলিং গো ছেবজা দামাই দামাই ন' ছায়াও গিদিংবায় থায়াছাইনা। হানজাওয়া উনাও অগ্রংছায়াও ছাবা এচে গাদাই ছেবজা দামবায় থাথা। দবখেওনানাই ছিথ্লায়াও গছংনানাই নায়দাওয়া নুয়াছাই ফিছায়াছা ছেবজা দামাই দামাই গিদিং গিদিং বায়দাং।

হায়াছা—"হাবাব ছুয়ামে নাং মানা বিবলাংখা আংদি বাবাবক্লানাংছামোন। বিবথ্লায়দা ছুয়ামে নাং বিবথ্লায়দা হাবাব! আং ছাবজাং থাবাওনা।" বিদি হানাই হানাই দানদা গাজাও লানানাই বুথ্লায়বায়দাংমোন না থেওবা মালায় ফিছায়া বিবথ্লায়া। বাবা বাবাছা বিবদাওয়াছাই। উনাও দিখাব জাংনা "গ-গ-গগলি গ, গগলিং-গ-গ গ হাদি দয়া দাও জানানাই দাবছিয়াও বিবলাংয়াছাই। গাইয়া হানজাওয়া বুথ্লায়বাবা ফিছায়খৌ মোনাখিছাই।

বড়ো বাবায়া বুংয়া বিনিখায়না দ হাদি দয়ায়া অগ্রংছায়াও বিবনানাই গগলিং-গ ছেবজা দামা।

২১। দাওগ্রি খফাথিনি খ'ব

মানছে দাইমা ছেবাজি হাগ্রাংয়াও দাওগ্রি খফাথি মাছে বাহা লাদাং-মান। ফিছা কংগো হাং-হাংজাগ্রা দামায়া বানা ফাইয়াছাই। বাহায়া লামহাং লামহাং জাগ্রা দাওগ্রি বিমায়া দাইমাখৌ খুলুমনানাই বুংয়াছাই—"হে আয়, বিমা! আংনি ফিছা কংগো ছাদ্দি নাং দেবাগ্রা হামগো। ছাথদিনজাং আংনি ফিছায়া কংগো লাংগ্রা নাং দেবফিন। আং দেনাং নাংনো মাইছো জোবা বুলি হাগান।"

বিবাদি বুংনায়থায় দাইবানায়া লাছাইনো বানলাং ফিনাছাই। ছাথ-দিনজাং দাওগ্রি ফিছায়াবো কংগো লাংয়াছাই। দাওগ্রি খফাথিয়া ছানাছাই দানিয়া মাইছো জোবাখৌ বোহামানবাওনা। উনাও মানছে খুদি ফাইখাংয়াছাই।

দাইমা ছেবনি ফানাইয়াবো মাইছো বাথান দংম্বোমান। য়াবাই বাব-য়ায়নি মাইছো বাথাননি বেহ্রাখৌ দাওগ্রিয়া বুংয়াছাইনো। "বলে নাংখৌ বাইবাবয়ায়নি বাথাগ্নি বেহেবায়া বালাবাবিয়াও লাগা মানগ্রানা ছুথাবনা না। নাংমাগ্রাবা বিনি মাবা দায় খালামা নামা?" দাওগ্রি খফাথিয়া বিদিবুংগ্রা মাইছো বেহেবায়া বুংয়াছাই—"আবহা, নায়গান আং বেখৌ! মা-বাদি আংখৌ ছুথাবগ্রা। গাবাগ্না ছানছুথিবাও থাংগান আং বালা বাবিয়াও।"

মাইছো বেহেবানি বাণ্ডখৌ খানানাই দাওগ্রিয়া ছিবি ছিবি বংজা খামায়াছাই। বিনিফ্রায় গ্রাব্ দাই বাবনানাই বাথান গংছেনি বেহেবাখৌ থুন লাগায়নানাই হাইয়াছাইনো। —"বলে, হে মাইছো বেহবা! মাখৌ নাং বেহেবা জাথাব দাং। হনাই দাই বাবয়ায়নি বেহেবায়া নাংখৌ গাবান ছান-ছুয়াও বাই বালাবাবিয়াও ছুথাব ফাইনো না। নাং মা জায় খালামদাংমান?" দাওগ্রি খফাথিনি বাথ্রাখৌ খানানানাই মাইছো বেহেবায়া বাগা ডিউ-ডিউ জাথাববায়না। গং উনাই-উনাই হাফাও এবখ্-এবখ্ বুংবায়না। —"ফাই-

ছালা নোমফাজাং থাইনায়া। নোংলায় মা বেহেৰানি বেহেবাছাই। ফ্লাংনি খাথিয়াও লায়। মাইছা বেহেবানি খাথাখো খানানাই দাওস্রিয়া ছিবি ছিবি বংজানানাই বাহায়াও বিৰবায়াছাই।'

অথানয়াই মাইছা বেহেবায়া মানাইবা গং উনাই-উনাই ছানছুথিয়া থিথি ফাইগোনা আবামা। নায়হাব, নায়হাব। গোজাম্রিক্রাই মানাইবা দোব দোব থাববানানাই গ্রাম-গ্রাম, গ্রুম-গ্রুম ছোলায়াই ছোলায়াই ছোলায়য়া মানাইবা গংজাং গং মাব্রাইবা যে থাবনানাই বখোলায়না হায়া থিছাইনা। উনাও বেওহায়না মানাইবা থাইয়াছাই।

দাওস্রিয়া বিছাব ছোলায়নায়খো বাহায়াও থানানাই নাহববায় থাদোং-মান। উনাও মাইছা বেহেবায়া মানাইবা থাইয়া দাইমাখো বুংয়াছাই—নাই আয় বিমা। নোংনা মাইছা বেহেবা জোবাহে হাগান হাময়া দানাই হাবায় আংয়া। দাইমায়া বুলি মায়ানাই বংজায়াছাইনা আবা দাওস্রি খকাথিখো বাছাবে বাছাবে গাওনি হাব্রাংয়াও গাহানামা থানাজাইনা দা'বিনিখায়না দাওস্রি খকাথিয়া দামানি হাব্রাংয়াও বাহা লায়া।

২২। হা ফিছা হৌবা দাও

মীনছে গামিয়াও ছাছে মানছি দংয়োমীন লায়ো। বিহা ফিছা হৌবা ছাছেলো দংয়োমীন। ফিছা হৌব্রায়া দাছো গদাং গদাং থাবায় ছালাংদোং। ফিছা ছাছেলো জাজেন লায়লায় বিমা ফিফায়া গথোথো জীবীব অন্নায়মীন।

মানছিয়া মাওথি থাবমীন। হাল খদাল জোংলো দিনা থাংনায়মীন। নাথায় বে মানছিয়া গাওনি ন'খাথিয়াওনা আছুফাথো ফানা হাম্রানাই হা-দবছে গাওনা সানথা হাল এওবায়। খাহাবায় থাংবায়। ছামাবৰা হাখাং-বায়, মাই হাবায়। হাথব দুলা ছানছুথিখা থিথি বুঙ্গ্রু ববায়। হায়খংছিজোং হাগ্রা হায়নানাই বুথুম বুথুম দানবায়।

হাগ্রাবুথ্‌মখাং দামখাং ছানা বায়্নায়হাংগ্রা ন'য়াও দছে জিবায়ফাইয়া-ছাই। মেংনায়খো হখাবথাং এছে হাম্রানাই ছিবায় হানজাওয়া নথায়াও ব··ব···ব ছবনানাই জো ছবগাছে হাফাইলায়বায়। জো ছবগাছে লাংনানাই দছে গাজানমীনগ্রা ফাথো ছেবনানি বুনথা (বনজাব) খানানাই অব লাগায়-নানাই থাংয়াছাই গাও বুথুমনানাই হাগ্রাখো ছাওনা। হাৰাছা ফাবছেনি-ক্রায় ফাবিলানানাই ছাওনা ছাওনা হমাছুইনা। খবোয়াও থায়গিব বিবাবনি ফালিগাংছে খাওখা লায়নানাই। ওছথি ফাবনাইখো জংফাব খালামলায়-নানাই ছিউ-ছিউ মুদুব লায়বায়।

মাজোংহায় হানজাওয়া ন'মা ন'নি উছং ছেবাও গ্রাংয়া গ্রাং ছি দাদাং। গাওনি দখনা থাওছি। দা বাইছাওয়াও গানথাব নাংগো যে। বিনিখায়না মাখাংছায়থাবদাং ছি দানায়া।

ফিছায়া মাজোং হাগ্রাছাওদাং উথুনদাই মুকবলায়জাছে। গাওনা গাও-খোনা নুলায় থাবলিয়ানা উথুন্দাইনি খাখায়। মাংজোং আবো মাজাদাংনা ফিছালায়া মান্নাবানা ফিফাজোং উন উন মানবায়ফালাংনানাই হাগ্রাছাওনায়

জাৱগায়াও ছহাইবায়নী। ফিফায়াবো মুখুব জাথাবদোং। গথোয়া মাজাংহায় অবাওছো মানবায় ছনবায়। বাৱাব বায়বায়। গাবগ্রাওবায়। মানবায় অম্লোনাজাবায়। বহা হাবাওনো—অবজাংলায়। খামথাব জায়াছাইনো গথোৱা আত্রি আত্রিনো অনথাও বাথাওনো

গথো খামনাম্না অংখি অংলা মোনাম বায়নো। ছানোইবো ছানবায়নো দোনাই মা অংখি অংলা মোনানথো দালায়। হাগ্রাছাওনায়াছো মোনামথো নামা? থেওবো ছানোইবো গথোখো গোছো খাংয়া। উনাও ফিফায়া হাগ্রা দাম্রোজখো অব লাগায়জোবনানাই বহাবা থাবাওবায় নামা হাম্নানোই নাগিব ফাইজ্ৰা গথোখোছো খামথাব জানায় নুফায়াছোই।

হোৱাছো গাবাছাইনো হা ফিছা তৌৱা হাম্নানোই হাথু-দাখু থালাংনানোই নায়াছাইনো। ফিছাখো খামথাবনায় নুনানোই গোথাইখোনো গাবাথাব্ গাবাথাব্ থালামনানোই গাবাছাইনো। হোৱাছো বিজিফিছায় জানোইবো হা ফিছাহোৱা, হা ফিছাহোৱা হানোই হানোই গাবোই গাবোই গথোখো হাগ্রাৱাও গাবোইয়া ছাইনো আবো গাওছোববো দিখাবজোং দাহাজোং দাগ্র.ৱ দাগ্রায় গাগ্লোই গাবোই দাওগায়াছোই। বে দাওয়া দাবো গাবো হা ফিছাহোৱা হাম্নানোই।

৩। অদৃষ্ট/কর্ম্মফল

২৩। খাঁথিয়া বুদাং চন্দ্রমালি

ছাছে মানছিহা চন্দ্রমালি হাম্নায় নায়নী মাজা° ফিছাজা দঙ্গোমান। থায়গিব ফিথায়বাদি খাওথুম খাওথুম খাওলায় বিজি বিজি গুফুব হাথায়। গনঠং থেংফাব ফাব। গাদানায়া বালেং লেং। আদাই মদো দো চন্দ্রমালি ছিখ্লোয়া। খানায়া আথবমানলায় নয়মান। হাবায় নায়াবা হাংজা বাজানি বাদি গাথে° গুরেং লাছাই লাছাই নাগান (আগ্মা) ছুবনায়মান। বে' চন্দ্রমালিহা খাঁথিয়া বুদাং হাম্নায় ছাছে ছাথব দঙ্গোমান।

খাঁথিয়া বুদাংয়া নায়নী বুদাং দা° মাগ্রা। খানায় জাফাওফাও। গাছাম বন্দা দামান। চন্দ্রমালিয়া জেথো খানী বেথোন' মাওনায়মান। চন্দ্র-মালিয়া ছানছেথালি গাওনি ফিছায়া ছাবজাগান বেথো নায়থা° হানী খাঁথিয়া বুদাংথো ছাছে ফানজামুথি নায়থাং গ্রানিয়াও খানহবাছাই। খাঁথিয়া বুদা°য়া নায়থাংগ্রানিয়াও ফাইনানাই বু°য়াছাই। "নায়থা°গ্রা, নায়থা°গ্রা। দানাই চন্দ্রমালিয়া আংথো নাংনিয়াও খানহবদা। নাংয়া বিনি ফিছায় ছাবজাগান বেথো দানা নায়থাংনানাই আ°নি ছিগাংয়াও খানথাহবনা°গো।" হথাছা নায়থা° গ্রায়াবা ফানজামুথিয়াও নায়নানাই বুংয়াছাই, "বলে থা°, চন্দ্রমালিনা খানথাহাই, বিহা খাঁথিয়া বুদা° হাম্নায় চাছে হোবাজা° হাবা জানাংগো।"

খাঁথিয়া বুদাংয়া নায়থা°গ্রানি বাথ্রাথো খানানানাই গাছাজাং গাছা ছিবি ছিবি বংজাবায়। নাথায় বে খাথাথো বাবাই চন্দ্রমালিনা বায়থে হাইনা বিথো জিংগা ছিবায়। ন'য়াও ফাইনানাই খাঁথিয়া বুদাংয়া থবো থুবাই থুবাই বুংয়াছাইনা। "বলে আয়! নাংথো মা' বুংবাওগান নায়থাং-গ্রায়া বুংহববায় নাংজাং আংজাং হাবা জাগান হাম্নানাই।" চন্দ্রমালিয়া বে' খাথাথো খানানানাই ছানবায় "হাবাব আংনি থাফালা মা এছে গাছি জাথা। বে' এছে গাছি হোবাথো বাবাই হাবা থালায়নী আংলায়। গাইয়া থায় গাইয়া বে' খাঁথিয়া বুদাংথোনা ছিথাব নাংছিগো।"

ছানছেখালি চন্দ্রমালিয়া খৗথিয়া বুবাংখৌ বুংয়াছাই, "দে দৗনাই গাথৌনাও দুগাই হাইনি। নোংনি খবোরা জৌবাব জিনিব জাবায়। বেছব লৌবনানাই হৗনি আং। খৗথিয়া বুদাংয়া মিনি নানাই বুংয়াছাই, "হামগৌ হৗমগ্রা" ছানাইজোং গাথনায় দুগাইনৗ থাংয়াছাই। চন্দ্রমালিয়া খৗথিয়া বুদাংনি খবোখৌ বেছবজোং লৌবনানাই হৗবায়। খবো লৌববায় থাগ্লা লথা থাগ্রিজোং খৗথিয়ানি খবোখৌ খুগাছিনৗ খুনানাই থাইহাব হৗয়াছাই। বিনিক্রায় দৗই-য়াও ফাজাও হবনানাই গাওলা হাখু দাখু ন'য়াও ফৗইয়াছাই।

খৗথিয়া বুদাংয়া গৗজাওনানাই দাওখা বাজানি জানাও নাংহাইয়াছাই। দাওখা বাজায়া না নায়নৗ ফৗইগ্লা খৗথিয়া বুদাংখৌ খথায়াও মৗগ্লানাই গাওনি ন'য়াও লাংয়াছাই। খৗথিয়া বুদাংয়া হৗমগ্রা ছুথিমানখাংবায়। দাওখা বাজানি ন'য়াও থাগ্লা খৗথিয়া বুদাংয়া মহব ছালায়ছাই। উদাইয়া ছাবাংবায়। থাফ্লিনি আবৗ বিখুংনি খুনুরা গাজৗববায়। খানায়খৌ ছিনজাবায়। হাথায়া বৗগাং বৗগাং গুফুব জাবায়। মৗখাংছৗমখেয়া ফুবগ্লাং জাবৗবায়।

বে' জায়গায়াও বয়নিগ্রু ইবৗ ছাব্‌ছিন্ ছেংগ্রা হৗগ্লানাই মানছিফ্রৗবনি খুগায়াও খৗথিয়ানি বাথ্রাখৌ খৗনানৗ মৗনবায়। চন্দ্রমালিয়াবৗ খৗনাবায়। বিনি ফিফানি খৗমায়াওবৗ ছগাইবায়। উনাও বে' ছেংগ্রাখৌ ফিফায়া নায়-নানাই বিজামাদাই খানামনৗ বায়লায়বৗবায়। চন্দ্রমালিয়াবৗ বে' ছেংগ্রা-খৌবৗ গাছাথৗবায়। নাথায় বিছৗব এছেবৗ মিথিনানাই মৗনাখাই বি খে খৗথিয়া বুদাং। খৗথিয়া বুদাংয়া হলে গাছাইখৌবৗ বাওয়াখাই। মিথি-জাবগৌ। চন্দ্রমালিজোং খৗথিয়া বুদাংজোং হাবা জাবায়। খৗথিয়া বুদাংয়া হৗনজাওনি বিমা ফিফানিয়াওনৗ থাফাইবায়। ছানছেখালি চন্দ্রমালিয়া ফিছায়খৌ দাই গাথৌনাও দুগাই লায়হাইনৗ লিংয়াছাই। খৗথিয়া বুদাংয়াবৗ হৗনজাওজোং দুগাইনৗ থাংয়াছাই। হৗনজাওয়া বেছবজোং ফিছায়নি খবোখৌ লৌবনানাই হৗনায় ছমাও আগ্লালথা থাগ্রিজোং খুনানাই খেফৗল থাংনায়নি বেগাখৌ নুনানাই ছাংয়াছাই, "ফা মা এছে গথৌহাখব জানানাই থাখৌ বে খবোয়াওলায় ছুয়ামে!" হৗগ্লানাই। হৗবাছৗ খৗথিয়া বুদাংয়া গৗদৌনৗ বাথ্রাখৌ গুদিনিক্রায় ফাবি ফাবি খিনথাগ্লা চন্দ্রমালিয়া গাওহাছিংয়াইনৗ গাবখাংয়াছাইনৗ। ফিছায়নি আখিংয়াও গুগ্রূপ খুলুমনানাই গাওনি দায়খৌ নিমাহা বিয়াছাই।

বিনিখায়নৗ বড়ো বৗবায় হৗনৗ,
জেবাও খৗথিয়া বেওনৗ চন্দ্রমালিনৗ
জবমাও লিবনায় থাগ্লা মাবেয়াও নাগাবনৗ হানৗ।

২৪। হাবানি বানথা

ছাথে বাজাহা ফিজালা ছাথে দংয়োমোন। ফিজালাখৌ লেখা ছোলাংনো ইস্কুলাও হগার হবদোং। লেখায়া বাংরায়দ্‌লামনো। ফিসায়া ছানস্রেথালি খাথিয়াও লেংহবনানৈ মোনছে প্রশ্ন ছোংয়াছোইনো : শিক্ষ ফিজালায়া ফিসানি প্রশ্ননি উত্তরখৌ হানো বাংয়াখিছৈ। হাথা বাজায়া জোবোর রাগ জাংবায়নো। সিখাবরো নাংবায়নো। —হাবার এছেলোবাও ফবায়নানৈবো সাহা দা গাইবো বে প্রশ্ননি উত্তরখৌনো হানো হায়া। বিখৌ মোজাং জাহানো নাংগিয়া। —"থাং বান্দিজো বিনো হাংগার লগায়নানৈ গ্রাংখাম চাইথাং ছোয়ানৈ বান্দিজোখৌ হুকুম হবাছৈ।"

বান্দিজোয়া বাজানি হুকুম লানানৈ বাজখুংগুবনো হাংগার লগায় নানৈ গ্রাংখাম খুবনানৈ হায়াছৈ। বেওছোয়নো জোবোর দুখুমোয়নানৈ বাজা-ছায়া বিমানিয়াও বিদায় বিনানৈ দেছ গিদিংনো গ্রাংখাবাছোইনো। থাংয়ৈ থাংয়ৈ থাংনানৈ মোনছে জায়গায়াও দাহাবোম রাজার মোনছোইবায়য়া। বেওহায় মা' লাবো মুয়াক্রা দোখান দোখান থায়ো। দামজ্রাবো লিবখানায় থায়ো। কার্জাকাথর গাছিবো থাখায়ো। বিগোমায়ালো থায়া। জায় জেংখৌ বায়নো খুছো বেখৌনো গাওনো চুনানৈ লানাংগো। আরো কাইছাখৌ বেও-হায়নো গালাংনাংগো।

বাজাছায়া গ্রাংখাম উথাই নায়া হাথাবাইলায় বে' দাহাবোম রাজাবাও ছিবা জেবছে বায়নায়নানৈ জায়াছাইনো। থিক বে জাখাংনায় ছমাও বিগো-মায়া কাইনানৈ গাওনি মুয়াখৌ লায়নানৈ চুয়া বাথিমোনছে খর ওজন দামোলাও মোনবায়নো। হাথাছো বাজাখৌ ছিখাও হায়নানৈ খানানৈ অন-খায়জোং হাছিয়ানৈ লোনাছাই।

থিক বে ছমাওনো হরোজখি, লোখি, দাহাবম আরো মোবোর বিছোর

ছাব্রাইবো গাওবা গাও দেবছিন হাম্লানাই নংলায় লায়দা'। গাওছোবজাং গ্যাওছোৰ মিমাংসা (মালামিলা) খালাম লায়নো হায়াইনি থাথায় ৰাজানিয়াও থাংয়াছাই। ৰাজায়াবো বিছাবখৌ খুংনো হায়াখিছাই। হাম্বাছো ৰাজায়া গিদিৰ গিদিৰ বিছাৰ খুংগ্রা (আফাৰ ছায়গ্রা) ফাৰখৌ লেংহৰবায়নো নাথায় ৰাওবো বিছাৰখৌ খুংনো হায়াখিছাই।

ৰাজায়া থায় বিছাৰ খুংনো হাগান বিনো ৰায়জা থাওছে আৰো ফিছাজো ছাছে হাগান হাম্লানাই দল্ বুনানাই খিনথাদ্লাবায়বায়। বিখৌ খানানানাই ৰাজানি ফিছালায়া আং হাগান হাম্লানাই মানছি ফাৰনি ছিগাংয়াও বুংগ্লা ৰাজায়া বেখৌ হগাৰনানাই বিছাৰ খুংনো লাবায়াছাই।

ৰাজাছায়া ফাইয়াছাই। বিছাৰাও জয়াছাই। বিছাৰাও ছিগাং ছবোছথিখৌ লিংহৰনানাই ছাংয়াছাই— নাংছোৰ? "বলে আং ছবোছথি।" ছবোছথিয়া বুংয়াছাই। নাংমা মাওয়া? ৰাজাছায়া ছবোছথিখৌ ছাংয়াছাই— "আং মানছিখৌ গিয়ান হায়া। ৰাও হায়া। আং নংয়াবা ৰাওবো ৰাথ্রাখৌ ৰায়লায়নো ৰাংয়া।" ছবোছথিয়া হানাছাই। ৰাজাছায়া বুংয়াছাই—"অ' হাম্বা নাং বিবাদিছা। আৰছা জেলা আফায়া আংনিয়াও প্রশ্ন মানছে ছাংয়া, হামব্লা নাং আংনো মানো ৰাও হৰনো হায়াইমান।" ছবোছথিনি ৰাও ফিন্নায় বে, নাংনি কর্ম্মফল। হাবানি বানথা। ছবোছথিয়া বুংয়াছাই। অ' ছাম্বা কর্ম্মফলছো হাম্লানাই ৰাজাছায়া ছবোছথিখৌ জনো থানাছাই।

বিনিক্রায় লাখিখৌ লিংহৰাছাই। লাখিয়া ফাইব্লা বিছাৰ খুংগ্রায়া ছাংয়াছাই—"নাংছোৰ?" হাম্লানাই। ফিন্নায় "আং লাখি?" লাখিয়া হানাছাই। প্রশ্ন—"নাং মা মা হাবা মাওয়া?" ফিন্নায়—"আং মানছিনো মাংখাম হায়া। দাই, থাখা ফাইছা হায়া। আং নংয়াবা ৰাওবো থাংনো হায়া।" বিছাৰ খুংগ্রায়া বুংয়াছাই "অ' নাং বিবাদিছা। আৰছা জেলা আংনো খুৰছিয়াও মাংখামজাং হাংগাবজাং হায়া হামব্লা নাং খালামনানাই থায়া?" লাখিনি ফিন্নায়—"অ' বে জাদাং নাংনি কর্ম্মফল।" —অ' কর্ম্মফলছো হামব্লা ৰাজাছায়া হাম্লানাই লাখিখৌ বেওহায়নো ফজোনানাই দাম্লায়ছাই।

বিনিক্রায় দাহাবামখৌ লেংহৰাছাই। প্রশ্ন—"নাংছোৰ?" হাম্লানাই ৰাজাছায়া দাহাবামখৌ ছাংনায়ছাই। ফিন্নায়—"আং দাহাবাম।" দাহাবাম্না হাম্লায়ছাই। ছাংনায়—"নাং মা-মা হাবা মাওয়া?" ৰাজাছায়া দাহাবাম-নিয়াও ছাংয়া। দাহাবামা হানো—"আং বয়খৌবো মাজাং লামাৰাও লাংয়া। ৰাওখৌবো নাছয় (অন্যায়) হোয়া। বিছাৰ খুংগ্রায়া বুংয়াছাই—"জেলা আং

ছিবা বায়জায়ী হায়য়া নাং বহায়ান ? দানৌ নাজয় 'অন্যায়। জায়া আংনাই।" দাহাবমনি ফিন্নায় "অ' বে' জাদী নাংনি কর্মফল।" দাহাবায়া হাঁনাছাই— "অ' হায়া কর্মফলছা।" বাজাছায়া বিবাদি হায়ানাই দাহাবমখৌ জ'না থায়ায়ছাই।

উনাও কর্মখৌবা ছিগাংয়াও নেংহবাছাই। বিছাবাও বাজানি ফিছা-জায়া বুংয়াছাই—জে নাংছাবনো বুংবায় গাছিবা কর্মফল, হায়য়া কর্ময়ানো বয়নিপ্রুইবা দেবছিন। বিজাবখৌ বয়বা নংগৌ হানাছাই। বিজাবা জাববায়। বাজখুংগুবা বায়জা আবা বাজানি ফিছাজাখৌ মানাছাই।

২৫। লাখিগ্রি ছিখ্লা

গাদানি দিনাও ছাচে গাবা দংয়োমান। বি গাবাতা ফিছাজা দংয়ো-মান। দুই ছিগ্নি নামা জাদাং লাখিগ্রি। নামা জেবাই লাখিগ্রি মানছিয়াবা এবাই গনথংমাখাং গেবেং জাবোবো নায়না দানি লাখিমাদায় বাদি থাবমান। আখল গিয়ান ছায়্নায় হনায়ক্রাবা গাহাম থাবমান।

ছানছেখালি ফিফায়া ফিছাজাফোরখৌ বয়খৌবা খাথিয়াও সেংহর-নানাই বাথ্রা ফংছে ছাংয়াছাই। ফিছাজা গিবিখৌ ছাংগ্রায়াছাই—"বুংনায়ছায় আয়। নংছোর ছাবনি থাখায় এছে জুথে জয়াই জয়াই মানজাদাং ?" ফিছাজা গিদিয়া বুংয়াছাই—"নংফিফানি থাখায় জাং বয়বা মানজাদাং।"

বিনিক্রায় ফিফায়া ফিছাজা ছাছেনিয়াও ছাংয়াছাই। বিবা বিবাদিনা বুংয়াছাই। বিবাদিনা ফিছাজা ছাথামা বুংয়াছাই। ফিছাজা ছাথামা বুংয়া-ছাই। ফিছাজা দুইছিনা মানবা বুংয়াইথায় ফিফায়া ছাংহরাছাই—"নংলায় মা বুংয়া লাখিগ্রি ?" হানয়া লাখিগ্রিয়া বুংহরাছাই—"আনন্ গছায় ছাবজি-গিবিনি অন্নায়াও জাং বয়বা মানজাদাং।" বিবাদি বুংয়া গাবায়া বাগা জিউ জিউ জাংথাবাছাইনা। আবা হাল্বুরাফোরখৌ লাখিগ্রিখৌ বাকছুয়াও জাব-নানাই হাগ্রায়াও গারহাইনা থানাছাইনা। হাল্বুরাক্রাবা গাবা গাহায় থায়্নায়-লেখা লাখিগ্রিখৌ বাকছুয়াও জাবনানাই হাগ্রায়াও গারহাইয়াছাই।

বে' গাবানি ম'য়াও উন্দাইনিক্রায় গালাই বাগ্রা থানায় থুনথিনি বুবিয়া লাখিগ্রিখৌ ইনাক্লা অনথার নায়মান। লাখিগ্রিখৌ হাগ্রায়াও গারহাইয়া বিবা দোবায়াও খাওবি গররা লানানাই থাংফায়াছাই। থুনথিনি বুবিয়া লাখিগ্রিখৌ বংফাংছিংয়াও বাহা খালামনানাই থাংয়াছাই। গাও খাওবি নায়নায়জাং হাথায়নিক্রায় আখায় বায়াই বায়াই লাবানানাই আবা বংফাং ফিথার জাহানানাই লাখিগ্রিখৌ কাথাংয়াছাই।

লাখিন্দ্রিয়া বিবাদিনী হাগ্রাগেজেরাও খুনখিনি বুবিজোং থায়াহাই। বুবিয়া দাওবায় লানজায় বুঁথুমবায়ী আরো লাখিন্দ্রিয়া বে' দাওবায় লানজায়জোং গিছিব হেবো। গিছিবখো বুবিয়া হাথায়াও বুবিয়া ফানহাইয়ো। বিনিফাইহাজোং মায়বং দা, থুবছি লথা বায়নানানাই লাবোয়ো।

বিবাদিনী গিছিব ফানাই ফানাই থাওয়ানকে থাওবি মোনাহাইনো। দাহানা ছাছে বায়াহাই আরো মোজো হালিছে, নাংগোন জোংগান বায়াহাই। মায় বেছব, ফাথো জেবো জেবো মাওয়াহাই। বে' ফোবখো ফায়নাই খ'ওবি ন্‌বজা বুথুমাহাই। নোগোব গংছে হাগ্রা গেবোওনো নুয়াহাই।

হায়াছো লাখিন্দ্রিয়া ফন্ত্রিগংছে জাওনো হানাহাইনো। ফন্ত্রিজাওনায়াও জায়খেছে খাদা হা বোগানো হাগো এছে খাওবি মোনগোন হায়নাই হাথায়াও দল বুনানাই খিনথাদ্‌লা বায়াহাইনো।

লাখিন্দ্রিয়া জেদিম্রিজায় হাগ্রায়াও ফাইনাংদোং বেদিম্রিজায় বিমা ফিফানি দাহানা লাহাইনো এফাফানি জোববোনা হমাহাইনো। জোবোই জোবোই বিছিনি নয়া ছিলিংথাব জাবোয়াহাই। বিমায়া দ'খনা ছুবি গিজি গাপ্লানাই ফিফায় গামছা ছুবি গিজি লিংখিয়া ফায়নাই থানাংয়াহাই। বোবায় বুবি হাথায়াও থাংনানাই ফন্ত্রি জাওনায়নি দলবুনায়খো খোনানানাই হানাইবো ফন্ত্রি জাওনো থাংনো হানালায়াহাই।

অথানায়োই বোবায়-বুবি হানাইবো ফন্ত্রি জাওনো য়োংথাব লাংয়াহাই। অবংবারি এংখোব বি-হিং-হিং থাংনানাই লাখিন্দ্রিনি নোগোব মোনহাইয়াহাই। বোবায়-বুবিয়া নুবায় ফন্ত্রি জাওনায় মানছিক্র লাব লাব মাওথাবদোং। খাবলায় থাবদোং। বোবায়-বুবিয়াবো খাদা গংফা গংফা লানানাই হা বোগানো হমাহাই।

বে'হমাও লাখিন্দ্রিয়া বিহাবখো নুনানাই ফিনায়াহাই। বোবায়-বুবিয়া নাথায় লাখিন্দ্রিখো হিনায়নো হায়াখাই। ফন্ত্রিয়া জাওখাংয়া বয়বো খাংগবি নাজাওনো থাংয়াহাই। বয়বো খাওবিখো গাওবা গাও লানানাই থাংজোববায়, থেওবো বে' বোবায়-বুবিয়া মোনখোয়াখাই। য়োংথামবো জোবোব উখাই থাববায়। গাওহাব হানাইজোং নাংলায় থ্রেববায়। বুবিয়া বাযবায় বোবায়খো—"মোংবো লিংবোনায়া হায়াখাই। দালায়মানো খাওবিখো মোনদিয়া লাবো। আংখো ফাইয়ামোন।" হায়নানাই। উনাও বয়বো খাংজোব থাববায়—সোরাজো লাখিন্দ্রিয়া হাগ্রাখো বে' বোবায়-বুবি হানাইখোবো ন'হিংয়াও থোনবায়নো। বোবায় বুবিয়া হানববায়নো "মা দায় খালামজাংখো জোংনায়, ন'হিংয়াও লিংলাং-

নানোছো বুনাইছো নামা জোংখোলায় ?" ছায়ানাই আরো ছানাইজোং নাংলায় গ্রেবলায়বায়নো ।

হানুরায়া বোবায়-বুবিখো ন'ছিংয়াও লিংনালাংয়াছাই । লাংনানাই দাই গুদং, ছাবোনজোং চুগাইনো হায়াছাই । চুগাই খাংগ্না বোবায়নো গামছা গাদান আরো বুবিনো দ'খনা গাদান গান্নো হায়াছাই । উনাও ছাথ বিজিনি য়াংগ্রিজোং য়াংখাম জানো হায়াছাই ।

বোবায়-বুবিয়া জাদোং লোংদোংছো । উনাও মা' জাগান বেখো ছানছো হায়াইনি গাছোয়াও জান্নাবো ছুখ গাইয়া । বোবায়-বুবিয়া জাখাংগ্না, বিছোবখো মোজাংয়াই খামফ্লায়াও ফজোনানাই লাখিগ্রিয়া গুগ্রুব খুলুমাছাই আরো বুংয়াছাই—"আংনোং ছিনিফিছা লাখিগ্রি আফা আয়' । আং আনান গছায় অন্নায়াও বেওহায়নো থাংনানাই দংয়ো । নাংছোববো আংজোংনো থাদো ।" হাবাছো বিমা ফিফায়া গাদোনি বাথ্রাখো গাছোথাংনানাই গাবলায়াছাইনো । বেওহায়নো ছাথামজোং বায়জো জাদ্‌লায়াছাই ।

২৩। ছাইমানি হ'র

গোদানি দিনাও ছাগে বোবায় আবো বুথি দংমোমোন। দাহা লাগাইবো নাথায় বিছাবহা গথো ছাগেবো জাথোয়াখাই। বোবায়া ছিবায় হাওবিয়ামোন। বোবায় বুথি ছানাইলো জামোনা গাওছাব মাওনায়া থায়ামোন। বোবায়া অলছিয়া বেনংয়া। বোবায়হা হা হু গোরামোন। মালায়নিয়াও মাওনাখাই দাহায়া থানানাই জাগ্রামোন।

মাবায়া বে বোবায়া ছাগে মাহাজোননিয়াও এ খ্রুই খাখা জালাও লাবোদাংমোয়া। বে থাখাথোমা দাতা লাগাইবো চুথোনা হায়াখাই। মাহাজোনা হাছোবায় থায়াবো মোনাখাই। মাহাজোনথো নুয়ানা থাবথোমায়া। এথনয়া থাখি থুখি লাগোমোয়ায় ছমাও গাবোন হাগোন ছমফোব হাগোন হায়ানাই থগায়হবো।

বোবায়া মালায়নি জুথানায় গোনাং থায়নো যেয়াবো জায়াবো লাংয়াবো গোছোয়াও এছেবো চুথ গাইয়ানো। থাইনোছো ইছবনিয়াও বোব বিবায় বায়বায়নো। গমা মা বোবায়া গোছোনি হুথুজাংনো নুমজা লায়বায়নো। মুলিবো গাইয়া অজাবো বাওবো হাফাইয়া। বাবা বাবা নুমজানানাই বোবায়া ছানছেথালি চুব থাইহ-গাবাছিনো।

বাইবায়া থাইবায়। বুথিয়া হার্ছিংয়াই গোদাওজাবাও গালি গাথি জাবায় বায়বায়। বোবায় থাইয়া বুথিয়া মোদোমাও দংমোমোয়া। দা বুথিয়া গোদাও ছোবাও জানায়থায় গাওনি ফংবায়া গাওনিয়াও লাংনানাই গোনহাইয়া-ছাইনো। হাবাছো বুথিয়া ফংবায়নি নয়াওনো গাও হানায় মানিথো মাওনানাই জায়াছাইনো। বিদিনো থায়াই থায়াই থানানাই বুথিয়া ছানছেথালি গথো-হোয়া ছাগে জানায় জায়াছাইনো।

গথোয়া বিমায়নি নয়াও দেব দেথোন দিদিব দেবয়া ছানছে বিমায়া কিছাদ্‌লাথো কাবকাব চুজাগাবথাং হায়ানাই গংগাথাও হুগাইনানাই কাইনো

থানহবাছাইনো। ছেংগ্রাছা জাবায়নালায় হাবছিংয়াই থা'নো য়াংখাবাছাইনো। থা'য়াই থা'য়াই থাংনানাই মানছে গামিয়াও মোনাহৗয়াছাই। মোনানায়থায় বে গামিয়াওনো চবথানো ম'নছি মোজা'নি ন' নাগিবাছাইনো। মানছিফোর-নিয়াও ছা'ন্না—"হ বাই মাহাজোন্নিয়া থায়াইথাং" হান্নানাই খিনথা হবাছাই। বে মাহাজোনহা ছাইমা বাংগ্রা মাছে দংয়োমোন্না। বে ছাইয়ায়া মানছি থা'ন্নানো অবো। বিনি থায়নো মানছিফ্রা খিনথা থায়বায়নো। ছে'গ্রাখো। —"বে মাহাজোনহা ছাইমা অবগ্রা মাছে দ'য়োলাই মোজা'য়াই থাং। বি গামাখো গাবজিহবগ্রা। বিগামায়া লাংফাইন্নাছো নাং ন'ছিংয়াও হাবাইনো হাগোন।"

হাঝাছো ছে'গ্রায়া গিজাং গাবা'জো' লাছাই লাছাই মাহাজোন্নি লা'গোনা-ছেম ছহাইবায়নো। বে ছমাওনো মাহাজোনখো থাখি থুখি লাগামোনাছাই। মাহাজোনখো লাগো মোন্নানাই ছে'গ্রায়া বু'য়াছাইনো। বজে আং দাবছে গাজানিফ্রায় ফাইদা' ছোনাবহা গ'গা দাইগাও হুগাইনো থা'নোমোন। দা মোনাবায় নো'নিয়াও চবথানো নাগিবো।

মাহাজোনা হাঝাছো থ' থ ফিছা। ফাই নয়াও হাবাইদিনি হান্নানাই ছে'গ্রা আলাছিখো ন'ছি'য়াও লি'নানাই লা'য়াছাই। নয়াও থামছালিয়াও জয়াইন্না মাহাজোনা বু'য়াছাইনো—"জো'নিয়াও ছাইমাবাংগ্রা মাছে দংয়ো। বিয়ো মালায়খো বাথায় অবো। খবরদার, নো' হাবছি'য়াই জেবাওবো দাথা'। বিদি হান্নায়লায় গথোরা হাবছি'য়াই জেবাওনো থা'ন্না খিছাইনো। থামছালি-য়াওনো জবায় থাবায়। ছাইমায়াবো বিনি থাংজোং ছিথ্লায়াও থাওথ' জনা-নাই বিনি থিংয়াইনো নাহরবায় থাবায়। আলাছি গথোয়া অবজানো গিবায়নো।

মোনাবিলিয়াও য়াংখাম জাখা'নানাই মাহাজোনা ন' ছোবায়াও উন্দুনো আলাছিখো লিংয়াছাই। ছাইমায়াবো হবাওবা বে' ন'য়াওনো উন্দুয়া। মাহা-জোনা আলাছিখো বুংয়াছাইনো—"খবরদার, হবজ্রাও হাবছিংয়াই দা য়াংখাব-বায়। য়াংখার নাংগোন্না আংখো ফাজাহর। হাখানিয়া আং ফাইনানাই নোংখো দিহুনগান। নংয়াবা নোং হাবছিংয়া য়াংখাববা ছাইমা অবগান। উন্দুদা ডিবিনো।" বিদি বুংনানাই মাহাজোনা ন'য়াও উন্দুফাইয়াছাই। আলাছি গথোয়াবো উন্দুয়াছাই।

হবগেজের না'ন্না আলাছিয়া খিনো থান জাথাববায়নো। ছাইমাখো গিনানাই হাবছিংয়াই য়াংনোবো হায়া। মাহাজোনখো মালায় বোবাই ফাজা হবলায়থো! এছে গিদির মানছি আবো উন্দু লাংফুথাবদোং। বিবাদিনো আথ

फाथो जाबाय थाबाय। খিয়াবো মাংখার থাবনাছোই। উনাও বাবা বাবা হায়াইখায়। হাবছিংমাইনো লাছোই মাংখারথাবা ছাইনো ছাইমাখো ছিবি মোনজানো গিনানোই।

আলাছিয়া মাংখার লাংবা ছাইমায়াবো লুথুব লুথুব মাংখার লাংফা-বায়নো। বে খিবায় থাল্লা ছাইমায়াবো খাখিয়াও খাওথংজবায় থাবায়নো। আলাছিয়া খিথাংনানোই নয়াও হাবফাইল্লা ছাইমায়াবো লুথুব লুথুব গাবফাই লায়বায়নো। আলাছিয়া ছানাছোই মাথো মানছি অবগ্রা হাম্রায়ালায় আংখৌ ল'য় অবাখিছোইলায়। বে' মাহাজোনা আংখো মোবোইনাছো থগায়দোংগোন লোইছ' ছানবায়না।

দছে থানানোই আলাছিয়া দো উন্দুলাংয়াছোই। উন্দুলাংল্লা ছিমাং নুয়াছোই। ছিমাংয়াও ছাইমায়া আলাছিখো বুংয়াছোই—"বলে ফিছা। আং নোংনি মোমফামোন আবোমা। আং গোদো বে' মাহাজোনিয়াও একদুই থাখা ছ'লাও লাগোংমোন। নাথায় বে থাখাখো আং ছুখোনো হায়াখোই। মাহাজোনা থাখা বিনো থাংল্লা আং থাবথোমানায়মোন। নংহাথা থগায় জবনায়মোন। দা বে থাখাখৌ ছুখোনো হায়াইনি থাখায়নো আং বে মাহাজোনিয়াওনো থোইখাংনানোই ছাইমা উজিফাইবায়। থাখাখো ছুখোনো হায়াগো মানি আংহা বিনিয়াওনো ছাইমা জানানোই উজিবায় থানাংগোন বিনিয়াওনো। মাংখাম থালায় জানাং-নায় থানাংগোন। দা নোংফিছায়া ছুখোয়াল্লা আংদেনানিজ্রায় .গাগো আবো ছ'বগোবাছ জানো মোনগো। ফাবখো ছুছ নায়জাগো।"

আলাছি হেংগ্রায়া ছিবিজাহাং মোনাছোই। নায়ল্লা ছিমাংছো। দাও লাবো গিছিববায়। উন্দুয়াল্লানো জাবায় থায়াছোই। ছোবাং জাল্লা ছিখার নানোই মোখাং থোখাং ছুনানোই বিছানাওনো জবায় থাবাওয়াছোই। ছাইমায়াবো বিনিখাখিয়াও জবায় থায়াছোই। উনাও হানঝোংখাবল্লা মাহাজোনা আলাছিখো নায়ফাইয়াছোই। আলাছিখো মোখাংছুনো থানল্লা আলাছিয়া বুংয়াছোই—"আংহা দহায়নো খিথাংবায়, মোখাংবো ছুখাংবায়। দাইখবাও থাংনানোই।" হোমল্লা মাহাজোনা বুংয়াছোই—"ছাইমায়া অবাখিছোই হাছা নোংখো?" আলাছিয়া বুংয়াছোই—"গোইয়া মাথো আংখো ছাংহাথাইবো অবাথোইবো।"

উনাও মাহাজোনা গাওমোখাং ছুখাংল্লা আলাছিখো জো এছে লোংনো থামছালিয়াও জ'হাইল্লা ছাইমায়াবো বিছিনি থাখিয়াও ছিথোলায়াও খাওথং জবায় থাহাইয়াছোই। জো লোংনায়াও আলাছিয়া বুংয়াছোইনো—"বলে মাহা-জোন আফা! গোদো মায়াবা নোংনিয়াও বুয়াং বোবায়া থাখা হালাও লাবায়োন

নামা ?" মাহাজোনা জৌ গবংহে গ্রং মনোনানৈ দাবি হুহ্লিমোই হুহ্লিমোই বুংয়াজোইনো—"অ' নংগৌথো আবো। একগ্রুই থাখা লাংদোংমোন। ফা মানো ছৌংদোং লাংলায় বে বাথ্রাখোলায় ? বেথো দা থৈইবায় নংমোনা। বেহা ফিছা ফিজৌবো গাইয়া। থাংবায় আংনি থাখায়া মৌবোইনো দৈইয়াওনো। মা খালামবাওনোহোই গাববায় আং বে থাখাখৌ।"

জেংগ্রায়া বুংয়াজোই—"হৌমস্রা বে লিবনানৈ দৌমায় লেখাখৌ লায়নায়স্রা হামগোমোন। অ' নায়নায়নো।" বিদি বুংস্রা মাহাজোনা লেখাখৌ হোফোইয়াহোই। নোংমাবগো বুথ্রাংবোবায়া একগ্রুই থাখা লাংমাবদোন। জেংগ্রায়া হৌবাহা একগ্রুই থাখাখৌ ছুখোনো নাগিবাহোই। মাহাজোনা মালায়বা মালায় মানো ছুখোনো নৌ হৌয়ানৈ জৌংস্রা জেংগ্রায়া বুংফিনায়ানো জানজিনিক্রায় একগ্রুই বখোনানৈ মাহাজোনি আখায়াও থাখ্লাইনানৈ হোয়াজোই।

বিছাব বায়লায়বায় থাবা জৈইমায়াবো খাওথং জনানৈ মৌদৈই বথো বথো মিজিলিউ মিজিলিউ নায়গাছিনো দংয়ো। মাহাজোনা থাখাখৌ ছায়ানৈ লেখাখৌ বিছিনানৈ গাবস্রানো জৈইমায়াবো বেওহায়নো হুবস্রা থৈইয়াজোইনো। গথোয়া গাওখৌ বায়থিনানৈ লায়াজোই।

বিনিক্রায় আলাছিয়া গংগা দৈইয়াও থাংয়ায়ানো ন'ফার্ছে ফোইফিনাজোই। মিথিনানৈ মোনাজোইবিয়ৌ গংগা দৈইয়াওনো হুগাইস্রাবো ফাব থাংগাবা দৌহাবোমনি হাবা মাওস্রাজৌ জৈইথোনাং থাস্রাজৌ ফাব যায়া।

২৭। মোছৌ জানায়

মোনছে জায়গায়াও ফিসা-ফিসা ছানাই দংমোন। মানিবা থাখায় বিজৌব গুবুন জাদোংমোন। জানদেঁখালি ছানাইফ্রা হাথায় ছালিনিফ্রায় জাফা বানফা মাযবানানাই ন'ফারসে ফোইদোং। বিবানা সিজিবলায় ফিছাজা বিবানখৌ সেব-সেব বানবা দাংনো। ফিসায়া ফিছাজাখৌ সেব-সেব বায়নাই নুনায়থায় অনথাংনায়ছাইনো। বিবাদিনো ফৈয়াই ফৈয়াই ফৈয়া মেংনায়থায় জামা দবথায়াও বংফাংফাংজেনি জায়খ্লুমাও বিবানখৌ দোনথোনানাই ছানাইফ্রা জিরায়াছাইনো।

বেযমাওনো ফিছাজায়া খিনো মাংখাবনানো হাগ্রায়াও খিনো হাবাইয়া-ছাইনো। ফিছাজায়া খিগোমানি ফিসায়া ফিছাজানি বিবানা এবং জেমথাং-নাংনানাই মাযজাখৌ ফিছালি মাযখৌ লাবোনানাই গাওনি খিবানাও দাম-দেবাছাই। ফিছাজায়া খিথাংনানাই ফৈফিনবায়। ফিসায়া গাও মায লাদেবনায়খৌ ফিছাজানো খিনথায়াখিছাই। ছানাইফ্রা গাওবা গাও বিবানখৌ বায়নানাই নখাও ফোইয়াছাই। নখাওবা ফিসায়া ফিছাজানো গাওনায় গানায়খৌ হোফিনাখিছাই। বাযখিনানাইফ্রা নাযাখিছাই।

বিদিনো দিনা থাংবায়। বোরায়া জানদেঁখালি নুমজায়াছৈনো। বে নুমজানায়ানো বাবা বাবা জানানাই বোরায়া খৌফাছাই। বোরায়া খৌফানানাই বৌফারায়দয়াই জানায়নি থাখায় ফিছাজানিয়াও মোছৌ হাদ্রা জানানাই উজি ফোইবায়বা। মোছৌয়া জনফিয়া রোমমোন। বিনি খাযনা হাল এওনায়জায়াও ফিছাজাজোং জোবোব নুজা খাবোমোন। বুজাবাই বুজাবাই বিথুংয়া বেং‌নায লায়বায়। দেবেব খায়বায়। বিদিনো বাবা বাবা দেবেবনানাই মোছৌয়া ছানদেঁখালি খৌফাছাই। খৌফ্রা ফিছাজায়া ফোথাবাও গাবছোইফ্লাই।

জিওনা মোদোমখৌ জাথাংনানাই হাবাক্রা বানস্রা ফিছাদ্‌লায়া মোছা-থবোখৌ লাবোনানাই মেগং থায়গংনি বাবিয়াও থুনানাই হাফোটয়াছাইনো। মানোনা ববোক্রা মাইগংয়াও মোছাথবো থুনানাই দোনস্রা ফিথায়ফোরখৌ এমকো এনজা জানো হায়ানো আরো ফানথাও ফানলুক্রা ফিথায় বস্রা থায়োহাম্রানাই জানো। মোছা থবোয়া হাম্বাছো ফানথাও বাবিয়াও গোম্বোর থাবায় থাবায়নো।

ছোরবাফোর ফানথাও থাওনো ফাইস্রা মোছা থবোরা বুংহবানো। "জাই! জোর থাওদোংক্রা? দা থাওনাই ফাজে আংবাদি মোজো জাগোন।" জিথাওক্রা হাইং জোরবা বায়হবরবায়লাই হাম্রানাই থালাংফিনাজাইনো। বিদিনো ফিছালানি ফানথাওয়া ফিথায়া বহরা থারজাইনো। জাস্রাবো জাখোহায়া। ফানস্রাবো ফানথো হালিয়া।

ফানথাওনি বোথোরা জোবলায়বায়। ফানলুনি বোথোরা জফোটলায়বায়। ফানলুখিলিয়াও গ্রোব মোছো থবোখৌ জহাইলায়বায়। মোছা থবোস্রা বিদিনো ফানলুখৌ জানহর নেবায় থালায়বায়। জানজেথালি ফিজালায়া জিমাং-নুয়াজাইনো। জিমাংয়াও মোছো থবোয়া বুংবায়নো—"বলে ফিছা! আং গোদো নাং ফিক্রামোন। আংহা ফাবদং আরো আং নোংনি জাথাদোং জাম্রানাই দা নোংনি জাথর জানানাই দংমো। বাইদি জোং জানাইজোং মায় বাম্রানাই লাবো দোংমোন আরো লামা দথায়াও জিবায়নায় জমাও নোংখিনো থাংস্রা আং নোংনি বিবানখৌ এছে বেংথাং জাম্রানাই নোংনি বিবানিক্রায় মায় দম্রাইনি জোথা আংনি বিবানাও হাইদেবনানাই লাংদোংমোন। বে' মায়খৌ আং নোংনো জাফিনাখিজাবো বায়খিনানাইবো লায়াখিজাই। দা' বিনো আংহা নোংনিয়াও ফার নাংনানাই দংমো। দা বিনিথাখায়নো আং নোংনিয়াও মোছা হালুরা উজিফোইনাংবায়। নোংজোং আং জোবোর বুজাবায়। হাথখি থালাম জাবায়। মোছা জানানাই থাইস্রাবো আংনি থবোরা নোংনিয়াও মেগং থাবগং নেগ্রা-জানাংবায়। দা নোং ফিজায়া বেখায় দোম্রাইখৌ নাংলিকা আংনো, হদাব-নানাই হাবায় আং জাম্রানাই নোংফিজায়া বুংস্রানো আং কাবনিক্রায় নিমাহা মোনদো। নংখাস্রা আংনিয়াও জেবো জেবো মুস্রা জানানাই উজিবায় থাকাই নাংগোন।"

ফিজালা জিবি জাহাং মোনাজাই। নায়স্রা জিমাংখো। বিনিক্রায় বিস্রা জিমাংনি বাথ্রাখৌ মোজাংয়াই জানফিনাজাই। গোদো ফিফা-ফিছা জানাইজোং মায়বান লায়নায়খৌ গোজো থাংয়াজাই। হানবাজো ফিফাখৌনো একেবাং হুখুহানায় জাবায় জাম্রানাই গাওবো গোজোয়াও জোবোর হুস্রুমোনাজাইনো।

বিনিক্রায় ছানছেখালি বিয়ৌ ফুংয়াও বাবিয়াও থাংনানৗই মোক্লৌ খরোখৌ হানানৗই ছানজাহা মৌখাংজানানৗই বুংয়াহৗই—হে মোছৌ খরো। নৌংয়ৌ আংনি আফামাবমান বা আবৌ বৗই মাযদোয়্মৗইনি থাখায় নৌংহা আংনিয়াও বিবাদি জানাংদৌংয়া, আং দানৗইনিক্রায় বে মাযদোয়্মৗইখৌ নাগাব-বায়। আংনৌ নাংলিয়া। নৌংহা আংনৌ হানৌ নাংলিয়া। বিদিবুংয়ানৌ মোছৌ খরোয়া থুবজা গাওজা জাবাহৗইনৌ।

২৮। ছাগে বাইবাগি

মোনছে গামিয়াও ছাগে মানছি দংমোমোন। বিয়ো ছাগে দাহোবাম গোনাং মানছিমোন। নাথায় বিহা জানো লাংনো বাবাগাইয়ামোন। গাওহা গাইয়াবাবো মালায়নি দাহানখৌ লুবাইয়ামোন।

ছানছেথালি আনান গজায় জৌবজি গিবিয়া ছাগে বাইবাগি জানানাই বিনি নয়াও ফাইয়াছাইনো। ফাইনানাই বে'মানছিখৌ বুংয়াছাই—"উহ হ ফিছা! আং জৌবোব মাংখাম উখাইথাববায়। আংনো মাংখাম খবছে জাহায়া আং নাংখৌ মানছি খালাম থাবগো আবোমা।" বে মানছিয়া বুংয়াছাই—"উথুব বাইবাগি! নাংমা বুংখো? আংখো মানছি নংয়া হানবা? আবো মাব্রাই মানছি জাবাও নাংগো?" বাইবাগিয়া বুংয়াছাই—"নংয়া ফিছা মানছিয়া জেবো জানো হাগা। ছাইমা অমা, বাবমা, মাছো, মাইছো জেবো জানো হাগো। যায় জেবোই হাবা মাওয়া।"

হাথাছো বে মানছিয়া গাওনি মাংখাম বাহাখৌনো বাইবাগিনী খুব- নানাই জানো হায়াছাই। বাইবাগিয়া হাথাছো মাংখাম জায়াছাইনো। জাখাং লাখাং দজে জিবায়া বাইবাগিয়া গাওনি জলংগানিক্রায় গিলা বেগব গবজে গিছয়া হানানাই মানছিখৌ বুংয়াছাইনো—খাং নাং বে' গিলাখৌ লানানাই হাথায় ছালিয়াও থাং। বিনিক্রায় নাং গাজায়াও থানানাই আথায় থাব- থায়াও মুছুনানাই গিলাখৌ হক্রেনো আরো বিনিক্রায় গিলাখৌ থাকানাও হানানাই হাথায়ছালিনি মানছিফোরখৌ মায়হবদ্লাবায় মা মা মুঝা নাং।

হাথাছো বে মানছিয়া গিলাখৌ লাগ্রাম লাগ্রা লানানাই হাথায় ছালি- য়াও থালাংবায়নো। হাথায় ছালিয়াও হহাইয়া মানছিফোরখৌ মুবলা মুবায়নো। খায়জেবা মুঝা ফানলাং। খায়জেবা বায়লাং খায়জেবা থাকাজদ্লাবাং। বিনিক্রায় বিয়ো বংকাং কাংজেয়াও গাখোনানাই আথায়াও মুছুনানাই গিলা-

বেগরখৌ হক্লেয়াছাইনো। আবো বিনিক্রায় থাফালাও হানানাই নায়হরন্না নুয়াছাইনো হাথায়ছালিয়াও মানছি বুরজা নুনায়া থায়হে থায়হে মোহা জানানাই গাংছো জাগাছিনো দংয়ো। থায়হেবা অমাজানানাই হা' উরগাছিনো দংয়ো। থায়হেবা ছাইমা জানানাই দং। থায়হেবা গবায় বাবমা জেবো জেবো জেবো জানানাই দংয়ো ছাইনো আবামা। মানছিখৌ বিথা·· বিথা থি থিউ থা থালো নুয়াছাই।

হাথাছো বেছানাছাইনো। নংগোথো বাইবাগি বুংনায়া। বয়বা মানছি নংজাবমাবা। আংবা মা জানানাই দংয়ো লেকাব। আংখৌ মানছি থালাম বা হামগো হে বাইবাগি ছাহ্ হাম্রানাই ন'য়াও হাথু-দাথু বংকাংনিক্রায় য়াংথাব নানাই ন'য়াও থাববাবায়নো। নয়াও থাববাবা গাইয়া বাইবাগিখৌ নুয়াখিছাই। থেবাওবা য়েবাইবা থুবথাও থুবছি নাগির বায়বায় থেওবা বাইবাগিখৌ নুয়াখিছাই। উনাও নাগিরবাবো মোনাইথায় নয়াও ফাইফিননানাই হাবফিংয়াইনো গোছো থাংয়াছাইনো যে—মানছিয়া মোজা' হাবা মাওয়াছো মানছি জানো হায়ো। ছাই গাবিয়া অমাগাবিয়া জানানাই থান্না হাথা হেংয়ালি অথা হেংয়ালি জায়ো।

ছিয়ান/জাম্বা

২৯। বিহামজো নাগিবনায়

দাসে বিবায়হা ফিসালা দাসেলো দংমোমোন আরো বিনি বিফিগি গাবৌনো হাসেলো ফিসালা দংমোমোন। দানসেথালি দানৗইজোং লোগোমোন-লায়—নানৗই বিহামজো নাগিব লাগাহাই। বিবায়া ন'-ন' হাবনানৗই বিহা-মজোং নাগিবো। বিফিগিয়া দৗই গাথোন গাথোনহো বিহামজো নাগিবো। বিবায়া জায়হা মোংথাম জাথাংবায় বিফিনিয়াও থাংমা। ন'থব মানফিয়া মানো ফইদোং গোমানৗই হাংমা বুংমো— "অহ...আংনো মোংথাম দৗনি হাংগাব এসে নাংগৌমোন।" মোংথাম দৗনি হাংগাব হোফৌইয়া লাবৗনানৗই লামাযাও জাও গাবফৌইমোন।

বিবাদিনো ন'-ন' হাবনানৗই মোংথাম দৗনি হাংগাবহা বিবায়গ্রা জায়া-ছাই। উনাও ন'সেনি ফিহাজোয়া মোংথামদৗনি হাংগাব হৗনো হাযৗলায় বুংয়াহাই "আংনি দাহা মোংথাম দৗখো মানফিগ্রাং মুগ্রাং খালামলায়বায়। গাংগাবাবো গাইথাবলিয়া এসেবো।" বিবায়া হোন্নাহা—হ'বিনো থিক আংনি বিহামজো জাগোনা হানাহাই। উনাও বিখৌনো বিহামজোনো লাংহাদাই।

ফিসাং বিফিগিনি বিহামজোয়া গাবাসেখা আথন্-গিয়ান আখা-ফাখা মোজাংথার। আলাসি থাংমা জায়ায়, মানসি মুরসি থাংমা গ্রামজায় দখ্লো হৗনায় জাহাব জাহাব থাব। বিখৌ বিহামজো লাংনায়নিফ্রায় ন'বাং ডিউ-ডিউ জাহিনদোংনো। নাথায় বিফিগি উন্দৗইনিয়া বিহামজো লাংনিফ্রায় ন' বাংফ্রা জিরং—ফাহং জানানৗই জিরিংথাব জালাংথাববায়নো। হানফা এফা এফা গাসি জানায়াও বিহাওয়া দখ গাইয়া জাবায়।

দানসেথালি বিফিগি গেদেবনিয়াও থাংনানৗই বুংয়াহৗইনো—"গাইয়া-নৗই মুখে। আংনিয়া বিহামজোয়া গাবিফা জাবায়। নৌথাংনিয়া সেন মোজা' মাওনানৗই জাবায় মালায়।" হোবা বিফিগি গিদিবা বুংয়াহাই—দৗই গাথো-নাও বিহামজো নাগিবানৗই মুখে। ন' ন'জো নাগিব নাংখৌ। উনাও বিফিগিয়া ফিসাংনি বিহামজাখৌ গাবনানৗই ম' ন' নাগিবনানৗই বিহামজো নায়ফিয়ানৗই বাজো জায়াহাইনো।

৩০। মাওজি আরো ছিয়াল

ছামেথালি মাওজি বুন্দামাছে ছুরিয়াও আলিখনায়াও থাখোমানানাই এনজরবজমবায় থাদোংমোন্না। থাক থিক বেহমাওনো ছিয়াল বুন্দা মাছে বিবো এনজর মাগিবনানাই মাওজি বুন্দাখৌ লাগা মোনাছোই। ছিয়াল আরো ছাইমায়া মাওজিখৌ নায়নো হায়া। নুন্নানো অবথারো। মাওজিয়ারো শিয়াল জাইমাখৌ মুন্নানো গিনানাই থারো।

বে ছুন্নি লাংদাংফাদাং ছানখি' বাথিংনায় মাওজিয়া ছিয়ালখৌ থাখি-থুখি লাগা মোন্নানাই থাবনো হান্নাবাখিজোই। হাচু-মাচু জানানাই থায়াছোই। মাওজিখৌ নুনানাই শিয়ালা বুংয়াছোই—"হায় মানো থাফাইদোংনায় নোংনায়, বেওবায়নায়? নোংআ ন'জিংয়াও মোংথাম গাথাও মোংন্নিগাথাও খেরো খেরো ফুথে-ফুথে না বেদর মোনজায়ো। আরো জোং জানাংগো এনজোরখৌহা জানো জমফোইদোং নোংয়া হাজা।" হান্নানাই অবহাং থালামন্না মাওজিয়া বুংয়াছোই "হাইং নংয়ালাই ছুথে। বেছে গলে গলে মোংন্নি জাবায় থাবাওনো ন্না। খৌহাব থাবলিজা। জালাই ছুলাই জানোমোনথাহা খৌহাবো। আথায়নো এনজর জানো ফাইদোং। নোংথাংয়াবোমা জোংথাম মোংন্নি জানো ন'জে মানছিনি-য়াও হাবাইজাগো?"

মাওজিয়া বিবাদি বুংন্না শিয়ালা বুংয়াছোই—"নাই, নোংজোং আংজোং-নায় মান্নাগিজায় বিহিদি জানাফৌথা। মাথো আংনায় মিথিথাবা।" মাওজিয়া বুংয়াছোই—"নাই ছুথে। আয়ায়োবাই খিমথা জাংদোং। নোংথাংজা জেলা জোনোম জাথো থিক বেহমাওনো আংখৌবো আয়া জোনোম হামোংনো। বিনিথায়নো জোংহানাইখৌ বিহিদি থাহাদোংনো। হায়ানায় জোং হাবাইজোং বিহিদি ছুথে জাফাহোথা? হাইং ছুথে লাম্মা থাখিয়াও গাবাই গাবাই বাড়-লায়থায় থানায়া হাবনায় নংয়ালাই। গানো বোজোং বাখিজাবনা জাইমা

খি জাগ্রায়া ফাইলায়গোন। থ' দাবছিয়াও থাংনানাই বায়লায় হাইনি।"
শিয়াল—

"দাব জুখে। বেফোরখৌ শিয়া নালাই। দানো আংজোং থাবয়াবনো হানায় নংয়ালাই বিনো জেন। বিছাব হাছায়া জুখে থেংগ্রা থেংগ্রিলো থাবনাংগো। হায়ানিয়া বিছাব হাথা থাবা।"

বিছাব হানাইজোং বিবাদি বায়লায়থাবা হাথে মানছিয়া হাগ্রানিফ্রায় ছাইমা ছিথাবি লানানাই লামা লামা ফাইগোমা। মাওজিয়া গাজানিফ্রায় নুহবনানাই বংফাংফাংহে নায়থানানাই দোনাছাইনো। শিয়ালাবো গাওনো আনালামা নায়থানানাই দোনথায়াছাই। জেলা ছাইমা ছিথাবিফ্রা থাথিয়াও ছোফাইয়া হামগ্রা বিছাবখৌ নুনানাই ছাইমা মানাইবো ছেং-ছেং হাছাবাছাইনো।

মাওজিয়া হাথু-দাথু বংফাংয়াও বাবথাবাছাই। শিয়ালা মোবাই থাবলায় হবাই থাবলায় থেংগ্রা-থেংগ্রি থাবদাংমোন। বরেথানি মামছিজোং ছাইমাজোং হাছানায়াও শিয়ালা থাবলাব লাবাখিছাই অবথাব জায়াছাই।

মাওজিয়া বংফাংছানিফ্রায় খিখিদিখৌ নুহবনানাই গাজাজোং গাজা হায়ায়ছাই—অ'-হ'… জবে হাবো আ'বাদি আজুগব থায়োমানগ্রা দোনাই বিবাদি জানো নাংয়ামোন। জুগায়াওনো থাইবায় জুখেয়া।

৩১। বীবায় খিফিন (খালে)

মীনছে গামিন্নাও ছাছে বীবায় মাহাজীন দংয়োমীন। বীবায়া জীবীব খিফিন থাবমীন। মানছিফীবনী থাখা দাহাব হবী। থায়ছেয়াও থায়নাই লাবীফিনী। খেং-খেং ছাদিবায় থায়ী। ছামক্রীমবী ছামক্রীমবী গবায় লানা-নাই ন'ন' থাখা দাহাব খিখাংনী থাংয়ী। বিহা ফিছালা ছাছে দংয়োমীন। ফিছালা ছাছেলোখায় বীবায় বুবিয়া ইনায়নী অনথাবনায়মীন। বীবায় বুবিনি ফিছালায়া লুমজানানাই ছানছেখালি ছুব্ থাইয়াছাই।

ফিছালা থাইনানাইবী বীবায়া ন' ন' থাখা ছাদিনায়খো গাবাথাইনী। থাখা দাহাব লানায়ক্রা জানী লাংনী সুথ মীনামীন। ছানছেখালি বিনি থাখা দাহাব লানায় ছাছে ছেংগ্রামা ছাহু জাক্রানানাই বে'বীবায়নি ন'য়াও থাংয়াছাইনী। বীবায়া ন'য়াও গাইয়া। গবায় লানানাই থাখা দাহাব ছাদিনী থাংদাং। বুবিয়া হাছিংয়াই নয়াও দংয়োমীন। ছাহুবা বীবায়া ছিথালায়াও গাহাইনানাই—"উহ, বাম, বাম।" হানরা বুবিয়া ছাংয়াছাইনী ছাহুখো—"নাংছাব? ববেনিক্রায় ফাইদাং?" ছাহুয়া বু'য়াছাই—"আং ছাবগানিক্রায় ফাইদাং। আংছাবগায়াও থাগ্রামানছি।"

বিবাদি বুংরা বুবিয়া ছাম্নাবায়নী—"জাংনি ফিছায়াবী থাইনানাই ছাবগায়াও থাংবায়। বিহা জাংনি গখোনি খবখো হানী হাগান নামা দালায়?" বুবিয়া ছাংয়াছাইনী ছাহুনিয়াও—"নাং হাবা জাংনি ফিহা আমী-খাখো মিখিগো নামা? বিযানা ছাবগায়াও দংজো।" হাবা ছাহুবা বুংয়া-ছাই—"অ' আং বিখো মিখিগো। বিজাং আংজাং লাগাছে থাজাব লায়ী।" বুবিয়া হায়রা আবী ছাংবাও লায়বায়—"অ' বিনি খাথাখো মা বুংবাওজান। বিহা থাখা দাহাব জীবীব জাথাববায়। মাহাজীনক্রা ছামক্রীমবী ছামক্রীমবী হাছী গাছিনী থায়ী। মানছিয়া জানী লাংনী সুখ গাইথাবজিয়া। থাখা

দাহাবাবো হাজাবনাইছো জাথাববায়। দা থাথা নাগিবল্লাবো মোনাখোই।

বিবাদি খোনাল্লা বুবিয়া হাথু-দাথু গাবংনিক্রায় হাজাবনাই থাথা দিহুয়ানাই ছাহুনি আখায়াও গব গব ছায়ানাই হানানাই বুংয়াছোইনো—"নাং বে' থাথাখো জোংনি গখোনা মাবাব গাল্লাই হাইথাব। বিজোংনো থাথা দাহাবখো ছুখো জোবথাং।"

ছাহুয়া বুবিনিক্রায় থাথাখো মোনথাংল্লা হাথু-দাথু য়াং'থাব লাংয়াছোইনো। লামায়াও থাক থিক ছাহুখো লোগোমোনদোংমোন। নায়থ্লেং নুইথ্লেং ছানাইজো' এবথে লায়াছাই। বোবায়া ন'য়াও ছোফোইমাবনো-- বুবিয়া বোবায়খো বুংয়াছাই—"নাই বোবায় ফাগ্লা। মাখো গবায় দাব্রায় বায়নানাই থাথা দাহাব ছাদিবায় থাদোং। য়োজোং ফিছায়া ছোবগায়াও মা জাদো' মিথিয়াখোই। থাথা দাহাব জানানাই জানো লোংনো ছুখ মোনথাবলিয়ানো। দা বিনিখায়নো আং বিনি লোগোনি আখায়াও হাজাবনাই থাথা হবফাবায়।"

বোবায়া বুবিনি খোবাংখো খোনানানাই বাগ জায়াছোইনো--"হা, ছোববিলায় ছোবগোনিক্রায় ফাইনায় মানজিয়ালায়?" বুবিয়া হোয়ায়ছোই—"নোংলায় দাছো লামায়াও ছাছে ছাহু লোগো মোনবায়াখোই হোখা? দাছোনোবা য়াং'থাব লাংদো' লায়ো।" হোখাছো বোবায়া হাথু-দাথু গবায়াও গাখোফিয়ানাই ছাহুখো হোছো লাং'য়াছোইনো।

বে' হোছো লাংল্লা ছাহুয়া গামছা গছ্লা গানছলায় নানাই বংফাং হায়ায়াও জিবায়বায় থাদোংমোন। বোবায়া বে ফেং'গ্রানিয়াও ছোং'য়াছাই "নাং বে থিংয়াই ছাছে ছাহু থাংনায় নুদোং?" বোবায়া ফেং'গ্রানিয়াও ছোংয়ো—"নাংবেথিংয়াই ছাছে ছাহু থাংনায় নুদো'?" ফেং'গ্রায়া বুংয়াছোই— "অ' দাছো য়াবোই থাংনানাই বোই হাজোয়াও হাবোইনায় নুদো' আংয়ো। নাই বেজো গাথোলাং।" বোবায়া হোমল্লা নাং বে গবায়া নায়খোদে আং' হোছোলাংনি বিখো।"

বোবায়া ফেংগ্রানি থাখিয়াও গবায়খো দোনথোনানাই আখিংজোং ছাহুখো নাগিব লাংল্লা ছাহুয়া ফেংগ্রায়া গবাখো দাব্রায়নানাই দাবজিয়াও জুং দাব্রায় লাংয়াছাই। হাছোয়াও ছাহুখো নাগিবল্লাবো মোনোইথায় বোবায়া জুং ফোই-ফিনাছাই। ফোইফিনল্লা গবায়াবো বাবজিয়াবো গোইজা জায়াছাই। উনাও গোইজা বোবায়া থিজালা জাঠিংজোং থাবায়নানাই নয়াও ফোইফিনলাছোই। নয়াও ফোইফিনল্লা বুবিয়া হোংয়াছোই—"গবায়া মাথো জাখো?" হোয়ানাই। বোবায়া বুংয়াছাই— "নাং থাথা হবনায় ছাহুনো থাব ফোজোইথোং হোয়ানাই গবায়খো বিনোনো হবথায় আংয়ো।"

৩২। অফায়ায়া ছ'র

ছাগে বৌবায়হা ফিছাজো ছাথাম দংয়োমোন। ছানাইখৌ বিলায়বায়। চুইছিনখৌ দাবো বিলায়নো হায়াখাই। বৌবায়া বয়নিবো হিংগায়াও বুংয়াছাই "যায় অফামায়া ছ'লখিনথানো বাংগৌ আং আংনি ফিছাজো।

বে' বাথ্রাখৌ খানানানাই বৌজোং বৌজোংনি ছেংগ্রাক্রা গেমহ্লা হ্লা গেব হ্লি-হ্লি ফাইনানাই ছ'লখিনথা ফাইবায়নো। থেওবো বৌবায়া ছলখৌ খানানানো গাছায়া গাজান্। বয়বো ছেংগ্রাক্রা য়াংবাইনো থাংফিননাংয়ো। ছাগে মাও-বিয়া গথো লাওখাব বে' গামিয়াও দংয়োলায়মোন্নো। বয়খৌবো ফালো-ফালো থাংনায় নুনায়থায় বিবো মাথো জাদাংজ্রা জান্নানাই থাংয়াছাইনো।

উনাও থাংনানাই নুয়ায়াছাই ছলছা খিনথা দা'। বয়বো ছল খিনথা হ্লাবো বাওনিবো জায়াইখায় বিয়ো ছি ছি খাথেং গান্নানাই ছল খিনথানো হাবাইয়াছাইনো। মানছিক্রা বিখৌ নুনানাই ছানবায়নো—"হাং বিলায় মা—ছলো খিনথানো বাংনাজ্রা। বাং থাবাজাই বিনো দে। নংখায় বাথায়ছা ফাইথাববায় বিয়ো। য়াবাই ছানবায়নো।"

ছানবাছা মাওবিয়া থাথেং থেংয়া ছ'ল খিনথানো হয়াছাইনো।—আয়া আদাহা মাছা মাগে দংয়োমোন। বে' মাছৌনি খাফালায়াও ফাগ্রি ফিফাং ফাংগে বজো দাংমোন। আফায়া গাজাম বাথাবাও ছানছুংগাছা ছুথ্রা দাব-ছিফাও থাংনাংগোন্না মাছৌখৌ লাংফানানাই গাওহা ফাগ্রিবংফাংছাজা থাবায়ো নায়মোন। আবো অফায়া বাবখৌ খবাও থুমনানাই জেবাও নাংগৌ বেওহায় থুক্রা হগাব নায়মোন।

গবায়বো মাগে দংয়োমোন। গবায়নি আগিং খাংজোইয়া গাজো খিং জায়মোন। লানজায়খাং আবো খাবাজোংয়া ইনায়নো খাবনায়মোন।

বৌবায়া মাওবিয়াছানি ছলখৌ খানানানাই জোখাব মাজাং জায়াছাইনো আবো ফিছাজো গবায়খৌ বিনো হবাছাইনো।

৩৩। ছিয়ালনি বুদি

ছাগে বীবায় আবো বুদি দংয়োমান জায়নো। বিজু গথো ছাগেবো গাইয়ামাননো। গাওছাবনো খের-খের মাওনাবাই জায়োমান। বীবায়া জান-জেখালি জেঠী অখাফাবনি ছানচুখিবনি জানচুং গাওয়াও মাযজা দাংবায় থাদোংমান। বুবিয়া হাকা-থংকা খুবাই নানানাই নাংজায়দোং।

বে'হমাও জানচুং গাহাথাব। এমবুমাহে বাবিখমায়াও থাথীয়াআনাই গাববায় থাবায়নো। "বীবায়নি জোয়া বুবিনো", বুবিনি জোয়া বুবিলো" হায়ানাই। বীবায়া হায়াহো—"হাজামাথী বুবি লাংখানদাখো আংখো লাংবায়থানো থাংদাংগ্রা" হায়ানাই বাগা জাক্রুনানানাই খনখাজোংনো এমুখৌ খুবাই গাহিনো খুবাই হবাজোইনো।

এমবুয়া হায়াহো থংক্রেবোবয়ানাই মাবেও থাগান মাবেও থায়া গাজা খিফিল্লবা মাবেয়াও থাগান মাবেও থায়া হাদাই দয়ানি খবাওচাদ্‌লা গাদ্‌লো-নানাই হায়াহোইনো। হাদাই দগ্‌লায়া বাগদাও নানাই মাবেও বাওগান মাবেও বায়া থায়গিব ফিথায় দিনদাংখাওহা থায়গিব ফিথায়া হাদাইদগ্‌লা বানায়াও খলখব জিবিনানাই দাইয়াও জাফাও গাদাই হাইবায়নো। দাইয়া খবলাও থাবফাও মাওয়াহাই। দাওনাথুবা মাহে হাবাং জেবাও না জববায় থাদোংমোয়া। থায়গিব ফিথায় গাজাইনায়াও বাগদাও গাবনানাই দাইয়াওহা জবেবা দবো গাবাজোইনো। থুবুবাথাই দাইনিফ্রায় বিবখাংনানাই অগ্রংথাহা গাজাইবায় হায়ানাই বিবজা' থাবাজোইনো। দাও মাথুবা বিবজাংবা নায়ায়াও দাওজাগা মোয়াফয়ানি বিবজা ফাজোবাজোইনো।

বিবাদিনো ফাজো ফাজো বিবজাংবো নায়ায়াও গিয়াগ মাহে গলো বোয়ানাই বিহাবখো "মাসো বিবজাংদোং" হায়ানাই হাংবাজোইনো। অরুয়া গোয়াইবায় গা'জোং থাবুবফিয়াও থাংনো ফাইদোং। হায়া গিয়াজা বিহাবফ্রো হায়াহোই—"ফাই হায়য়া আং থাবুবফিয়াও থাংনায় নায়াখো খিনথানি হায়া-নাই গাওনি গুবুংখাও নাখাহাই আবো মাফা মাফা খবোজরেবনানাই বুবুননানাই দোয়ানাই জাথায় থায়াহাই।

৩৪। বীবায় থাকুন গায়নায়নি ছ'ল

ছাছে বীবায় আবা বুবি দঙোমোন। ছানছেথালি বীবায়া থাকণ গায়বায় থাদোংমোন। বাবিখনানি হাগ্রায়াও থাখোমানাই থানায় ছোমা হাগ্রায়া বীবায় থাকন গায়নায়খৌ নুনানাই থাখিয়াও ফাইনানাই ছোংয়াছাই—"নাই আবো! আবোলাই! নোং মা গায়দোংব্লা?" বীবায়া বুংয়াছাই—"আং থাকন গায়দোং-লাই আবো।" ছাইমা হাগ্রায়া বুংয়াছাই—"দোব আবো জাব্লা বীবায়! থাকনখৌ বিদি গায়ো নালাই? বিদি গায়ালাই বীবায়। থাকখৌ কগ্রো নাংগো। বিলিক্রায় লায়াও জুনানাই সাবি সাবি গায়নাংগো। গায়থাংনানাই গন থুয়াই থুয়াই দোননাংগো। হাখানিয়া অথানায়াই নায়দো নোং। বেছেবাং গ্রাব্ গ্রাব্ জাবায়ো।"

বীবায়া বুংয়াছাই—"অ বিবাদিনো গায়নোছাই আং।" বিদি বুংনানাই বীবায়া থাকন গায়নায়খৌ বুবথাংফিনাছাই।

বীবায়া ছাইমা হাগ্রানি বাথ্রাখৌ নোংগৌ ছায়নানাই থামজাং গিদিবাও থাকনখৌ কজাব থাবাছাই। আবা লায়াও থক্লা থায়াই থায়াই লাবি লাবি ফবনানাই ছোনাছাই। ফবথাংনানাই থাকন গায়নায়াও গন্ থুয়াই থুয়াই দোনাছাই। বিনি উনাও মা জায়াছাইনো ছাইমা হাগ্রায়া লোগো লাবোনানাই হবাও থাকনখৌ বুবাই বুবাই গাছাইখৌবো জাজাব থাবাছাইনো।

ছানথাম ছানজাই থানানাই বীবায় বুবিয়া থাকন গায়নায়া বজ' থানা বজোদিয়া নায়নো থাংয়াছাই। থাকন খিলিয়াও থাংগ্লা নুয়াছাই—"থাকনা ফাংছেবো বজোয়াখোই। হাথব গোজাহা দংমো। গায়নায় জায়গায়াও দবছেবো গোহো। হোখাহো বীবায়া জাবাব বাগা জায়াছাইনো। বে' ছাইমা হাগ্রাখৌ বাবোই বুথাবনো মোনগোন গোহো থাংয়াছাই।"

বীবায়া গোহো থাংনানাই বুংয়াহো "বুবি, বুবি! আং ন'ছিংয়াও ফোই-ফ্লানানাই থানি। নো আনি মোদোমাও নাকাম ফোনকবনানাই আংখৌ ছি

থাবনানাই দানদে আরো আংনি থাত্তিয়াও থখন গংছে দানথা। বিনিক্রায় দবখো এছেথেংছ্লেও থালামনানাই নাং ছিথলায়াও জনানাই ম্রৌবাই গাববায় থা। বোবায় থাইদাংনা থাইদং মায়বং খিনদাছে এবদাং। থেলা ছাইমা হাগ্রাবা ফাই-নানাই নাংখো মা'জাখো বুবি ?" হাম্রানাই ছাংফাইয়া অব্লা নাং বোবায়া থাইবায় নাংছাব বুব্রু নানাই গাবাইদা। ছেওলায় লাংবাহা হাম্রানাই বুং। বিনিক্রা মাবেছে ন'ছিংয়াও হাবখো আংনা গাবো গাবো খিনথা হব। গাজিনা হাবজাবয়া দবখো থে ফাংথেনানাই দান। হাবানিয়া আংছিখাব নানাই ছালাফাবখো থখনজাং বুথাব।

বোবায়া থাইক্লায়াছাই। বুবিয়া বোবায়নি মাদায়াও নাফাম ফানফব নানাই হায়াছাই। আরো থখন লাব্লা গংছে থাখিয়াও দাম্রানাই ছিখানা-নানাই দানাছাই। বিনিক্রায় দবখো থেওছ্লেওনানাই দাম্রানাই গাওছা ছিথলায়াও জনানাই গাববায় থায়াছাইনা। "বোবায় থাইদাংনা থাইদাং মায়বং খিনদাছে এবদাং। বিবাদিনা গাববায় থাব্লা ছাইমা হাগ্রাব্রা ফাইনানাই ছাংফাইয়াছাইনা। "মা জাথানাই আবাই ! মানো গাববায় থাখো ?" হাম্রা-নাই। বুবিয়া গাবাই গাবাই বুংয়াছাই—আয় ফিছোফাব। আংনি বোবায়া থাইয়ানি হবাও থাইবায়। ছেওলায় লাংবাযবা। বাওনা গাইয়া গাথাই গাবনাবো। নাংছাবনা বুব্রু নানাই গাবাইদা ফিছোফাব।

ছাইমা হাগ্রাব্রা বুবিনি ছুথুখো মিথিনানাই ন'ছিংয়াও মাফা মাফা হাবাইয়াছাইনা। অব্লা বুবিয়া গাবাছাই—"বোবায় থাইদাংনা থাইদাং মায়ব খিনদাছে এবদাং মানাইছাই বোবায়।"

বিবাদিনা থেব্লা ছাইমা হাগ্রাব্রা চাবজাবো অব্লা বুবিয়া বুংয়াছাই—"হাবজাববায় বোবায়।" দবখোবা থে চাংগ্রায় থেয়াছাই। বিনিক্রায় বোবায়া হাখু-দাখু ছিখাবনানাই থখন লাব্লাখো লাগ্রাম-লাগ্রা বেখো বুবায় বাইদেং বুলায় বুথাব জাবাছাইনা। মাংখাম দাবাও মাছে আরো মাংছি দাবাও মাছে বুন্দা-বুন্দি হাবখোমানানাই থানায়খো বোবায়া নায়ছোলা খিছাই। ছালাব্রা গাহিবো থাইজাববায়, মাছেবো গাইদিবা—হাম্রানাই দবখেওব্লা বুন্দা-বুন্দি মানাইয়া থংব্লেং থংব্লাং বাবন লাংয়াছাই।

দা বিনিখায়না বড়ো-বোবায় বুবিব্রা বুংগো ছাইমা হাগ্রানি জালাইয়া-জাববায়বাম। বরেখানি বাইবানি বুন্দা-বুন্দি থাবায়মানানাই বুথাব আরো গবায়নিব্রায়না ছাইমা হাগ্রানি জালাইয়া এবফিনবায়া। মাংগ্রাম দা মাংছি-দাবাও থাবুথা নাবাও হাংনাব নাংনায় থায়না দা' ছাইমা হাগ্রানি বুগাবাও গাহাম গাহাম দাম দংমো।

৩৫। গান্দা আরৌ গান্দা থিক্লিংদাও

ছানছেথালি গান্দাজোং আরৌ গান্দা থিক্লিং দাওজোং ছানাইজোং খিফব লায়নো বাদি লাংলায়বায়নো। ছানাইবো ছাথদিনা থান-থান্ জানানাই খিয়ালাবানো উদাইয়াও থ্ুমনানাই লাবায়নো। ছাথদিম্নি উনাও ছানাইবো বাইলোগামায়ো গীনাং জায়গায়াও খিফব লায়নো ফাইয়ংছোই। গান্দাখৌ খিগ্রানো থানাছাই।

গান্দায়া খিনো লানজায় খিংথাংগ্রা গাওজা ল্যানজায় ছায়াওজো থানায় বানানাই থাবায়নো। গান্দায়া এথেবাবেনো হুব হুব হাংগ্নানাই জি খিয়াছাইনো হাজো গংছেনি জ'খো লুন জাবায় থাবাছাই। গান্দা থিক্লিংআ নাংজো থাবাখিছাই। গান্দায়া খিথাংগ্রা হিগাংয়াও বিবথেনানাই বুংয়াছাই—''বাবাজাই। মাথৌ নাংলায় আংখৌ খিফবনো হাদিয়া।"

গান্দায়া আয়াও মান্নাই জাথাজ্রা এছে বুবজা খিবায় আংয়া থেওবো বিখৌ খিফবনো হাথাব মাবাখিছাই। গান্দা থিক্লিংয়া বুংয়াছাই "দে দানিয়া আংনাংখৌ খিফবদিনি" বিদি হায়ানাই—ছাথদিন হাজোনি ফানজুবার্দান জাথুমনানাই দায়ায় খিদো গান্দানি গংছায়াও বানানাই মগন খিংজাং নায়নানাই মাবাইয়েং হবাই খিনানাই হায়াছাই।

গান্দায়া হাবাজো মেগন থায়নাইবো আলোদ্লানায় মায়ানাই হাবায়লাই হাবায় নাংলিয়া দাখিছাই হায়ানাই গাবজ্রাওনানাই থাবথাবাছাইনো। মগন মেছেবনানাই গান্দা থাবনায়া বংফাং লাবজা, গান্দাই জন্মা জনং জাবলাংয়াছাইনো। বিখৌ নুনানাই গান্দা থিক্লিংয়া মিনিবায় থায়াছাইনো।

সংগ্ৰহসম্বন্ধীয় টোকা

(১৯৫৬ চনত সংগৃহীত)

সাধুৰ ক্ৰম	সাধু কওঁতা, বয়স, ইত্যাদি
১।	শ্ৰীকৃষ্ণৰাম ৰাভা (৬৯)
	বালাগাওঁ, কোকৰাঝাৰ, গোৱালপাৰা
২।	শ্ৰীখাৰ্গেশ্বৰ বৰো, (৭০)
	গুৱাবাৰী, গোসাঁইগাওঁ, গোৱালপাৰা
৩।	শ্ৰীনামনাই বৰো (৪৬)
	খুনখুনিখাটা, গোৱালপাৰা
৪।	শ্ৰীগেনা বৰো (৬১)
	চিন্মুজোৰা, টিপকাই, গোৱালপাৰা
৫।	শ্ৰীআৰাৰাম বৰো (৫২)
	বাইখুবাৰী, কচুগাওঁ, গোৱালপাৰা
৬।	শ্ৰীখাইশ্বৰ বৰো (৭০)
	গুৱাবাৰী, গোসাঁইগাওঁ, গোৱালপাৰা
৭।	শ্ৰীকৃষ্ণৰাম ৰাভা (৬৯)
	বালাগাওঁ, কোকৰাঝাৰ, গোৱালপাৰা
৮।	শ্ৰীইজৰ বৰো (৬১)
	আগ্ৰাবাৰী, দত্তমা, গোৱালপাৰা
৯।	শ্ৰীআৰাৰাম বৰো (৫২)
	বাইখুবাৰী, কচুগাওঁ, গোৱালপাৰা
১০।	শ্ৰীসুখেন বৰো (৫২)

শিংমাৰী, কোকৰাঝাৰ, গোৱালপাৰা

১১। শ্ৰীমহেন্দ্ৰ নাৰ্জাৰী (৬৮)

বামুণগাওঁ, গোৱালপাৰা

১২। ঐ

১৩। শ্ৰীনামনাই বৰো (৪৮)

ঘুনঘুনিখাটা, গোৱালপাৰা

১৪। ঐ

১৫। শ্ৰীজখা বৰো (৬২)

গেল্ৰাবিল, কোকৰাঝাৰ, গোৱালপাৰা

১৬। শ্ৰীলেছাৰাম বৰো (১০০)

সাপকাটা, গোসাঁইগাওঁ, গোৱালপাৰা

১৭। শ্ৰীকুজাৰাম ব্ৰহ্ম (৬৬)

শিংমাৰী, গোৱালপাৰা

১৮। শ্ৰীলেছাৰাম বৰো (১০০)

সাপকাটা, গোসাঁইগাওঁ, গোৱালপাৰা

১৯। শ্ৰীআবাৰাম বৰো (৫২)

বাইথুনবাৰী, কচুগাওঁ, গোৱালপাৰা

২০। শ্ৰীলক্ষণ বৰো (৫০)

মোলানডুবি, কোকৰাঝাৰ, গোৱালপাৰা

২১। শ্ৰীকালি কুমাৰ লাহাৰী (৩৮)

জমিদাৰ, মুছলপুৰ, কামৰূপ

২২। শ্ৰীকবিৰাম বৰো (৪৪)

বেজয়গাওঁ, কচুগাওঁ, গোৱালপাৰা

২৩। শ্ৰীধীৰেন্দ্ৰ বসুমতাৰী (৫২)

দিহিৰা, মুছলপুৰ, কামৰূপ

২৪। শ্ৰীধনদাই বৰো (৫৯)

শিলঘাট্ৰি, বেংতল

২৫। শ্ৰীবিজেন মুছাহাৰী (৭১)

মুকথাইগাওঁ, গোসাঁইগাওঁ, গোৱালপাৰা

২৬। শ্ৰীকুজাৰাম ব্ৰহ্ম (৬৬)
শিংঝাৰী, গোৱালপাৰা

২৭। ঐ

২৮। ঐ

২৯। শ্ৰীথানদাই বৰো (৫৯)
শিলঝাড়ি, বেংতল

৩০। শ্ৰীবিজেন মুছাহাৰী, (৭১)
মুকথাইগাওঁ, গোসাঁইগাওঁ, গোৱালপাৰা

৩১। শ্ৰীচেনিৰাম ব্ৰহ্ম (৫৬)
বাংনাবাৰী, মুজলপুৰ, কামৰূপ

৩২। শ্ৰীলেছাৰাম বৰো (১০০)
সাপকাটা, গোসাঁইগাওঁ, গোৱালপাৰা

৩৩। শ্ৰীবিজেন মুছাহাৰী (৭১)
মুকথাইগাওঁ, গোসাঁইগাওঁ, গোৱালপাৰা

৩৪। শ্ৰীখৈৰা (৫১)
ভতাৰঝাৰী, কোকৰাঝাৰ, গোৱালপাৰা

৩৫। শ্ৰীকালি কুমাৰ লাহাৰী (৩৮)
লখিদাৰ, মুজলপুৰ, কামৰূপ।